ALİ ŞERİATİ

07 BÜTÜN ESERLERİ

Şia

FECR

Fecr Yayınları 163
ALİ ŞERİATİ
Bütün Eserleri 07

Şia

Eserin Orijinal Adı
Şia

Tercüme
Prof. Dr. Hicabi Kırlangıç

Editörler
Prof. Dr. Hicabi Kırlangıç
Prof. Dr. Derya Örs

Tashih ve Redakte
Doç. Dr. Murat Demirkol
Rufi Tiryaki

ISBN 978-605-5482-25-1

3. Baskı: Aralık 2016

Kapak ve İç Konsept: TN İletişim

Sayfa Dzeni: Cinas

Baskı: SÖZKESEN MATBAACILIK TİC. LTD. ŞTİ.
İvogsan 1518 Sk. Mat-Sit İş Merkezi No: 2/40
Tel: (0312) 395 2110 Yenimahalle/ANKARA

FCR Yayın Reklam Bilgisayar
San. ve Tic. Ltd. Şti.
Hacı Bayram Bah. Boyacılar Sok. No: 14/1
Ulus - Altındağ / Ankara
Tel : 0312. 310 08 60
Faks : 0312. 311 47 89
www.fcr.com.tr
e-posta: fcr@fcr.com.tr

ALİ ŞERİATİ

Şia

FECR

Ankara 2016

İÇİNDEKİLER

ALİ ŞERİATİ

23 Kasım 1933'te Horasan eyaletine bağlı Sebzivar'ın Mezinan köyünde dünyaya geldi. 1950'de Meşhed'deki Öğretmen Koleji'ne girdi. 1952'de Meşhed yakınlarındaki Ahmedâbâd köyünde öğretmenliğe başladı. 1955 yılında Mekteb-i Vâsıta'yı yazdı. Ebuzer-i Gıfarî'yi tercüme etti. 1956'da Meşhed Üniversitesi'ne girdi. Ulusal Direniş Hareketi'ne üye olduğundan, babası ve diğer üyelerle birlikte tutuklandı, altı ay tutuklu kaldı. 1959'da Alexis Carrel'den Dua'yı tercüme etti. Üniversiteden başarıyla mezun oldu. 1960'ta Fransa'ya gönderildi, orada sosyoloji ve dinler tarihi üzerine çalıştı. Cezayir Kurtuluş Hareketi'ne aktif olarak katıldı. Bu faaliyetlerinden dolayı Paris'te tutuklandı; bu arada birçok makale, konuşma ve çevirisi değişik dergilerde yayımlandı. Sosyoloji ve dinler tarihi alanında doktorasını tamamlayarak 1962'de İran'a dönerken sınırda tutuklandı; aylarca hapiste kaldı. Hapisten çıktıktan sonra öğretmenlik yapmaya başladı ve Meşhed Üniversitesi ve diğer merkezlerde konferanslar verdi. Hüseyniye-i İrşad 1973 Eylül'ünde kapatıldı. Savak, Şeriati'yi aramaya başladı. Kendisini bulamayınca babasını tutukladı. Babası bir yıl kadar hapsedildi. Şeriati teslim oldu ve on sekiz ay hücrede kaldı. 1975-77 arası Savak'ın takibinden sürekli kaçıp başkalarının evlerinde kalarak çalışmalarına devam etti. Sabahlara kadar süren konuşmalar yaptı. 16 Mayıs 1977'de Avrupa'ya hicret etti. Otuz gün sonra İngiliz İstihbaratı'nın yardımıyla Savak tarafından şehit edildi.

YAYINCININ NOTU

Yayınevimiz, Şeriati düşüncesini külliyat olarak okurlarına sunmakla önemli bir hizmet vermektedir. Merhum Şeriati, dünyanın bugün yaşayan iki önemli medeniyeti olan, İslam ve Batı medeniyetini yakından tanıma fırsatı bulmuş ender şahsiyetlerden biridir. Dahası, bir sosyolog gözüyle incelediği konuları, dahiyane bir düşünce işçiliği ile işlemiş ve Fars edebiyatının kendisine kazandırdığı akıcı üslupla ortaya koymuştur. Bilimsel liyakati, özgün bakış açısı, dindarlığı ve inandığı doğrular uğruna can verecek kadar yürekli kişiliği ile sadece İran gençliğini arkasından sürüklemekle kalmamış, dünya Müslümanlarının öze dönüş çabasına katkıda bulunarak bir döneme damgasını vurmuştur. Onun bu özgün ve özgürlükçü tutumu, sadece İslam düşmanlarının tepkisini çekmekle ve onlar tarafından şehit edilmekle kalmamış, dost ve kardeş bildiği Müslümanlardan da çok büyük tepkiler almıştır. Çünkü onun düşünceleri, Batılı saldırı karşısında çok derin ve güçlü bir mukavemet oluştururken İslam geleneğini kirleten ve çöküntüye sebep olan bidat ve hurafelere de ağır darbe indiriyordu. Tabiî bu da bilinçsiz kesimler nezdinde İslam'ın kendisine yapılan bir saldırı olarak algılanıyordu.

Kendi tabiriyle içinde doğup büyüdüğü geleneksel Safevî Şiîliğine yönelttiği eleştiriler yüzünden İran'da dışlanırken, Şiî bakış açısı nedeniyle de Sünnî dünyadan önemli tepkiler almıştır. Ancak Şeriati, her ne kadar Ali Şiası ve Safevî Şiası ayrımı yapsa ve Safevî Şiîliğini eleştirse de eleştirdiği düşünceden bütünüyle kurtulamamış ve söz konusu etkilerle Sünnî dünyanın kabul

edemeyeceği kimi düşünceler serdedebilmiştir. Sahabiler hakkında kullandığı ifadeler hoşgörü sınırını zorlayan kusurlar olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yaşadığı çağ ve çevrenin etkisiyle Fransız sosyalistlerinden etkilendiği ve kimi yorumlarında bu etkinin izlerinin görüldüğü de söylenebilir.

Ali Şeriati'nin de her insan gibi hata edebileceğini, hatalarının ve savaplarının sadece kendisini bağlayacağını okuyucunun takdir edebileceğine inanıyoruz. Fecr Yayınevi olarak, ölçümüzün Kur'an-ı Kerim ve onun numune-i timsali olan Hz. Peygamber (s.a) olduğuna inanıyor, Şeriati de dahil bütün insanların bu ölçüler içinde değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Onun her görüşünü onaylamadığımız halde eserlerini yayınlıyor, ama katılmadığımız görüşlerine de müdahale etmeyi uygun görmüyoruz. Çünkü böyle bir müdahalenin düşüncelerin doğru anlaşılmasına engel olacağı, bunun da hem yazar hem okur açısından bir hak ihlali sayılacağı kanaatindeyiz. Buna rağmen kimileri, tasvip etmedikleri düşüncelerden dolayı bilinçsiz okuyucuların olumsuz etkileneceği gerekçesiyle vebal alacağımızı düşünebilirler. Fakat biz, genelde Müslüman olmanın, özelde Şeriati okuru olmanın, okuduğu her şeyi kabullenen değil, eleştiren bir seviye gerektirdiğini düşünüyoruz. Dolayısıyla bütün olumsuzluklarına ve kusurlarına rağmen Şeriati'nin o engin birikiminin bizlere çok şey kazandırdığına ve kazandıracağına inanarak eserlerini külliyat olarak yayınlamaya karar vermiş bulunuyoruz. Buna paralel olarak hem Fars hem de Türk edebiyatına vukufiyetiyle temayüz etmiş mütercimlerden oluşan bir heyet oluşturarak eserlerin en az hata ile çevrilmesine de özen gösterdik. Bu nedenle tercümeler, sadece söz konusu eserleri dağınık vaziyette sunulmaktan kurtarmayacak, Şeriati okurunun liyakatsiz tercümelerden çektiği sıkıntıları da asgariye indirecektir.

Külliyattaki kitapların bazılarında yazara ait olmayan dipnotlar yer almaktadır, İran'daki Dr. Ali Şeriati Eserlerini Derleme Bürosu tarafından eklenen notların sonunda (Derleyen), yayınevi-

miz tarafından ilave edilen notların sonunda (Fecr), mütercimlerin ilave ettiği notların sonunda ise (Çev.) ifadeleri kullanılmıştır. Bunların dışındaki dipnotlar Ali Şeriati'ye aittir. Ayrıca [ ] içindeki ibareler de mütercime aittir.

Bütün hassasiyet ve çabamıza rağmen, insan olmamız hasebiyle gözümüzden kaçan kusurlar olursa okurumuzdan özür diler, eleştirilerine müteşekkir kalırız. Bu vesileyle Şeriati'ye Allah'tan rahmet diler; başta değerli mütercimler olmak üzere, editörlere, tashih ve redakte heyetine ve eserlerin sizlere ulaşmasında emeği geçen bütün dostlara gönülden teşekkür ederiz.

FECR YAYINEVİ

FARSÇA YAYINCININ NOTU

Bu kitapta "Yetkin Bir Hizip: Şia", "Şia Tarihinde Zikrin ve Zikredenlerin Rolü" ve "Şia Olma Sorumluluğu" başlıklı üç konuşmayı bir araya getirdik ve her birinin özelliklerine "Ekler" kısmında değindik. Bu konuşmaların düzenlenmesine ilişkin olarak burada söylemeliyiz ki "Şia Tarihinde Zikrin ve Zikredenlerin Rolü", hizbin faaliyet veçhelerinden birine açıklık getirmekte ve Şia tarihinin çeşitli aşamalarında ortaya konan bu faaliyetin pratik sonuçlarını ifade etmektedir. "Şia Olma Sorumluluğu" da aslında hizip mensubu bir ferdin omzunda hissetmesi gereken sorumluluk kavramından söz etmektedir. Bu iki konu, kitabın esas konusu olan "Yetkin Bir Hizip Şia" ile tam olarak bağlantılıdır.

Şehit kardeşimizin bütün tashihlerini ve gözden geçirmelerini içeren bu mevcut basımda, nisbeten uzun olan notları kitabın sonuna aldık. Bazı sayfalarda ayetlerin sure adları ve numaraları verilmemiştir. Bunlar hakkında bilgi edinmek için ekler bölümündeki ayetler dizinine başvurulabilir (Türkçe çeviride ayetler dizini kaldırılmış olup ayet bilgileri ayetin geçtiği sayfada verilmiştir -Çev.).

Sayfa altında verilen açıklama ve dipnotlar, genellikle şehit kardeşimize aittir. Yayınevimize ait olan açıklamalar dipnotların sonunda parantez içinde belirtilmiştir. Kimi konuları açıklamak amacıyla kitabın sonunda verilen ve rakamlarla gösterilen notlar, Farsça yayıncıya aittir. Yayıncıya ait olmayanlar ayrıca belirtilmiştir. Umarız, Müslüman halkımızın kesin kararını vererek devrimci bir bilinç ve mücahitçe bir basiretle hedefe doğru

ilerlediği bu hassas günlerde, bu kitabın yeniden basılması ve bu kitapta yer alan konular yerinde olur. Dileriz böyle olsun.

Vallâhu'l-hâdî ilâ sebîli'r-reşâd.

Şehit Dr. Ali Şeriati'nin Külliyatını
Hazırlama ve Yayımlama Bürosu - Avrupa

BİRİNCİ BÖLÜM

TAM BİR PARTİ: ŞİA

TAM BİR PARTİ: ŞIA - BİRİNCİ KISIM

(Hüseyniye-i İrşad Salonunda 2 Âban 1351/24 Ekim 1972 Tarihinde Yapılan Konuşma)

Bilgi ve bilinç sahibi dostumuz Sayın Dr. Sâmî'nin ilginç ve öğretici konuşmasından sonra ve gecenin bu geç vaktinde benim sözlerime tahammül etmek az çok bıkkınlık verici olacaktır; ama umarım, uygulaya geldiğimiz geleneğe aykırı olarak daha çabuk bitiririm![1]

Haliyle… Çünkü bu tür konuşma fırsat ve imkânları fazla olmuyor. Bu yüzden bir ömrün sözünü ister istemez birkaç toplantıda -üstelik ara sıra mümkün olan toplantılarda- dile getirmek gerekiyor. Bu bakımdan bu tür konuşmalar, ister istemez, normal konuşmalardan uzun sürüyor.

Gecenin ortası da olsa...! Geçenlerde fikirdeş ve şuurlu arkadaşlarımızdan biri, beni eleştirip şöyle yazmıştı: "Niçin sen de her yerde bulunan büyük araştırmacılar ve bilim adamlarının yaptıkları gibi sakin bir şekilde meselelerin bilimsel ve mantıklı eleştirisini yapmıyorsun? Konuşma tarzın sert ve bazen de iğneleyici. Bu yüzden kimi duyguların tahrik olmasına yol açıyor… Oysa sen aslında bilimsel araştırma yapanlardansın ve ister istemez bilimsel, düşünsel ve toplumsal konularda da onların üslubunu takip etmelisin…!

Bu sözler doğrudur ama!

Ama sorun şu ki ben bir filozof olsaydım, diğer filozoflar gibi, kendi felsefemi kesinlikle çok sakin, bilimsel ve hoşa gider bir tarzda yazar, açıklardım, benim felsefî ekolüme aykırı olan eski ve yeni felsefî ekolleri çok mantıksal, bilimsel ve sakin bir şekilde eleştirir, kanıtlar ortaya koymaya çalışırdım. Bir tarihçi olsaydım, örneğin tarihsel bir konu ya da tarihçilik üslubu ile ilgili görüşümü sakin bir şekilde ifade ederdim ve filan tarihsel olayı yanlış anlayanların görüşlerini mantıklı bir şekilde eleştir-

1 Dinleyicilerin gülüşmesi (Derleyen)

meye çalışırdım. Örneğin, [derdim ki] benim ilk Farsça şiir söyleyenin kim olduğuna ilişkin görüşüm daha doğrudur. Bir fakih olsaydım, fıkhî görüşümü edepli bir şekilde ispat ederdim ve diğer fakihlerin örneğin "yüzün ve iki elin örtülmesi ya da örtülmemesi" ya da kutuplarda namazın hükümleri hakkındaki fetvalarını oldukça bilimsel ve sakin bir şekilde tahlil edip eleştirirdim. Aynı şekilde edebiyatçı, yazar, şair ya da sanatçı olsaydım da örneğin şiirde Halil b. Ahmedî'nin[2] aruz vezni karşısında Nîmâî vezne[3] taraftar olsaydım, bir filozof olsaydım da mahiyetin varlığa önceliğine inanıyor olsaydım, diğer kelamcıların karşısında peygamberin ismetini savunan kelâmcı olsaydım ya da fıkıh usûlü âlimi olup da "vücûb-i mukaddeme-i vâcib"i ispat etmek isteseydim... İşte o zaman tam anlamıyla ilmî bir üslubum olabilirdi, sakin bir şekilde bir konunun yüzde yüz bilimsel irdeleme ve tahliline girişebilirdim, yedi sekiz ya da on yıl veya daha fazla bir süre boyunca ilmî nazariyemi takip edip araştırabilir, yetkinleştirip ortaya koyabilirdim ve buna karşı olan nazariyeleri bir bir eleştirip çürüterek sonunda kendi nazariyemi ispatlayabilirdim.

Ama ben bunların hiçbiri değilim ve eski ve yeni üstatların üslubunca bilimsel tartışmalara girişemem. Kendi bilimsel, tarihsel ya da felsefî görüş ve nazariyeme dayanarak sakin, makul, bilimsel ve tarafsız bir şekilde bilimsel görüşümü ispatlayıp benim nazariyeme karşı olan diğerlerinin bilimsel olmayan (!) görüşlerini redde çalışamam.

Çünkü şu anda bizim için söz konusu olan mesele, bir milletin bin üç yüzyıllık ukdesidir, bir ümmetin fikrî çaresizliğidir, kurtarıcı ve bilinçlendirici bir imanın tahrif olup bozulmasıdır. Bir

2 Basralı Halil b. Ahmedî (hicri 2/miladi 8.yy), aruz ilminin kurucusu olarak kabul edilir (Çev.).

3 Nîmâî vezin: Modern şiirde aruzdan tamamen kopmamakla birlikte mısraların uzunluğunun vezne göre sınırlandırılmamasını kafiyenin zorunlu olmadığını savunan ve temelleri şair Nîmâ Yûşic (ölm. 1959) tarafından atıldığı için bu adla anılan şiir hareketi (Çev.).

halkın zulüm, cehalet ve yoksulluk yüzünden yoldan sapması, boyun eğmesi ve uykuya dalmasıdır. Hem de sahip olduğumuz en mukaddes, en yüce ve en ileri iman ve ilahî değerler vesilesiyle ve her biri bir kavmin, bir milletin uyanışı, bilinçlenişi ve harekete geçişi için kâfi olan en aziz şahsiyetler ve destan yaratan simalar kullanılarak...

Bütün bu değerlerin ayaklar altına alındığını, bilinmez hale geldiğini, görmezden gelindiğini, eksik anlatıldığını, hatta ilk çizgilerinin tam tersi bir çizgide, halkın zararına, bir neslin, bir milletin ve bir toplumun zararına kullanıldığını ve halkın hareketsizleşmesi, sapması, zilleti ve mutsuzluğu için kullanıldığını gördüğümde ve en sonunda Hüseyin (a.s) gibi harekete öncülük eden, İslam'dan olmasa da insanlıktan ve özgürlükten nasibi olan her yerde özgürlük ve insanlığın en aziz, en güzel ve en temiz tezahürü olarak bilinen masum bir imamın dilinden, zaten zillet ve düşkünlüğe alışmış bulunan talihsiz insanların kulağına gece gündüz "Ey insanlar, bana acımıyorsanız, hiç olmazsa şu çocuğa acıyın." denildiğini, üstelik böyle semavi bir insanın akide mücahitlerinin cellâdı ve halkın yağmacı düşmanı olan bir pisliğe hem de en sevgili azizlerinin, şeref ve özgürlüğün zirvesinde canlarını onun yolunda ve yanı başında feda ettikleri sırada yalvartıldığını gördüğümde[4], bir damla kanı zil-

[4] Örneğin; insanlara insanlık, şuursuz bir millete şuur, esir bir millete özgürlük bahşedebilecek nitelikte olan ve benim inandığım ve en büyük insanlık ve özgürlük önderi olarak gördüğüm filan masum imamın hayatını araştırmak değil meselemiz. Örneğin perdedeki aslan resminin Said b. Mehran'a saldırıp onu yutması ve Hz. Rıza'nın emriyle perdedeki yerine geri dönmesi ya da İmam'ın çocuklarının sayısı veya vefat tarihi yahut doğum tarihi konusunda görüş ayrılığına düşmemiz (İmam'ın vefatı bana göre, varsayalım ki Receb'in on sekizidir; fakat bu beyefendi, kitabında Mordad'ın on biri olarak zikretmektedir!) değildir mesele. Bizim derdimiz bunlar değil. Bunlar, isim ve ekmek peşinde olanların ve böyle olmasalar bile bir "meşguliyet" ihtiyacında olanların meselesidir.

"Ey insanlar, bana acımıyorsanız, hiç olmazsa şu çocuğa acıyın." (Yezid'in ordusu karşısında İmam'ın dilinden!)

lete düşmüş bir milletin ölü bedenini yeniden canlandırabilecek ve tekrar esaret ve talihsizlik çukurundan özgürlük ve yetkinlik zirvesine çıkarabilecek olan Hüseyin'i, o tanıdığımız, kendisine ihtiyaç duyduğumuz ve her geçen gün aşkına ve kanına daha da muhtaç hale geldiğimiz Hüseyin'i, aşağıların en aşağısı olan birinin karşısında kendine böyle bir zilleti reva gören biri olarak tanıtıp insanlığın cellâdından böyle dilekte bulunurken gösterdiklerinde, bu şartlar altında, insan nasıl bir ilim adamı gibi öyle pek edepli, akılcı ve sakin bir şekilde bilimsel eleştiriyle uğraşabilir? Bilimsel, felsefî ve mantıksal bir ihtilaf mı söz konusu ki bilimsel ve akademik eleştiriye girişelim? Derdimiz, bütün değerlerin çökmesi, özgürlük bahşeden en değerli ve en semavî değerlerin başkalaştırılıp bir halkın esaret ve bedbahtlık vesilesine dönüştürülmesidir.

Böyle bir kargaşada insan nasıl bilimsel araştırmacı olabilir ki? Aslında niçin olsun ki?!

Niçin Ali'nin Ebuzer'i, canı ve ailesi pahasına ortaya koyduğu çetin tavır alış yerine Müslümanlar için çok bilimsel araştırmalar yapmak ve örneğin, filan ayet hakkındaki şu görüş bence kuşkuludur ya da bence şöylesi doğrudur, Peygamber'in filan hadisi öyle değil, benim dediğim gibidir... Filan ayet filan saatte ve saniyede nazil olmuştur, filan harfin mahreci boğazın alt tarafıdır vs. demek için mescit köşelerinde sürünmedi?

Ebuzer niçin böyle yapmadı?

Âhiretten, ruhtan, sevaptan kabrin ilk gecesinden, âhiretin menzillerinden, Peygamber ve Ali'nin mucize ve kerametlerinden, onların semavî varlıklar üzerindeki velayetinden, cehennemdekilerin yiyeceklerinden, cennettekilerin şaraplarından söz edebilecek ya da dinin ilmî inceliklerini, felsefî sırlarını, fıkhî ve kelâmî konularını araştıracak en iyi kimse olarak neden bu tür araştırmalara yanaşmadı?

O, saygılı ve tarafsız ilmî araştırmalar yerine neden sokaktan bir deve kemiği bulup halifenin sarayına saldırır ve halifenin

Kâbulahbâr'ının başına vurarak öfkeli, sert, yanlı ve ilim ve araştırma adamlarının üslubuna aykırı ilmî araştırmaya el atar?

Saygılı bir şekilde "Sayın Bay Kâb! Sizin öyle yorumladığınız "kenz" ayetinin anlamı ben hakire göre şöyledir. Belki de zatıâlinizin görüşü daha isabetlidir. Nihayetinde bu bir ilmî araştırma meselesidir. Yarın bendenizin görüşü de zâtıalinizinki gibi değişebilir!" demek yerine niçin hiçbir şeyi hesaba katmadan, resmî bir toplantıda, toplumun en yüksek siyasî ve İslamî mahfilinde devenin bacak kemiğini Kâb'ın kafasına vurur? Hem de kan gelecek şekilde. Bunun peşi sıra da yarası iyileşsin diye ağzına ne gelirse saçar.

Çünkü Kâb'ın "kenz" (sermayedarlık) ayeti hakkındaki görüşü, Müslüman bir müfessirin ilmî görüşü değil, Kur'an'ı bozmak ve halkın açlığına ve sermayedarların yağmacılıklarına kılıf uydurmak için gerçeği bilinçli bir şekilde tahrif etmektir!

Çünkü düne kadar Yahudi ruhanîleri arasında yer alan bu herif, görür ki bugün artık Yahudi mollalığından bir menfaat sağlayamıyor, bütün kâfirler ya Müslüman ya da zimmî olmuş veya yok olmuş, her halükârda görür ki devir İslam devridir, gelip Müslüman olur, İslam'ın ruhaniyet ve fıkıh kisvesini giyer. Bu sefer, İslam'ın fetva makamına geçerek Müslümanlara Kur'an'ı yorumlar, hem de sermaye biriktiren Abdurrahman b. Avf lehine ve adalet arzusuyla İslam'a yönelen istismar edilmiş insanların aleyhine! Bu yüzden Peygamber'in gerçek sahabîsi ve Ali'nin gerçek dostu, "Behey Yahudi oğlu! Sen dinimizi bize mi öğreteceksin?" diye bağırır. Bu yüzden Peygamber: "Ebuzer'den doğru sözlü, dürüst dillisini [şimdiye dek] kara toprak içine almadı, mavi gök gölgelendirmedi." diye bu tarzı ve dili övmektedir.

Bizim dinî görüş ve ahlâkımıza aykırı olarak, büyük Ali, saygın (!) şahsiyetlerin kafasına tek başına deve kemiği vuran ve onlara bağıran, rezalet çıkaran ve büyük kişilere saygıya riayet etmeyen bu pervasız, aldırışsız, sivri adamı şu şaşırtıcı tabirle över: "Ebuzer'in utanması ve temizliği, tıpkı Meryem Oğlu Mesih'inki gibidir."

Kurtuluş ümidimizin tek penceresi olan bütün birikimlerimizin ve yüce ilahî değerlerimizin ve her birinin zikri ve hatırası, bütün yeryüzü ve bütün zamanlar için en büyük insanlık ve özgürlük dersi olabilecek bütün önderlerimizin, liderlerimizin ve masum imamlarımızın, bizim esaretimize neden olacak şekilde başkalaştırılıp dönüştürülmüş olmasıdır derdimiz.

Mesele, muhabbet, velayet, bağlılık, taraftarlık ve yüceltme kisvesi altında imamlarımızın halifelerin ücretli uşağı olarak tanıtılmasıdır.

Mesele, âlem şehitlerinin efendisi -ki şehadet anına dek ölümlü diri iken şehadetten sonra ölümsüz diri olup bütün zamanların ve coğrafyaların tanığı bir diri haline gelmiştir- için "bir grup hareketli ölü"nün yas tutup dövünmesi ve böyle yas tutmanın Hüseyin gibi ölümsüz diriler için değil, ancak kendileri gibi zelil ölüler için olabileceğini anlamamasıdır!

İhtilaf şudur ki Hüseyin, ölümüne ağlayarak kendi murdarlığımızı giderebileceğimiz ve ruhlarımıza sevap gönderebileceğimiz bir iş mi, yoksa Hüseyin'in izinden giderek içimizdeki murdarlığı öldürüp hareketli ölü bedenlerimize hayat ruhu üfleyebileceğimiz bir iş mi yapmıştır? Yahu, şehadete ilişkin bu iki tanımlama, ilmî görüş ayrılığı mıdır ki sakin ve edepli bir şekilde ilmî eleştiride bulunalım?

Bizim bu şehadet ve verâsetten başka ümit kapımız var mı? Ben Marksist ya da egzistansiyalist ya da nihilist veya dinsiz ve din karşıtı bir aydın vb. olsaydım, Peygamber sülalesine, Fatıma'nın evine, Ali'nin ve Şia şahitlerinin öğretisine reva görülen bütün bu hıyanetlere kayıtsız davranabilir, ilgisiz durabilir ve tarafsız kalabilirdim ve -örneğin- "Ben bunların hakikîlerine hassasiyet mi gösteriyorum ki bozulmuş ve tahrif olmuş hallerine hassasiyet göstereyim? Ben, esasen farklı bir havada soluk alıp veriyorum, farklı bir yolda yürüyorum ve aslında halkın kurtuluşunu gerçek İslam'a iman etmekte görmüyorum." diyebilirdim!

Fakat bir kimse, böyle bir aileye, bütün varlığı, hayatı ve imanıyla hem iman hem de insanlık bakımından aşk duyup bu hal-

kın tek kurtuluş yolunun Ali'nin öğretisine ve Fatıma'nın evine gerçek bir dönüş olduğuna inandığında bunca tahrif ve hıyanet karşısında nasıl aldırışsız, kayıtsız ve tarafsız olabilir? Bütün bunları görüp de nasıl oturup çok edepli ve tarafsız araştırmalar yapabilir?

Böylelikle olaylar olup hassasiyetler arttıkça, gruplar ve cenahlar daha bir hassasiyet gösterdikçe gidilecek yol da bizim için daha açık, hakikat bizim için daha somut hale gelir ve sonunda omuzlarımızda bulunan sorumluluk daha bir ağırlaşır.

İşin başında, benim için, az çok bilinç sahibi olan diğerleri gibi, bütünsel bir yöneliş ve iman söz konusuydu: Şia'ya yöneliş ve iman. Fakat zaman geçtikçe, meseleler aydınlandıkça, tepkiler, suçlamalar, karalamalar, nifaklar, sövgüler ve şayialar artıp düşmanlıklar şiddetlendikçe, eller açığa çıkıp tahrik noktaları belirginleştikçe ve onların korkuları arttıkça, İslam demek olan ve İslam'ın doğru anlaşılması anlamında Ali Şiası demek olan bu yöneliş ve iman da benim için eskisinden daha belirgin, daha derin, daha hassas, daha ince, daha somut, daha ilmî bir anlam kazanıyor ve ben, Ali'ye, Ali'nin yoluna ve Fatıma'nın tarihin tamamından daha büyük olan küçük evine karşı eskisinden daha fazla bilinç, bağlılık, ihlâs, iman ve taassuba kavuşuyorum. O kadar var ki bu uçsuz bucaksız küçük evin yeni bir kapısı yüzüme açılıyor. Son çıkarsamam ve son birikimim şudur: "Anlaşılan o ki bunlar, her şeyden ziyade Ali Şiası'ndan korkuyorlar." "Bütün bu ipuçlarından, Safevî Şiası'nın ve Ebusüfyanî velayetin bütün perişanlıklarımızın kaynağı ve Şia'nın aslının ve Ali velayetinin düşmanı olduğu anlaşılmaktadır." Sonunda, bütün ekolleri, ideolojileri, toplumları, devrimleri, hareketleri, toplumbilimi, İslam'a ilişkin konuları, tarihi, kültürel geri kalmışlıkla düşünsel ve toplumsal sapmanın nedenlerini inceledikten ve Peygamber ailesini, imameti, velayeti, bekleyişi, adaleti ve tarih boyunca Âdem'in mirasını daha derinden tanıdıktan sonra, tecrübelerden, çatışmalardan ve tepkilerden sonra ve karanlık ve gizli noktaların aydınlanmasının ardından şu nihaî esasa ulaştım:

Esas olarak "Şia, yetkin bir parti"dir!

Kur'an'ın belirttiği bütün nitelikleri ve boyutlarıyla bir parti, bütün özellikleri ve öğeleriyle günümüz aydınının algısında insanların kurtuluş siperi olan bir parti, bütün haslet ve boyutlarıyla yetkin bir ideal parti, hem Kur'an'ın sözünü ettiği "hizbullah'ın somutlaşması olan ve hem de taşlaşmış toplumun kitlelerine bilinç aşılama ve hareket verme konusunda sorumluluk sahibi aydın neslin ihtiyacına cevap veren bir parti, sınıf mücadelelerinde kitlelere kılavuzluk edecek, böyle bir mücadelenin yolundaki engelleri ve güçlükleri ortadan kaldıracak ve mahrum sınıfların ideallerini gerçekleştirecek bir partidir bu.

Şia, böyle kapsamlı bir ihtiyaca cevap verebilecek, sahip olduğu İslam -bir ideoloji olarak- telakkisiyle ve destansı tarihinde yaşadığı tecrübeler ve birikimleriyle, sorumlu[5] nesil için ideal ve yetkin bir parti olabilecek niteliktedir.

Elbette dindar olmayan kimi aydınlara biraz ağır gelebilir ve diyebilirler ki "Aydın, ideolojisini nasıl dinden alabilir?" Çünkü bunlar, Hıristiyanlığın tecrübesine ve dünyadaki yeni aydın görüşüne dayanarak ve bugün aramızda din ve İslam adını taşıyan şeye ve bunun sahip olduğu toplumsal role ve insanî etkiye bakarak, partisel bir ideolojisinin ya da bütünüyle söyleme dayalı bir ideolojinin dinî bir kaynağının olabileceğini düşünemezler! Oysa din, özellikle İslam dini ve özellikle de Şia mezhebi ve görüşü doğru ve sahih olarak tanıtılsaydı, aslında bu dindar aydın, "Neden aydınlar, insanı kurtaracak ideolojiyi din dışı kaynaklarda arıyorlar? Maddî bir ideolojinin fedakârlık ve özveri öğre-

[5] Elbette "sorumlu aydın" konusunda sorumlu kelimesinin, belirtme sıfatı değil, niteleme sıfatı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü aydın esas olarak sorumsuz olamaz. Çünkü aydın, toplumsal bilinci olup zamanın ve gereklerinin farkında olan ve kendisinin toplumla olan ilişkisinde ve toplumun kaderi ve yazgısı karşısında doğrudan ve ciddi sorumluluk hisseden tahsilli ya da tahsilsiz kimsedir. Kılavuzluk edecek basireti –ya da bilinci- olan, böyle bir aydındır (Bu dizide yer alan *Rüşenfikr -Aydın-* adlı kitapta yer alan "Nereden Başlayalım" ve "Aydın ve Sorumluluğu" bölümlerine bakınız).

tisi olarak görülmesi ve insanın varlık alanında var oluşunu kaderle izah etmeden aşkın idealleri, insanî ahlâkı, inkılabî takvayı ve birey ötesi imanı temellendirmek ve muhafaza etmek mümkün mü?" diye şaşardı. Çünkü aslında aydın oluş, maddî dayanakları bulunması mümkün olan felsefe, bilim ve teknolojinin aksine (dine iltifat etmeden büyük filozof, bilgin ve teknolojist olunduğunu somut olarak görüyorum), tarih boyunca insanlar için yeryüzüne ilahî peygamberler tarafından taşınmış özel bir bilinçtir.

Filozof, sanatçı, bilgin, teknisyen, edip, şair, tarihçi ya da gezgin olmadıkları halde kitleleri bilinçlendiren, uyandıran ve harekete geçiren işte bu ümmilerdi. Bir kavmi ya da sınıfı, zamanın donuklaşmış kaderine karşı harekete geçiren ve "tarihin ve toplumsal düzenin kölemsi ürünleri" olan bu toplumları tarih yapar hale getirenler bunlardı. Bu, bugünün aydınının arzulayıp aradığı bilincin ta kendisidir. Dolayısıyla aydınımızın bilincinin İslam'dan ve özellikle Şia'dan alınmış olması ve insanî-toplumsal ideolojimizin tevhidî bir dünya görüşü altyapısının bulunması çok doğaldır.

Çünkü benim konuşmalarımda -ister ders tarzı konuşmalarımda, ister genel konuşmalarımda- hazır bulunanlar genellikle bu derslere ve konulara, bu dile, bu kavramlara, bu bakış açısına ve görüşe az çok aşinalığı olan özel bir kesimdir. Sadece tanışıklığı olmaksızın sadece bir toplantıya katılan ya da tek bir yazıyı okuyan din dışı ya da dindar aydınlar, dile ve terminolojiye âşina olmayışları yüzünden alelacele ve kıyasa dayalı yargılarda bulunuyorlar. Bu yüzden bugün her zamanki konferansların aksine, tek bir konuyu yorumlayıp tevil etmeye ve açıklayıp uzatmaya ihtiyaç yok. Bu yüzden sadece, şimdiye dek çeşitli yollarla gündeme getirdiğim konu ve meseleleri düzenli bir şekilde ele alacağım ve benim terimlerimi ve görüşlerimi bilen kimselere, bağımsız ya da dağınık olarak dile getirdiğim çeşitli konuları, Şia'dan -ve elbette Ali Şiası'ndan- doğan yetkin bir partinin bütünlüklü bir tanıtımı olarak sunacağım.

Dedim ki zaman geçtikçe, güçlükler arttıkça, şiddetlenip keskinleştikçe ve insan bu yolda ileri adım attıkça, güçlükler, engeller, iniş çıkışlar ve virajlar, yolu daha açık ve belirgin hale getirir. Bir topluluk, hakikat yolunda sâdık ve gayretli yürürse, hakikat için didinip çalıştıkça hakikat o topluluğa daha âşikâr olur, onlar önlerindeki yolu daha düz bulurlar. Bu durum şu ayetin somut olarak gerçekleşmesi ya da sağlamasıdır:

"Yolumuzda -ve bizim için- mücahede edenleri kesinlikle yollarımıza yöneltiriz!" (29/Ankebut Suresi 69)[6]

Bu, Kur'an mantığı olup şekilci Aristo mantığının tam tersidir. Çünkü bu, mantık ötesi bir mantıktır. Nazarî akıl mantığında önce Allah kendi yolunu insanlara göstermeli, sonra da O'nun yolunu tanımış olan bireyler yola koyulup o yolda cihat etmelidirler.[7] Oysa Allah, kendi mantığıyla, önce yola koyulmayı -eylem ve cihat- söyler, sonra bu yolculara -eylemci ve mücahitlere- hidayet vaadinde bulunur..!

6 Çünkü hayatta aklın dehası, kalbî aydınlanma, bilimsel düşünce ve teorik çıkarsama yoluyla hakikati anlama ve kavrama yolunda yürünemez. Ancak "olmak"ta olunabilir. Nasıl insan, örneğin ateşli bir merminin yakışını, ancak ateşli bir mermi derisine saplandığında anlarsa, bir anlamı da ancak o anlamın gerçekleştiği yolda yer aldığında tam olarak anlayabilir. Hakikat ancak eylemde kendini açığa vurur.

7 Kur'an mantığı bizim genel geçer mantığımızın tam tersidir. Aslında Kur'an, daha çok mantık ötesi bir mantığa sahiptir. İnsan anlayışının ötesinde, demek istemiyorum. Sadece ilahî bilgeler ve metafizik filozoflar bunu anlayabilirler, demek istemiyorum. Daha doğrusu, demek istiyorum ki halk, hakka tapan insanlar ve amel, ihlâs ve isâr insanları bunu kolayca tecrübe edebilirler! Kur'an'a özgü bağlantı ve bağlamları anlamadığımız için, Kur'an'ın çoğu konularının sanki birbiriyle bağlantısının bulunmadığını zannediyoruz.

Kur'an üzerine çalışan çoğu müsteşrikler, Kur'an'ı fikir, edebiyat ve ifade vs. bakımından şaşırtıcı bir başyapıt olarak görürler, ama derler ki "Ayetlerinin mantıksal bir sistemi yoktur ve anlam bakımından birbiriyle bağlantısı bulunmamaktadır. (...) Meselâ; Ramazan ayından söz ederken aniden dönüp 'Mallarınızı yemeleri için yöneticilere vermeyin' diyor."

Bu yanlış zannın nedeni, bunların, Kur'an'ı şekilci Aristo mantığıyla (Logique formelle) anlamaya çalışmalarıdır. Şimdiye kadar Kur'an'ı tefsir eden

Başka bir deyişle, kendisi uğrunda ve yolunda cihat edenlere kılavuzluk ve yol göstericilik eder ve kendi yollarını kendi yolunda gidenlere gösterir! Bu ise büyük ve sorumlu aydınların bugün kavradıkları bir hakikattir!

Allah yolunda ve doğrultusunda her şeyinden geçen, hiçbir kişisel hesap ve toplumsal çıkar oyunları olmaksızın ihlâs ve imanla fedakârlıkta bulunan, ilerleyen birey, toplum, parti ya da millet, başlangıçta ham olsa da sürekli düşüp kalksa da bir adım ileri bir adım geri atsa da âciz ve güçsüz olsa da ve kısacası başlangıçta bu yolda yürümenin değerinden ve hazırlığından yoksun bulunsa da "karanlık gece, böylesine korkunç bir dalga ve girdabın korkusu"[8] ondaki hedefe ulaşma ve kurtuluş ümidini azaltsa da cihat ettikçe -yani gücünün son sınırına, başarı ümidi değil, ödev gücünün son sınırına kadar ihlâs ve

Müslüman müfessirlerin çoğu da bu işi genellikle (esasında mantıkları olmayan İşrâkîler dışında) soyut ve aklî-nazarî mantığa göre yaptıkları için Kur'an'ın beyanında gizli (yedi deri yedi batında değil) bulunan bağlantıları, özgün kavramları ve ilmî ve amelî gerçekleri tam anlamıyla açıklığa kavuşturamamışlardır. Dolayısıyla insan, önce Kur'an'a özgü dili, mantığı, bakışı ve genel tavrı hissetmeli, öğrenmeli ve onunla ünsiyet peyda etmeli, sonra da tercüme ve tefsire başlamalıdır.

Bu özellik anlaşılmıştır; ama ne yazık ki bundan tehlikeli, saptırıcı ve Kur'an karşıtı bir sonuç alınmıştır. Bu, esas olarak İslam'ın misyonunu, Peygamber'in davetini, vahyin hedefini ve Kur'an'ın mesajını –yücelteyim derken- olumsuzlayan ve bütünüyle nakzeden bir sonuçtur. Bu netice şudur: Kur'an çok zordur, gizemlidir, muammalıdır ve dolayısıyla insan Kur'an'ı anlamaktan acizdir (O halde bu kitabın yeryüzünde hangi varlık için indirildiği bilinmemektedir.)! Oysa Kur'an, çok kolaydır; felsefî ve kelâmî kitaplardan ve Kur'an'ı sadeleştirmek ve anlaşılır kılmak için yazılanların çoğundan daha kolaydır! Bu benim iddiam değil, bizzat Kur'an'da Allah'ın verdiği bir bilgidir:

"Andolsun, biz Kur'an'ı öğüt alınması için kolaylaştırdık." (54/Kamer Suresi 17, 22, 32, 40)

Sade ve sıradan anlamları tumturaklı ve ağır bir dille yazan bilgin ve bilge yazarların aksine, sade ve kolay bir dille derin ve şaşırtıcı anlamlar...

Kur'an'ın mübin sıfatı bu demek!

8 Hafız'dan bir mısra (Çev.)

imanla çalışıp mücadele ettikçe, ister kılıçla, ister kalemle, ister canıyla ister malıyla, ister makamını infak ederek, ister haysiyetini infak ederek cihat ettikçe- her halükârda Allah, eylemin ve olayların içinde, zorlukların kalbinde, çatışmaların sıcak ortamında, her durumda, her zaman daha dakik, daha yakın, daha aydınlık ve daha zarif yollarını anbean ona gösterir, önüne açar ve sanki onu öyle bir sırat-ı müstakime çıkarır ki her adımda, görünmez bir nurun yansımasıyla ona meçhul yollar görünür hale gelir, uzak yerler belirginleşir ve yoluna inşa edilen her seddin yıkılmasıyla birlikte karşısında daha yeni ufuklar ortaya çıkar ve güneşin ışığı ona daha doğrudan gelir ve önünü daha bir aydınlatır, üstüne yıkılan çatılardan ve ayaklarına atılan taşlardan sabrın gücüyle ve tevfik mucizesiyle köprüler yapar ve ilahî iradenin gücüyle canlanır, huzur ve güvene kavuşur, geçer ve tekrar ileri yürür…

Böylelikle, hayatlarını hakka feda ederek halk için Allah yolunda yürümek amacıyla evlerinden çıkan iman ve eylem adamlarının önünde, O'na doğru yol açmak için ortaya koydukları her çabayla birlikte, daha düz ve daha güvenli bir yol açılmaktadır. Böylelikle, karanlık ve dalâletin içinde, zorlukların, kinlerin, ümitsizliklerin, acizliklerin, zayıflıkların, yabancı düşmanlıkların ve tanıdık hıyanetlerin, namertliklerin, kaçışların, darbelerin, zorlukların, dertlerin ve yaraların doruğunda, her kayıttan azat olmuş kul, bela yağmuru altında duran sabredici, karamsarlık, kötümserlik ve yeis zehrinden yıkılmayan, hoyrat taşlıklarda, yakıcı çöllerde O'na doğru adım atıp dert çeken, darbe yiyen, yüzüne kırbaç, arkasına hançer vurulan şükredici, geceye, susuzluğa, tehlikeye, perişanlığa, kinlerin kurşun sağanağına, zorluk yığınağına aldırmadan ilerler, güçlüklerle boğuşur, vesveseleri içinde öldürür, tehlikeli geçitlerden geçer ve "hak doğrultusunda çaba gösterir". Her çabayla birlikte yol ona daha aydınlık, sorumluluğu daha belirgin ve görevi daha incelikli; her adımla birlikte tereddüt daha uzak, korku daha zayıf ve eziyet daha fazla, ama incinmişlik daha az, aşk daha güçlü, ihlâs daha

berrak, engeller daha zayıf, kayıtlar daha gevşek, Allah'ın huzuru daha açık, yakin daha güçlü, hayret daha az, iman daha ziyade, zafer ümidi daha kesin olacaktır.

Allah işte böyle ders verir!

Başkaları bize nasihat ederler. Yol gösterip bilgece, bilgince, akıllıca öğütler verip derler ki:

"Önce düşünmeli, okumalı, ilim tahsil etmeli, bilimsel araştırma yapmalı, kitaplar okumalı, medreseler görmeli, hocalardan ders almalı, erbabının huzurunda felsefe, tasavvuf, fıkıh, usûl, kelam, mantık, dil, edebiyat, tarih, felsefe ve ahlak öğrenmeli, böylece hem aklî ve hem de naklî ilimleri kendinde toplamalı, âlemin bütün hakikatlerini anlamalı, varlığın sırlarını bilmeli, zorunlu varlık ile mümkün varlık arasındaki bağlantıyı, Yüce Allah'ın zatı ile sıfatları arasındaki bağlantıyı, kadim ile hâdis bağlantısını, lâhût ve nâsût bağlantısını, hayat felsefesini ve ölüm sırrını, âhiretin menzillerini, gayb ve şehâdet âlemini, cin ve insi, fizik ve metafiziği, dünyayı ve ahireti, varlığı, cevheri ve arazı, tam takım akâidi ve tam takım ahkâmı öğrenmeli ve ilmelyakin mertebesine erişmeli ve oradan hakkalyakine yükselmeli, oradan da aynelyakin zirvesine çıkmalısın ki böylece mutlak hakikat ve hakikatin mutlağı sana âşikâr olsun ve marifetin son derecelerini böylece kat edesin. Üstelik bu ilk aşamadır.

Bu aşamayı geçtikten sonra (asla geçilebilir değildir ya!) ikinci aşamaya; eylem aşamasına ve ıslah aşamasına girersin. Fakat bu, bireysel eylemdir, kendini ıslahtır.

Bu aşamada bütün görevlerini yapmalısın, bütün vacipleri yerine getirmelisin, müstehapları yapmalısın; ibadetle, riyâzetle, ruh tezkiyesiyle ve nefsi katlederek!! Hayır, ne diyorum? Nefsi öldürerek (zaten öyle olur!), kendindeki bütün arzuların, hazların, zaafların ve kirlenmişliklerin kökünü kazıyarak kutsiyet ve takva makamına ermeli, kemal derecesini idrak etmeli, ihlâs mertebesine nâil olmalısın. Tam anlamıyla "ihlâslı, zahit, âbit, muttaki ve sâlih bir mümin" olunca (asla olamazsın ya), bundan

önce de zikredildiği gibi, "hakkı batılı gören, ilahî sırlardan haberdar, dinî hakikatlere vâkıf, şer'î akide ve hükümleri bilen, aklî ve naklî ilimleri kendinde toplamış fakih bir bilge" olmuştun zaten (olmuş olman imkânsızdır ya), işte o zaman üçüncü aşamaya başlayabilir ve başkalarını ıslaha koyulabilir, halkın din ve dünya sorumluluğunu da üstlenebilirsin. Yani birincisi: Akletme, teorik ve mantıksal öğrenim, ders, tartışma, kitap, okul, hoca, tefekkür, düşünme, ilham, işrak yoluyla, beyni ve gönlü çalıştırarak ve ilim irfan yoluyla hakikati tanımak. İkincisi: Özellikle ibadet, nefis terbiyesi, dua, tövbe, istiğfar, istirham, müstehap oruçlar, müstehap ameller, mekruhları kesinlikle terk etmek ve en sonunda da tevessül, şefaat, nudbe, istigâse, nezir, niyaz, ağlama yoluyla ve ağlama numarası yaparak, musibete uğramış kitleleri musibete uğratarak, ağlatarak; ağıt, ilahî, dövünme, ziyaretnâme, taziye, methiye, menkıbe, sövgü ve lanet, muhabbet ve buğz, geceleri zikir ve ibadetle geçirme, itikâf, mukabele ve tecvit (tefsir değil, çünkü tefsir ibadet değildir, ecri ve sevabı yoktur, tefsiri ruhlara hediye eyleyemezsin, tefsir ruhun temizlenip arındırılmasıyla ilgili bir şey değildir ve sağlam dinî ameller arasında sayılmaz!!) yoluyla kendini ıslah.

Üçüncüsü: Toplumun ıslahı, Müslümanların işlerine eğilmek, başkalarının sorumluluğunu taşımak, marufu emredip münkerden nehyetmek. Hakkı mutlak, kâmil ve kesin olarak tanıdıktan ve kendini de ıslah etmeyi tamamladıktan sonra buna başlamalısın. Ayrıca, bu aşamada da marufu emredip münkerden nehyetmenin şartları vardır. Birinci olarak, her zaman ve her yerde asıl olan asıllar aslı -yani takıyye- zarar görmemelidir. Çünkü takıyye, bunların meşrebinde amelî bir taktik değil, aslında dinin kendisidir. Çünkü "et-takıyyetu dînî ve dînu âbâî" yani takıyye, benim ve atalarımın dinidir, şeklinde bir rivayet vardır. Bir kamuflaj, bir tür ilmî maslahatçılık, düşman karşısında sır tutma ya da büyük İslam toplumunda birliği muhafaza etmek ve tefrikayı ve kardeş katlini önlemek için bazı fırkasal ihtilafları gizleme değil, hatta dinin cüzlerinden biri de de-

ğil, bilakis takıyye dinin kendisidir. Marufu emredip münkerden nehyetmek dine -takıyyeye- zarar veriyorsa elbette haramdır, dinsizliktir!

İkinci olarak, bunun şartlarından biri de şudur: Marufu emredip münkerden nehyetmede bir zarar ihtimali söz konusuysa mükellefiyet sâkıt olur!

İşte bazı eskilerin din alanındaki düşünme tarzı ve yol gösterme metodu budur!

Bazı yeni aydınlarımızın ideoloji alanındaki düşünme tarzı ve yol gösterme metodu da böyledir!

"Önce kendini ideoloji açısından yetiştirmeli, dünya görüşünü seçmeli, dinle olan bağlantını sıfırlamalı, doğal ve toplumsal olguların mantıksal çözümleme yöntemini seçmeli, toplumsal, sınıfsal, siyasî, evrensel ve ulusal konulara ilişkin tam ve kapsamlı bir bilinç kazanmalı ve fikrî temelini, toplumsal konumunu, ideolojik silahını, diyalektik mantığını, en sonunda da materyalist dünya görüşünü, din karşıtı görüşünü, partiye ilişkin konumunu ve evrensel dayanağını -zaten hepsi belirlenmiş, sabit, kaçınılmaz, kesin, klişeleşmiş ve dogmatiktir- belirlemelisin. Dünya çapında yürürlükte olan standartlara uygun bir aydın haline geldikten sonra, işte o zaman yeni tarz bir devrimci aydın olarak toplumsal mülkiyetin iktisadî temellerini araştırma ve sınıf çelişkisini, insanın insanı istismar etmesini ve üretim araç ve kaynakları üzerindeki bireysel mülkiyeti reddetme yolunda çaba göstermeye ve yükümlülük taşımaya hak kazanırsın."

Bu amelî meseleler dünyadaki halk kitlelerinin genel ve kapsayıcı ülkülerinden olmasına ve insan türünün fıtrî eğilimi de bu yönde olmasına rağmen, bu standardize olmuş ve klasikleşmiş aydınlardan biri, fikirdaşım olan öğrencilerden birine, beni bütünsel olarak reddetmek babında şöyle demişti: "Filanca, daha kendi ideolojisini tam ve yetkin bir şekilde ve bütün ayrıntılarını ortaya koyup bütün meseleleri irdeleyerek, bütün soruların

cevaplarını hazırlayarak, bütün bilimsel kuralları ve formülleri belirleyerek, iktisadî, siyasî ve toplumsal güçlüklerin bütün çıkış yollarını sunarak, bütün bilimsel ve insanî olguların mantıksal çözümlemelerini yaparak ve uygulama programlarını hazırlayarak vs. tamamlamadı. [Bu durumda] onun fikrî yolu nasıl kabul edilebilir? İdeolojisi tam ve inceden inceye somutlaşmadan bu yolda nasıl adım atabilir? İdeoloji bakımından fikrî gelişimini tamamlamadan "Nereden başlayalım?" sorusunu nasıl ortaya atıp cevap verebilir?

Görüyorsun, ikisi de diyor ki önce fikir, sonra eylem!

O, din adına şöyle diyor: Önce dinin hakikatlerini bilecek, ahlâk ve takvada sâlih olacak, sonra da başkalarını ıslaha yöneleceksin."

Bu da ideoloji adına şöyle diyor: "Önce kendini ideoloji bakımından yetiştirecek ve çerçevesi belirlenip yetkinleşmiş ekolünü seçeceksin. Ancak ondan sonra sorumlu bir aydın olarak toplumsal rolden söz etmeye ve halkı eyleme ve yola çağırmaya hakkın olacaktır."

O, İslam adına diyor ki birinci aşama: Dinin hakikatlerini bilmek, onu geçtikten sonra ikinci aşama: Tezkiye ve takvada kâmil olup kendini ıslah etmek, onu geçtikten sonra da üçüncü aşama: Başkalarını ıslah ve toplumun iyisinden kötüsünden sorumlu olmak!

Oysa İslam'ın kendisi şöyle soruyor: Kaç yaşındasın? Cevap veriyorsun: Dokuz yaşındayım, on beş yaşındayım. Diyor: Büluğa -aklî ve cismî büluğa- ulaşmışsın. Öyleyse mükellefiyet yaşına erişmişsin, yani mükellef bir insansın! Soruyorsun: Şimdiden itibaren hangi mükellefiyetler ve sorumluluklar omuzuma yüklüdür?

Sana sayıyor: Din seçmek, din benimsemek, dini artık anneni babanı ve diğer büyüklerini taklit ederek değil kendi aklınla ve kendi anlayışınla kabul etmek, özbilinç, çıkarsama ve seçme yoluyla dinin itikadî temellerini kavramak, dinin uygulamalarını,

hükümlerini ve vaciplerini uygulamak: Namaz, oruç, cihat, zekât, hac, marufu emredip münkerden nehyetmek!

-Bu vacip görevler, kesin ilmî sorumluluklar, aşama aşama mıdır? Biri diğerinden sonra mı gelir?

-Asla. Hepsi birlikte, aynı anda. Hepsi her Müslüman'ın mükellefiyetinin ilk gününden, her kızın ve her oğlanın büluğunun ilk gününden itibaren farzdır, zorunlu sorumluluğudur!

İlginç! İki İslam'ın ihtilafına bak! Öteki, marufu emredip münkerden nehyetmeyi -toplumsal sorumluluğu- bireyde ilim ve takva merhalesinin kat edilmesinden sonraya bırakır. Bu iki merhalenin her birinin sonuna ulaşmak için Nuh'un ömrü bile yetmez.

Beriki ise emir ve nehyin toplumsal sorumluluğunu bir kız çocuğunun, bir oğlan çocuğunun zarif omuzlarına hemen namaz ve oruca davet edilmelerinden itibaren yükler! Toplumdaki maruf ve münker karşısında emir ve nehiy sorumluluğuyla eş zamanlı olarak namaz, oruç ve cihat!

Yani? Yani bu İslam'da Müslüman bir insanın sorumlulukları (vâcipler) "dinî individüalistler"in dinî ve ahlâkî vaazlarının aksine birbirinin boylamında değil, enleminde ve birliktedir. "Dinî individüalistler", ya Doğu'nun tasavvufî ahlâkının ve Hıristiyan zühtçülüğünün etkisi altında kalarak veya rintçe bir tavırla hükümleri sınıflandırarak son sırayı emir ve nehiy hükmüne verirler ve bu hükmü uygulaması muhal olan tuhaf ve garip şartlara bağlayıp muhale ertelerler. Öyle ki şu dört günlük ömürde asla sıra gelmez ona. Birey, sonsuz olan hakikatler hakkında kâmil bir ilimle donanıp muhale yakın olan takva, salah ve ahlâkta kemal derecesine nail olma çabasından bu dünyada asla fâriğ olamayacak ve son vazifeye (!) sıra gelmeyecektir. "Bu ağır taş, taşın atılmayacağının alâmetidir"! Bütün bunlar, çok güçlük barındıran ve baş ağrıtıcı olan toplumsal emir ve nehiy hükmünden kaçmak, soyut hakikat arayışını, bireysel bencilliği ve sorumluluktan kaçışı makul göstermek ve insanî miskin-

liğin üzerine dinî ilim ve takvanın beyaz veya yeşil perdesini çekmek içindir!

Ne ustaca! Ne iyi!

Görüyorsun ne kadar da muhterem, muazzez ve mukaddes! Bir de Peygamber'e bak. Gıfârlı Cundeb b. Cunâde (Rebeze çölünden bir bedevi Arap), bir peygamberin zuhur ettiğini haber alıp Mekke'ye gelip İslam'ı kabul eder. Bir oturumda! Birkaç kelimeyle. Ne felsefe, ne kelâm, hikmet, fıkıh, usûl, tasavvuf ve karmaşık, bilimsel ve teknik sırlar ve hakikatler, ne kültür, ne ilim, ne bir yığın kitap ve ne de yıllarca tahsil. Bilakis birkaç slogan! Öyle sloganlar ki onun yönünü aydınlatır, yolunu belirgin kılar! Tevhit ve risâlet, hepsi bu!

Böyle bir İslam'la o evden çıkar. İslam sadece Ebuzer'in fikrinde değil, Peygamber'in risâletinde de tamamlanmamıştı. İslam sadece bir dünya görüşüdür, bir slogan! Tevhit sloganı. Bütün bunlara rağmen bu adam, İbn Erkam'ın evinden çıkınca, bir görüşmede öğrendiği İslam'la toplumsal sorumluluğun, topluma egemen olan düzeni ve kendi zamanına egemen olan dini değiştirme ve şirkle tehlikeli ve kesin bir savaşa girişme sorumluluğunun ağır yükünü omuzlarında derinden hisseder. Evden daha birkaç adım ayrılmadan ve İslam'ı üzerinden birkaç dakika geçmeden, Kureyş'in eşrafına, zamanın gücüne ve mevhum mukaddeslerine itiraz haykırışını yükselterek hakikate ve kurtuluşa daveti başlatır. Peki, Ebuzer kimdir? Nerededir? Kendini yetiştirmeye ve ıslah etmeye yöneleli ne kadar zaman olmuştur da İslamlığında şimşek hızıyla marufu emredip münkerden nehyetmeye sıra gelmiştir?

Emir ve nehye başlayıp toplumunu ıslaha koyulduğu zaman [kendini de yetiştirmektedir]! Çünkü İslam'da bireyin, halkı donatırken kendini donatmaya da koyulmak vardır. Tefekkür, tecrübe, çatışma, sabır, güçlüklere karşı koyma, tehlikelere tahammül gösterme, çare arayışları, çıkış yolu bulmalar, fedakârlıklar, sıkıntılar, özveriler ve olaylarla, tepkilerle, yeni şeylerle,

öngörülmemiş şeylerle, olaylarla, gerçeklerle ve somut hakikatlerle yüzleşmeler yaşarken ve güzelliklere (marufa) çağırmaya ve toplumdaki çirkinliklerin yok edilmesi için mücadele etmeye, çevreyi şekillendirmeye çabalarken kendi de şekillenir, ruhu güçlenir, nefsi arınır, içindeki takva gücü takviye olur, benliğinde ahlâkî değerler gelişir, fıtratında gizli bulunan beşerî yetenekler açığa çıkar, içinde uyumakta olan insanî vicdan uyanır, ruhu temizlenir, imanı kuvvetlenir, olgun, dayanıklı ve arınmış hale gelir. Seçtiği ilahî yolun hakikatiyle İslam davetinin asaletini ve iman ettiği akideyi tecrübe eder, amelde, cihatta ve toplumsal ve itikâdî mücahedesinde meçhul hakikatleri ve Allah'ın gizli yollarını keşfeder. Haberdar olur, kendinin bilincinde olur, Allah'ın bilincinde olur. Böylece Müslümanlık yaparken her gün daha Müslüman olur!!

Bugün de insanî ve toplumsal gerçekliklerden haberdar olmayı -kütüphanelerde, üniversitelerde, bilimsel konferanslarda, teorik söyleşilerde değil, toplumsal eylem ile savaşım, mücadele ve sorumluluk üzerinden kazanmış olan büyük insanlar, bu büyük hakikati -üzerine İslam'ın akide ve hükümlerini bina ettiği hakikati- tecrübe etmişler ve "önce düşünmek, sonra da eyleme dökmek; önce fikrî çalışma yapıp sonra eyleme yönelmek gerektiği açıktır" diye inanan nazarî mantıkçıların aksine, fikir ve eylemin arka arkaya gelen ve birbirini takip eden iki aşama olmadığını, ikisi arasında tek taraflı bir illiyet ilişkisi bulunmadığını, bilakis bu ikisi arasında karşılıklı ve iki yönlü bir illiyet ilişkisi olduğunu ve birbiriyle etkileşim (etkileme ve etkilenme) halinde olduklarını idrak etmişlerdir. Nitekim çağımızın en seçkin toplumsal düşünürlerinden biri şöyle der: "Akide ve eylem arasında diyalektik bir ilişki vardır."

Nasıl? Schandel'in dediği gibi: "Sanatçı eserini yaratırken yaratılır."

Firdevsi Şahnâme'yi inşa ederken Şahnâme de Firdevsî'yi inşa eder.

Firdevsî, başlangıçta şiir yeteneği olan vatansever bir çiftçi çocuğuydu. Şahnâme'yi tamamladığı otuz beş yılın sonunda meşhur Hakîm Ebu'l-Kâsım Firdevsî oldu: Şarkın Homer'i, yani Şahnâme şairi. Bu iki kişilik arasındaki büyük fark Şahnâme eylemidir. Şahnâme de Firdevsî'nin şairidir. Çünkü Şahnâme Firdevsî'nin eylemidir. Firdevsî'den maksat ise fikirdir, Firdevsî'nin zihniyetidir. Fikir ve eylem birbirini yapan ve doğurandır. Her biri, diğerinde ve diğeri eliyle yapılıp geliştirilir, şekillenir. Fikir ve eylem arasındaki diyalektik ilişki budur!

Niçin bu çağın en büyük liderlik dehasının, devrimci ve toplum kurucu düşünürünün sözünü dayanak alıyorum? Oysa Büyük Ali, bu ilişkiyi incelikli ve güzel bir söyleyişle haber vermiştir:

"İman ile sâlih amellere, sâlih ameller ile imana istidlal edilebilir."[9]

Bu yüzden demek istiyorum ki biz ne hakikatleri tam, kâmil ve açık olarak, bütün inceliğiyle doğrudan vahiyden alan peygamberleriz ve ne de masuniyet elinin ve ismet hidayetinin zillet ve dalâletten koruduğu imamlarız. Biz herkes gibi, herkesle aynı türden, herkesle aynı düzeyde insanlarız. Hata yaparız, ayağımız kayar, yolda tökezleriz, beşerî zaafların etkisi altındayız, hizmetler, hıyanetler, dostluklar, düşmanlıklar, başarılar, yenilgiler, ümitler, ümitsizlikler ve birçok başka etken var bizim düşüncemize, duygumuza ve eylemimize etki eden. Kaçınılmaz olarak hakikati zahmet çekerek, düşünerek, arayarak, sorarak, araştırarak, kitaplardan yardım alarak, bilginlerden yardım alarak, araştırmacıların çalışmalarından ve hakikati önceleyenlerin ve araştırmacıların yol göstermelerinden yararlanarak bulmak durumundayız! Bu ise tedricî olarak gerçekleşecek bir şeydir. Adım adım hakikate yaklaşmak, daha yaklaşmak ve yavaş yavaş ele geçirmek durumundayız. Attığımız her adımın önceki adımdan daha ilerde olmakla birlikte sonraki adımdan kâmil hakikate ve mutlak hakka nispetle daha geride olduğunu kabul et-

9 *Nehcü'l-Belaga*, 155. Söz'den

meliyiz. Aynı zamanda, attığımız her adımda hata yapmış olabileceğimizi, her an geriye bir adım atmış olabileceğimizi, zaafların, tehlikelerin, bencilliklerin, düşünce zayıflığının, ilim eksikliğinin, çıkarsama eğriliğinin, çevre etkisinin, eğitimin, zamanın ve farkında olduğumuz veya olmadığımız birçok etkenin yolu doğru yürümememize sebep olabileceğini, birçok düşmanlıkların, engellemelerin, zehirlemelerin, baskıların, hilelerin ve gizli veya açık ellerin bizi felç edebileceğini, gitmekten alıkoyabileceğini kabul etmeliyiz. Fakat karanlıklar, zorluklar ve düşmanlıklar yığını arasında, ayak kayma, yetersizlik ve hata ihtimalini itiraf etmekle birlikte, bütün bunlara rağmen, bir esasa çok ümit bağladık. O da şu ki her halükârda ilmimiz, aklımız ve gücümüz ne kadar zayıf olsa da seçtiğimiz yol dört dörtlük bir seçim olmasa da yaptığımız iş bir şeye benzemese de başlattığımız bu çaba ve çalışmada, içinde yanıp tutuştuğumuz bu dert ve acıya, yakamıza yapışan sıkıntılara, maruz kaldığımız kötülüklere, bozgunculuklara ve insaniyetsizliklere rağmen şükrederek, sabırla, gönlümüz aşkla, başımız ümitle dolu karşımıza ne çıkacak diye ümitle ilerliyoruz, sadece onun arzusuyla yürüyoruz, bu onun yoludur ümidiyle yürüyoruz. Görüyorsunuz, rızaları bir faydayı celbeden veya en azından bir şerri defeden kutup ve kudretlerin hiçbirinin hoşuna gitsin diye seçmedik gittiğimiz yolu. Sadece onun rızasına ve onun halkının niyazına sebep olur ümidiyle seçtik bu yolu. Bu yüzden düşüncede ne kadar zayıf olsak da eylemde bütün çabamız, cihadımız sadece onun yolunda olduğu için eminiz ki o kendisi, yollarının en doğru ve en yakın olanını bize gösterecek ve tek sermayemiz niyazımız, çabamız ve bu yoldaki sabır ve cihadımız olan bizi yola iletecektir. Her adımda daha düz bir yol, her seddin yıkılmasının ardından daha aydınlık bir yol!

Biz her halükârda Allah'ın -Allah halkının- yoluna yönelmiş bir grubuz ve elimize teslim edilmiş bu aziz yolu kendi gücümüz ve kapasitemiz ölçüsünde olabildiğince iyi ve olabildiğince çok tanımak ve tanıtmak, bu yolun yolcusu ve muhafızı olmak için

ayağa kalktık. Doğru yola her an daha iyi ve daha fazla yöneltileceğimizi ve bu yolda iniş çıkışlara, engel ve güçlüklere, korkunç fırtınalara, kara tufanlara, bulanıklıklara, karanlıklara, tehditlere, kışkırtmalara, tehlikelere, muhataralara, her türlü yeise düşürücü ve zayıflatıcı etkene rağmen kendimize bahane bulmayacağımızı, ümitsiz olmayacağımızı, bir an bile duraksamayacağımızı, kaymayacağımızı, geri adım atmayacağımızı ve sonunda kendimizi ve halkı kandırmayacağımızı, Ebuzer gibi olacağımızı umuyoruz. Ebuzer, Abdurrahman Avf'ların ve Muaviye'lerin kışkırtmaları, tehditleri ve tekfirleri etkisiz kaldıktan sonra, Osman'ın memuru Kâbulahbâr'a şöyle der:

"Siz kılıcınızı buraya (boğazını göstererek) dayasanız ve ben boğazımdan bir nefesten fazlasının çıkmayacağını hissetsem, ben o son nefesi "sessiz" vermeyeceğim. Bilakis, büyük dostum Muhammed'den duyduğum hakkı söylemek için vereceğim..!"

"Ama bizim uğrumuzda cihat edenleri elbette kendi yollarımıza eriştireceğiz. Hiç şüphe yok ki Allah iyi davrananlarla beraberdir."[10]

Bizim işimizde çalışmaya başlayanlar, biz yollarımızı onların kurtuluşları için önlerine koyacağız.

"Kuşkusuz, Allah iyi çalışanlarla ve iyi iş yapanlarla birliktedir."

Bu yollardan biri,

Ali Şiîliğinin tamam bir parti olarak anlaşılmasıdır!

Benim bu akşamki bahsim aslında bu konunun genel olarak tasvir edilip ortaya konulmasıdır. Bu, o dostun tavsiyesi üzerine, edeplice ve öğretmence olacaktır!

Bütün konulara burada değinilemeyeceği için -aslında sizin için de böyle bir ayrıntıya ve ikincil konuların açıklanmasına ihtiyaç yoktur- yapının ana iskeletinin genel planını vereceğim. Sonra kendiniz, fikrî ve amelî hayatınız boyunca yapacağınız okuma-

[10] 29/Ankebut Suresi 69

lar ve kazanacağınız tecrübe ölçüsünde bunun ince noktalarını, ayrıntılarını ve noksanlarını tamamlayın ki konunun hakkı tam olarak vermiş olsun.

Şimdi anlatmaya başlayacağım konu son olarak bende ortaya çıkan bir ilginin ürünüdür. Bir hususta yaşadığım duygu yoğunlaşması sonucunda bir kördüğümün çözülmesine beni yönelten heyecan verici bir ilgiydi bu.

Üç dört yıl önce, *İslambilim* kitabından sonra üniversitedeki derslerimde "Peygamber'den sonraki dönem"e gelmiş, ikinci dönemi "Sakife"ye ayırmıştım. Doğal olarak hilafet, biat, imamet ve vesayete ilişkin itikadî, toplumsal ve siyasî tezatlar kafamı meşgul ediyordu. İslam tarihinde ve sonra da İslam akaidinde yaşanan ilk ihtilaf sayılan bu temel meseleyi yeni ve fırkasal sevgi ve öfkelerden uzak bir bakışla incelemeye, tekrarlananları tekrarlamaktan kaçınmaya ve kendimi kalıtsal basmakalıp yargılardan kurtarmaya çalışıyordum. Çünkü bu tarihî gerçeklik, şedit bir fırkasal şekle bürünmüş, tarih boyunca sert bir mezhep taassubuna dönüşmüş, siyasî ve sınıfsal unsurlarla yoğrulmuş ve bu durum bilimsel araştırmayı zorlaştırmıştır. Bu yüzden genellikle bu konuda çalışmak isteyen herkes, ister istemez ya Sünnî ya da Şiî olduğundan araştırmanın sonunda kendisinden önce evvelki Şiî veya Sünnîlerin ulaştığı yere ulaşmıştır. Bilimsel çalışmalarında bir fark varsa o da yaptığı çıkarsama ve irdelemenin derecesinde, malumatının fakirliği veya zenginliğinde ve ifadesinin zayıf veya sağlam oluşundadır; çalışma türünde, yeni sonuç almada, orijinal bir bilimsel görüş ortaya koymada ve bağımsız bir araştırma yolu keşfetmesinde değildir. Her iki fırkanın tarihçi ve kelamcıları genellikle önyargıyla ve önceden belirlenmiş inanışlarla konuyu incelemeye başladıkları için yeni sonuçlara ulaşamamış ve yeni şeyler söyleyememişlerdir. Bütün söyledikleri, eski sözlerin tekrarıdır. Çünkü bilimsel araştırma için bilimsel, toplumsal ve tarihsel görüşlerin mutaassıp itikat veya fırka dogmaları haline gelmesinden daha büyük bir afet yoktur. Çünkü bu durumda araştır-

macıların çoğu, farkında olmayarak bu dogmalara esir olmaktadır. Yeni bir keşifte bulunan ve yeni bir sözü olan biri çıksa bile bunu açığa vurmaya cesaret edemez. Çünkü bu durumda onun yaptığı şey, akademik çerçeveden ve ders, medrese ve üniversite çerçevesinden, bilim adamları ve uzmanlarla sınırlı olmaktan hızla çıkar ve ilmî bir düşünceyi anlamaları ve yeni bir söze tahammülleri çok zor olduğu kadar tahrikleri de kolay olan çevreler hızla devreye girer. Bu çevreler eylemci ve girişimci olup dinlerine karşı işlenen taksir ve kusurlara duyarlıdırlar. Bunların, dinlerine yapılan hıyanetlerden dolayı -hainlerin gücü karşısında itiraz etmek için ağızlarını açacak halleri bulunmadığı için- ukdeleri vardır ve tüm öfkelerini sahipsiz bir yazarın veya görüş sahibinin üzerine boşaltırlar. Çünkü ona gözdağı vermek baş ağrıtmaz, hatta dünya ve âhiret sevabı kazandırır. Hiçbir yerde ve hiçbir zaman din için bir şey yapamamış olan veya ilmî bakımdan bir şeyleri olmayan, bir ömür boyunca yiyip içip yatarak dine hizmet için halktan ücret alıp isme ve ekmeğe kavuşan popülistler de mallarına ve canlarına zarar getirme ihtimali olmayıp yararı bile bulunan "marufu emredip münkerden nehyetme"ye[11] koyulmak için en güzel fırsatı bulmuş olurlar. Öbür taraftan bu iş, kişisel yetersizlikleri, zaafları, bir ömür boyunca yaşanan İslamlık, insanlık ve Şiîlik karşıtı sabır, suskunluk ve takıyyeleri telafi eder. Bu, saldırıya geçmek için, halkı organize etmek, cihat hükmü yayınlamak, bidatle savaşmak, güç gösterisinde bulunmak, güç toplamak, cephe oluşturmak ve sert ve keskin sloganlar atmak için tek fırsattır![12]

[11] Marufu emredip münkerden nehyetmeyi bağımsız iki esas olarak birbirinden ayrı zikredip marufu emretmeyi –ki olumlu bir mücadeledir- münkerden nehyetmenin –ki olumsuz mücadeledir- önüne geçirmeleri düşündürücü ve öğreticidir! Biliyor musun ne dedim? "Öğretici"!

[12] Elbette bizim dilimize "aşina" olanlar için bir "tartışma" söz konusu değil. Arkadaşlardan biri diyordu ki "... Gerçekten çok tuhaf! Senin ders, yazı ve kitaplarından bir şeyler okumuş olanların hepsi senin görüşlerini paylaşırken senden bir şey okumamış olanların tamamı sana toptan karşı!" Kuşkusuz bu da bir tür sınıflandırmadır!

Arap şairinin yaramaz ve tembel çocuğuna hitaben dediği gibi:

"Bana karşı aslan, savaşlarda deve kuşu!"

Bu yüzden bu kalıtsal tekrarların ve basmakalıp görüşlerin tekrarlana geldiği bu ortamda asil ve müstakil bir şey yapmak ve yeni bir yoldan gitmek istediğinde, bir mezhebin öncelikli olduğunu kanıtlayan sonuçlara da ulaşsa, kendilerini o mezhebin takipçisi sayanlarca onaylanmak yerine, muhalif ve tahrif edici olarak saldırıya maruz kalır. Çünkü avam psikolojisinin özelliklerinden biri şudur ki avam sadece dili, tabiri ve delillendirmesi yeni olmakla birlikte genel geçer inanışı dile getiren yeni söze bile tahammül edemez. İkincisi, her fırka (elbette ilim, insaf ve şuuru bir arada kendinde barındıran kimseler müstesna) bir kişinin konuşmasında sırf kendi zevkine uymayan veya her zaman tekrarlana gelen sözlerden farklı görünen bir söz duyduğu için süratle ve kesinlikle o kişiyi muhalif fırkaya mensup sayar.[13]

Fakat bir inancı sadece bilimsel tarafsızlık, mantık gücü, bilimsel değer ve insanî ve toplumsal görev esasınca kabul eden ay-

[13] Bunun somut örneği şu "Ümmet ve İmamet" meselesidir. Mekke İslam Kongresi (Mu'temer er-Râbıta el-Âlem el-İslâmî), beni İslamî bir konuşma yapmam için üç kez davet etti. Her üçünde de "Ümmet Sosyolojisi"ni konuşma metni olarak verdim. Şia'ya mahsus konuları ve Şia-Sünnî ihtilaf meselelerini konuşma metnimde gündeme getirmediğim ve sadece ümmet sosyolojisi yönüne ve Kur'an, sünnet ve İslam tarihine göre ümmet sosyolojisinin ortak İslamî temellerine değinmekle yetindiğim halde birincisinde sosyalist olduğum ithamıyla, ikincisinde "Ali Şiası" (Aliperest) olduğum gerekçesiyle reddettiler ve konuşmama izin vermediler. Çünkü konunun başında "Tarihin belirgin simaları: Kayser, filozof ve peygamberdir." deyip kaysere saldırmıştım! Sonundaysa ilk İslam'ın somut örnekleri ve halis yetiştirdikleri olarak Ali ve Ebuzer'i seçmiştim. Üstelik Şiîlik nedeniyle değil, bu ikisinin kişiliklerinin oluşumunda İslamî eğitimden başka hiçbir kültürel, çevresel ve dinî unsurun etkisinin olmaması nedeniyle seçmiştim onları. Çünkü sahip oldukları her şeyi İslam'dan almışlardı. Ebuzer, çölden gelmiş bir bedeviydi. Ali, sekiz veya on yaşında İslam'a girmiş ve Peygamber'in evinde büyümüştü! Bu metni sonraları Şia'ya mahsus konuları ve imametin esas, Şiî vesayetinin zaruri olduğunu da ekleyerek İrşad'da sundum ve duymuş olduğunuz nedenlerle duymuş olduğunuz suçlamalarla suçlandım!!

dınlar için hilafet meselesi ile icma, imamet ve vesayet esasını iki rejim, iki toplumsal düzen, iki siyasî felsefe, iki itikat ekolü ve iki ideoloji olarak ele almam gerektiğinden, ister istemez fırkasal taassup zeminini bırakıp olayları ve cepheleşmeleri bilimsel bir irdelemeye tâbi tutmak ve mantıklı bir sonuca ulaşmak için "tarafsız bir bilimsel araştırmacı" zemininde durup kuru bilimsel bakışla baktım ve toplumbilimden anlayan bir tarihçinin metoduyla incelemeye koyuldum. Ne mutlu ki bilim ışığıyla yeni yollardan giderek, Ali Şiîliğine mensup hakkaniyetli aydın ve âlimlerin dinî yoldan, kitap ve sünnet ışığıyla ulaştıkları menzillere ulaşmayı başardım. Ansızın karşımda bir ufuk açıldı; insanî, tarihî ve toplumsal hakikat, değer ve gerçeklerden oluşan geniş bir ülke. Benim için şaşırtıcı görünüyordu. Sonra gördüm ki bugün geri ve açıklanamaz bir şekilde gündeme getirilen Şia'ya özgü bu akidelerin, hükümlerin, hatta merasimlerin ve şiarların derinliğinde dindar Şiî aydınların çoğu için de kabulü zor şeyler bulunduğunu gördüm. Bazıları bunları tapınırcasına körü körüne sırf reddetmeye korktukları için muhafaza etmektedir. Bazıları da bunlardan kuşku ve tereddüt duymakta, delil getirilemez konular olarak bunlara bakmakta ve rehber tayini için şûra, biat ve umumi reyin alınması (icma) esasını, bu çağın aydın bakışına göre, vesayet ve imametin tayini esasından daha ileri bir esas olarak algılamakta ve onu demokrasi olarak görmekte, bunu ise veraset ve rehberin yukarıdan dayatılması olarak görmektedirler! Ne Ali'yi ve yolunu görmezden gelebilen ve ne de verasete dayalı rejimi halk hükümetine tercih edebilen ben, ansızın bir tür ilahî tevfik sayesinde ümmeti sosyolojisinin en insanî ve en ilmî şeklinde bulurken, vesayet ve imameti en ileri ideolojik simasında buldum. Öyle ki günümüz dünyasının aydın hareketi ve devrimci misyonu bu yola yönelmiştir. Öyle ki popülistlerle mutaassıplar anlamak veya kabul etmek istemezlerken, doğru ve bağımsız düşünen aydınlar, vesayet ve imameti kolayca kabul etmekle kalmayıp heyecan verici olarak algılamış ve onu en ileri, en insanî ve en

bilimsel toplum ekolü ve rehberlik sistemi olarak bulmuşlardır. Bunun genel esaslarını "Ümmet ve İmamet Sosyolojisi" başlığı altında bir proje olarak dört konferans halinde İrşad'da (11 Ferverdin 1351/31 Mart 1972 tarihinde) sundum ve basımı yapıldı.

Fakat bu kitapta çok temel bir konuyu atladım. Bu, ümmetin Kur'an'daki diğer anlamlarından biri olup o sırada farkında değildim. Kaçınılmaz olarak burada dile getireceğim.

O konuşma dizisinde ümmet kelimesinin kökenine ilişkin bana ilk fikir veren, meşhur İngiliz İslambilimcisi Montgomery Watt'tı. O, ümmet kelimesinin anlamlarına dikkat çekerek beynimde ilk kıvılcımı çaktırdı.

Şimdi dile getirmek istediğim kavram ise ümmetin kelime anlamı değil, ümmetin şekil ve misyonlarından biri, yani Müslüman ümmetin özel bir şekli ve onun toplum ve insanlık âlemindeki rolü hakkındadır!

O konuşmalarda söylediğim gibi ümmet, bünyesinde yükümlülük, hareketlilik ve tekâmül barındıran toplumdur. Başka bir deyişle, çeşitli ekollerde, dillerde ve beşerî kültürlerde toplumu adlandırmak için kullanılan kelimelerden ayrıdır. Tek başına ümmet kelimesinin içinde "yükümlü, hareketli ve mütekâmil toplum" gizlidir.

Sosyete (societe) -toplum- kelimesi, tabii olarak toplumsal ilişkileri bulunan bireylerin bir mekânda toplanmalarıdır. Veya nasyon (nation) kelimesi (ki Meşrutiyetten sonra yanlış bir şekilde millet diye tercüme edilmiştir, oysa millet dilimizde -Farsça ve Arapçada- din anlamındadır: Millete ebîkum İbrâhîm) "naitre" (doğum ya da doğmak) kökünden olup ortak ırk kökenine sahip bulunan bireyler topluluğuna karşılık gelir. Ras (race) -soy- kelimesi, renk ve deri gibi ortak bedensel özellikleri bulunan bireyler toplamını ifade eder. Arap dilindeki şa'b kelimesi -ki bugün millet veya nasyon karşılığında kullanılır- beşeriyetin bir şube veya dalıdır. Kavim kelimesi, özel bir hedef

veya ortak bir iş için kıyam eden bireyler topluluğu demektir. Kabile kelimesi ise sahrada ortak bir kıbleye veya maksada doğru hareket eden bireyler topluluğudur: Çölde bir grubun bir otlağa veya su kaynağına giderken başka bir grubun başka bir otlağa veya su kaynağına doğru gittiği görülür ve her biri ortak bir kıbleye sahip olduğu için kabile olarak adlandırılır. Tâife, ortak bir otlak, mera veya kuyu etrafında toplanan ve dönen insan grubuna denir.

İslam ise her biri bir insan grubuna ilişkin sahip olunan özel bir telakkiye göre ortak bir yönü adlandırma ölçütü olarak alan şa'b, kavim, tâife, kabile, nasyon, sosyete, tabaka, site ve millet gibi Batılı veya Doğulu kelimeler arasından, kendi özel toplumunu ifade etmek üzere ümmet kelimesini seçmiştir, icat etmemiştir. Ümmet, üm kökündendir. Üm, kelime olarak yol, yola çıkmak, gitmeye yönelmek, seyahat, hicret, ileriye hareket ve özellikle de "doğru, aşikâr ve sağlam yol" anlamındadır. Dolayısıyla ümmet -"Ümmet ve İmamet Sosyolojisi" ayrıntılı olarak söylediğim gibi- tek, doğru, aşikâr ve sağlam bir yolu toplu olarak yürümek -ortak bir yön veya hedefe doğru yürümek- üzere (bütün bunlar yola koyulmak/azîmet anlamında gizlidir) bir araya (kendi iradeleriyle) gelen insan bireyleri toplamından ibarettir.

Başka bir deyişle ümmet, tek, doğru, aşikâr, sağlam ve müşterek bir hedefe doğru hareket halinde fikri, yolu, adımı ve hedefi bir ve sorumluluk sahibi bireylerden oluşan toplumdur.

Öbür taraftan, çeşitli insan toplumlarının hedefi, genel olarak, iyi yaşama, iyilik ve saadettir. Şu anlamda ki toplumlar, olabildiğince çok zengin, rahat, müreffeh, huzurlu, güçlü, tabiata hâkim ve zevklerden pay alan ve nihayetinde de saadetli olabilmek için (olmak fiili burada basit bir fiil değildir, her şeydir, asıldır) özel kurum, düzen ve örgütler ile hukukî, sınıfsal ve toplumsal ilişkiler biçiminde bir araya gelmişlerdir.

Oysa ümmetin hedefi, saadet karşısında kemaldir. Çünkü saa-

det, hoş olmaktan ibarettir. Oysa kemal, iyi olmak anlamındadır![14]

Bir otelde kalan bireylerin birbirleriyle ve otel sahibiyle özel bir ilişkileri vardır: Otel sahibi, müşterileri için onların mümkün olduğunca hoş olacakları çeşitli araç gereçleri kolayca hazırlamakla yükümlüdür. O, bu yolla daha fazla müşteri çekerek daha fazla kâr elde eder. Müşterilerin hedefiyse olabildiğince hoşça vakit geçirmektir!

Aslında otel (hotel), konuk anlamındaki hote (hot) kökünden gelir ve dolayısıyla hoşça vakit geçirme, rahat etme, keyif çatma ve "sakinlerinin birkaç günlük ikamet ihtiyaçlarının tamamını hazırlama" yeridir.

Oysa bir kervandaki bireylerin hedefi, hoşluk veya zevk veya rahat içinde olmak değildir. Bilakis onlar, ortak bir hedefe doğru toplu olarak gitmeyi üstlenmişlerdir.

Dolayısıyla otelin varlık felsefesi sakinlerinin rahat etmeleri olduğundan, bu rahat etmeye yardım eden veya bunu kolaylaştıran her etken değerli, bu rahatlığa engel olan veya onu zorlaştıran her şey kötüdür. Hâlbuki kervanın varlık felsefesi tek bir yol üzerinde ortak bir hedefe doğru gitmek olduğundan, bu "ortak hedefe doğru gidiş"e yardım eden ve sapmamayı, daha hızlı gitmeyi ve güvenle ulaşmayı tazmin eden her etken değerlidir, hoşa gitmez, zevksiz, zor, acı ve ızdırap verici de olsa, hatta kalp hastası, şişman, korkak, çok para ve mücevherat sahibi olan kimseler veya hızlı seyahat ve harekete alışkın olmayan yahut arkalarında birçok malı mülkü, dükkânı, aşkı, nefreti ve hesabı kitabı bulunan kimseler için zararlı ve tehlikeli de olsa! Ölüm tehlikesi! Canı cehenneme! Kervanın daha doğru ve daha çabuk varmasına ve kervandakilerin selamet ve birliğine yarıyorsa iyidir. Kalakalmaya, birbirinden ayrılmaya, yolu yanlış

[14] Daha açık bir ifadeyle, "saadet" ile "kemal" arasındaki fark, bir yandan "hoşluk" ve "iyilik" arasındaki farktan, bir yandan da "imek" ile "olmak" arasındaki farktan ibarettir.

gitmeye, yolcuları yol kenarında veya yarı yolda meşgul etmeye, "yoldaşları birbirine düşürmeye", onlara "yanlış yönler göstermeye", "bireyleri kervancı başının liderliğine karşı karamsar kılmaya", "kervanda karışıklık çıkarmak ve hareketi ertelenmesi için kişisel düşmanlıkları ve eski ihtilafları planlayıp körüklemeye", "ikincil konuları birincil hale getirmeye ve birinciyi ikincil kılmaya" ve yolu sürdürmek ve menzile varmak dışındaki her türlü hakikat veya yanlışı şiar kılmaya" ve özetle bu toplu harekete (ümmete) zarar veren her şeye katkısı olan, kötüdür. Adı ister hak olsun ister batıl. Adı ister din ister küfür, ister ilim ister cehalet, ister zarar ister kâr, ister rahat, lezzet ve zenginlik olsun ister sıkıntı, elem ve fakirlik, ister güzellik, ister sanat, ister medeniyet, ister takva, ister ibadet olsun, ister maddiyat olsun ister maneviyat, bunların hiçbirinin farkı yoktur. Hedefi şimdide gören ve yolcuları şimdi ile oyalayan ve yolu bitirmekten alıkoyan şey mahkûmdur. Kervanın alın yazısını, yolun sonunu ve bu yolculuğun bitimini göz önünde bulunduran ve onunla ilgili olan her şey makbul, değerli ve mukaddestir!

Budur dünyevî (aşağı, yakın, bayağı) ve uhrevî olanın, sonla ve gündelik olanın ötesiyle ilgili olup kendine, yolun sonuna, işin akıbetine bakan ve bu hareketin nihayetiyle ve çevremizde olup biten her şeyden başka olanla ilgilenen, uzaklara ve geleceğe bakan, insanı yakına bakmaktan, aşağı düşünmekten ve kalakalmaktan ileriye atılmaya, oyalanmaktan büyük resmî görmeye, büyük düşünmeye, uzun vadeli ve yüksek zafer arayışlarına, varlıkla ilgili büyük ideallere çağıran anlamı...[15]

[15] Burada dünya ve âhiret, ahlâkî anlamlarıyla söz konusu edilmiştir. Bu telakkide dünya mutlak olarak aşağı ve çirkindir. Toplum karşıtı bencillik ve bireycilik ile kendine dönük olan her şey dünyadır. Başkalarına dönük ve hedefe, İslamî değişime ve Allah'a yönelik olan her şey âhirettir.

Dünyanın maddi hayat veya ölümden önceki âlem, âhiretinse ölümden sonraki hayat anlamına geldiği evrensel ve felsefî telakkide, tam tersine dünya âhiretin mukaddimesi ve tarlasıdır ve bu dünya hayatının mamur, kâmil ve ileri olması sayesinde öte dünya hayatı, onun doğal, mantıksal ve nihai neticesi olarak elde edilmiş olur. Ne yazık ki bu iki kavram bizim dinî zihnimizde karmakarışık hale gelmiştir.

Başka türlü söylersek, otel bireylerinin her biri, bütün çalışanları, donanımı vesairesiyle o büyüklükteki teşkilatı, orada kalmak ve mümkün olduğunca fazla rahat etmek için sadece kendisi için ister. Oysa kervan bireylerinin her biri kendini, kervanın hedefe daha iyi gitmesi, daha çabuk ulaşması için programlar, velev ki kendisi rahat etmesin. Hatta kervanın kaderi için rahatlıkla canından olabilir!

İşte burada yaşama felsefesi değişince toplum felsefesinin, hatta toplum şeklinin de değiştiğini görüyoruz.

Ümmet, hareket halinde olan bir toplumdur. Mekânda değil, yolda, bir hedefe yönelmiş, yön sahibi bir toplumdur bu. Bu yüzden ümmetin anlamı budur ve imametin zarureti buradan gelir!

Çünkü otelin rehbere ihtiyacı yoktur, bilakis her bireyin rahat ve ihtiyacının sağlanması için o düzeneği veya teşkilatı sabit bir eksende döndürecek -idare edecek- yönetici ve müdüre ihtiyacı vardır. Hâlbuki zatî ve ayrılmaz varlık felsefesi, "ortak hedefe doğru müstakim bir yol"da "sürekli birlikte hareket" olan ümmette, kervanın gitmek olan asıl işini doğru ve güvenle gerçekleştirebilmesi ve asıl işi ve varlık felsefesi burada "imek" değil "olmak" olan insanın örneğe sahip olabilmesi için, yol gösterici ve rehberin -imamın- kesin zarureti vardır. Çünkü olmak da bir harekettir; özde hareket, mahiyette hareket. Hangi yöne hareket? Olmak ne demektir? Nasıl olmak? Örnek ister. Örneği: İmam!

Ümmeti -varlık sebebi iyi olmak veya iyi gitmek (tekâmül veya ilerleme) olan ümmeti- tehdit edenlerden biri, olmak veya gitmek yerine bulunmak veya kalmak olup iç çelişki, dış saldırı, danışıklı dövüş, dağınıklık, sapma ve yoldan çıkma veya ümmetin yoluna çıkan her türlü başka engel sebebiyle ortaya çıkar ve ümmeti gitmekten alıkoyar -ki artık ümmet yoktur-. Başka bir tehditse iyilik yerine hoşluk tehlikesi olup ümmeti uğraştırır -bu durumda da ümmet artık yoktur!- Çünkü birinci tehli-

ke, iyilik var olmaya devam etse de olmayı ümmetin elinden alır, ikinci tehlike ise hoşluk var olsa da iyiliği ümmetin elinden alır ki her hâlükârda bir ümmet yoktur artık.

İşte burada, ümmetin bu iki tehlikenin şerrinden emin olması için -bu iki tehlikeden birinin baş göstermesi ümmeti yok etmek için yeterlidir çünkü- bu iki tehlikenin baş göstermesini engelleyecek ve ümmette gitmek yerine kalmak ve kemal yerine refah hastalığının ortaya çıkmasını ve ümmetin izmihlale sürüklenmesini önleyecek güçlü bir hayati etkene ihtiyaç vardır. Bu etken, ümmetin hayat ve hareketini sağlayan imamet veya rehberlik ve yol göstericiliktir. Çünkü onun varlık ve bekası ümmetin varlık ve bekasını mümkün kılar. O inançlı toplumun motoru ve topluma yön veren etken (meâlimu't-tarîk)dir. İmam, kendi varlığıyla olmak için bir örnek teşkil eder ve eylemiyle ümmetin rehberliğini gerçekleştirir.

İmam adındaki böyle bir şahsiyet, tapınmak için değildir. Çünkü o, Allah'ın kuludur. En büyük âlim ve en seçkin imam örneği olan İslam Peygamberi'nin kendisi, Allah'a kulluğun en güzel örneğidir ve aslında insanı Allah'tan başkasına tapınmaktan (şirkten) alıkoymak için gelmiştir. İmam adını taşıyan böyle bir şahsiyet sadece ve sadece imam, yani önderdir hepsi bu; câhilî ve tevhit dışı olan faşist ve istibdadî anlamıyla değil, ümmetle ilgili anlamıyla imam. Ümmetin bulunmaya ve kalmaya giriftar olmasına izin vermeyen önderdir. Ümmetin hoşça vakit geçirmeye ve hazcılığa teslim olmasına izin vermeyen önderdir. Nihayet, yol göstermesinin ışığında ümmetin "hareketini ve hareket yönünü kaybetmediği" önderdir.

Ziyaretnâmede imama hitaben şöyle denilir:

"Sâsetu'l-ibâd ve erkânu'l-bilâd". Buna "Ve meâlimu't-tarîk" eklenir. Gerçek Şia'nın dilindeki tabirlere bak!

"Halkın siyasetçileri, toplumların temelleri ve yol işaretleri"!

Meâlimu't-tarîk, hareket ehlinin -ümmetin- yol yürümekten geri kalmamalarını ve bu yolu kat ederken sapmamalarını sağ-

layan işaret levhalarıdır. Dolayısıyla ümmetin müstakim hareketi -ki ümmetin varlık sebebidir- rehber ve imamın varlığıyla mümkündür. Başka bir deyişle, ümmetin varlık hayatı, imam adındaki ruhu gereksinir.[16]

1-İdeoloji 2-Hedef (veya Misyon)[17]

Burada değinmek istediğim yeni konu, toplum anlamına gelmeyip Kur'an'da da çok sarih ve açık olarak yer alan **ümmet** konusudur. Şöyle ki İslam'ın ve özellikle Şia'nın misyonu, diğer toplumların aksine tek hedefi **iyi olmak** veya **kemale** ulaşmak olan bir ümmet oluşturmak değildir sadece. Onun buna ilave olarak başka bir hedefi daha vardır. (Bu hususu keşfetmem sayesinde İslam'ın özellikle Şia'nın parti misyonunu -ki bu kâmil İslamî partiyi oluşturmuş olup bu partinin taktikleri, hatta dışsal kurum ve teşkilatı ile formülü tarih boyunca onun hamâsesi üzerinde şekillenmiştir- fark ettim.)

"Bu, geçmiş bir ümmettir. Onların kazandıkları onlaradır ve sizin kazandığınız sizedir. Siz onların yaptıklarından sorumlu olmazsınız."[18]

Başka bir deyişle, her ümmet kendi alınyazısını kendi eliyle yapar. Geçmişte olanlar, kendi yaptıkları alınyazısına sahiptiler. Siz ümmetin (İslam ümmetinin) alınyazısı ise kendi elinizle yaptığınızdır.

"Onların yaptıklarından sorgulanmayacaksınız" (2/Bakara Suresi 141) diye özellikle hatırlatılmaktadır. Çünkü vurgulamak ister ki bu esarete ve bahtsızlığa düşmüş ümmet olarak siz, önceki nesillerin veya -kendiniz dışındaki!- başka milletlerin sizi böyle

[16] "Ümmetin varlık felsefesi, imamet, imam ve vesayet" hakkında daha fazla okuma yapmak için anılan "Ümmet ve İmamet Sosyolojisi" kitabına ve ayrıca İslambilim'in "Geleceğin Düşüncesinde Peygamber" (Gadîr felsefesi) bölümüne başvurabilirsiniz.

[17] Bu iki ayrı konuyu burada ikisinin birbirine şiddetle karışmış olması nedeniyle tek başlık altında ele aldım.

[18] 2/Bakara Suresi 134

kötü ve kara bir yazgıya duçar ettiği bahanesiyle bu bahtsızlık ve esareti mazur ve makul gösteremezsiniz. Olumsuzluklarınızı, çarpıklıklarınızı, bahtsızlıklarınızı ve esaretlerinizi sırf başkalarının gevşekliklerinin ve hıyanetlerinin neticesi olduğu için doğal bir şey olarak algılayamaz ve kendinizi sorumsuz sayamazsınız (veya en azından anlamlarından biri böyledir). Şu anda pençesine düştüğünüz her bahtsızlık ve zillet, başkalarının elleriyle olsa bile, sadece ve sadece kendi elinizin ürünüdür!

Başkalarının size dayattıkları bahtsızlıklara boyun eğerseniz, aslında o bahtsızlığı kendi elinizle hazırlamış olursunuz ve bu tahammül ve boyun eğme yüzünden kendiniz cezalandırılırsınız.[19]

İslam Peygamberi, Medine'de Kur'an örneğine dayanarak kendisinin rehber ve imamı olduğu bir ümmet oluşturdu. Bu ümmetin kıblesi veya hareket yönünün sembolü Beytülmukaddes idi. Şu anlamda ki Beytülmukaddes, bu ümmetin nihai cephe alışının tezahürüdür. On dört yıl geçince bu ümmetin kıblesi, Medine'nin kuzeyinde yer alan Beytülmukaddes'ten, Medine'nin güneyinde yer alan Mekke'ye çevrilir. Yani ümmetin kıblesi 180 derece döner! Kur'an, bu değişiklik yüzünden itirazların başlayacağını öngörür.

"Şuursuzlar diyecekler ki hangi etken onları yöneldikleri kıbleden döndürdü?"[20]

Dediklerini de gördük zaten. Özellikle şu Yahudiler. Çünkü Beytülmukaddes, onlarla Müslümanların ortak kıblesiydi ve bu yüzden bu ümmetin Kâbe'ye doğru dönmesi, onlara büyük bir darbe sayılıyordu. Çünkü bu değişiklik şu hususu içeriyordu: "... -Kuşkusuz- bunun, kıblenin artık asliliği yoktur; bu kıble,

[19] Burada sizden, bu hususta yetkinleşmek ve derinleşmek istiyorsanız, ümmet, marûfu emredip münkeri nehyetmek, kıst, hikmet, adalet vb. gibi kelime ve kavramları Kur'an sözlüğünden bulmanızı ve bunlar hakkında –birkaç saatlik de olsa- düşünmenizi rica ediyorum.

[20] 2/Bakara Suresi 142

ilahî cephe alış özelliğini yitirmiştir. Yoksa böyle değiştirmesinin ne sebebi olurdu?..."

Akılsız insanlar dediler ki: "Bu nasıl bir ilahî cephe alış ki böyle kolay değişiyor? Hı?"

Fakat Kur'an, bu öngörü karşısında kendisi, klişe ve zahir ehli için çok sarsıcı bir cevap da verir. Çünkü muhtevayı muhafaza etmek için kalıbın kırılabileceğini, değiştirilebileceğini göstermek ister!

Kıble değişikliğinin felsefesi hakkında birçok sebep sayılmışsa da (ki bunların birçoğu doğru, ilginç ve gerçekten derindir) iltifat edilmeyen temel ve hassas sebeplerden biri şu hayati husustur: Bazen muhtevanın asliliğini korumak için form ve kalıbın değişmesi kaçınılmaz bir durumdur. Çünkü göz önünde bulundurulan ve değerli olan muhtevadır, kalıp veya belirlenmiş göstergeler olan dış şekil değil.

Çünkü aslında kalıp, muhtevayı muhafaza içindir ve bu yüzden muhtevanın bozulmasına sebep olacağı zaman değiştirilmelidir.[21]

[21] Fakat iş oraya varır ki "muhteva"yı kendi "çıkarları"na ters görüp yok edenler, "kalıp"ların hamisi ve destekçisi olarak, halkı muhtevadan gafil hale getirip kalıba tapar kılmaya çabalarlar ve bu yolda "kutsiyet", değer ve itibar da kazanırlar!!!

Allah'ın evinin –Kâbe'nin- art arda sellerin gelmesiyle harap olan en değerli, en mukaddes, en semavî ve en temiz taşlarını, Kâbe taşları esas hale gelmesin diye Abdullah b. Zübeyr, Abdulmelik ve Haccâc b. Yusuf gibi en pis, en hunhar, en aşağı ve en insanlık düşmanı kimseler yeniden yerine yerleştirmişlerdir. Oysa hepimiz "Keşke İbrahim zamanındaki taşlar kalsaydı... Keşke İslam Peygamberinin "dokunduğu" taşlar kalsaydı" diye arzu ederiz.

İşte burada görüyoruz ki aydın (?) ve mantıklı insanlar arasında bile "taş"a doğru bir çekim ortaya çıkmakta. Yani taş yavaş yavaş kutsal hale gelmekte ve Kâbe'nin yerini almakta! O kadar ki bu taşların değersizliğini anlayan ama evden bu taş dışında bir şey anlamamış olan bazı kimselerin zannınca "Kâbe'nin değeri"ni kabul edilebilir olabilmesi için doksan tane büyük peygamberin daha o taşların altına defnedilmesi gerekir!

Kalıba tapıcılık, maddî şekillerde değildir sadece. Bazen sözlü veya soyut şekillerde de vardır. Yazılarımdan birinde yazmıştım: "Kâbe namaz kıblemizdir;

Burada Kur'an, eylem olarak kalıbı kırar ve tehlikeye düşmekte olan ruhu ve muhtevayı kurtarmak için nihai ve ilahî cephe alışın tezahürünü -kıbleyi- bile değiştirir. Akılsızların itirazlarına cevap olarak bu kalıp kırıcı şöyle der:

"De -bu akılsızlara ki- doğu ve batı (ve bütün varlık) Allah'ındır (ve her halükârda) dilediğini doğru yola yönelten O'dur."[22] Çünkü Allah, ne kuzeydedir, ne de güneyde; ne Beytu'l-Mukaddes'tedir, ne de Kâbe'de. Bilakis dünyada her yerdedir -toplumda insanların olduğu her yerde-. Bunlar, manevî cephe alış için ölçütlerdir.

Yoksa:

"Yüzünüzü doğuya veya batıya çevirmeniz değildir iyilik (esas

idealerimizin ve aşklarımızın kıblesidir. Ona doğru yaşar, ona doğru ölürüz."

Aleyhime yayımlanan "Nakd ve Berresî" (Eleştiri ve İnceleme) adlı bir kitap var –ki tesadüfen bu tür kitapların en mantıklısıdır- kitabın yazarı Rûşenî adında bir cami imamı olup kendini üniversite öğrencisi olarak tanıtmış! (Anlaşılan "üniversite öğrencisi" o kadar değer kazanmış ki ilmî ve ruhanî bir kişi bile kendini "üniversite öğrencisi" diye tanıtıyor...) Her halükârda tavsiye ederim, bu kitabı bulursanız okuyun. Mutlaka haberiniz vardır, son birkaç ayda benim aleyhimde başka kitaplar da yayımlandı. İyi olur, hepsini okuyun, inceden inceye. Bu cümleden olarak "İslâmşinâsî der Terâzû-yi Akl u Dîn" (Akıl ve Din Terazisinde İslambilim) adlı bir kitap var A. Zencanî'nin yazdığı. Bu beşerî varlığın, pislikte de ne denli ileri bir deha ve yeteneğe sahip olduğunu görmek için bunu mutlaka edinmelisiniz! Bir de Bay A. Kummî'nin yazdığı "Difâ' ez Rûhâniyyet ve İslâm" (Ruhaniyet ve İslam Müdafaası) var (Bu kitabı mutlaka okuyun, fakat asla satın almayın!!). Geçelim.

Bu "Eleştiri ve İnceleme"nin yazarı, benim yazımı eleştirerek, güya benim Kâbe'yi doğru ve tam tanıtmadığımı söylüyor! Çünkü meselâ, Kâbe'nin özelliklerinden ve "meziyetlerinden" birinin Müslümanların "defihâcet" sırasında Kâbe'ye yüzlerini veya sırtlarını dönerek oturmamaları olduğunu söylememişim!! Yani orada şöyle yazmalıymışım:

"Kâbe, bizim namaz kıblemizdir, niyaz kıblemizdir, ideallerimizin ve aşklarımızın kıblesidir. Ona doğru yaşar, ona doğru ölürüz ve defihâcet sırasında ona doğru ...mayız!.. Zevke bak! Peh!

[22] 2/Bakara Suresi 142

kıble kuzeyde veya güneyde, doğuda veya batıda değildir). (2/Bakara Suresi 177)

"Bilakis iyilik sahibi, Allah'a, ahir güne, meleklere, semavî kitaba ve peygamberlere iman edendir." (2/Bakara Suresi 177)

"Böylece sizi orta -örnek- ümmet kıldık." (2/Bakara Suresi 143) Ne bu yöne yönelen ne o yöne yönelen.

İşte buradan itibaren biz ümmetin en önemli misyonunun ortaya konulduğuna ve partinin teşekkül ettiğine dikkat ediniz:

"Dünya insanlarının önünde örnek olasınız ve Peygamber sizin önünüzde örnek olsun diye!"

Daha açık bir ifadeyle, "üstün İslam ümmeti"nin daha önemli misyon ve hedefi, Allah Resulünün kendilerine örnek oluşu gibi bütün dünyalılara örnek ve model olmaktır.

Elbette şehit kelimesinin başka anlamları da var. Fakat burada, ayetin birinci bölümünde kelimenin çoğul şekli olan şühedânın taşıdığı anlamla aynı anlamı taşır. Şehit, her zaman ve mekânda varlığıyla bütün insanlara örnek olan insandır. Şahit de bu anlamdadır. Şahit, bütün gözlerin kendisine baktığı kimsedir. Şehit ise hak ile batılın ölçüsü, amelin ve kendini ölçmenin örneği ve en üst insan modeli olan her zaman canlı ve hazır bir şahittir.

İşte burada ümmetin ideal toplumdan ziyade kâmil ve yetkin bir partiye yakın olduğunu görüyoruz. Çünkü ümmetin misyonu sadece kendi yükseliş ve kemali değildir, buna ilave olarak evrensel ve ebedî misyon ve sorumluluğu da vardır; kendi varlık hisarlarının ötesinde bir misyon. Başka bir söyleyişle, ümmetin tek misyonu, başka toplumların kaderini, yolunu ve kurtuluşunu umursamadan, kendine özgü ideoloji ve imamete göre kemale doğru ilerlemek ve kendi kurtuluşunu, hatta ilahî kurtuluşu düşünerek hareket etmek değildir. Bilakis kendi alınyazısını yazmaya ek olarak, vasat ümmet olmasından dolayı başkalarının alınyazısının da sorumlusudur. Çünkü şehit olmak ve vasat olmak sıfatları -ki birbiriyle uyumlu iki sıfat- ile evren-

sel sorumluluk taşımak arasında mantıklı ve uyumlu bir ilişki vardır. Şehit, şahit -bütün gözlerin kendisine çevrildiği kimse- anlamındadır. Farsçada sevgiliye veya güzel yüzlü kimseye de şahit denilmesi, herkesin bakışlarının kendisine yönelmesi ve topluluk ve kalabalık içinde herkesin çevresine toplanıp onu seyretmesi nedeniyledir.

Doğaldır ki böyle bir kimsenin, doğuya veya batıya, kuzeye veya güneye meyilli değil orta yerde olması, tarafsız olması gerekir ki böylece her tarafta olabilsin, bütün zıt, sağa sola dağılmış, şu bloğa bu bloğa eklemlenmiş, şu sisteme veya bu sisteme esir olmuş ve mutlak dünyacılığa veya ahretçiliğe gömülmüş gruplara her yönden eşit mesafede ve sabit uzaklıkta olabilsin! Böyle bir ümmet, insanî bakımdan örnektir; insan toplumunun insanî ve toplumsal tekâmülünün yüksek tezahürü ve sembolüdür. Mekân bakımından belirli bir kalıpta kendini esir etmez, evrensel inziva kalesine, olumsuz tarafsızlık hisarlarına kapanmaz. Beşerî çatışmalar sahnesinden uzak durup bir kenara çekilmez, insanlığın ana gövdesinden kopmaz, kendi kaderini sıkıntı içinde yaşayan ve zulme uğrayan diğer kitlelerin kaderinden ayırmak için ve yeryüzünden kurtulma çabasıyla içine kapanmaz. Kendi zaferiyle yetinmez, adaleti ve insanların kurtuluşunu hedefleyen evrensel inkılâptan uzak durarak kendini geliştirmek, ilerlemek ve "iç programlarda belirlenmiş hedeflere ulaşmak" ile meşgul olmaz. Zamanın hak ve batıl savaşından kenara çekilmez, bilakis çekişmeler alanının ortasında, evrensel inkılâp sahnesinin orta yerinde, kurtuluş yolu arayan mazlum halkın kalbinde durarak halkı kurtarma, bilinçlendirme ve halka rehberlik etme misyonunu üstlenir!

Bu sureye bakınız. Kur'an, mücahitlerden, savaşçı süvarilerden söz ediyor, hatta onlar üzerine yemin ediyor. Savaş süvarileri manzarasını tasvir ediyor ve sonunda onların rollerini de somutlaştırıyor:

"Ant olsun atlara, (cihatta) aceleyle nefes nefese koşanlara, sonra toynaklarıyla taşlardan kıvılcım çıkaranlara, sonra sabah vak-

ti savaşanlara, sabahleyin saldıranlara ve o sabah çokça toz kaldıranlara, sonra o vakitte bir topluluğun (düşmanın) içine dalanlara." (100/Âdiyât Suresi 1-5)

Unutmamak ve başka güçlerle kıyaslayarak yanlış yapmamak gerekir ki İslam ümmetinde sadece bir tek idare düzeni [yoktur] ve cihat ve savunma ordusunu bir tek resmî kesim, atanıp istihdam edilen tek bir grup veya sadece belirli bir yaş grubu oluşturmaz. Bu ümmette her yaştan ve her toplum kesiminden her birey bir savaşçıdır. Şu bey üniversite hocası, şu bey din ruhanîsi, şu bey saygın bir şahsiyettir. Beyefendi bir siyasetçi, filan kimse Müslüman bir ibadet eden ve zahit. Bu sözlerin yeri yok. Bu toplumda her birey buluğ çağına erişince mükelleftir. O yaşta namaz nasıl görevse cihat da görevdir!

Dolayısıyla bu ümmette her insan mükellefiyet yaşına gelince sorumlu olur; sadece kendi kurtuluşunun sorumlusu değil, ümmetinin kurtuluşunun, ne diyorum, insanlığın kurtuluşunun sorumlusu!

Bu yüzden bir Müslüman, buluğ başladıktan itibaren bireysel hayatının, hatta kendi manevî ve dinî hayatının ve ailesinin hisarları içine kapanıp kalmadığı gibi kendi fikrî milliyetinin ve akide ülkesinin büyük hisarları içine de kapanmaz. Çünkü o, pratik örnek ve evrensel şehadet rolü bulunan toplumun üyesi ve sorumlusudur. Nitekim Peygamber, kendini hayatının kalbine yerleştirip toplumunun ortasında değerler abidesi, kendini şekillendirme örneği ve modeli kılarken, aynı zamanda zamanın kalbinde, yeryüzünün ortasında, doğu ve batı halkı için rehberlik rolünü de üstlenmiştir. O, dünyada bilinç, hareket, savaşım, kurtuluş ve adaletin yerleştirilmesi vasıtasıdır. Kendi toplumunun sınırları dışındaki facialar, zulümler, insan haysiyetini ayaklar altına alan güçler ve halk düşmanları karşısında asla olumsuz tarafsızlık yolunu tutmaz, dünya halkını istismar ve köleliğe sürükleyenlerle barıştan, "barış içinde birlikte yaşama"dan ve "dışişleri bakanlığının resmî saygıları"ndan dem vurmaz. Kendisi evrensel tevhit, ırkî tevhit ve sınıfsal tevhitten söz

edip iman, adalet ve kurtuluşun muhafızı, halk arasında ilahî misyonunun taşıyıcısı olduğu iddiasındayken, kendi sınırlarının dışındaki küfür, şirk, zulüm, esaret ve puta tapıcılık muhafızlarının sağlığına kadeh kaldırmaz. Çünkü ümmetin sınırı, coğrafî bir hat çekme değildir, bir mekânın sabit sınırlı alanı değildir. Ümmet yoldaki topluluktur. Öyle bir yol ki insanlığın ortasından ve yeryüzü halkının kalbinden geçer. Çünkü İslam'ın sınırı, insanın, halkın olduğu yere kadar uzanır. Ne diyorum? Müslümanın vatanı dünyadır, varlık alanıdır. Bu ümmete hâkim olan malik ve tek kudret Allah'tır!

Bir elinde kitap diğer elinde terazi, "halkın eşitliğe kıyamı" için gelen peygamber, ümmetinin şehididir, belirli bir mekân, zaman ve soy için gelmemiştir. O, halka, "dünya halkının tamamı"na gönderilmiştir.

"*...Kâffeten li'n-nâs*" (34/Sebe Suresi 28)

Bu yüzden yeryüzünün bütün devrimlerinden farklıdır. Hatta şiarları dünya işçilerinin birliği ve bütün yeryüzünde adaleti yerleştirmek, ideolojileri enternasyonalizm olup da kendi sınırları ve milliyeti içinde başarıya ulaşınca istismar edilenleri ve kendi sınırları dışındaki savaş arkadaşlarını düşünmek yerine devrim kılıcıyla biçilmiş ulufeleri yemek için başlarını ahırlarına gömüp eski iktidarın mirasını yemekle meşgul olan, bir baş ağrısı meydana gelmesin diye devrim ruhunu şimşek hızıyla muhafazakârlığa, uzlaşmaya ve halka, hatta kendi halkına karşı olan kudretlerle flört etmeye hatta al gülüm ver gülüme dönüştüren, "tez ile antitez arasında birlikte yaşama" sloganı atan, hatta diyalektik çelişkiyi tarihten, toplumdan, zamandan, zeminden artık işlerine yaramadığı için kaldıran, dünya halkının yokluğu pahasına kendi iyilik ve rahatlıkları için uğraşan, kendi çevrelerine demirden duvar ören, duvarı kaldırsalar bile ancak halk düşmanlarına el vermek için kaldıran, kendi evrensel ve devrimci şiarlarını "daha çok servet, lezzet ve emniyet" iktisadî programlarına ve burjuvazi hedeflerine dönüştüren, sonunda kendi devrimci ümmetlerinden bir burjuva toplumu (burjuva

sınıfı bulunan Batı toplumu karşısında) oluşturarak pisliği bir kesimden toplumun bütün vücuduna yaygınlaştıran ve özetle yüzyıl beşerî sloganlar attıktan ve evrensel mücadele verdikten sonra kendi eşekleri köprüyü geçtikten sonra köprüyü yıkan, gitmekten geri kalan, kendi evlerine tıkılan, kapıları kapatıp duvarları yükseltip kale haline getiren, kendileriyle meşgul olup dünya halklarının, hatta bizim sözlerimize inanıp ömür boyu peşimizde yürüyen ve bizi kendilerine şehit kılıp kıble gibi ortaya yerleştirenlerin bile anasını ağlatanlardan farklıdır!

İslam'ın ilim ötesi ve diyalektik üstü şiarını, bizim size saldırma kastımız yokken siz ne diye geldiniz, niçin bize saldırdınız, açsanız, bir şey istiyorsanız verelim, dönün ve bizi rahat bırakın, diye itiraz eden Sâsâni ordusu komutanı karşısındaki Müslüman asker anlamıştır (İlginçtir, İslam düşmanları onu tecavüzkârca savaş ile itham ederken, dostları genel barış ve silm ile itham ediyorlar).

İslam'ı zamana hâkim olan ruhla ve bugün reklamı yapılan ve moda olan ruhla değil İslamî ruhla anlayan silahlı Müslüman mücahit, öyle bir cevap verir ki hem düşmanların ithamına cevap ve ekonomi veya iktidar arayışı ve ülke fethetmek için yapılan tecavüzkârca savaşı reddetmedir, hem de barış İslam'ını olumsuzlayanlara cevaptır.

İslam'ın evrensel misyonunu belirleyen şiarların en büyüğü olarak dünya Müslümanlarının şiarı olması gereken cevap:

Ne diye geldiniz? Niçin kılıca davrandınız ve bize daldınız?

-"Biz sizi birbirinize kulluktan Allah'a kulluğa, yeryüzünün zilletinden gökyüzünün yüceliğine, dinlerin zulmünden İslam'ın adaletine eriştirip kurtarmaya geldik!"

İktisat, siyaset ve fetih savaşı mı yoksa kurtarıcı savaş mı?

Bu, çölden gelen silahlı ve mütecaviz bir vahşi ile dünyanın en büyük ileri ülkesinin medeni ve eğitimli subayı arasındaki konuşma mıdır!?

Evet, ama onun ideolojisi vardır, bunun medeniyeti, onun iman ve ideali vardır, bunun kültür ve bilimi, onun aşkı vardır, bunun gücü.

Bu bedevî bir Arap'ın dilinden konuşan İslam'dır. Bu sözleri o hemen oracıkta kendi zevk ve dehasıyla yaratmamıştır. Ne yazık ki İslam'ı bir ideoloji şeklinden bir kültür şekline dönüştürdüler. Öyle ki onu âlim anlar, diğer halk anlamaz. Halk avamdır, avamın kültürü yoktur. Bu yüzden İslam'ı artık ne âlim anlıyor, ne avam!

İslam'ın bir ideoloji olduğu gün, halka mal olmuş ideoloji, ne lügat bilen, ne de felsefe, kelâm, mantık, ilim irfan, usûl ve ilk felsefe bilen vahşi bir çöl Arap'ına böyle İslamî bilinç, uyanıklık ve şuur, beşerî sorumluluk, dünya görüşü, zamanı kavrayış, güçleri değerlendirme yetisi ve böyle bir dil kazandırır!

Bu Müslüman asker, İslam'ın yeryüzünde özgürlük, tekâmül ve adalet için ilan ettiği kurtarıcı savaşta somut, ağır ve evrensel misyonu Kur'an'dan öğrenmiştir. O zamanlar Kur'an, Müslümanların dinî kitabı sayılırdı. Onu daha okuma ve hatta dinî tahsil gündeminden çıkarmamışlar, rafa ve uyurken baş altına koymamışlardı. Daha şehirden kabristana götürmemişler ve yerine sıhhati bilinmeyen dua kitabını kabristandan şehre getirmemişlerdi. Kur'an, ölülere tahsis ve ruhlara armağan edilmemişti daha. Anlaması imkânsız, üzerinde akıl yürütülmesi günah olacak, ateşle cezalandırmayı gerektirecek ve "onun üzerinde düşünenin makatını yakacak"[23] kadar karmaşık, muammalı ve gizemli göstermemişlerdi onu.

Bu misyonu Kur'an açıkça getirmiştir.

[23] Çok ilmî ve derin "Kur'an'ı şahsî "rey"i ile tefsir edenin makatı ateşte olacaktır" hadisinde "rey"e "akıl" diye mana veriyorlar! Oysa anlamak ve tefsir etmek akıl olmadan mümkün mü? (Bunlardan bazılarının yaptıkları müstesna tabii!)

"Rey" akide ve nazariye anlamındadır. Burada ise ön yargı demektir. Yani Kur'an'ı tefsir ederken önceden sahip olunan şahsi inanç ve görüşlerle örtüştürmeye çalışmayınız demektir (bunlardan bazılarının yaptığı gibi!). Bu dinin ve bu halkın başına ve bu halkın iman ve şuurunun başına neler getirdiklerini görüyorsun.

Bu ayette esasen ümmetten özel bir grup olarak söz eder ve son derece heyecan verici olan ve burada değinmekte olduğum konunun da esasını oluşturan yeni bir anlam verir ona:

"Sizden, hayra çağıran, iyiliği (marufu) emredip kötülükten (münkerden) sakındıran bir topluluk bulunsun. Kurtuluşa erenler işte bunlardır."[24]

Evet, bütün bunların aksine, İslam Peygamberi, siyasî, askerî ve toplumsal mücadelelerinde adalet karşıtı güçleri (kâsitîn) hezimete uğratıp hükümeti kurmak ve İslam ümmetinin temellerini atmak için asla kendi millî, kavmî ve coğrafî sınırlarında durmamış, hatta bizim siyasî mantığımız için anlaşılması zor olan şaşırtıcı bir işe el atmıştır. O da şudur ki altıncı ve yedinci yılda evrensel davetine başlar ve dünyaya egemen en büyük güçlere görkemli mektuplar yazarak onları teslime çağırır ve tehdit eder!

Bilmeliyiz ki bu günlerde onun iktidar alanı, bir kasabadan farkı olmayan küçük Medine şehrinin dışına taşmıyordu. Hatta Mekke'yi daha elinde bulundurmuyordu. Hatta herhangi bir Arap taifesinin hac mevsiminde ziyaret amacıyla bütün Araplarla birlikte Mekke'ye girme gücü bile yoktu kendisinde. Hatta küçük bir grupla ihramlı olarak kurbanlık develerle, silahsız olarak hacca yöneldiğinde amacına ulaşamadan şehrin kapısından geri çevirirler ve görünüşte çok zayıf bir antlaşmayı ona dayatırlar.[25] İşte bu dönemlerde doğunun ve batının iki kü-

[24] 3/Âl-i İmran Suresi 104

[25] Meselâ kabul ettiği maddelerden biri şudur: Mekke'de Müslüman olup Medine'ye sığınan herkesi Peygamber yakalayıp düşmana teslim edecektir. Fakat bir Müslüman Medine'de İslam'dan dönüp Mekke'ye kaçarsa Kureyş onu alıkoyacak ve Peygamber'in onu geri isteme hakkı olmayacaktır! (Gerçi bu zayıf madde Müslümanların zaferine sebep olmuştur ve Ebubuseyr önderliğindeki isyancı Müslümanların bağımsız bir güç oluşturmasını sağlamıştır. Ebubuseyr, Müslüman olup Mekke'den kaçmış, ama Medine'ye gitmek yerine Kureyş kervanları yolu üzerine pusu kurmuştur. Küfür ve İslam hükümetleri kaydından özgür olduğu için de yağmaya yönelmiş ve Kureyş'i canından bezdirmiştir!)

(*İslambilim*, Bölüm: "İsyancı Müslümanlar")

resel gücü olan Bizans imparatoruna ve İran şahlar şahına kuru bir üslupla, kısa, kesin ve buyurgan bir dille, protokol gözetmeksizin, lakaplarını ve hatta resmî makamlarını zikretmeksizin, Fars'ın büyüğü, Bizans'ın büyüğü, Mısır'ın büyüğü (yani büyük adam, büyük güç) diye ve kendi adını onların önüne geçirerek hitap eder:

"İslam'a teslim ol ki sâlim kalasın!"[26]

Bu yüzden bu evrensel devrim saldırısından korkuya düşen dünya güçleri bu misyonu itham edip yaygara kopardılar: Bu kılıç dinidir, cihangirlik dinidir. Bazı İslam savunucu ve tebliğcileri (!) de tam anlamıyla bocalayıp telaşlanarak güya İslam'ı savunmaya ve aklamaya koyuldular: "İslam, silm kökündendir. Silm[27], barış anlamına gelir ve barış içinde birlikte yaşamak demektir. Peygamber ve Müslümanlar kılıca el atıp savaşmışlarsa bu sadece kendilerini savunmak için olmuştur. Cihat, Müslümanların dışarıdan saldırı ve tecavüze uğramaları durumunda söz konusudur. Yoksa Allah'a sığınırız, İslam'ın hiçbir zaman dünyadaki halk karşıtı güçleri rahatsız etme kastı olmamış ve olmayacaktır."(!)

Sağ olun! Çok zahmet ettiniz, İslam'ın haysiyetini korudunuz!

Bunlar, tecavüzkârca savaşla kurtuluş bahşeden savaşı birbirinden ayırt edemiyorlar. İslam'ı itham eden düşmanların bazıları belki ayırt etmişlerdir, ama kendi çıkar ve iktidarlarını korumak için kurtuluş bahşeden devrimci ve adaletçi savaşı, aslında ken-

[26] Bkz. Kitabın sonunda yer alan Yayıncının Açıklamaları ve Notları (1) (Çev.)

[27] Ilginç bir çıkarsama! Islam "silm"den gelir ve silm teslim anlamındadır. Doğru fakat kimin karşısında? Hangi güçle ilgili olarak? Sadece "Allah" karşısında! "Varlığa egemen olan güç karşısında". Ağalar karşısında ve zalim ve halk karşıtı güçler karşısında değil. Kur'an'ın tabiriyle yeryüzünde fesat çıkaran ve üstünlük arayanlar karşısında değil. Bu İslam savunucuları, İslam'a güzel anlam vermişler, ama yeryüzünün tanrılarını âlemin tanrısı yerine koymuşlardır!! İktidarlar karşısında teslim demek olan fiilî İslam'ı sadece Allah'ın kudreti karşısında teslim olmak demek olan ve O'ndan başka herkese teslim olmaktan yüz çevirmek olan asıl İslam'ın yerine tefsir etmişlerdir!

dilerine özgü olan egemenlikçi emperyalist savaş olarak tarif etmektedirler. Fakat İslam'ı savunma ve aklama amacıyla onu bütün kudretlerle tümden barış, uzlaşı ve dostluk dini olarak niteleyenler, esasen İslam'ı anlamamaktadırlar.

"İçinizden hayra çağıran, marufu emredip münkerden nehyeden bir ümmet olsun. Bunlar, evet bunlar kurtuluşa erenlerdir."

Burada bir İslam toplumu olarak ümmetten söz edilmiyor. Böyle bir toplum oluşmuş olabilir veya olmayabilir, bugün olduğu gibi İslam ümmeti bulunmayabilir ve tam tersine Müslümanlardan oluşan toplumlar ve Müslümanların oturduğu ülkeler bulunabilir. Her durumda, her sistemde ve her toplumda Müslümanlar -bir toplu görev, yani bir farz-ı kifâye olarak- kendi aralarından bir grup, özel sorumlu bir grup oluşturmalıdır.

Her Müslüman sorumlu değil midir zaten? Evet, ama bu grup, toplumsal sorumluluğu kendi hayatının yanında bir görev olarak değil, kendi hayat felsefesi olarak seçen Müslümanlardan mürekkeptir! Bireysel hayat, ömürlerinin bir anını ve güçlerinin bir zerresini bile Allah yolunda halk için cihattan alıkoymasın ve heder etmesin diye mescidin -Allah'ın ve halkın evinin, inanç ve sorumluluk üssünün- sofasında oturan Ashab-ı Suffe gibi varlık ve hayatlarını iman ve misyona adayıp ev bark ve yaşama peşinde olmayan aydınlardan oluşan bir grup. Dünyayı değiştirmenin, iyiliğe çağırmanın, güzellikleri emretmenin ve çirkinliklerden uzaklaştırıp nehyetmenin ağır yükünü omuzlarında taşıyan ve daima böyle bir görevi ve ağır sorumluluğu yerine getirmeye azimli, iman ve sorumluluk yolunda kendinden geçmiş, heyecanlı ve mücadeleci bir grup.

"Kurtuluşa eren böyle bir gruptur", bencil, midesine düşkün, muhafazakâr ve düşüncesiz adamlar değil. O adamlar ki evlerinin duvarları dışında olup biten her şeye kapılarını kapatır, kendi kiliminin dışına ayağını uzatmaz, kafasını kendi yemliğine gömüp gece gündüz toplumdan ve halktan uzakta bir halvet kapısının açılarak gaipten bir el uzanmasını ve sadece kendile-

rinin elini tutmasını bekler. Lafzî virdlerin, yatırım amaçlı gusüllerin, ağlamaların, masrafsiz ve zararsız duygu gösterilerinin, şairane övgü ve menkıbelerin, feodalizm ve istibdat dönemine özgü yaltaklanırcasına yapılmış tevessül ve kurbiyetlerin ve genellikle dostlara yemek yedirmek, sofra artıklarını yoksullara bağışlamak, ehlibeyte bağlılık gösterisinde bulunmak gibi zahmetsiz, az masraflı ve dertsiz hayır işlerine el atmanın, kölelik çağından kalma rüşvet verme ve hediye sunma geleneklerini andıran namaz icra etme, parayla Kur'an okutma veya bir minareyi altınla kaplatma, dua kitabının haşiyeleriyle amel etme, anlamını bilmediği birkaç dua cümlesi veya ziyaretnâme okuma gibi işlerin karşılığında bir ömür pislikten, dertsizlikten, mal yığıcılıktan, bencillikten sonra, bir ömür halkın kaderindeki ve Müslümanların yazgısındaki her türlü facia karşısında suskun kaldıktan, her faciaya rıza gösterdikten sonra "annesinin karnından doğduğu ilk günkü gibi tertemiz olurlar ve günahları çöldeki kumlar, gökteki yıldızlar ve denizdeki köpükler kadar çok olsa da her türlü günahtan temizlenirler. Bu beyin yıkamadan sonra -hayır daha bu ne ki?!- yetmiş Bedir şehidi sevabı bu uyanık murdara bağışlanır!

Daha bu ne ki? Gerçekten takva sahibi olup ömür boyunca herhangi bir günaha el sürmeyen ve ibadet, riyazet ve dünya lezzetlerini terk yoluyla âhiret saadetini elde etmeye çabalayanlar bile bencil unsurlardır. Çünkü bunların da elleri mazlumun kanına bulaşmıştır da kendileri anlamamaktadırlar. Çünkü "yeryüzünün bir köşesinde haksız yere her kan döküldüğünde bunun karşısında sessiz kalanların tamamının elleri renklidir"!

Hüseyin (a.s.) ziyaretinde Şia bunu tekrar eder ve orada üç grubu aynı sırada lanet eder:

"Allah'ın laneti, seni öldüren, sana zulmeden ve bu faciayı duyup da itiraz etmeyen grubun üzerine olsun!"[28]

[28] "Ümmet" ve "toplum" kelimelerinin anlamlarını göz önünde bulundurarak daha doğru bir tabirle söyleyecek olursak, Müslümanlar toplumuna sahibiz,

Elbette dertsiz olarak ve halk karşısında sorumluluk sıkıntısı olmaksızın kurtulmayı, az bir masrafla ömrün sonunda kişinin doğduğu ilk günkü gibi masum hale gelmeyi ve bir miktar vergi ödeyerek veya bir miktar söz söyleyerek Allah'ın adalet terazisini etkisiz hale getirmeyi yahut kişinin dükkân tezgâhı arkasından veya yatağından adım atmadan, mucizevî virt okuyarak bir değil, on değil, yetmiş şehit hem de Bedir şehidi sevabı kazanmayı sağlayacak böyle bireysel ve kestirme yollar ve "daha basit çözüm yolları" belki mevcuttur. Fakat bu yollar o zaman daha keşfedilmemişti, imamlar, sahabîler ve Bedir mücahitleri bu yolları bilmiyorlardı. Yoksa sadece bir şehit sevabı almak için kendilerini ölüme atmazlardı ve İmam Hüseyin, kendini ve çocuklarını ve bütün sevdiklerini öyle kurban yerine götürmez, sülalesini Yezid'in esaretine sürüklemez, savaş alanı yerine halvete çekilir ve kalp hulûsu ile dua kitabını açar ve kitabın haşiyesinde cehennem ateşini dizginleyen ve her kelimesi bir cennet kapısını ehil olmayıp da bir hâl kazanan herkesin yüzüne açan bir anahtar olan bir dua bulunduğunu görürdü.

O günlerde din işi de dünya işi gibi zordu. Oysa bugün ilahî tevfik ve uhrevî saadet, tıpkı hayattaki başarı ve maddî saadet ve refah gibi, elektrik ve pil şeklinde, tam otomatik ve el değmeden hâsıl olmaktadır.

Nasıl sobanın dibinde koltuğa yaslanıp fişi prize taktığında göz açıp kapayıncaya kadar, ne olduğunu, niçin olduğunu sen anlamadan dünyanın öbür ucuyla irtibat kurup konuşur ve hatta görürsen ve ay küresini bile yatak odana getirirsen işte öyle kürsüye yaslanıp bir hâle bürünürsün, bir virt okursun ve ansızın ne olduğunu niçin olduğunu sen anlamadan kürsü basamağından "cennetin en yüksek odalarına" fırlarsın. Gidiş geliş masrafı olmaksızın bir grup faizci, dertsiz, murdar, şuursuz ve pis ar-

ama "ümmet" yok. Ümmet, kendine özgü rehberliği, ilişkileri, altyapısı, kurumları ve hedefleri bulunan özel bir düzendir. Oysa bugün Müslümanlar toplumu, zihin ve ibadet bakımından az çok Müslüman olan bireylerin oluşturduğu gerilemiş ve arkada kalmış bozuk bir toplumdur.

kadaşının arasından, kaçışlar, anlamazlıklar, hıyanetler, yalanlar, zulme ortak oluşlar, fırsatçılıklar, facialar ve adalet talepleri karşısında susuşlar ve sorumluluklar karşısında bilmez görünmeler pahasına bir ömür boyunca elde ettiğin kirli hayatın bataklığından ansızın kendini ehlibeytin arasında, Ali, Fâtıma ve Hüseyin ile haşredilmiş görürsün! Âlemin en ihtişamlı şehitlerinin ön safından yetmiş adım önde!

Eyvallah! Acayip bir üçkâğıt!

Sorumluluk yükleyen, baştan başa çile, tahammül, sabır, cihat ve şehadet olan ağır Şia'yı -Ali'yi bunaltan, büyük önderlerini hıyanet zehriyle veya cinayet kılıcıyla sahnede veya zindanda öldüren Şia'yı- böyle rahat, dertsiz ve hızlı tam otomatik Şia'ya dönüştürmek için bu çakma ruhanîliğin minnetini daha ne kadar çekmek gerekecek!

Kim diyor İslam zamanın gerisinde kaldı, teknik, hız, elektrik, jet ve elektronik çağıyla uyumlu değil ve kendini şu anki şartlara uyduramadı diye? Bu aydınların haberi yok!

"Sizden hayra çağıran, marufu emredip münkerden nehyeden bir toplum olsun. Ve kurtuluşa erenler işte onlardır." (3/Âl-i İmrân Suresi 104)[29]

Böyle bir ümmetin sorumluluğu sırf toplumsal sorumluluk değildir ki ümmetin mensupları -nasyonalistler gibi- kendi toplumları karşısında sorumluluk duysunlar. Sırf sınıfsal sorumluluk değildir ki ümmetin bireyleri -sosyalistler gibi (çok kapsamlı bir dünya görüşleri ve evrensel işçi sınıfının geniş misyonuna sahip olsalar bile)- sadece kendi sınıfları karşısında sorumlu olsunlar. Bilakis bu, toplum üstü bir sorumluluktur; evrensel ve ebedî bir sorumluluk. Mücadele etmek için sorumludur; hayra çağırma yolunda, marufu emretme yolunda ve münkerden nehyetme yolunda.

29 "Onlar" anlamına gelen "hüm" zamiri, aynı anlamdaki "ulaike"den sonra tekrarlanmış olup dilbilgisel bir anlam taşımamaktadır. Bu tekrar sadece vurgu içindir. Bunlar, evet bunlar, kurtuluşa eren insanlardır!

Ne yazık ki Kur'an'ın en güzel, en derin, en ağır, en değerli ve en insanî kelime, kavram ve şiarlarını en kötü, en yüzeysel, en değersiz, en aşağı ve bazen de en insanlık dışı bireyler, en müptezel durumlarda öyle kullanmışlar, öyle müstamel hale getirmişlerdir ki bunların güzellik, derinlik, ağırlık, değerlilik ve zenginliklerini iade etmek -zihinlerde kötü yer ettiği için- zorlukla mümkün olmaktadır. Bazıları anlamsız hale getirilmiş, bazıları anlam verme derecesi bakımından aşağı çekilip hakirleştirilmiştir. "Marufu emretme ve münkerden nehyetme" sözü bu cümledendir.

Oysa biz Müslümanların ve bütün insanlığın bilinç, hareket, kurtuluş, özgürlük ve tekâmülünü sağlayacak olan en asil şiar, bu "emri bi'l-maruf ve nehyi ani'l-münker"/iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma şiarıdır.

Bütün bunlarla birlikte, bu aslî kurtuluş sütununun unutulmasından ve sapmasından dolayı asla uykumuz bölünmüyor. Çünkü birkaç gencin el çarpıştırmasını -bir münker olarak- İslam'ın gitmesi ve Müslümanların yoldan kalmalarına sebep olarak görüyor, meselâ bundan ızdırap duyuyor ve titriyoruz!

Bu münkerden nehyedicilerin biri barut gibi geldi yanıma. Dedi: "Beyefendi, bilmiyorsunuz, orada, kapının önünde çok sayıda kadın toplanmış, kapının açılmasını bekliyor. Vaziyet kötü. Ben rahatsız oldum!" Dedim: "Nasıl? Tesettürsüz bir hanım mı gelmiş?" Dedi: "Ha... hayır be... yim. Tesettürsüz değil de kadınlardan birini gördüm, çarşafının altına uygunsuz bir etek giymiş...(!)"

Dedim, Müslüman! Çarşaf altına kısa etek giymek mi daha çok münker yoksa o kadar kalabalığın içinden çarşaf altındaki kısa eteği röntgenlemek mi?

Meşhed'de bu "iyiliği emredici ve kötülükten sakındırıcılar"dan biri, âhiret sevabı kazanmak için günde bir saat marufu emredip münkerden nehyetmeye karar vermişti. Program uyarınca, Goherşâd Mescidinin kapısı önünde durup günde iki tane "iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma" gerçekleştiriyordu:

Birinci olarak, oradan geçen şuursuz gençlere (kendisi de yirmi üç yirmi dört yaşlarında bir genç olmasına rağmen) çok saygılı bir şekilde ve alttan alarak yavaşça yaklaşıp şöyle diyordu:

"Beyefendi! Öhö! Affedersiniz! Oranızı, evet sakalınızı sadece bir arpa -evet sadece bir arpa- boyu kadar tıraş etmeden bırakın ki sakal hükmüne geçsin. Affınıza sığınarak. *'Elçiye düşen sadece bildirmektir.'* (5/Mâide Suresi 99)"

İkinci olarak, küçük şehirlerden gelen ve o gençler gibi şuursuz olan ve meselâ çok dört dörtlük ve matematiksel (!) örtüleri bulunmayan hanımların önünü kesip yavaşça şöyle diyordu:

"Bacı! Affedersiniz, cesaretimi bağışlayın ama lütfen eşarbınızın köşesinden dışarı çıkan birkaç adet saçınızın ucunu içeri alın! Ve siz anneciğim, sadece yüz ve eller denmiştir, o da bazı ulemanın ihtiyatına binaen…"

Marufu emredip münkerden nehyetmekle meşgul olduğu bir gün, İmam Rıza dergâh ve mescidinin bazı hizmetkârları bu delikanlının ahalinin kadınlarına sataştığını ve onun şu sapık züppelerden olduğunu sanırlar. Tepesine üşüşürler ve dergâhın iyiliği emredici ve kötülükten sakındırıcıları, ona, evet ona, sırayla iyiliği emredip kötülükten sakındırsınlar diye dergâh karakoluna götürürler!

Bunlardan daha ilginci, Mekke ve Medine'deki on bin yirmi bin kişilik "iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma" ekibidir. Adları "el-âmirîne bi'l-maruf ve'n-nâhîne ani'l-münker"dir. Tam silahlı, çok da hassas, uyanık ve sorumluluğu yerine getirmede işi sıkı tutan kimselerdir bunlar. Peygamber'in aile kabristanında bir Müslüman sınır çizgisinin ötesine adım atar da Ebutâlip ve Abdulmuttalip'in mezarına doğru bir adım ilerlerse İslam'da bir münker meydana gelmiş olur ki vebali boynuna! Fakat İsrail'in bütün Filistin'e tecavüzü ve büyük bir Müslüman milleti toplu halde yerinden yurdundan etmesi, onun için münkerler arasında hesaba katılmaz ve şer'an iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma durumlarından sayılmaz. Hangi risalede var? Göster!

Bugün iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma, ferdî ve fer'î meseleler çerçevesinde özetlenmiştir. Hem de bir zarar ihtimali olmamak kaydıyla! Yoksa sâkıttır.

Birtakım davetlerle benim aleyhime minbere çıkmak üzere Meşhed'e giden dinî konuşmacılardan biri, benim, "İyiliği emretme ve kötülükten sakındırma için böyle hakir ve zayıf hale geldi. O da karmaşık ve bazen de muhal şartlara bağlı ve bu yüzden de bir hiç olup çıkmaktadır!" şeklindeki eleştirime karşı, böyle bir mantığı kullandığı ve böyle çarpıcı bir delili keşfettiği için kendisinin çok hoşuna giden alaycı bir edayla şöyle buyuruyordu: "Bayım! Ensesi kalın bir bıçaklı adam, sarhoş, gözleri kızarmış, bir elinde çakı, bir elinde rakı şişesi. Ben bakıyorum. Onu iyiliği emredecek ve kötülükten sakındıracak ve rakı şişesini elinden alacak olsam, çakısını saplar karnıma, getirir göbeğimin altına kadar. Bayım, ben böyle bir şeyi yapmam. Şer'an kendimi iyiliği emretme ve kötülükten sakındırmadan muaf kabul ederim. Çünkü zarar, hatta tehlike ihtimali var. Sen, tehlike ihtimali niçin bu hükmü tatil kılsın, diyorsun ve yüreğin iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma için yanıyor madem, kendin git, onu iyiliği emret ve kötülükten alıkoy, rakı şişesini elinden al. Ben bu işin ehli değilim..." (!)

Kendileri, İslam'da iyiliği emretme ve kötülükten sakındırmanın gerçekleşmesine ilişkin en yüce, en ciddi, en önemli ve en büyük sahneyi zihinlerinde tasavvur edeceklerken, akıllarına gele gele bu rakıcıyla mücadele geliyor. Tabii, rakıcının bıçağı olması hasebiyle hüküm şer'an sâkıttır!

İmam Hüseyin ise bir hükmün kapsamını bakın nereye kadar genişletmekte, nasıl anlamakta ve anlatmaktadır.

Fakat ne yazık ki bunlar, Hüseyin'in düşüncelerini bize öğretecekleri yerde sadece vücudundaki yaraları gösteriyorlar! Ve onun en büyük sıkıntısının susuzluk olduğunu söylüyorlar! Ondan nakledip tekrarladıkları tek söz, çocuğunun elinden tutup Şimr ve Harmele'nin önünde durup onları merhamete ge-

tirmek için çabalayarak inlemesidir: “Ey kavim, bana acımıyorsanız, şu çocuğa acıyın. Ben günahkârsam, şu çocuk bir günah işlemedi…!”

Kendi zillet psikolojilerini beşeriyetin en büyük yiğitlik kahramanında nasıl da tecessüm ettirdiler!? O Hüseyin ki kendisinin, çocuklarının ve akrabasının toplu şehadetiyle, tarihi titreten böyle bir devrimi başlatarak zamanın en büyük kudretiyle hesaplaşmak için Kerbela’ya doğru hareket ederken, böyle bir işten hedefinin ne olduğunu insanlar bilsinler diye, kendisinin fikrî vasiyeti hükmünde olan bir mektup yazarak kardeşi Muhammed Hanefiyye’ye emanet eder. O mektupta şöyle yazar: “Benim bu yolda, iyiliği emretme ve kötülükten sakındırmadan ve ceddimin sünnetini ihyadan başka bir hedefim yoktur!”[30]

Hüseyin (gerçekten hangi Hüseyin?) ravzahânının maruf ve münker düzeyi ile Hüseyin’in (a.s.) iyiliği emretme ve kötülükten sakındırması arasındaki farka bak!

Kendi hayalinde kurduğu ve buna rağmen korkudan ürpererek bana, biz bu işin ehli değiliz, benden şer’î yükümlülük sâkıttır, gel, sen yakala, dediği soyut bıçaklı bir rakıcı ile tarihin bütün zorba ve cellâtlarının tahtına dayanan ve Hüseyin’in ailesi, kız kardeşi, çocukları ve dostlarından birkaç kişi ile kendisine saldırdığı Yezid arasındaki fark!

İlk İslam ve gerçek Ali, bu hükmü, yeni aydınların, hümanistlerin, adalet isteyenlerin, özgürlük savaşçılarının ve sömürü karşıtı mücahitlerin kültüründe ve dünyanın bütün ilerici ve devrimci ideolojilerinde sorumluluk başlığı altında dile getirilen bütün şiar ve hedefleri kendinde barındıran ve hepsini geride bırakan bir anlam derecesinde ve genişliğinde telakki ediyordu.

Bu yüzden büyük Ali şöyle der:

[30] Bkz. Kitabın sonunda yer alan Yayıncının Açıklamaları ve Notları (2) (Çev.)

"Bütün ibadetler karşısında iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma, bir nefesin buharıyla ortaya çıkan nem karşısındaki büyük bir deniz gibidir!"

İslam'ın, kendi takipçilerinin toplumsal sorumlulukları için seçtiği dil, tarihin bütün devirlerinde, bütün toplumsal sistemlerde ve insanlara sıkıntı veren bütün sayısız çatışma ve çelişkilerde canlı olması ve rehberlik rolü üstlenmesi gereken dinin dilidir.

Bu yüzden genel ve çok kapsamlı iki kelime olan maruf ve münker kelimelerini seçerek her birinin işlerlik durumlarını ve ölçülerini bulmayı her çağın, her sistemin insanının içtihat ve anlayışı ile insanlar için her zaman ve zeminin çirkinlik ve güzelliklerini ortaya koymasına bırakmıştır.

Bu tür zavallılıkların, bu sabit ve basmakalıp ikincil, bireysel ve tekelci anlayışların ve Allah'ı aldatacakmışçasına yapılan tumturaklı kelime oyunlarının tamamını bir kenara atmak ve iyiliği emretme ve kötülükten sakındırmaların kapsamının sadece sakal, yün, elbise ve aksesuarla, emriyle nehyi arasında pek fark bulunmayan naçiz şeylerle sınırlandırılmasına engel olmak gerek. "İyiliği emretme kötülükten sakındırma"yı o asil ve geniş İslamî anlamıyla göz önüne almalı ve öyle uygulamalıyız. Çünkü toplumdaki birçok münker ve maruf ölçütü, her gün başka bir renk ve görünüm alıyor. Bunlara ilişkin kavrayışlarımız sadece bir veya birkaç kuru ve soyut zihinsel kalıp içerisinde katılaşıp kalırsa, sadece ve sadece geçmiş dönemlere özgü bir veya birkaç dışsal ölçütü tanımış olacağız veya şimdiki zamanda özel bir sistemde, zamanın geçmesiyle birlikte bu şekilde bir maruf ve münker bile mevcut olmayacak![31]

[31] Nitekim ölçütler ve işlerlik durumlarına ilişkin bu sabit düşünme, bütün sistemlerde bütün devirlerin dini olması gereken İslam'ı, meselâ en önemli hayat meselesi olan iktisatta ve onun en önemli hükmü olan zekâtta şu anki koşullarda eskitmiş ve yeni iktisadi üretimle tamamen ilgisiz kılmıştır! Öyle ki Amerikalı bir üniversite öğrencisi Müslüman olmuştu ve ben onu İslam'ı kabul merasimi (?) yapılması için âlimlerden birinin yanına göndermiştim.

İnsanlar başka münkerlerden sıkıntı çekip başka maruflara ihtiyaç duyacak, din başka maruf ve münkerlerden söz edecek ve bu mesafe, dini zamanın gerisine atacak!

Bugün maruf ve münker kavramını sadece filan tür elbise giymek veya filan ölçüde sakal bırakmak konusunda dondurursak, insanların elbiselerini ve sakallarını ıslah ettikten sonra iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma için başka bir konu kalmaz. Oysa bir gün sömürü -ister yenisi ister eskisi- münker ölçütü olurken, bu olgunun ortadan kalktığı bir başka gün -meselâ- sınıfsal istismar münker ölçütü olacaktır. Sınıfsal istismarın ortadan kalktığı bir başka gün de -meselâ- ahlâki fesatlar veya şahsiyetlere tapınma veya millî bencillik yahut kudrete dayalı üstünlük arayışları yahut esas temellere hıyanet ve bidat yahut da sapma anlamına gelecek reform talepleri onun yerini alacaktır!

En büyük münker, bizim iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma dairesini ferî ve ferdî konularla sınırlamamız ve sabit olgulara münhasır kılmamızdır!

Halk için huruç eden en güzel ümmetin gözünde bugünün en büyük münkerleri en büyüğü, uluslararası emperyalizm, küresel Siyonizm, eşekleştirme, eski ve yeni sömürü, istismar, istibdat, sınıfsal çelişki, karteller, tröstler, ırkçılık, kültürel sömürü, batıcılık vs.dir. Neshedeni reddetmek için mensuha tevessül etmek, tercih edileni göz ardı etmek için tercih edilmeyeni kullanmak, asıl yerine teferruata dayanmak, toplumsal işten kaçmak için bireysel işe koyulmak ve daha büyük bir hakkı bilmezden gelmek için daha küçük bir hakkı gözetmek hıyanettir. Şu anki şartlarda halka bu münkerlerden daha aşağı bir münkeri anlatır ve kökenden gafil kalsınlar diye halkı sakala bağlarsa, münkeri emredip marufu nehyetmiş olur!

Kauçuk ve şeker kamışı sektöründe hisseleri bulunan bu kişiyi zekâttan muaf kılmıştı. Çünkü zekat uygulaması, şimdiki Amerika'da bile hayvancılık üretimine dayalıdır: Nakdeyn (altın ve gümüş), en'âm-ı selâse (deve, koyun, sığır), gallât-ı erbaa (buğday, arpa, hurma, kuru üzüm)! Şimdi –tam da İslam'ın ilk döneminin tersine- sadece iktisaden iflas edenler zekât vermeliler!

Bu bakımdan içtihat yoluyla kendi zamanının maruf ve münkerlerini keşfedip belirlemek ve sonra da iyiliği emretme ve kötülükten sakındırmaya rehberlik etmek, her çağın ilmî önderliğinin ve fıkhî içtihadının uhdesindedir.

Ancak böyle şartlarda bu iki güzel, derin ve hayatî kelime, evrensel ve ebedî ilmî değerini sürekli koruyacaktır. Çünkü iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma, "aydının sürekli vurgulanan toplumsal ve ebedî sorumluluğu"ndan başka bir şey değildir.

Emir ve nehiy sorumluluğu olmayan İslam, bir din olabilir; ama kesinlikle İslam değildir. Çünkü İslam'ın amelî değeri, insanî rolü ve toplumsal gücü bu iki temel taşı üzerine kuruludur. İslam'dan bu iki temel taşını söküp almış olmaları veya daha da kötüsü, bunu iptizal derecesinde hakirleştirmiş olmaları tesadüfî değildir.

Şu ayette (yine Âl-i İmran suresi, altı ayet arayla) ümmet -halk sorumluluğu konusunda- ve "iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma" -amelin asliliği ve ümmetin misyonu konusunda- kavramları, en üst ve en beliğ tabire kavuşmuştur:

"Siz insanlar için kıyam etmiş, huruç etmiş en iyi ümmetsiniz."[32]

Hedefi insanlar olan bu en iyi ümmet ne yapar? Hangi temel taşları üzerine kuruludur?

Üç temel taşı üzerine:

1-İyiliği emrederler,

2-Kötülükten sakındırırlar,

3-Allah'a imanları vardır!

İlginç! Niçin ters? Bu ne tür bir sıralama? Bir dindar böyle bir sıralama yapar mı? Birincisi iyiliği emretme, ikincisi kötülükten sakındırma, üçüncüsü Allah'a iman!?

[32] 3/Âl-i İmran Suresi 110

İlim sahipleri ile din ilimlerine ve şeriat mantığına vâkıf kimseler bilirler ki önce Allah'a iman gelir, sonra amele sıra gelir. Peki, hangi amel? Kendini ıslah! Kendini ıslah etmeyi tamamladıktan sonra sıra başkalarını ıslaha ve emir ve nehiy yükümlülüğüne gelir. Üstelik önce kötülükten sakındırma, sonra iyiliği emretme!

Dinî vaazların çoğunda "git, oku, anla, ol"dan ziyade "yapma, gitme, okuma, olma, anlama..." dediklerini görmedin mi?

Evet, buyurduğunuz gibi, fakat benim suçum ne? Bu şekilde konuları arkalı önlü aktaran, Kur'an ayeti!

Gerçekten niçin? Allah'a imanın temel taşı olduğunda, Allah'a kulluğun öncelikli ve her şeyin başı olduğunda kuşku yok. Evet, bu açık bir durum. Kur'an, tekrarlana gelen şeyleri tekrarlamak ve açık hususları bildirmek istemez, ders vermek, bilinç vermek, yeni bir söz söylemek, bizim normal zihnimize gelmeyeni bize öğretmek ister; amelî bir hakikat, işe yarar bir söz, yeni bir öğretiş, fikrî bir yönlendiriş, amelî bir eğitiş, bir sapmayı önleyiş.

İyiliği emretme kötülükten sakındırma, bugünkü anlamıyla "toplumsal amelî sorumluluk"tur. Bu sorumluluk, Allah'a imandan kaynaklanır, bu akidevî esasın amelî sonucudur, bu soyutluktan ortaya çıkan bir somutluktur. Bu somutlukta hedef marufun gerçekleşmesidir. Münkerden nehiy, bu hedefe giden yolun başında ortaya çıkar.

Unutmayalım ki burada Kur'an bir grup filozoftan veya arif ve âlimden söz etmiyor, ilmî, zihnî ve aklî mertebelerden bahsetmiyor. Mantık ve felsefeyle ilgili bir bahis değil yaptığı. Kur'an, "insanlar için ayaklanmış bütün ümmetlerden daha iyi" bir ümmetten söz ediyor! Öyleyse ümmetten, yükümlü bir gruptan söz ediliyor. İşte bunları tavsif ederken ameli akideden önce getirmiştir. İnsanların kurtuluşu için toplumsal amele ve ümmetin varlık felsefesi olan emir ve nehiy sorumluluğuna dayanarak bu yeni dersi, bu şaşırtıcı bilinci vermek istiyor. Diyor ki bu so-

rumluluk olmadan, halkın alınyazısı karşısında amelî yükümlülük olmadan, aslında ümmet gerçekleşmez. Demek istiyor ki sorumluluğa esaslı bir dayanış olmadan, halk için amelî bir hedef olmadan ve hayatta maruf yolunda çaba ve münker aleyhine savaşım olmadan Allah'a iman ederek ilahî bir filozof, iç aydınlığına sahip bir sûfi, kâmil bir arif ve zahit bir âbid olunabilir. Ama Müslüman? Hayır!

Manastır, medrese, tekke ve mihrap ehli olunabilir. Ama ümmet? Hayır!

Ümmet, "yükümlü ve inançlı bir grup" demektir!

İyiliklere yöneltmek ve kötülüklerden uzaklaştırmak için oluşturulan grup, insanlar için yeryüzünde ayaklanmıştır ve Allah'a kulluk edicidir!

Kesinlikle böyle bir takdim tehir ne tesadüfîdir, ne de sözü güzelleştirmek içindir. Çünkü -gerçi Kur'an, söz güzelliğine ve nesrinin[33] sanatkârca olmasına olağanüstü önem vermiştir. O kadar ki on dört asırdır dilciler Kur'an'ın güzel sözündeki sanatı keşfetmek için meâni, beyan ve bedî ilmi denilen özel ilmî bölümler bile ihdas ederek yeni incelikler keşfetmeyi hâlâ sürdürmektedirler. Şu anda dinî eserler yazanlarımızın nesirlerinin tam tersine. Bu yazarlar, sanki söz ağırlığını ve anlatım çirkinliğin dinî nesrin ve ulema üslubunun gereği sanırlar. Öyle ki hatta bazıları nesrin güzelliğini çirkin sayarlar. Nitekim İrşad'ın çalışmalara başlamasından sonra dinî yazar haline gelenlerden biri babama şunları yazmıştı: "İslam hakkında kitap yazan Zeynelâbidin Rahnemâ, Muhammed Hüseyin Heykel, Seyyid Kutub, Akkad ve Dr. Şeriati gibi yenilikçilerin yazarlık üslubu beni yoruyor! O acayip kalemlerinden, doğru dürüst anlamı ol-

33 Kur'an'ı "nesir" diye niteleyebilirsek tabii. Kanaatimce böyle niteleyemeyiz. "Şiir" veya "nazım" diyemediğimiz için "nesir" dedim. Kur'an ahenkli bir anlatımdır. Fakat nazım ve şiir ahengi değil, anlamların lafızlardaki hareketinden meydana gelen ve tabiatın hareketinde hissedilen ahenk; Haydn'ın "ifadenin ezgisi", Chandelle'in "göğün müziği" dediği şey.

mayan kendine özgü kelimelerinden ve anlattıkları romantik İslam'dan başıma ağrılar giriyor."[34] Kur'an, Nehcü'l-Belâga ve birçok asil İslamî dua kitapları anlatım güzelliği ve sanatkârlık bakımından mucizevî ve olağanüstü örneklerdir.

Fakat Kur'an, lafızdaki tasannuun, seci ve iştikaktaki aşırılığın vs. anlamı ifade bakımından laubali kıldığı sanatlı nesir metinlerinden değildir. Bilakis her kelimesi bir hesaba göre seçilen, hatta her kelimesinin yerinin bir hesabı bulunan bir kitaptır. Her lafzın kullanım şekli, hatta tertibi ve takdim tehiri bilinçlidir. Her kelimenin oturduğu yer, bir unsurun yeri gibi, çok zarif ve mürekkep bir doku içindedir. Öğeleri arasındaki ilişki tabiatın çeşitli öğelerinin ilişkisi gibi olup bilimsel kurallarla ve matematik bir dille tebyin ve tevcih edilir. Tabiat gibi -Üstat Bâzergân'ın keşfine göre- bir kitaptır. Nasıl tabiat, atomlardan harflerle, moleküllerden kelimelerle ve maddi varlıklardan sözlerle niteliği ve niceliği yazılan bir kitapsa bu kitap da harflerden atomlarla, kelimelerden moleküllerle ve sözlerden varlıklarla (ve her birinin adı ayet!) yaratılmış bir tabiattır.[35] Babamın deyişiyle, "Allah'ın hem Kur'an hakkında, hem de tabiat varlıkları hakkında aynı kelimeyi, vahiy kelimesini kullanması" tesadüfî değildir.[36]

"Allah'a iman etme"nin iyiliği emretme ve kötülükten sakındırmanın önünde olduğu doğrudur. Aslında iyiliği emretme ve kö-

[34] Bunlardan biri bahar mevsiminde bir Şirazlıya misafir olmuştu. Sabahleyin, yorgun argın bir halde söyleniyordu: "Ağır gül kokusundan ve bülbül ciyaklamasından sabaha kadar uyuyamadım."

[35] İnşaallah pek yakında büyük Kur'anbilimci ve İslambilimci Üstat Bâzergân'dan *Tahavvul-i Tedrîci-yi Kur'an* (Kur'an'ın Tedricî Gelişimi) adlı bir kitap yayımlama onurunu yaşayacağız. Kanaatimce bu, Kur'an sisteminde bir keşif olup Isaac Newton'un sistemdeki keşfine eşdeğerdir. Bu çalışma tamamlanırsa, Kur'an'ın vahiy oluşu tabiatın bilimsel oluşu kadar açık ve kesin olacaktır! (Bu kitap *Seyr-i Tedrîci-yi Tahavvul-i Kur'an* adıyla yayımlanmıştır. -Derleyen) [Aynı eser Fecr yayınevi tarafından *Kur'an'ın Nüzul Süreci* adıyla Türkçeye kazandırılmıştır. (Çev.)]

[36] Üstat Muhammed Takî Şeriati, *Tefsîr-i Novîn.*

tülükten sakındırmanın -aydının insanî sorumluluğuyla birlikte- bir ideolojiye inanmaktan kaynaklandığı doğru olup bu İslam'da "Allah'a iman"dır. Bu yüzden insan bireyini bilinçli isâra, aşk ile ve aynı zamanda akıl ve mantık ile kendini feda etmeye çağırır. Fakat bence -benim görüşümü kabul etmeyebilirsiniz gerçi- "Allah'a iman ederler" ibaresinin "marufu emrederler ve münkeri nehyederler" ibarelerinden sonraya bırakılması, bu şekilde şu hakikati ortaya koymak istemesindendir: Sizin asıl sorumluluğunuz ve Allah'ın sizi yaratmasındaki -ki en üstün ümmet olarak ortaya çıkarıldınız- nihai hedef, Allah'a iman etmeniz değildir. Çünkü Allah'ın sizin imanınıza ihtiyacı yoktur. Bilakis sizi ortaya çıkarma amacı, halk yolunda marufun gerçekleşmesi için çabalayıp münkerin engellenmesi için mücadele etmeniz, insanlara -Peygamber'in size olduğu gibi- insanî kemal örneği ve bilinç, hidayet ve kurtuluş etkeni olmanız, kendinizi Peygamber'in yoluna uygun hale getirmeniz, halka yol gösterici bir şahit olmanız, hayra çağırmanız, marufu emretmeniz ve münkerden nehyetmenizdir.

Bunlardır sizin asıl sorumluluklarınız. Böylesi sorumlulukları yerine getirmek için Allah'a imanınızın olması gerekir! Allah'a imana ihtiyacı olan sizsiniz, yücelme gayretinde olan insanlar, halkın sorumlusu olan insanlar olarak siz.

Bu yüzden bir grup, Allah'a imanı olup da insanî sorumluluklarının gerçekleşmesi için bir adım bile atmazsa, yani onların Allah'a imanlarının onların insanî tekâmüllerinde -ki bunun en üst doğal tecellisi toplumla birlik duygusudur, kendi türünün derdini paylaşmadır, çirkinlikler ve güzellikler karşısında sorumluluk duygusudur ve halkın alınyazısı karşısında yükümlülük kabul etmedir- somut bir etkisi yoksa ve toplumsal yaşayışlarında yapıcı bir rolü bulunmuyorsa, âlemde bilimsel bir hakikate ve felsefî bir gerçekliğe inanmış olurlar ki insanların kaderinde bir etkisi olmadığından değersizdir ve Allah'ın da buna ihtiyacı olmadığı için beyhudedir. Çünkü unutmamalıyız ki kendi insanî ve ahlâkî gelişimimiz, insan olarak kendimizi ye-

tiştirmemiz ve insan türü olarak tekamül etmemiz için Allah'a kulluk etmeye ihtiyacı olan biziz, Allah değil! Çünkü Allah -gözümüzle gördüğümüz gibi- O'nu tanımayan fakat toplumsal sorumluluğunu tanıyan ve Allah'a ibadet etmeyen fakat halka hizmet eden maddî bir insana, O'nu yüz türlü felsefî, irfanî, ilmî ve mantıkî delille ispat edip dört dörtlük bir düzenle O'na ibadet eden fakat asla kendisinden halka herhangi bir fayda gelmeyen ve hiçbir zaman halkının ve milletinin kaderi karşısında bir sorumluluk hissetmeyen bir tanrıtanırdan daha fazla inayet ve lütuf gözüyle bakar.

Bu, hiçbir tabir ve gerekçeyle inkâr edilemez acı bir gerçek olup şimdi yeryüzünün yegâne Allah'a imanın daha kuvvetli olduğu ve bütün bölgelerden daha fazla kulluk edilen bir bölümünde geri kalmış dünyanın en gelişmemiş noktası yer almaktadır ve Allah'a inananlar yeryüzünün lânetlileri durumundadır!

Çünkü Şems'in deyişiyle: "Biri Allah'ı ispat ediyordu! Dedim, be adam, Allah'ın senin ispatına ihtiyacı yoktur, sen kendini ispat et!"

Dünyanın şu anki kaderi ve insan toplumlarının içinde bulunduğu sınıfsal ayrışma, itikadî bakımdan bize şaşırtıcı ve inanılmaz bir gerçeği öğretmektedir. Çünkü insanlığı inanç bakımından mülhitler -esas itibariyle Allah'a inanmayanlar-, müşrikler -Allah'a inananlar, ama Allah'a imanları şirke bulaşmış olanlar- ve muvahhitler -tek Allah'a inananlar- olarak üç gruba ayırırsak, medeniyet, kültür, güç, izzet, bereket, toplumsal birlik, tabiata egemenlik, fikrî gelişim, ilim, teknik, sanat, insan hakları, beşerî özgürlükler, adalet derecesi, yeteneklerin gelişme imkânı, haklardan yararlanma ve genel olarak maddî ve manevî nimetlerden ve Allah'ın kulları için yarattığı imkânlardan yararlanma ve Allah'ın insanın yapısına yerleştirdiği yeteneklerin gerçekleşmesi bakımından tam olarak ters bir sıralanış mevcuttur! Ve kesinlikle, tek bir Allah'a inananlar ve tapanlar, diğer iki saftan -mülhitlerden ve müşriklerden- daha geri kalmış, ilahî nimetlerden daha nasipsiz, daha güçsüz, daha fakir, daha esir ve daha

cahildirler. Bu da söz mü? Aslında bu vasıflar, Allah'a inananların tekelindedir! Ve kaderleri genellikle ilhad ve şirkin elinde oyuncak olup hayatta kalabilmek için onlara muhtaçtır!

Materyalistler, Yahudiler, Hıristiyanlar nimetlere gark olmuş, yeryüzüne, zamana, hatta aya ve Merih'e egemendirler. Peki ya Müslümanlar? Hâlâ ilk insanın sıkıntılarıyla boğuşmaktalar: Su, ekmek, özgürlük, okuryazarlık!

Bu, "acı, korkunç, ama apaçık bir gerçek" olup buna doğru cevap vermek zordur!

Gayrimüslim veya dinsiz aydınlar diyorlar ki bu İslam'ın fanatizm dini olduğu, insanın iradesini ve asliliğini felç ettiği, kaza ve kader dini olduğu esasının somut delilidir. İşte bu da sonucudur. Yahut bu durum, aslında dinin kitlelerin afyonu olduğu, bilime, gelişmeye, insan ve hayatın asliliğine dayanmaya aykırı olduğu genel ilkesine aykırılığının ispatı için somut bir delildir.

Bu ithamlardan daha tatlı olansa bazı Müslüman müminlerin getirdikleri gerekçelerdir. İzzet, güç, saadet, nimet, gelişme, bilim, teknik ve medeniyetin öbür tarafta ve bunun tam tersi olarak zillet, zayıflık, perişanlık, meşakkat, gerilik, cehalet ve geri kalmışlığın ise bu tarafta olduğunu edemedikleri için[37] aslında

[37] Elbette bu meselenin ilmî ve dinî tahlili hususunda başka özel görüşler de vardır. Benim şehrimin meşhur vaizlerinden olup esasen dünyayı çap gören ve onları sıkıntı ve bahtsızlık içinde biz müminleriyse maddî refah ve saadet içinde gören bir vâizin tam anlamıyla devrimci görüşü bu cümledendir. O, bu "somut gerçek"i (!) dinî bir gerekçeyle izah ederek diyordu ki bu bizim Ali b. Musa er-Rızâ'nın velâyetmedar dergâhına olan bağlılığımızın bereketinden dolayı Allah dünyayı öyle tertip eylemiştir ki kâfir Frenkliler, gece gündüz madenlerin ve fabrikaların içinde duman yutup didinirler, verem olurlar, makineyi yaparlar, süsleyip püslerler, kağıda sarıp güler yüzlü ve edepli bir şekilde hatta rica edip yaltaklanarak (reklamlar!) bize takdim ederler, biz de ücretlerini ağaların amele ve hizmetkârlarına verdiği gibi veririz, tertemiz, rahat ve dertsiz bir vaziyette üzerine oturup gaza basarız!

Allah sana ömür versin, kendilerini bizden ileri sayan ve şimdiye dek bize karşı hep hava atan batılılar karşısındaki bütün aşağılık komplekslerimizi giderdin! Şimdiye dek bize, bizim eşek gibi çalıştığımızı onlarınsa gaza bastığı-

kendilerini ve ümmeti tamamen rahatlatmak için, din adına (!) bütün bu ilahî lütufları tahkir etmeye ve bütün bu insanî perişanlıkları yüceltmeye, hatta takdis etmeye uğraşırlar!

"Bunların hepsi maddiyattır, hepsi cismanî lezzetlerdir, hepsi dünya pislikleridir. Heva ve hevestir, günahtır, Allah'ı ve yarını hatırlamaktan gafil olmaktır. Tam tersine, bunlarsa hep Allah'ın sınamalarıdır, gerçek nimettir, ilahî tevfiktir, nefis tezkiyesi, ruhî arınma ve manevî kazanç için bir sebeptir, sabrın ecridir, zorluğun mükâfatıdır, günahın azalması, Allah'a ümit bağlayıştır, Allah'ı zikirdir, manevî faziletleri ve ruhanî mertebeleri takviye ediştir, kulluk derecesinin yükselişidir, riyazet ve âhiret saadeti elde etmesidir." (!)

"Dünya müminin zindanı, kâfirin cennetidir."

Bazıları da bu kadar "çok felsefî araştırmalar ve din ötesi içtihatlar" yapma zahmetine bile katlanmadan imanlarının kemalini, feyiz ve teslimiyetlerinin derecesini ve Hz. Hakkın iradesi karşısındaki rızalarını ortaya koyan daha filozofça bir eda ve daha ruhanî bir tavırla konuyu özetlemişlerdir: "Evet, ama ilahî hikmet böyle iktiza ediyor demek ki. Bunun sırrı ise bize gizli." (!)

Kuşku yok ki bu bir gerçektir. Aynı zamanda yine kuşku yok ki buna hem din karşıtı ve İslam karşıtı bir açıklama getirmek töhmettir, hem de yarı dinî ve yarı İslamî bir açıklama getirmek hurafedir!

Öyleyse sebebi nedir?

Bunun cevabının basit olmadığını görüyoruz.

Şaşırtıcıdır, bu Kur'an nasıl konuşuyor? Neler öğretiyor?

Ah bu kitabı bizden almasaydılar! Bir peygamberin, ilahî dil konuşan ama aynı zamanda ümmi olan bir şahsın dilinden semavi bir kitap, vahyin sözü (Mümkün mü?). Hem de toplumsal

nı öğretmişlerdi. Şimdi anladık ki tam tersine onlar çalışıyormuş biz gaza basıyormuşuz! Mersi! (Ayrıca bkz. *Bâzgeşt*, s. 135 –Derleyen)

konuları değerlendirmede, tarihi irdelemede ve insanî çelişkileri tahlilde böyle ilmî bir bakışla, mutlak aklî bir görüşle, sırf mantıksal bir tahlille ve somut ve pratik gerçekliğe, maddî etkenlere ve tabii sebeplere böyle dayanarak bu denli realist!

"Allah'a inanmayanlar yeryüzünde kalıcılık ile güç ve egemenlik elde etme liyakatine sahipseler, Allah onlara salahiyetini taşıdıkları şeyi verir. Allah'a imanı olan sizler ise eylemde kendinizi zillet, zayıflık ve zevale teslim etmişseniz, Allah size salahiyetiniz olan şeyi vermez!"

Fikrî ve ruhî bakımdan kendini değiştirmeyen, nimet ve kudret liyakatini kendinde ortaya çıkarmayan, marufu kazanma yolunda çaba göstermeyen ve münkeri bertaraf etme yolunda savaşmayan toplumun kaderini, o toplum kendini değiştirmeye el atmadığı, kendinde nimet ve kudret liyakati oluşturmadığı ve maruf ile münker karşısında sorumluluk hissetmediği sürece, Allah, kendisine iman etmelerinin mükâfatı olarak asla değiştirmeyecektir!

Tek kelimeyle, ilerleme ve izzet, amelin ürünüdür ve bir toplumun hayat ve efendiliği, maruf için çabaya ve münker aleyhine cihada bağlıdır. Allah'a iman edip de amelde âciz ve toplumsal emir ve nehiyden kaçmakta olanlara, Allah'a iman bir fayda vermez!

Dünyanın şu anki alın yazısı, bu dersi bize acıklı bir şekilde vermektedir!

Bu yüzden Allah, üstün ümmetten söz ettiği yerde, iyiliği emretmeyi ve kötülükten sakındırmayı öne geçirmiştir.

O halde, emir ve nehiyden sonra bile olsa niçin Allah'a imanı da bu ikisine eklemiştir?

Sözün can alıcı noktası ve en büyük ders işte buradadır!

Evet, hedef? Halk! Sorumluluk? İyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak! Fakat ancak kendi bireyselliğinin ruhî ve maddî bağlarından çıkan ve halk karşısında kurtuluş bahşedici sorum-

luluğunu yerine getirmek için halk karşıtı bütün kudretler karşısında ayaklanan ve bu ayaklanışta tek hedefi halk olan ve halk için kahramanca değil -kılavuzca- bir misyon üstlenen, Allah'a imanı olan, kimseler dünyada gerçekten en iyi ümmeti oluşturabilirler.

Dildeki icaza bakın! Bir yandan toplumsal eylem ve sorumluluğu dinî zihniyet ve imanın önüne geçiriyor. Çünkü somutluğa eyleme dayanmak ister. Öbür yandan en iyi eylemin ve en halisane toplumsal sorumluluğun ve halk yolunda cihat ve çabanın ölümsüz bir kaynak ve yenilmez bir kudret olan Allah'a kulluktan beslendiğini öğretmek ister. Öğretmek ister ki ancak gerçek Allah inancına sahip olan, gerçek halkçı ve samimi kurtarıcı olabilir!

Halkın saadet ve özgürlüğü yolunda canını feda etmek için halktan bir teşekkür bile beklemeyen ve bir kahraman olarak mezarına bir çiçek konulmasını, bir şehit olarak hatırlanmasını bile istemeyen kimse... Çünkü o, kendi şehidinden, peygamberden şunu öğrenmiştir: "*Benim ecrim ancak Allah'a aittir.*" (11/Hûd Suresi 29)

Hayatında Allah'a imandan beslenen ve büyük varlık âleminde O'nun üstün kudretine dayanan ümmet dışında hangi kesim, dünya halkının kurtuluşu yolunda îsârı ihlâsın en yüksek zirvesinde tecrübe edebilir?

Dünyanın bugünkü tezadını halletmede bizim yanlışımız, mülhit mücahitleri mümin oturanlar ile kıyaslamamız ve meseleyi çözmekten âciz kalmamızdı. Bu ölçme mantık olarak yanlıştır. Mülhit mücahitler mümin mücahitler ile kıyaslanmalı. O zaman bir mücahit mülhit de zaten itiraf edecektir ki halkın kurtuluşu yolunda canı infak ve kendini îsâr etmek için Allah'a iman, daha uygun bir dünya görüşü ve daha mantıklı bir altyapıdır. Çünkü dünyayı duygu, şuur, hesap ve mantık sahibi olarak ve kendini bu varlıkta kaybolmayan zevalsiz bir eylem olarak gören bir mümin, Allah'tan ve meâddan aldığı güçle kendi

sorumluluğu yolunda ve halkın hayatı için ölümü öyle doğal ve kolay anlar ki onu seçerken bir kahramanlık duygusuna bile kapılmaz ve ölümle karşılaşmayı kahramanlığa ihtiyaç duyulacak bir şeyden daha değersiz görür.

Biliyorum ki bilinçli ve sorumlu müminler arasındaki bir şehit, tıpkı namaz kılar gibi can verir!

Şimdiye dek halk için kıyam eden bilinçli, mücahit, özgürlükçü ve halk karşısında sorumlu insanların tamamı içinde en iyi ümmet olanlar işte bunlardır.

Halk yolunda marufu salık verip münkeri engelleyen ve Allah'a iman eden en iyi ümmet!

Çünkü Allah'a iman ederler!

Bu ayette gizli olan ilginç husus, halk için ayaklanan başka ümmetlerin de olduğunu itiraf etmesidir.

Fakat burada en iyi ümmetten söz edilmektedir.

Ayağa kalkan en iyi ümmet,

Halk için!

Bu ayette ve önceki ayette -*"Sizden, hayra çağıran, marufu emredip münkerden alıkoyan bir ümmet bulunsun"*- (3/Âl-i İmrân Suresi 104) ümmeti hem anlam ve ölçüt bakımından, hem de varoluş felsefesi ve onun esas sorumlulukları bakımından öyle tanıtır ki bugün bunun inanca ilişkin en üst kavramı parti adını taşımaktadır ve bu esasa göre şimdi benim konuşmamın asıl konusu -Yetkin Bir Parti Şia- tam olarak belirgin hale gelmiştir.

Ümmetin (partinin) anlamını, ölçütünü, şiarlarını ve sorumluluklarını belirledikten sonra, şimdi bu ümmetin kendisiyle ilişkisini ele alır:

"İşte bu sizin ümmetiniz bir tek ümmettir. Ben de sizin Rabbinizim. Öyleyse kulluk edin."[38]

[38] 21/Enbiyâ Suresi 92

İbadet de şimdiki şekliyle kapsam ve hatta anlam derecesi bakımından fakirleşip inmiş olan o derin ve yapıcı kavramlardandır.[39]

"Niyâyiş" (Dua) konuşmasında[40] ibadet kelimesini açıkladım ve dedim ki ibadet abd kökünden olup yolu dövüp düzleştirmek anlamındadır. Abdu'd-tarik, yol düzleşti demektir.

Dolayısıyla ibadet, kendi bozukluklarını ve çukurluklarını dövüp düzeltmektir. Böylece insan yola girer, varlığa egemen olan iradenin ayakları altında doğru ve düzgün olur. Böylece hakikat kendi uysal yatağında akan bir nehir gibi, insanın varoluş güzergâhından geçer. İnsan, ibadet darbeleriyle doğruluk, iman ve hak saltanatı karşısında dövülüp ufalanır, yol haline gelir!

Kur'an'ın temel terimlerinden olan millet kelimesine ilişkin olarak da bir değinmede bulunayım. Hatırımda olduğu kadarıyla bu kelime, Kur'an'da yedi sekiz defa kullanılmış olup daha çok İbrahim milleti veya İbrahim, İshak ve Yakub milleti şeklinde söz konusu edilmiştir.

İbrahim milleti, bir öğreti olarak söz konusu edilmiş olup İslam Peygamberi onun devam ettiricisidir. Başka bir ifadeyle İbrahim milleti, tevhit risaletinin başlangıcından İslam Peygamberine kadar bütün peygamberlerin davetçisi oldukları öğretidir. Dolayısıyla her çağda ve her toplumda bütün gerçek peygamberler, şeriatları birbirinden farklı olsa da insanlığı bir tek millete davet etmişlerdir.

Şu anlamda ki kendi toplumunu hidayet için gönderilmiş olan her peygamber, kendi zamanına, mekânına ve toplumsal düzen, iktisadî temel, tarihî konum, fikrî ve ahlâkî sapmanın niteliği ve medeniyet ve kültür düzeyi gibi türlü türlü şartlara göre çevre şartlarıyla, kendi zamanının somut gerçekleriyle ve toplu-

[39] Bkz. Ekler 1.

[40] 13 Ferverdin 1349 (2 Nisan 1970)'de İrşâd'da sunulan konuşmada ve İrşâd tarafından yayımlanan "Mekteb-i Seccâd" (Seccâd Öğretisi) kitabında ve ayrıca Alexis Carrel'in "Dua" kitabının tercümesinde [yer alan metin]. (Bu külliyatta yer alan "Dua" kitabına bakınız. -Derleyen)

munun temel ihtiyaçlarıyla uyumlu bir şeriata sahip olup bu şeriat kendinden önceki ve sonraki gerçek peygamberlerin şeriatlarından farklıdır. Aynı zamanda hepsinin -ister Asya veya Afrika'nın bir köşesinde geri kalmış bir topluma belirli bir zaman için gönderilmiş bir kanun koyucu olsun, ister hem nübüvvetin hâtemi olan ve hem de evrensel bir risaleti bulunan İslam kanun koyucusu olsun- müşterek bir daveti vardı ve İbrahim milleti olarak -bu müşterek yolda en büyük ve en güçlü hareketi başlatmış olan en seçkin tarihî şahsiyet adına- adlandırılan tek bir yönü ve dünya görüşü vardı.

İbrahim milletinin bu çölün zilletinde bu milletin izzetine vurgun olan ve Kur'an'ı anlayan takipçilerinden biri, Kur'an'da millet kelimesi kullanıldığı zaman bugün ideoloji adını taşıyan anlamın irade edildiğine inanır. Şu anlamda ki İbrahim milleti -ki tarihin bütün peygamberlerinin ve milleti kurtuluş ve adalete yönelticilerin ortak ekolüdür ve peygamberler bütün zamanlarda ve bütün düzenlerde insanları ona çağırmışlardır- İbrahim ideolojisidir.

Ben şimdiki halde bu anlayışa yaklaşık olarak inanıyorum ve siz de benden okuduğunuz veya duyduğunuz her başka görüş gibi bunu kabul edebilirsiniz veya etmeyebilirsiniz.[41]

(Yaklaşık olarak deyişim şu yüzden: Ben kendim kitabı ideoloji anlamında alıyordum ve onun dikkatimi çekmesinden sonra onun görüşünü beğendim. Bununla birlikte gönlümü kitaptan hâlâ alamadım. Bir şeyi terk eden, ama hâlâ gönlünü o şeyden alamayan ve bazen ikide bir başını çevirip arkasına bakan birine benziyorum!)

Milleti aksiyon anlamında almak da mümkün. Fakat aksiyon, ekolü değil daha çok hareketi[42] gösteren bir kelimedir. Oysa millet, bu kelimenin basit kabına sığmayacak kadar derindir.

41 Siz, Mucemu'l-Müfehres veya kelime anahtarı bulunan Kur'an'ların yardımıyla, tefsire ve akla başvurarak bu konuda inceleme ve tefekkürde bulunabilirsiniz, belki daha iyi bir görüşe ulaşırsınız.

42 Movement

Milleti öğreti anlamında alırsak ideoloji kavramına daha yakın olur, ama burada da ekol kelimesi ideolojiye oranla incelikten yoksundur. Çünkü mantıkçıların ıstılahınca câmidir fakat mâni değildir. Yani ideoloji kavramını kendinde toplar, fakat ideolojiden başka anlamların girmesine mâni olmaz. Çünkü ekol, "felsefe, bilim, edebiyat sanat ekolü" anlamında da olabilir ki bu durumda ideoloji değildir ve burada ideoloji kavramıyla uyuşmaz.

Meselâ Darwin, biyoloji alanında bir ekol sahibidir. Eflatun, felsefede Aristo ekolünden farklı bir ekol sahibidir. George Sand'ın veya Chagall'ın, resimde Da Vinci, Michel-Ange ve Rembrandt'ın klasik ekolünden farklı ekolü vardır.

Oysa ideoloji, inanç temelli bir dünya görüşü, ekol ve çizgi olup hedefi halkı yönlendirmek, bilinçlendirmek, harekete geçirmek ve özgür kılmak, belirli bir hayat tarzı, insan şahsiyetine ilişkin ideal bir şekil, insan türünün veya kendi toplumunun varoluşu yolunda kutsal idealler ve doğal olarak belirli bir ahlâk, belirli değerler ve sorumluluklar ortaya koymaktır. Bütün bunlar ise özel bir dünya algısına ve insan türüne ilişkin özel bir anlayışa dayanır.

Şu anlamda ki ideoloji, din kavramıyla ve büyük yani ülülazm ve kitap sahibi peygamberlerin nübüvvet ve risaletleriyle en yakın mesafede olup ekolden daha yakındır. Çünkü ideoloji, aydın yetiştirir, ama ekol, filozof, bilgin ve sanatkâr vs. yetiştirir. Bir başka ifadeyle:

Aristo gibi bir bilgin ve filozof, benzerlerini daha çok İbn Sînâ'nın, Gazâlî'nin veya emsallerinin geliştirdikleri bir ekol ortaya koyarlar. Oysa Muhammed (s.a.v.) Tevvâbin ve Serbedâriyye'yi üreten ve Ali, Hüseyin, Ebuzer, Di'bil ve Kumeyt gibi şahsiyetler yetiştiren bir ideolojiyi ortaya koyar.

İdeoloji; özbilinç, yöneltme, kurtuluş, kemâl, değer, ideal ve sorumluluk kavramları üzerine kurulu bir imandır.

Felsefe ve bilim: Fenomenoloji yapar.

İdeoloji: İyiyle kötünün değerlendirmesini yapar.

Felsefe ve bilim: En fazla bilgi sınırına dek gider.

İdeoloji: Yol göstermeye el atar.

Felsefe ve bilim: Tabiat, toplum ve insan karşısında bir aynadır.

İdeoloji: Bir eldir!

Felsefe ve bilim: Bilinçtir.

İdeoloji: Doğru ve tam olarak özbilinç ile gerçekleşir.

Felsefe ve bilim: Değerleri gerekçelendirir.

İdeoloji: Değerleri öldürür ve yaratır.

Felsefe ve bilim: Seni teşrih edip keşfeder.

İdeoloji: Seni yaratır.

Felsefe ve bilim: Filozof ve bilgin yetiştirir.

İdeoloji: Mücahit aydın.

Filozof ve bilgin dünyanın seyircisidir. İddia sahibi ideolog ise Tanrı konumunda durup emir ve nehiyde bulunur, iyidir kötüdür der, yıkar yapar, eleştirir, düzeltir, çizgi tayin eder, yön, şiar ve ideal belirler.

İdeoloji kavramında -soyut olarak- söz konusu olan şey, dinin tam ölçütünü oluşturan unsurların ta kendisidir:

İdeolojiyi, en üst, en ileri ve en yetkin kavramı içerisinde -var olduğu şekliyle değil, günümüzün bilinçli insanlarının ve sorumluluk duygusuna sahip, ileri, insancıl ve öncü aydınlarının zihinlerinde geliştirdikleri şekliyle- dinin gerçekleşmiş ve var olan en kâmil haliyle karşılaştırın ve insanî ideolojinin en kâmil ilahî din olarak İslam'la aynı dili nasıl konuştuğunu görün.

Her birinin aslî unsurlarını ifade eden temel terimleri ikisinde de araştırın ve bugünün sorumlu aydınının İslam ile ne dereceye kadar ortak bir dile sahip bulunduğunu ve ikisindeki terimlerin -kimisi anlamda, kimisi hatta lafızda- aynı olduğunu şaşırarak görün.

İdeoloji: Mesaj - misyon - yükümlülük - sorumluluk savaşım - halk!

İslam: Davet - misyon - ödev - sorumluluk - cihat - nâs!

İdeoloji: Eşitlik - adalet - sınıf ayrımının reddi - insanın asliliği - tabiatın efendisi insan.

İslam: Kıst - adalet - infak - gönderme veya hubût - insan yeryüzünde Allah'ın halifesi.

İdeoloji: Devrimci takva - bireysel mülkiyeti ret - toplumsal mülkiyet - rehberlik - sermayedarlık - o sermayeden kâr etmek yoktur.

İslam: Züht, bireysel mülkiyeti ret - Allah'ın mülkiyeti - imamet - hazine - riba Allah ile savaşmaktır.

İdeoloji: İktisadın asliliği - pay alma - alinasyon veya paracı insanın içine para şeytanının girmesi, ahlâkçı sosyalistler: Burjuvazi düzenindeki insan hakkında.

İslam: Geçimin asliliği - istiz'âf - "şeytan dokunuşunun sersemlettiği kimse[43]", Kur'an: Riba yiyen kişinin paracılığı hakkında.

İdeoloji: Aşağılık burjuvazi hayatı - ahlâk ve maneviyatın altyapısı iktisat - istismarın reddi.

İslam: Aşağılık dünya hayatı - maâşı olmayanın meâdı olmaz - zarar görmek de yoktur zarar vermek de yoktur esası.

İdeoloji: Fakirlik fesadın kaynağıdır - üretim üreticiye aittir, üretim kaynağına değil - tarihin nihai devrimi - geleceğe inanmak - vaat edilmiş sınıf toplumu.

İslam: Fakirlik az kalsın küfür olacaktı - ekin ekenindir, toprağı gasb etmiş de olsa - âhir zaman inkılâbı - vaat edilmiş tezatsız toplum beklentisi.

İdeoloji: Halk hükümeti - meşveret ve oy - devrim dönemlerinde yukarıdan rehberlik etme - sır tutmak.

[43] 2/Bakara Suresi 275.

İslam: İcmâ hükümeti - şûrâ ve biat - vesayet - takiye.

İdeoloji: Örgütsel itaat.

İslam: Taklit.

Fakat bu kıyaslamayı tamamlamış olmak için öyle bir yere varırız ki insanî ideoloji artık susar, ama İslamî ideolojinin hâlâ söyleyecek sözü vardır.

İslam: Gayb, ahlâk, aşk, tapma, kurtuluş, mükâfat, ceza, meâd, beka, tek kelimeyle: İslam - dinî ideoloji - fakat realist ve mantıklıdır, çünkü Allah'ın dünya görüşü temelinde ahlâkî değerler ile îsâr ve şehâdet için - meâdın aklî gerekçesi vardır.

İdeoloji: Burada maddi ideoloji, idealist, soyuttur, çünkü halk için niçin kendimi feda edeyim diye soran birine cevap verebilmek için kahramanlık duygularına dayanmalıdır!

Felsefe ve bilime gelince... Bir esasa dayanan bir tanıyış olup somut olanla zihinsel bir ilişkidir.

İdeolojik görüş, hakikatçi görüştür. Felsefî ya da bilimsel görüş ise gerçeği arayan görüştür.

İdeoloji, sorumluluk getiricidir, yani yükümlülük ve ödev meydana getirir. Çünkü taassup, ideolojinin zâti özelliği ve kesin sonucudur.

Oysa felsefe ve bilim, başlı başına laubalidir. İdeoloji, böyle olmalıdır, derken bilim ve felsefe sadece, böyledir, der.

Bir misyon, bir mesaj ve halk için bir yol gösterme ve kurtuluş öğretisi olarak İslam'ın, felsefe, bilim, sanat, edebiyat ve teknik türünden değil ideoloji türünden olduğunu görüyoruz. Elbette, gerçek ve mükemmel bir ideoloji. İlahî kökeni olan bir halk ideolojisi.

İslam'ın ideolojiden, "bilinçsiz toplumsal gelenekler ve sabit, taşlaşmış, irsî ve alışkanlık halini almış biçim ve kalıplar"dan oluşan bir kümeye -avama özgü bir kümeye- dönüşmesi, İslam'ı avamlaştırıp geri hale getirmiş, aynı zamanda avamın da kendi

çapında geleneksel çöküşünü ve irticai bilinçsizliğini takviye edip pekiştirmiştir (geri toplum ile geri düşünce arasındaki diyalektik ilişki).

Yine İslam'ın ideolojiden ve felsefe, bilimler ve uzmanlık alanlarından oluşan kültürel bir kümeye -seçkinlere özgü bir kümeye- dönüşmesi, İslam'a felsefî bir bakış ve bilimsel bir rol vermiş ve doğal olarak diğer felsefî ve bilimsel ekoller ve kültürel kümeler gibi hayatın içinden, toplumun hareket çizgisinden ve zamanın kılavuzluğundan çıkarıp felsefî düşünüş, bilimsel uzmanlık, teknik düşünme, kelamî ve zihnî tartışmalar köşesine sürüklemiştir. Halkın kaderi karşısındaki hassasiyetini, dertleri hissetmeyi, ihtiyaçları bilmeyi, hareket ruhunu, idealizmi, adalet savunuculuğunu, halkın kurtuluşu yolunda cihadı, yeryüzü muztazaflarına gönderilmişliğini, öz misyonunu üstlenmeyi ve asıl hedefini yani iyiliği emretmeyi ve kötülükten sakındırmayı bırakmış ve bütün bunlardan sıyrılmış, uzaklaşmış ve bunlara yabancı hale gelmiştir. O kadar ki hayatın içinden, hareketten ve zamanını yönlendirmekten uzaklaşıp yok olduğunu hissetmez bile. Bu yüzden onun bu yokluğuna, uzletine ve en temel sorumluluklarına -ki onun varoluş felsefesidir- yabancılaşmasına karşı bizim gibi halkın acıdan feryadına, itirazına ve çağrısına şaşırıp der ki ne oldu ki? Bunca bağrış çağrış niçin? Ruhaniyete niçin hakaret ettin? Niçin ömrünü araştırmayla dersle, fıkıhla, usulle, hikmetle ve dinî ilimlerle harcamış kimselere itiraz ediyorsun?

Doğru da söylüyor. Çünkü din filozofu, din âlimi ve din fakihi olarak mukaddes ve muhteremdirler ve yaptıkları işin değeri kimsenin itiraz hakkı olamayacak kadar yüksektir. Çünkü felsefî ve ilmî bir bakış açısıyla onlar bizim dinî ilmî kültürümüzün en üstün simalarıdır.

Fakat ideolojik bakışla ve İslamî -bir kültür olarak değil, bir misyon, mesaj, yol gösterme, kurtuluş ve adalet yolu olarak İslamî- bakışla bakarsak görürüz ki ideolojiler hep işin içindedir. Duygu, iman, sorumluluk ve bilinçte, gerçeklikler, dertler,

ihtiyaçlar ve hayat telaşında, halkımız, genç neslimiz ve aydın kesimimiz hep çaba, çağrı ve imece halindedir. Hatta münharif ve geri ideolojiler, hatta hiççilik, nihilizm ve laubalilik, hep işin içindedir, ama İslam ortada yoktur. İslam iki parça edildi. Bir parçası ibadet hükümleri, tekrarlana gelen kalıtsal ve bilinç dışı merasim ve sloganlar şeklinde tekkeler, ravzalar ve devrelerdeki geri kalmış avama, bir parçasını da medreselerdeki ilmî ihtisas bölümlerine, bazılarının deyişiyle fen ehline (!) fennî İslam (!) olarak tahsis edildi.

Çölde yaşayan bir bedevîyi -fennî, felsefî ve ilmî tahsil görmeksizin- bir tevhit sloganıyla, risâlete ilişkin açık bir bilinçlendirmeyle, insanî bir bilinçle uyandırıp tutuşturan ve zaman karşısında haykırtıp Ebuzer kılan İslam nerede öyleyse? Onu nerede bulmalı? Kimden ve nasıl öğrenmeli?

Her konuda ne sorunuz varsa sorun, cevabını alın, diye ilan eden filan posta kutusu numarasından mı?

Evet, İslam da bir ilimdir. Fakat İslam'ın sözünü ettiği ilim ne fiziktir, ne fıkıhtır, ne de toplumbilim! Bunları batılı bir müsteşrik de kendine bir ilim dalı olarak seçip öğrenebilir. İslam'ın sözünü ettiği ilim, bir beynin bir bölüme özgü bir dizi kuralı bilmesi değildir. İslam'ın sözünü ettiği ilim nurdur. "İlim, Allah'ın dilediği kimsenin kalbine düşürdüğü nurdur." Kalbi aydınlatan bir nurdur. Teknik bilgi değil, fıtrî özbilinçtir, aydınlıktır (nurdur), sorumluluk duygusudur, yolu tanımak ve yol gösterme ilmidir. Ruhanî -defalarca söyledim- kavramı da ölçütü de sözcüğü de Frenk'ten gelmiştir. Üstelik çok yeni! Papyon, kravat ve başka Batıcılık tezahürlerinin beraberinde. Dünyamızı kapitalizmlerine bulaştırdılar, dinimizi kiliselerine! Reformcularımıza -medeniyet adına- caka satma, dans etme, kokteyl parti, şarap içme ve sadece cinsel özgürlükler öğrettiler. Dinî hisarın ve dinî ve geleneksel taassubun engellediği eskilerimize ise, din adına taziye çevirmeyi, zincirle dövünmeyi, kilit vurmayı, cenaze gezdirmeyi, haç (alâmet veya cerîde) gezdirmeyi ve kendi Ortaçağ'larının ürünü olan birçok hurafeyi ya-

vaşça diktiler kalbimizin, beynimizin ve mantıklı, ileri, amelî ve insanî imanımızın derinliklerine ve ruhu, şefaati, tevessülü, velayeti ve şehadeti, hepsini kararttılar, harap ettiler!

Bu cümleden olarak Ruhulkudüs, ruhanî ve cismanî... Bizim İslam âlimimiz var, tabiatı bilen tabiat bilgini gibi İslam'ı bilen İslam bilgini olarak. Fakat şu farkla ki İslam âlimi, bir ideoloji âlimidir. İlim yol göstermedir ve sonuçta sorumluluktur. O, Aristo, Eflatun, Batlamyus ve Epikür'ün düşünce ve bilgilerinin mirasçısı değildir; İbrahim'in, Mûsa'nın, İsa'nın, Muhammed'in (s.a.v.) mirasçısıdır! Onun ilminin konusu, felsefî zihinsellikler, irfanî duygular, bilimsel ve fennî bilgiler değildir. Onun ilminin konusu İbrahim milletidir.

İslam Peygamberi şöyle tanıtır: Ümmetimin âlimleri, Benî İsrâil peygamberlerinden üstündür.

Şimdi İslam'ın dilinde ümmetin kavram ve ölçütünü tanıdık: "Halk için kıyam eden ve misyonları iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma olan ve Allah'a inanan yükümlülük sahibi en iyi fikrî kesim." Böyle bir kesim içinde böyle bir ümmete bağlı âlim, İslam âlimidir. Önemli olan şu ki burada ümmetin âlimleri, filozoflarla ve bilginlerle değil, peygamberlerle mukayese edilmişlerdir! Yunan bilginlerinden ve Hint ve Çin bilgelerinden üstündürler, demiyor.

Dolayısıyla peygamberce bir ilimdir ve o halde peygamberce bir âlimdir söz konusu olan!

Bu âlim ne iş yapar?

Yine şu tanıtımı yapan da İslam Peygamberidir: Âlimler peygamberlerin vârisleridir! Peygamberler neyi miras bıraktılar? Felsefeyi mi? Tasavvufu mu? Tabiî ve insanî bilimleri mi? Hayır! En büyük olan bizim peygamberimiz bir ümmidir. Peygamberler mesajı miras bıraktılar. Resuller risâleti ortaya koydular.

Getirdikleri şeyi, gittikleri yolu, yüklendikleri sorumluluğu.

Bunlar nedir? Kur'an açıkça göstermiştir:

"Biz elçilerimizi açık delillerle gönderdik ve insanların adaleti ayakta tutması için yanlarında kitabı ve mizanı indirdik." (57/Hadid Suresi 25)[44]

Ümmetin âlimi! İsolocya, Şifâ ve Esfâr'ın vârisi değil, kitap ve terazinin vârisidir, üstelik medrese veya üniversitede ders ve bahis için değil, halkı adalet için kıyam etme konusunda harekete geçirmek ve yönlendirmek için. İyiliği emretme ve kötülükten sakındırma misyonunu üstlenmede "insanlar için huruç etmiş olan en iyi ümmete" yardım etmek için.

İslam âlimi, kendi toplum ve zamanında filozofça, bilgince ve edipçe değil, rehberce bir role sahip, İslam'ı anlayan sorumlu aydın demektir. Biz peygamberliğin sona erdiğini biliyoruz. Şimdi peygamberlerin yolunu, vahyin hitama ermesinden sonra takip etmesi gereken odur. O, mesajını nebilerden alan bir rehber, resullerin görevini miras almış bir elçidir. Onun Cebrail'i Muhammed (s.a.v.)'dir! Kitabıysa Kur'an'dır. Onun şehidi Muhammed, imamı Ali ve nihayet kitabı Kur'an'dır. Kendi toplumu için, kendi zamanının sınırları içinde peygamberlik etmektedir ve Yahudi kavminin bütün peygamberlerinden üstündür.

Çünkü onların yaptıkları gibi işler yapmaktadır, peygamberlik etmektedir ama peygamber değildir. Peygamberlerin ağır risalet yüklerini sırtında taşıyan bilinçli ve sorumlu bir aydın ve sıradan bir insandır. Ne gök onunla konuşur, ne de her risalet sahibinin kaderinde olan ızdıraplarını Cebrail dindirip onun gönlünü alır. Allah'ın kitabı bir elinde, Muhammed (s.a.v.)'in kılıcı diğer elinde ve adalet terazisi tam önünde. Ali'nin düşmanları; her zaman ve her yerdeki kasıtîn, nâkisîn, mârıkîn, Sıffin'ler,

[44] Biz elçilerimizi gönderdik ve onlarla kitap ve teraziyi getirdik ki insanlar eşitlik ve adalet için kıyam etsinler. Hemen şunu ekler: "Ve demiri indirdik, onda savaşın şiddetli zorluğu vardır ve de insanlar için yararlar vardır!" (Kitap – terazi - demir)

Cemel'ler ve Nehrevanlar pusuda, bütün nebilerin verasetinin ağır yükü omuzlarında ve Allah yolun bitiminde ona bakmakta ve bir yığın zulüm, cehalet ve açlık münkeri karşıda ve... en sonunda.

Halk!!

Gerçekten böyle bir kimse, bu yolu doğru bir şekilde yürürse yol gösterici misyonunu yerine getirirse, Benî İsrâil peygamberlerinden üstün değil midir?

Buraya kadar şu aslî kavramlara değindim:

İslam bir ideolojidir, kültür, felsefe ve bilim değil...[45]

İslam'ın dilinde ilim, ne doğal bilimlerdir -fizik gibi-, ne insanî bilimlerdir -toplumbilim gibi- ve ne de genel geçer anlamıyla dinî ve şer'î ilimlerdir -fıkıh, usûl ve kelam gibi- bilakis insanî bilinç, yol gösterici hakikat bilgisi, aydınca görüş, yol gösterme şuuru ve sorumluluk bilincidir; yol gösterme bilgisi, İbrahim milletinin ve halkın peygamberlerinin yolunun doğru olarak ve yükümlülük duygusuyla anlaşılması, İslam'ın ruh ve misyonunu idrake, âlemin tevhidî olarak algılanmasına ve ben-Allah-halk arasındaki ilişkinin doğru teşhisine dayalı halkın kurtuluş bilgisi.

Nihayet ümmet, imametin bilinçli itikadî rehberliğinde, halk için ve Allah'a doğru ortak yolda hareket halinde olan fikrî bir toplum ve inanç grubudur.

Kendisi -şehit olarak- rehberlik rolünü dünya halkı için üstlensin ve bu ümmetin her bireyi bir şehit olsun, o kadar ki kendini öyle bir rehber haline getirsin ki insanlık onu kendine önder bir şahit[46] tutsun, diye bütün aşkın ve ideal değerlerinin sembolünü -kendi şehidi olarak- rehberin seçtiği ümmet!

[45] Kültür ve İdeoloji adlı müstakil bir konferansta (Tahran Dânişserâyiâli'sinde) ve ayrıca Kâsıtîn ve Mârikîn ve Nâkisîn adlı kitapta bu ikisi arasındaki farktan ayrıntılı olarak söz ettim.

[46] *...insanlara şahit olasınız...* (2/Bakara Suresi 143)

Yani Muhammed (s.a.v.) ümmetinin her ferdi halk için bir rehber.

Ve böyle rehberliklerden, şimdiye kadar, halkın rehberliği (peygamberliği) için yeryüzünde huruç etmiş olan en iyi ümmet oluşur. Ya misyonları? Peygamberlerden miras aldıkları ve şehitleri Muhammed (s.a.v.)'den öğrendikleri misyon:

1- İyiliği emretme,

2- Kötülükten sakındırma,

3- Ve Allah'a iman!

Nihayet, her halükârda, her asırda, her düzende, İslam büyük bir örnek ve sorumlu bir inanç toplumu anlamında bir ümmete sahip olsun ya da olmasın, dünya Müslümanları, kendi içlerinden özel bir ümmet seçmekle görevlidirler. Bu ümmet Müslümanlar arasında teşkil edilmeli, Müslüman kitlelerin ve milletlerin içinden ayağa kalkmalı ve şu hedeflerin gerçekleştirilmesi sorumluluğunu üstlenmelidir:

1- Hayra çağırmalı,

2- Maruf yolunda çabalamalı,

3- Münkere karşı savaşmalıdır.

Bu bir partidir. Bütün ince, ileri ve bilinçli anlamlarıyla bir parti, halk yolunda yükümlü ve şu iki esas göre teşkilatlı bir inanç grubu:

Marufu emir ve münkerden nehiy.

Bugün ileri ve yükümlü aydınların, bilinçli vicdanların ve insanlığın kurtuluşu, tutsak milletlerin özgürlüğü ve ayrımcılık ve zulüm kurbanı toplumlara adalet getirme yolunda savaşan ruhların toplumsal sorumluluk ve aydının halk karşısındaki yükümlülüğü adına gündeme getirdikleri şeylerin tamamını ve daha gündeme getirmedikleri pek çok şeyi kendinde barındıran iki esas!

Ayrıca her zaman ve her düzende geleceğin aydınlarının ve yarınki insanlık tarihinin insaniyet ve bilinç sahibi vicdanlarının -maruf olarak- kendi halkları için arzu ettikleri ve emretmek için çabaladıkları her şey ile kendi halkları için facia olarak -münker olarak- görüp nehyi için cihat ettikleri her şey!

Başka maruflar ve başka münkerler.
Ne doğulu ne batılı olan ümmet,
Halk için huruç eden,
Zamanın çarpan kalbinde ve dünyanın halk kitleleri arasında peygamberlerin verasetini elinde bulunduran,
Hâtemiyet misyonunun ağır yükünü omuzlarında taşıyan,
Malını infak etmek ve canını isâr etmekle
Sürekli iyiliği emretmeler
Ve kötülükten sakındırmalar
Yolunda!
Ve halk yolunda ölmekle sorumlu,
Namaz kılıyorlarmış gibi kolayca
Ve halktan, kendi şehadetleri karşılığında ad sahibi olmayı ve anılmayı bile beklemeyen
Çünkü bu ümmet, halkın şehididir
Ve Muhammed onların şehidi.
Muhammed ümmetidir onlar
Ve her biri halkın Muhammed'i
Kendi toplumlarında rehberlik ederler.
Ve peygamberin mükâfatı Allah'tandır.
Kendilerini feda ederek,
Fakat
Siyasetle değil,
Aşkla
Halka katılan grup!

***

TAM BİR PARTİ: ŞİA - İKİNCİ KISIM

(Hüseyniye-i İrşâd Salonunda 3 Âbân 1351/25 Ekim 1972 Tarihinde Yapılan Konuşma)

Bismillahirrahmanirrahim

Bu akşam[47], bir ne mutlu ki sahibiyiz, bir de ne yazık ki sahibi.

Ne mutlu ki şudur ki Dr. Sâmî'nin bu öğretici ve bilinçlendirici konuşmasından tarifi imkânsız bir şekilde yararlandık. Umarız, onun ve onun gibilerin -bu zamanda toplumumuzda az bulunur olup çok kıymetliler- varlıklarından bundan daha fazla yararlanırız.

Az bulunur deyişim, şu açık ve somut üs arasında üssüz kalmamız yüzünden: Ne miras alınmış eski kalıplar içerisinde donup kalabildik, ne de dayatılmış kalıpları kabul edebildik -çünkü eski nesil için karar verdiler ve yeni nesil için karar veriyorlar- ve bu yüzden biz, kendi kader yolumuzu başkalarına ihtiyacımız olmadan -ne pahasına olursa olsun- kendimiz başlatmak için değerlendirme, karar ve seçme kaygısını canımız pahasına satın aldık. Kaçınılmaz olarak, bu tek adamlar gibi bize -iki cehennem arasındaki berzahta kalakalmış olan bize- yol gösterecek, yar ve yardımcı olacak ümit pencerelerine pek sahip değiliz. Yine bu yüzden böyle simaları ganimet saymalı, onları hayatlarından ve hayat zaruretlerinden çekip çıkarmalı ve sadece bizim için var olmak ve bizim yolumuza feda olmak zorunda bırakmalıyız.

Çünkü gidilmiş yolların yolcusu olanların fedakârlığa ihtiyacı yoktur ve bu düz yolda hayatlarının günlük programlarının peşi sıra toplumsal işleri de yedekte götürebilirler. Fakat gidilmemiş ve düzleştirilmemiş bir yol açmak isteyenler için kaçınılmaz olarak ilk adım şartı, sahip oldukları meşru hakların çoğundan vazgeçmek ve hayatlarının her şeyinin ölümünü ve bazen -di-

[47] 3 Âban 1351 (25 Ekim 1972).

lim tutulsun- kendi kendisinin ölümünü de seçmektir. Çünkü böyle olmaması halinde en ufak adım bile atamazlar. Ancak önünde düz bir yol bulacak olan, bu başlatıcılardan sonra gelecek nesildir…

Hep böyledir; bir yolu başlatmak, her şeyinden vazgeçen bir kesime muhtaçtır. Umarız, bu gidilmemiş yolumuzda ilk adımları atanlara Allah yardımcı ve destekçi olsun. Çünkü onların O'ndan başka yardımcı ve destekçisi yoktur ve umarız olmaz!

Bu akşamın "ne yazık ki"sine gelince:

Yıllardır bu gidilmemiş yol üzerine düşünen, çabalayan, çalışan ve bu yolda adım atanlardan biri Bay Dr. Şeriatmedârî olup yaklaşık yirmi yıldır kendilerinin düşüncesi ve fikrî kişiliğiyle tanışıklık ve temasım var. Her gün bu neslin çetin fikrî ve toplumsal çekişmesi içerisinde kişilerin ve kişiliklerin düşüşüne ve çöküşüne şahit olduğumuz bir çağda:

Göğü döven güçlü yumruklar
Açıldı türlü türlü rüsva oldu
Ya gizli ya aşikâr sille vurarak
Kıymetsiz dilenci tasına döndüler!

-ve dönmeye devam ediyorlar- ve çoklarının hava sakin ve hatta güneşli olduğu ve burunlarına bahar kokusu geldiği zaman havayı şakımalarıyla doldurduğu ve havanın biraz ters olduğunu ve rüzgârın dostun çadırına esmediğini hissedince bütün azametiyle yüz seksen derece döndüğü, bundan da kötüsü Sa'd b. Ebi Vakkas gibi, "Ali (a.s.)'ye karşı Muaviye referandumunda" sessiz kaldığı ve tarafsızlık siyaseti izlediği ve bundan daha kötüsü Nâkisîn gibi nâkislik yaptığı ve vefasız Kûfeli (!) geleneği üzere ihtiyatlı olduğu ve hak, hakikat, sorumluluk ve buna benzer konuların (!) şimdilik uygun olmadığını ve hem mal, hem makam, hem sınıf, hem konum, hem yön ve bazen de beden bakımından zararlı olduğunu görünce geri adım attığı ve bu geri adım atmayı bin türlü aklî ve şer'î delille dinî vazife ve toplumsal maslahat olarak tanıttığı ve dostu yalnız bırakmayı -

zorluk günlerinde- gerekçelendirmek için düşmanın sözünü tekrarladığı bir ortamda...!

Onlar, bizim için, kendileri için -bu bir şey mi?- Allah için ve halk için direnenlerdendir. Onlar, kumaşların ve giysilerin güzel tasarımlı, güzel renkli ve modaya uygun olduğu, fakat dayanıklı ve kalıcı olmadığı, iki adım attığında yırtıldığı veya dört gün durunca eskiyip renginin attığı, deseninin gittiği bu sanayi çağında yirmi yıl dursa eskimeyen ve bunca tele ve çiviye rağmen yırtılmayan ve eyvallah dedirten kumaştan insanlardandır!

Bu akşam, kendileri Tahran'a gelecek ve burada konuşacaklardı. Fakat şu millî havayolları...!

***

Dün akşam, "Şia tam bir parti"dir[48] derken neyi kastettiğimi, nereden ve nasıl bu kavramı bulduğumu ifade ettim ve az çok şuna değindim: Bu parti, bir yandan Şiî bakış açısı ve çizgisiyle, İbrahim milletinin[49] veya İslam'ın en asil usûl ve değerlerinden oluşurken, öte yandan misyonların gerçekleşmesi ve insanların yönlendirilmesi konusunda aydınlara ideal anlamda cevap verir. Özet olarak dedim ki Şia[50] İslam'ın bir dünya görüşü, ideolojik altyapı, tarih felsefesinin hedefi (misyonu), insanbilim, slogan, sınıfsal temel, sınıfsal tavır, siyasî tavır, iktisadî kurum, rehberlik rejimi, savaşım geleneği, teşkilat, strateji ve parti taktiği ile donanmış bir parti şeklinde tecellisidir. Bu partinin geleneği ve savaşım stratejisi, Şia imamlarının iki yüz elli yıllık kesintisiz ve görkemli mücadelesinde oluşmuş ve sonraki yedi se-

[48] Bkz. Ekler, no: 2 (A ve B). (Derleyen)

[49] Nasyon (nation) kelimesi Fars diline millet şeklinde tercüme edilmiştir, Fransız milleti gibi...! Oysa edebî Farsçada millet, tek bir kavim veya ulus değil din anlamına gelir. Örneğin Milel ve Nihal başlığındaki milel kelimesi (Şehristânî'nin bu adı taşıyan Arapça bir kitabı ve onun aynı adla Farsça tercümesi vardır) "dinler" anlamınadır, nasyonlar anlamına değil.

[50] Bkz. Ekler, no: 3 (Derleyen)

kiz asır boyunca (Safevîlere dek)[51] zalimler karşısında cephe alarak ve ehlibeyt İslam'ına dayanarak, âlimler, mücahitler, vaizler, şairler ve hatta Şia zâkirleri ve meddahları[52] eliyle muhafaza edilmiştir.

Elbette bugün dünyada var olan genel geçer parti modelini Şia'ya yapıştırmak istediğim sanılmasın! Asla! Bütün o dükkânların mahiyeti, herkesçe az çok bilinmektedir. Herkes bunların hepsinin, her zaman tarihe hâkim olan ve düne kadar üryan olup da bugün bu örtülerin altına saklanan güçlerin kandırmaca, yalan, garazkârlık ve hilelerini örten güzel nifak perdeleri olduğunu bilir. Herkes, bunların bugün halkçılık, adaletçilik ve özellikle de demokrasi ve liberalizm vs. adını kullanan aldatıcı perdeler altında gerçekleştirilen insan kıyımı ve adaletsizlikler olduğunun bilincindedir.

Dün gece arkadaşlarımdan birinin yazdığı bir yazıyı okuyor ve zevk alıyordum. Yazısında, eski eşekleştirmecilerin -ki egemen sınıfın üç gücünden biriydiler- halk arasında din ve hatta hak dinler zayıflamadığı sürece dini, halkın eşekleştirilmesinde nasıl araç haline getirdikleri, fakat bu etkenin batı toplumunda zayıflamasından itibaren[53] onun yerine bilgin, sanatçı, felsefeci ve

[51] Çünkü Safevî Şiîliğini ve ondan sonrasını başka bir mantıkla tahlil etmek gerekir –ki Ali Şiası ve Safevî Şiası'nın birinci basımında söyledim, ikinci basımında daha fazlasını söyledim! (O üçgen mezara gömülmezse tabii)

[52] Evet, Şia meddahları bile. Hüseyniye-i İrşâd yayınlarınca yayımlanan Der Nakş-i İnkılâbi-yi Yâd ve Yâd Âverân (Anmanın ve Ananların Devrimci Rolü)'da dedim, Şehitlerin Efendisi'ni ananlar veya zikredenler sayesinde Şia o kara bin yılda yönünü değiştirmemiştir. Tarihin karanlık kalbinde, mazlum halkın cehaleti ve zalim yöneticilerin zulmü ile savaşma yolunda en büyük misyonu bunlar üstlenmişlerdir. Bunlar, halk içinde en büyük şehadet haykırışıydılar. Bunlar, sünnet ve hilafet (!) iddiasındaki halk karşıtı mekanizmaların sürekli unutturmaya çalıştıkları şehadeti zikreden veya hatırlatan kimselerdi. Bu kanları kimlerin ve ne maksatla döktükleri unutulmasın diye anmakta ve hatırlatmaktaydı bunlar. Ne yazık ki Safevîlerden sonra... (Suss!)

[53] Dinler Tarihi'nin birinci ve ikinci dersinde de söylediğim gibi -kasıtlı olarak empoze ettiklerinin tersine- "din"i Avrupa'da zayıflatan bu "bilim" değildi.

ideologlardan vs. oluşan ve işleri yine halkı eşekleştirmek ve tabii ki bunu yeni bir tarzda yapmak olan yeni bir kesimin geçtiği üzerinde durmuştu özellikle.

Onlar, dinler aracılığıyla -ister hak dinler olsun, ister hokkabazlık dinleri olsun- insanları mutsuzluk, kölelik ve esarette tutarken bunlar, bilim, sanat, felsefe ve ideoloji aracılığıyla insanları gaflet ve sapmaya sürüklüyorlardı! Onlar, üç boyutlu egemen sınıfın bir boyutuydular. Bunlar da aynı egemen sınıfın bir boyutudur. Her halükârda rol aynı eşekleştirme rolü olup oyuncu ad değiştirmiştir...

Yeni bilimsel varsayım ve kanunları -ve hatta teknik buluşları- bilerek bilmeyerek geveleyip sonra da Kur'an ayetlerini veya İslam hükümlerini bunlara yamamak gibi bir tarzdan hep kerahet duymuşumdur. Böyle bir tarz, genellikle batı karşısındaki aşağılık kompleksinin ve geri kalmışların öne geçmişler karşısındaki psikolojik tepkisinin bir ifadesi olup böyleleri, kendilerini gizlemeye ve hatta kendilerini daha güçlüye ait değerlerle izah etmeye çabalarlar! Ne yazık ki bugün bazı İslam tebliğcileri ve İslam kültürünün bekçileri bile irtica ve geri kalmışlık suçlamasından kaynaklanan ukdeleri gidermek amacıyla ve ayrıca bir yanılgı sonucu, okumuş genç nesle nüfuz etmek düşüncesiyle buna çok kötü duçar olmuşlardır.[54]

Böyle bir şey, kendilerini İslam kültürüne bağlı gören ve o bilimsel keşifleri bizden iyilere (!) ait gören müminlerdeki aşağılık kompleksinin şiddetlenmesine ek olarak bu okumuş genç nesilde de daha fazla bıkkınlık ve kaçışa yol açmakta ve onların İslam'ı yeni bir sözü olmayan ve kendi asliliğini ispat için -ki yeni dünya karşısında sarsılmış ve adamakıllı korkmuştur- bugünün düşüncesine hâkim olan mantık, ruh ve görüşe sarılan,

Bilakis dini ve maneviyatı birçok insanî faziletle birlikte insanın hayat dairesinden günden güne daha çok çıkarıp uzaklaştıran, "burjuvazi sınıfı"nın gelişmesiydi!

[54] Bkz. Ekler, no: 4

üstelik bunu da acemice ve sonuçsuzca yapan bir din olarak tanımasına sebep olmaktadır.

Bu ateşli nesil, İslam'ın bilimsel kanunların veya Avrupa ve Amerika'nın keşiflerinin yardımıyla izah edilmesini asla istemez. Bu yerinde durmaz nesil, zamanın hareket çizgisinde kendisinin toplumsal sorumluluklarına cevap verecek, hareket edecek, avamı bilinçlendirecek, seçkinlere sorumluluk duygusu kazandıracak ve kendisinin toplumsal dertlerinin en iyi ilacı olacak sahih bir toplumsal tavır arayışındadır. İşte bu yüzden örneğin lazerin keşfinden sonra ona uygun bir ayet ve hadis bulmaya veya Apollo'nun uçuşunu Bakara suresinden çıkarmaya çalışmadığı gibi, tam aksine aslında teknik, teknoloji ve yeni felsefe ve bilim adına ne varsa hepsinden şiddetle nefret eder. Çünkü bütün bunları kendini öldüren araçlar olarak görür. O, Amerikalıların veya Avrupalıların İslam ve Şia'yı çok övmelerinden pek hoşlanmaz ve İslam'a karşı iyimser olmaz. Üçüncü dünyanın bugünkü aydını batının büyükleri karşısında aşağılık kompleksi değil, yağma kompleksi içindedir! Bu ikisi aynı şey değildir. Bugünkü arayış halindeki neslimiz, kendini bu şaşkınlıktan, kendini kaybetmişlikten ve batı karşısındaki aşağılık kompleksinden ve halkını batılıların dayattıkları tüketim medeniyetinin -iktisadi, toplumsal ve siyasî özgürlüğünü elinden çekip alan tüketim medeniyetinin- boyunduruğundan kurtaracak bir din istemektedir.

Fakat ne yazık ki çokları bu eğilimi teşhis edememekte ve dinî konuşma ve vaazlarında ders kitapları, gazeteler, dergiler ve genel malumat kitaplarında yer alan konuları halka yedirmeye çalışmaktadırlar. Üstelik bunu din adına ve aslında olayı bilmeyen kimseler aracılığıyla yapmaktadırlar.[55]

Bugün dünyada -yani batıda!- parti veya particilik gündemde veya moda olduğu için benim de bunlardan dört çıta ödünç alıp da ardından ayet, hadis ve rivayet aramaya koyulmayı tasarladı-

[55] Bkz. Ekler, no: 5

ğım, meselâ modernistlerin zihninde Şiîliği bugüne uygun tanıtmak istediğim asla sanılmasın! Asla!

Çünkü ben ve bu çizgide yol alan herkes, irtica ve eskilikten bizar olduğumuzdan fazla modernistlikten ve bugünün dünyasına hâkim olan kültür, medeniyet ve hatta bilim, sanat, edebiyat, felsefe, siyaset ve teknoloji çizgisine benzemekten düşmanlık ve nefretle karışık bir bizarlık duygusuna sahibiz ve İslam'ı ve Şiîliği olduğu gibi, kendi diliyle bu neslin ve çağın vicdanına sunma kararlılığındayız. Biz, İslam'ın insanî yönü ve toplumsal misyonu ile dinin Ali'de tezahür eden çizgisi doğru olarak tanıtılırsa, bugünün aydınını davet için İslam'ı modernizme bulamaya herhangi bir ihtiyacımızın olmayacağına inanıyoruz.[56]

Her halükârda bugün ele alacağım ve hızla geçmek zorunda olduğum şey, bütün dünya aydınlarının ihtiyacı olan ideal İslam partisidir; sorumlu Müslümanların partisi; en yetkin şekliyle, Şiîliği sorumluluk ve amelden kaçışı izah için bir araç, kurtuluş için mevhum bir kestirme yol ve yapmadıkları amellerin mükâfatından yararlanma vesilesi veya fırka ve tefrika boyutlu duygular, düşünceler ve sloganlar toplamı olarak değil, İslam'ın en ileri telakkisi, bilinç, adalet ve halkın kurtuluşunun en insanî yolu ve en sorumluluk meydana getirici iman olarak anlayan bilinçli Şiîlerin itikadî ekolü ve toplumsal sorumluluğu.

Büyük tevhit peygamberlerinin misyonu içerisinde yer alan, kökü varlığın derinliğinde olan ve tarihin gerçekliği içinde, insanlığın uzun serüveni boyunca ve hak ile hak olmayan ve halk ile halk karşıtı arasındaki sürüp giden savaş sürecinde somut olarak gerçekleşmiş ve şekillenmiş olup en köklü ve en gerçek tarihe ve en zengin kültüre sahip olan parti. Âlemin yaratılış namusuyla bağlantılı ve insanın fıtratıyla akraba olan parti. Kudretlerin iradesinin ürünü olan bir parti değil. Teorisyenlerin ve ideologların zihinlerinden sızan ve büyük filozofun tarihin takdiri dediği ideoloji de değil. Bu teorisyen ve ideologların en

[56] Bkz. Ekler, no: 6

ileri, en devrimci ve en solları bile tarihin bilimsel hareketine hâkim değişmez geleneklere yabancı, renkli kelimelerle tarih yapan ve yazan kalemlerle alınyazısı yazan hayalci sosyalistlerdir, realist bilginler değil. Çünkü bunlar, kitap sayfalarında medine-i fâzılalar yaratan ütopist filozoflardır!

Parti, dünya aydınlarının genel sözlüğünde, genel olarak, dünya görüşü, ideolojisi, tarih felsefesi, ideal toplumsal sistemi, sınıfsal temeli, sınıfsal tavrı, toplumsal önderliği, siyaset felsefesi, siyasî tavrı, geleneği, sloganı, stratejisi, savaş taktiği ve ülküsü olan ve insan, toplum millet veya özel bir sınıftaki[57] mevcut durumu değiştirmek istenen durumu onun yerine geçirmek isteyen teşkilatlı toplumsal bir kurumdur. Dolayısıyla her partinin biri olumlu, biri olumsuz iki yönü vardır: Emir ve nehiy.

Başka bir deyişle, parti -yukarıdaki bütün özellikleri taşıyarak- mahkûm sınıfın kendi haklarını elde etmek için kurduğu bir siperdir. Egemen heyet ise, egemen sınıfın elindeki karşı siper olup kanunlar ve kararlar kılıfı altında kendi sınıfsal konumunu mahkûm sınıfa rağmen temin edip korumaya çalışır.[58]

Dolayısıyla iki kutuplu bir sistemde egemen sınıf veya sınıflar, karşı kutup karşısında kendi üstün toplumsal konumunu savunmak, tekelindeki ayrıcalıkları korumak ve egemen sınıfsal konumunu pekiştirmek için siper olarak devlete sahip olup resmî siyasî bir mekanizma ve eklemlenmiş yönetim kurumları ve toplum, iktisat, kültür, din, tanıtım ve medya kuruluşları ile birlikte bir bütün oluşturur ve kendi sınıfsal egemenliğini üç boyutta, yani inanç, iktisat ve toplum boyutlarında karşı kutba

57 Evrensel, millî veya sınıfsal olmasına bağlı olarak.

58 "Egemen heyet" ile "egemen sınıf" arasında fark vardır. "Egemen heyet", hükümet veya devlet kalıbı içerisinde toplumun siyasi çarklarını döndüren kişilerden oluşan gruptur. "Egemen sınıf" ise toplumsal ilişkiler, kanun, gelenek, kültür, dil, kitlesel davranış, kitle psikolojisi, ahlâk ve özel değerlerden oluşan bir sistemden ibaret olup bu sistem, toplumun manevi, iktisadî ve siyasi gücünü elinde bulundurur ve bu güçleri toplum bireylerinin (halkın) çoğunluğuna uygular.

-mahkûm sınıf veya sınıflara- bu mekanizmayı işletir. Sahip konumunda ve sonuçta muhafazakâr olduğu için iktidar, kanun veya din gücüyle mevcut durumu gerekçelendirmeye ve tahkim veya takdis etmeye çabalar.

Buna karşılık mevcut durumun değişmesini isteyen muhalif kutup -mahkûm sınıf veya sınıflar-[59], sahip konumunda olmadığı için devrimcidir. Dini de ismi egemen dinle aynı olsa bile, izah edici ve onaylayıcı bir din olmayıp inanç üzerine kurulu idealist bir din olduğundan ve emre ve nehye, sorumluluk ve cihada çağırır. Saldırıya uğrayıp mahrum hale geldiği ve egemenliğin elinde tutsak olduğu için kurtuluşu, değişimi, hak ve eşitliği ve saldıran gücü geri püskürtmeyi düşünür ve buna çabalar. Fakat silahsızdır, üssü ve sığınağı yoktur, bütün imkân ve güçlerden, toplumsal kurumlardan yoksundur. Buna karşılık, varlığını reddeden egemen sistemde varlık gösterisinde bulunma imkânı veren, fikrî temelini belirgin kılan ve hem dağınık güçlere ve birbirinden ayrı çeşitli sınıflar, kültürel tipler, fraksiyonlar ve toplumsal kesimler halinde parça parça olmuş gövdelere birlik, uyum ve sınıfsal bilinç kazandıran, hem de örgütü ve kılavuzluğuyla örgütlenmemiş bir grup durumundaki (ve mahkûm sınıf olduğundan toplumsal-siyasî kurumlardan yoksun

[59] Toplumu yatay veya dikey bir kesitte telakki etmemiz durumunda. Yatay kesitte bazen bir toplum beş, altı, yedi sınıfa sahiptir: Meselâ eşraf, prensler, ruhaniler, askerler, toprak sahipleri, şehirli tüccarlar, sanatkârlar ve zanaatkârlar, köylüler ve bazı sınıflı sistemlerinde köleler ve bazen yabancılar ve necisler (eski Hindistan, yeni Amerika ve daha da yeni İsrail'de). Burada sınıfı toplumsal rol ve konumuna göre telakki ediyoruz. Bu sınıflar, her sistemde ve her tarihî aşamada hem nicel hem nitel olarak farklılık gösterir. Fakat bütün sınıflı sistemlerinde ortak ve sabit bir sınıfsal taksim vardır. Şu anlamda ki dikey kesitte her bir toplum (ister serflik sisteminde olsun, ister sermayedarlık sisteminde, ister kölelik çağında olsun, ister hürlük çağında) iki sabit sınıfa ayrılır bu sınıflandırma, toplumun kaynaklarına, araçlarına ve üretim ilişkilerine göre gerçekleşir ve toplumu, Kur'an'ın kapsamlı kavramıyla istiz'âf eden kutup -egemen sınıf- ile istiz'âf edilen -mahkûm sınıf- şeklinde ayırır. Bu iki sınıfın her birinin dikeyi -toplumsal şekle göre- birkaç yatay sınıftan mürekkeptir.

bulunan ve de egemen sınıfın tekelinde bulunan topluma egemen önderliğe mahkûm olan) bir toplum sınıfını organize edip yükümlülük sahibi teşkilatlı bir kudret haline getiren, kendi sınıfsal ülkülerine doğru yol gösteren bilinçli bir rehberlik altında harekete geçiren, egemen fikrin zayıflatma cephesi karşısında kendi sınıfını stratejik olarak donatmaya koyulan, sınıfının somut sıkıntı ve ihtiyaçlarını, belirlediği bilinçli ve ifade edici sloganlarla mücessem kılan ve nihayet şartlara ve imkânlara göre ve İmam'ın tabiriyle öngörülmüş anlamlardan, yani yeni meydana gelmiş vakalara ve düşmanın aldığı ve dayattığı özel tavırlara göre strateji ve hatta taktik belirleyen bir parti kurmaya girişir. Şu soru karşımıza çıkar: Bu tanımda parti, hâkim sınıf karşısında mahkûm sınıfa özgü bir inanç ve toplum kurumu ve toplumsal, inançsal ve siyasî rol bakımından egemen heyetin rolüne benzer ve mukabil olarak algılanmıştır. Şu anlamda ki egemen sınıf egemen heyeti, mahkûm sınıfsa onun karşısında partiyi elinde bulundurur. Oysa birincisi: Bütün dünyada ve bütün toplumsal sistemlerde egemen sınıfın da belirli bir ideolojiye dayalı partisi veya partileri vardır. İkincisi: Parti her zaman sınıfa dayalı değildir, bilakis millî de olabilir. Şu anlamda ki ideolojisinin ve sorumluluğunun dayanağı millet olabilir. Millet, sınıf ötesi bir toplumsal grup olup orada hâkim ve mahkûm sınıf ortak bir cepheye ve birliğe kavuşur, ortak çıkarlara, ortak dertlere ve sonuçta ortak slogan ve ülkülere sahiptir. Dolayısıyla millî bir ideoloji üzerine kurulmuş ve her iki sınıfsal temelden bireyleri içine alan sınıf ötesi bir partidir.

Bu iki esastan, yani partinin devlete ait ve millî olmasından -ki yukarıdaki tanımı nakzeder- başka, partili sınıflı toplumlarında üçüncü bir gerçek daha gözle görülmektedir ki o da sağ ve sol cenah ile ortada müşahhas hale gelen partilerin sayısıdır. Ortadaki partinin varlığı, sınıflı bir toplumda hâkim ve mahkûm sınıfların arasında ne istismar eden ve ne de istismar edilen, yani ne işçi ne sermayedar, ne köylü ne feodal olan, mülk sahibi olup aynı zamanda kendi özel mülkünde çalışan küçük

mülkiyet sahipleri veya meslek sahipleri, tüccarlar, zanaatkârlar, devlet memurları, aydınlar ve ruhanîler kabilinden üçüncü bir sınıfın bulunduğu gerçeğine dayanmaktadır.

Oldukça düşündürücü olup birçok ayrıntı barındıran ve yoruma ihtiyaç duyan bu üç eleştiriye cevap olarak ne yazık ki burada hızlı ve genel bir değerlendirme yapmak durumundayım. Bu mahfilde herkes bulunduğu için burada söylenmesi gereken bütün sözlerin yerine bu tek söz yeterlidir.

Doğrudur, egemen sınıfın da partisi vardır. Daha ilginç olan şudur ki en yetkin örneklerini batının sermayedarlık dünyasında gördüğümüz bu partiler, egemen sınıfın tekelinde (mahkûm sınıfa karşı) bir araç olarak mahiyetlerini ve rollerini asla itiraf etmezler, tam tersine genellikle kendilerinin egemen kutba bağlılıklarını gizlemekle kalmayıp mahkûm sınıfa özgü demokrasi, liberalizm, halk, Hıristiyanlık, işçi, adalet, hatta sosyalizm ve hatta bazen iki kılıflı biçimde (!) sosyal demokrat ve nasyonal sosyalizm gibi ideoloji ve sloganları da dile getirirler.

Önceki konuşmamda (1 ve 2) bu partinin ideolojisini ve hedefini (veya misyonunu) ifade ettim. Şimdi bu partinin başka temellerini kısaca incelemeye başlayacağım ve bunları tekmil etmeyi size bırakacağım.

3- Slogan

Slogan, partinin en önemli dayanaklarından biridir. Parti sloganı, partinin bütün temellerinin -ideoloji, hedef, sınıfsal temel ve toplumsal tavır vs. gibi temellerinin- bir veya birkaç kısa, açık ve kesin kelimede billurlaşmasından ibarettir. Hurra çekmek, alkışlamak veya salavat göndermek vs. parti sloganları değil, miting sloganlarıdır -bu anlamda-. Başka bir ifadeyle parti sloganı, o partinin meram, ideal ve sınıfsal tavrını gösteren boy aynasıdır.

İslam Peygamberi, hareketinin -görevlendirilişinin- ilk üç yılında sadece "Lâilâhe illallah deyin, kurtulun" sloganını söylemiş ve buna başka bir şey eklememiştir. Öyle ki bir kimse o üç yılda bu slogana inanarak dünyadan göçmüşse Müslüman olarak

ölmüş demektir. Ondan sonra bütün Kur'an, sünnet ve nebevî hadisler, imamların hadisleri vs. hep bu bir tek slogandan kaynaklanmış olup aslında bu sloganın tefsir, tavzih, tebliğ ve tafsilidir. Daha açık bir ifadeyle, bütün bunların altyapısını oluşturan işte bu tek slogandır.

Bu partinin sloganına gelince:

"Ve yarattıklarımızın içinden bir grup vardır" ki karanlığın kalbinde üstün bir ümmete yer verilmiştir ki insanlığı ebediyete kadar:

"Hakka yönlendirsinler."

Bu partinin sloganı halka sadece bilinç vermek -Hakka doğru yol göstermek- değildir. Sadece bilinci halkın içine götürmek için kıyam etmemiştir. Sadece bu zihinsel aydın sorumluluğunu taşımamaktadır, bilakis bu adım, onun asıl misyonunun ve sorumluluğunun gerçekleşmesi için ilk vesiledir ve şuna ilk adımdır:

"Buna göre (bilinç ve aydınlığa göre) adaleti (amansız mücadelelerinin ışığında) gerçekleştirsinler."[60]

Dolayısıyla halk için ve halkın arasından kıyam etmiş olan bu üstün ümmetin -partinin- ilk adımı, halkı hakka davet etmek, onları bilinçlendirmek ve sonunda halka nazarî ve teorik öğretim vermektir. Fakat bu ilk slogandır ve partinin sloganı bununla bitmez. Bilakis bütün hakka davet etmeler ve öğretimler, adaleti gerçekleştirsinler diyedir: Bu hakka göre, bu davete dayanarak, bu nazarî öğretimden hareketle, adaleti gerçekleştirmek pratikte ayağa kalksınlar diye -yoksa bu gerçekleri ve gerçeklerin teorik olarak öğretimini zihinlerde, kitaplarda, üniversitelerde, entelektüel mahfillerde veya kafelerde masa başlarında mübadele etsinler diye değil:

Adaleti gerçekleştirsinler diyedir.

[60] 7/A'râf Suresi 181.

Böylece bu partinin kendi varoluş felsefesi olan evrensel ve ebedî misyon ve hedefi, İslam -Şia- milleti temeli üzerinde iyiliği emretme kötülükten sakındırmadır. Sloganı ise bilinçlendirme ve halkın somut yaşayışında adaleti gerçekleştirmedir -hak ve adalet:

Yarattıklarımızdan "hakka yönelten ve bununla adaleti gerçekleştiren" bir ümmet vardır!

Bu adalet sloganına ilişkin, çok şaşırtıcı bir örnek verir:

"Ve Allah iki adam örneğini verir ki onlardan biri dilsizdir (elbette dilsiz, lâl anlamında değil, bilakis kendisi susan ve hiçbir tepki vermeyen anlamındadır) -yani- hiçbir işe güç yetiremez (ve sadece kulluk konusunda maharet kazanmıştır!) ve -bilakis- kendi efendisinin[61] (boynu) üzerine yüktür. (Efendisi) nereye çekse (herhangi bir) iyi sonuç (veya tepki) (kendisi için) ortaya çıkmaz."

Genellikle Aristocu mantık (lojik) ile düşünen biz, Allah'ın böyle bir adamı zikrettikten sonra onun karşısında onun özelliklerinin hilafı özellikleri bulunan bir adamı örnek vermesini bekleriz kuşkusuz. Meselâ çok zeki ve asi bir adam olmalıdır bu. Her işi yapmaya muktedir, özgür, kendinden emin, hatta köle edinebilir bir adam. Nihayetinde, kimsenin kendisini bir tarafa çekmesine izin vermeyen bir adam!

Fakat önceden söylediğim gibi, Kur'an mantığı, mantık üstü bir

[61] Tam da "Âdem'in Vârisi Hüseyin"in sonunda da naklettiğim şu şiire uygun:
...Orada efendisinin mutfağının yanında,
Yumuşak talaşlar üzerinde yatmak,
Ne haz verici ve güzeldir ve sonra:
-Azizim demek, canım diye cevap almak,
-Sofra artıklarından yemek,
-O da yoksa, bir kemik,
Ne rahat bir ömür, ne güzel bir dünya,
Ne aziz ve şefkatli efendi! (Mehdî Ehavân-i Sâlis'in *"Kurtların ve Köpeklerin Sesi"* şiirinden)

mantıktır; sıradan ve normal bir düşünüşle anlaşılamaz bir mantık. Konunun peşi sıra şöyle der:

"...Böyle bir adam, adaletin yerleşmesini emreden kimseye eşit midir?"[62] Bir başka yerde bu adalet -ve hatta kıst[63]- şiarını, bu partinin toplumsal tavrını ve düşmanlarının tavrını da tam olarak belirginleştiren bir şekilde ifade eder:

"Allah'ın ayetlerini inkâr eden, peygamberleri ve adaletle hükmeden insanları haksız yere öldüren kimseleri acıklı bir azapla müjdele."[64]

Kur'an mantığındaki bağlantıları seyredin:

Allah'ın ayetlerini inkâr edenler, peygamberleri katledenler ve bu ümmetin veya partinin -veya başka bir kesimin- insanlara kıst ve adaleti emreden bireylerini öldürenler; bunların her üçü de aynı kategoride yer alır. Kur'an, her üçüne de aynı ibareyle ve aynı ifade tarzıyla azap vaadinde bulunur.

"İlahî göstergelere kafirlik edenleri, peygamberleri haksız yere öldürenleri ve insanlara kıst ve adaleti (yerleştirmeyi) emreden (bu ümmete veya partiye mensup veya başka) kimseleri öldürenleri acı verici bir azapla müjdele."[65]

[62] 16/Nahl Suresi 76.

[63] "Kıst" ve "adalet" kelimelerinin Kur'an mantığındaki anlam derinliğini kavramak için bu kelime ve türevlerini biraz araştırmanız yeterlidir.

[64] 3/Âl-i İmran Suresi 21.

[65] İşte burada düşman, dostun en iyi tanıtıcısı ve düşmanı tanımak, dostu tanımak için en iyi vesile olmaktadır. Yani önce düşmanı –onun veçhesini- değerlendirmek gerekir ki böylece dostu –onun veçhesini- tanımak mümkün olsun!

Muaviye, Talha, Abdurrahman b. Avf, Osman, Hâricîler ve Ali'nin diğer düşmanlarını tanımaksızın Ali'yi tanıyabilmek mümkün değildir. Kendim de şu Ruhaniyet ve İslam Müdafaası kitabını okuyunca kendimi daha iyi tanıyabildim! Bu bakımdan da bu kitabı ve bu yol veya bu yolun benzeri her yol aleyhine yazılmış başka kitapları mutlaka ve inceden inceye okuyun.

Yine bu bakımdan biz garazsız sorumlu aydınlar için hiç bir kitap saptırıcı

"Allah'ın ayetlerini inkâr eden, peygamberleri ve adaletle hükmeden insanları haksız yere öldüren kimseleri acıklı bir azapla müjdele."[66]

Allah'ın ayetlerini inkâr edenler, bizim Aristocu mantığımızda şu materyalistler, natüralistler ve benzerleridir! Fakat Kur'an'ın kendisi kendine özgü mantığıyla tam olarak başka türlü tanıtır:

"Allah'ın ayetlerini inkâr edenleri, peygamberleri katledenleri ve insanlara kıst ve adaleti (yerleştirmeyi) emreden (bu ümmete veya bu partiye -veya başka bir kesime- mensup) kimseleri öldürenleri acı verici bir azapla müjdele."

Dolayısıyla peygamberleri ve bu ümmetin veya bu hizbin -veya başka bir kesimin- adalet ve insanların eşitliği yolunda mücadele edenlerini öldüren kimseler Allah'ın ayetlerini inkâr ederler! Bu üçü aynı kategoridedir, üçü bir cephededir. Üçünün de cephesi, ilahî cephe veya Allah partisi -yani halk cephesi- karşısında yer alır!

İşte bu nedenle, bir kesimin insanlar arasında adalet ve kıstı[67] yerleştirmek yolundaki mücadelesi, aslında peygamberlerin mücadelesinin devamıdır ve ilahî göstergelere iman etmeye denktir. Onları öldürmek de peygamber düşmanlarının yollarını devam ettirmek demektir ve ilahî göstergeleri inkâr etmeye denktir!

4- Sınıfsal Temel

Şia'nın sınıfsal temeli, ilk İslam hareketinin sınıfsal temelinin ta kendisi olup tam olarak açık ve belirgindir.

İslam Peygamberi, hareketini "Lâ ilâhe illallah deyin kurtulun" sloganıyla başlatır başlatmaz, sınıflar tam olarak birbirinden ayırt edilir hale gelir:

değildir. Saptırıcı da olsa her kitabı okumalı. Hidayet yolunu gösteren, bu saptırıcı kitaplardır...!

66 3/Âl-i İmran Suresi 21.

67 Bu iki kelimenin farkını açıkladığım yazılarımdan mutlaka haberdarsınızdır.

Kureyş, aristokratlar, Taif'in bahçe sahipleri ve bütün kervan sahipleri aynı safta ve onun karşısında yer alır. Nimetlerden ve övünçten mahrum bulunan yabancılar, köleler ve egemen aristokratik ve sınıfsal düzenin aşağılanmışları ve ezilmişleri de hızla tek bir safta ve Peygamber'in yanında yer alır. O kadar var ki Kur'an'ın kendisi de der ki Kureyş, Peygamber'in taraftarlarına, onun etrafında toplananlar bizim çulsuz çapulculardır, onun çevresinde kesinlikle doğru dürüst saygın ve manevî bir insan -bugün de kullanımda olan kelimenin aristokratik anlamıyla- yok, ona kulak asanların hepsi bir avuç haysiyetsiz -yani servet ve övünçsüz- insan -Yunanlı Suheyb, Bilal-i Habeşî, Selman-i Farisî, Ebuzer-i Gıfârî vb. gibi- diye hakaret edip sövüyordu!

İslam Peygamberi'nin hareketi başladıktan ve yarımadada ilk İslam toplum ve kudretinin nutfesi oluştuktan sonra, aristokrat sınıf ve kabile kudretleri de ister istemez İslam'a yönelirler -yani İslam'a teslim (Müslüman değil! Çünkü Müslüman olmak, İslam'ın kudretine teslim olmaktan başka bir şeydir) olurlar. Çünkü İslam'ın yeni gelişen gücü karşısında direnemezler ve bu yüzden maslahat icabı Müslüman -siyasî Müslüman[68] (!)- olurlar ve böylece aristokrasi ve sınıf karşıtı yeni sistem içerisinde kendi aristokratik ve sınıfsal güçlerini korumayı amaçlarlar.[69] Meselâ bir kabilenin reisi, kendi kabilesinin bütün ahalisi adına evet, biz Müslüman olduk, diye bildirirdi!

Fakat İslam Peygamberi'nin hedefi risâletini bütün yeryüzüne ve zamana bildirmek olduğu için hareketin başlangıcında risâletini dünya sathında ve ebedi olarak duyurup yaymak için dünyanın bir köşesi olan bu yarımadada hızla güçlü bir merkezi üs meydana getirmesi lâzımdı. Böyle bir üssü oluşturmak için, doğaldır ki birey yetiştirme aşamasıyla yetinemezdi ve güçlü bir merkezi yönetim kurmaktan kaçınamazdı. Çünkü esas olarak böyle büyük bir hedefe ulaşmak için her aşamada, önce

[68] Ki bugün o zamandan daha çoktur!

[69] Bkz. Kâsıtîn, Mârıkîn, Nâkisîn.

üç yıl alan birey yetişme yoluyla bildiğimiz Muhacirlerin oluşturduğu kesimi -veya Kur'an'ın diliyle ümmeti- teşekküllü ve silahlı hale getirmek ve bu kesim aracılığıyla bir güç ve yönetim oluşturup risâletini duyurmak zorundaydı.

Dolayısıyla birey yetiştirme aşamasından sonra İslam iktidar ve hükümetini oluşturma aşaması bu evrensel hareketin gereği olduğundan kabilelerin çoğu eşrafı, o sınıfsal ve aristokratik özellikleriyle birlikte İslam'a teslim oldular ve İslam kudretinin bir parçası haline geldiler.

Bu cümleden olarak, İslam Peygamberi Mekke'ye girince Ebusüfyan ve Kureyş çaresizlik yüzünden Müslüman olur ve birkaç gün sonra da Peygamber'in çok tehlikeli olan Havâzinlilerle savaşa yönelmesi üzerine onun cephesinin kanatlarından birini teşkil eder. Birkaç gün önce zoraki Müslüman olan şu Kureyş... Yani İslam Peygamberi, Mekke'nin fethinden sonra, Kureyş ile Havâzinliler arasındaki düşmanlıktan yararlanarak onları Havâzinlilerle savaşmak için hemen organize eder ve böylece onların kudret ve zenginliklerinden merkezî İslam üssü karşısındaki düşmanı yok etmek için yararlanır. Veya Ümeyye b. Halef'ten, yeni ayağa kalkmış hareket için çok büyük bir ganimet olan yüz tane zırh alır.

Dolayısıyla Peygamber, bu ikinci aşamanın gerçekleştirilmesi -güçlü bir merkezî yönetim kurulması- için bütün güçlerden, ister istemez, yararlanır.

Tek İslam örtüsü altında ve Medine'de temelleri atılmış olan bu ilk ve tek hükümetin içinde iki kanat olması işte bundandır: Biri, İslam Peygamberi'nin ilk hareketiyle meydana gelen ve şekillenen ilk Müslümanlar kanadı olup insanlık dışı düzenden ve aristokratik istismardan kurtulmak için önce İslam'a giren, sonra da İslam'ın maneviyatını ve ruhî eğitimini kavrayan mahrum kitlelerden oluşmaktaydı.

Diğer kanat, önce o hareketle ve İslam'ın ilk kanadı olan aristokrasi karşıtı asil kanatla savaşan, yenilip çöktükten sonra ça-

resiz olarak İslam'a yönelen ve böylece bu yeni inkılâbın içinde yeni sloganlar, kalıplar ve adlar altında eski sınıfsal ilişki ve çıkarlarını koruyup gözetmeyi düşünen aristokrat kanattır.

Bu birbirine zıt sağ-sol kanat -kelimenin büyük Fransız ihtilalindeki anlamıyla- İslam Peygamberi ümmetin önderliğini kendisi üstlendiği sürece İslam toplumu içerisinde birbirleriyle yan yana komün şeklinde ve gizli olarak hayatlarına devam etmekteydiler. İnkılâbın önderliğinin ikinci el önderlerin eline geçtiği Peygamber sonrası dönemde bu iki kanat alenen karşı karşıya geldi...

Burada şu hususu belirteyim ki Peygamber sonrası seçim -Sakife seçimleri, Sakife'den sonraki atama, hilafet şûrası ve Hz. Ali'nin seçilmesi- olayları çevresinde gündeme gelen meselelerin tamamının kökenini sınıf tezadında aramak gerekir. Örneğin Ömer'in sonraki halifenin seçimi için kurduğu şûra, tam olarak şu gerçeği ortaya koymaktadır:

Bu altı kişilik şûranın beş üyesini şu isimler oluşturmaktadır: Sa'd b. Ebi Vakkâs, Abdurrahman b. Avf, Talha, Zübeyir, Osman. Altıncı üye olan Ali'nin onlarla aynı gruptan olmadığı açıktır. Gördük ki yalnız kaldı... Bu beş kişinin hepsi hem Cahiliye döneminde hem de İslam hareketinin başlamasından sonraki dönemde egemen sınıfa bağlıdır.

Peygamber'in ve Ehlibeyt'in sevdiği kimseler olan yakın ve samimi Peygamber ashabından hiç kimse, meselâ ilim, şuur ve şahsiyet bakımından benzersiz olan Selman (o kadar ki Peygamber, meselâ Selman'ı kendi ehlibeytinden saymaktadır[70]) yukarıda belirtilen üç halifenin seçiminde -Sakife, Sakife sonrası ve hilafet şûrası- bir rol oynayamamıştır -veya oynamak istememiştir-.

Veya Peygamber'in onca yüceltip hatta kendisini ilim mercii ve en büyük âlim diye tanıttığı ve hakkında "O kadar ilim öğrendi

70 Halifenin kendisi de onun adını Ehlibeyt listesine yazar ve ona Ehlibeyt maaşı öder...

ki gönlü dolup taştı"[71] dediği Ebuzer'in, bu seçimlerde hiçbir rolü yoktur... Hatta sıradan bir kişi olarak bile kendisiyle meşveret edilmez.

Bu beş kişiyi sınıfsal bakımdan bir bir tanıtacak olsam bunların İslam sonrası dönemde bile sermayedar eşraf sınıfından olduklarını göreceksiniz. Meselâ Ömer, kendisinden sonraki hilafet adayı ve veto hakkına sahip (!) hilafet şûrası başkanı olan Abdurrahman b. Avf hakkında şöyle der: Abdurrahman b. Avf... Sadece bir kusuru var. O da şu ki bu ümmetin Karun'udur."(!) Yani bu ümmetin Karun'u hilafet şûrası başkanı oluyor! (Bu husus epey semboliktir).

Peki, ümmetin Karun'u, İslam Peygamber'inin halifesini niçin ve nasıl seçebilir? Olay, Ömer'in söylediği basitlikte değildir. Karun'un kimi seçeceği çok açıktır. Kuşkusuz, ümmetin Firavun'unu, yani baldızının oğlu olan Osman'ı!? Kuşkusuz, Ali'yi kenara iter. İttiğini gördük.

... Sa'd b. Ebi Vakkas da Abdurrahman b. Avf gibi Benî Zehre eşrafındandır. Zübeyir'in gece gündüz canla başla çalışan ve sonunda ücretlerini Zübeyir'e veren bin kölesi vardır! O aslında Ali'nin akrabasıdır (Abdulmuttalip'in kızı Safiye'nin oğlu). Fakat bütün bunlarla birlikte sınıfsal temelin, sınıfsal bağlılığı asliliği olan bir dönemde bile nakzettiğini açıkça görüyoruz!

... Ali taraftarlarının kimler oldukları ise tam olarak bellidir (elbette burada amacım sadece sınıfsal temel konusudur, amelî, manevî ve dinî konum değil). Biri, Fars'tan -İran'dan- çıkıp gelen ve Yahudi birinin kölesi olup sonra Araplara satılan ve özgür olduktan sonra da Medine'de amelelik yapan Selman'dır.

Bir başkası, ne Muhacirlerden ne Ensar'dan, ne Kureyş eşrafından ne de Medineli soylu soplu kesim ve kabilelerden olan

[71] Kuşku yok ki bu ilim, fizik, kimya, felsefe, fıkıh, usûl ve tefsir değildir. Bu ilim, peygamberlerin insanlara verdikleri bilinç ve görüş -hikmet-tür. Öyle bir hikmet ki bazen İbn Sina gibi büyük bir filozof bundan yoksunken Ebuzer gibi evsiz barksız bir avam onunla dolup taşar.

Ebuzer-i Gıfârî'dir. Mescidde yaşayan çölden gelme yalnız ve kimsesiz bir adamdır.

Bir başkası hurma satıcısı Meysem'dir. Tabii, hurma dükkânı sahibi demek değil bu! Sokak kenarında oturur, bir tahta üzerine bir miktar hurma koyup satar... Ali'nin oldukça büyük dostlarındandır. Ali'nin hükümetinden sonraki dostlardan olmayıp Peygamber'in kendi ashabındandır ve onun vefatından sonra Ali'ye vefalı (halifeler karşısında) kalmıştır.

Bir başkası, Ali'ye vefalı kalan şahsiyetlerden olan Ammar'dır. Annesi Sümeyye, Habeşli kara derili bir cariye olup Mekke eşrafından birinin kölesiydi. Babası da ne eşraftandı, ne de Evs ve Hazrec şahsiyetlerindendi. Çölden gelen bir adam olup kendisinin mensubu olduğu kabileyle antlaşması bulunan bu Mekkeli eşraftan ailenin evine misafir olur ve oracıkta kara derili Sümeyye'ye âşık olur ve onunla evlenir.

Elbette bu dönemde kara derili bir cariyeyle evlenen bir kimsenin hangi sınıfsal kesimde yer aldığı açıktır.

Bunlardan biri de Yunanlı Suheyb'dir...

Bu arada eşraftan ve hâkim tabakadan olan sayılı kimseler de vardır, Abbas (Peygamber'in ve Ali'nin amcası), İbn Abbas ve Ukeyl gibi. Onlar da çoğunlukla aile bağı nedeniyle Ali'nin tarafını tutarlar. Çünkü görüyoruz ki bunlar zaman geçtikçe, Selman, Ebuzer, Ammar ve Meysem'in vb. bu yolda direnç gösterdikleri kadar çaba ve ısrar içinde değildirler... O kadar ki ilk başta Ali'nin taraftarı olan Zübeyir gibi biri, zaman geçtikçe hâkim gücün yolu ve çizgisi olan bir çizgide yer almaya başlar. Bu çizgide o kadar ileri gider ki sonunda Cemel savaşında Ali ile yüz yüze savaşır!

Dolayısıyla görüyoruz ki yeni başlamış İslam inkılâbının ilk rehberlik dönemi geçtikten sonra, İslamî özgürlük ve adalet düşüncesiyle tevhit bayrağı altına girmiş olan mahrum kesim yeni bir aristokrat kesimle karşı karşıya kaldığını görünce, İslam Peygamberi'nin irtihalinden hemen sonra tavırlarını belirginleştirerek

Ali'nin çevresinde yer alır ve böylelikle Ali, ilk İslam'ın tezahürü ve İslamî halk devriminin öncü rehberi olarak tecelli eder.[72]

Öte yandan da Peygamber'in hareketinin muzaffer oluşundan sonra İslam'ın sınıf karşıtı inkılâbına teslim olmuş bulunan (daha uygun bir fırsatta başını kaldırıp eski sınıfsal ilişkilerini sınıf karşıtı İslam örtüsü altında devam ettirmek üzere) ve Peygamber'in hayatının son anına kadar mahrum kesimle omuz omuza ilerlemiş olan eski aristokrasi, kendi sınıfsal konumunu hızla belirginleştirerek ilk fırsatta başlangıçtaki İslam'ın adalet isteyen sınıf karşıtı sesini Sakife'de susturup onun tezahürünü eve kapanmak durumunda bırakır.

Böylelikle Peygamber'in son saatlerinden sonra halk İslam'ını kendi çizgisinden saptırıp sağa doğru sürüklerler. Sonunda Abbasîler ve özellikle de Moğol, İlhanlı ve Timurlu döneminde yüzde yüz "eşekleştirici - istismar edici- baskıcı" bir düzen tecelli eder -Sünnîlik!-. Yani hâkim kesime bağlı imam ve fakihlerin (daha İslam Peygamberi'nin hayatının son saatinden başlayarak hükümeti halktan alıp bir daha geri vermediler) mescitlerde ve dinî mahfillerde İslam -Peygamber'in sünneti?- adına tebliğ ettikleri dökülmüş kalıplar.

Bu kesim karşısında mahrum kesim ve Ali vardır; mazlumun adalet tezahürü ve İslam "lâ"sının devrimci ruhunun tecelligâhı olan bir adam. İslam'ın aristokrasi karşıtı halk inkılâbının başlangıcı olan "lâ"dır bu. Halk karşıtı ve aristokratik gizli irtica, ona karşı seçim ihtilâli yapmış -devrimlerin çoğu gibi- ve başarılı olmuştur! Öyle ki Ebubekir ve Ömer, bu arada İslam toplumunun önderliğini İslam Peygamber'inin elinden çıkarıp İslam'ın ve İslam Peygamberi'nin düşmanı ve Kureyş aristokrasisinin tezahürü Benî Ümeyye'nin eline teslim etmeye yönelik hüllecilerdir! Çünkü hükümetlerinin on iki yıldan fazla sürmediğini gördük.[73]

[72] Dediğim gibi burada benim konum sadece sınıfsal konudur.

[73] Çünkü Osman, Benî Ümeyye'nin parçasıdır ve aslında kurucusudur. Onu Ebubekir ve Ömer'in parçası olarak görmek bile insafsızlıktır. Çoğu zaman

Böylece İslam Ebubekir zamanından itibaren sağa doğru temayül göstermiştir. Ömer zamanında bu temayül daha şiddetli hale gelmiş ve sonunda Osman zamanında ansızın sıçrama yapmış ve Benî Ümeyye'nin eteğine düştükten sonra artık tarihe egemen olan düzenler gibi, Peygamber'in sünneti: Sünnîlik (!) kılıfı altında tam olarak bir padişahlık ve krallık düzenine dönüşmüştür.

O halde Şia'nın sınıfsal konumu, İslam Peygamberi'nin hayatının son saatlerinden sonra ve başlangıcının ilk gününden itibaren -Sakife karşısında[74]- belirginleşmiştir. Ali'nin çevresindekilerin her biri, Şia'nın aristokrasi karşıtı hareketinin -Ali'nin kurucusu olduğu hareketin- sınıf temelidir. Ali, hayattayken mahrum ve mazlum sınıfın tezahürü ve önderi konumundadır, hayatından sonra da mahrum ve mahkûm sınıfın modeli, önderi ve onların bütün dertlerinin, ihtiyaçlarının ve sıkıntılarının tecelli yeridir. Öyle ki yeni canlanmış olan aristokrasi çoğaldıkça, egemen sınıf -Ehlisünnet (bir ad olan Sünnîlik değil)- mahrum ve mazlum sınıfın gözünde şeytana dönüşür, Ali ise Tanrı'ya! Ki bu defalarca değindiğim diyalektik ilişkidir.

Fakat... Yeni aristokrasi gücünün gün geçtikçe artan etkinliğiyle doğru orantılı olarak Şia'nın sınıf karşıtı hareketi geriler ve

tarihçiler klişe yargılarda bulunurlar. Bu yüzden Osman'ı sırf Ebubekir ve Ömer'in seçilme formuyla seçildiği ve kendisinden sonra Ali hilafete eriştiği için Benî Ümeyye'den saymazlar. Râşid halifelerden saymaları da cabası! Oysa hem sınıf bakımından, hem hükümet şekli bakımından, hem aile bakımından ve hem de yaşayış bakımından Benî Ümeyye'nin bir parçasıdır ve kurucusudur.

Muaviye'nin yapmadığı işleri Osman yaptı!

Ebuzer'in saldırısının keskin tarafı Muaviye'ye yönelik olmakla birlikte yine de Muaviye eliyle değil Osman eliyle öldürüldü.

74 Sakife seçimlerini halifeyi kendi içlerinden seçmek için Ensar liderleri -veya Medine eşrafı- başlatır. Fakat Muhacir liderleri -veya Mekke eşrafı- o seçim ihtilalinde hükümeti, "Halife Kureyş'ten olmalıdır" çünkü Kureyş Peygamber ailesindendir (!?), diyerek rakiplerinin elinden kapar.

Ali der ki "Yahu -bu durumda- ben mi Peygamber ailesindenim, yoksa Peygamber'in kayınpederi olan sen mi?"

bastırılır. O kadar ki Peygamber'in kendi eliyle kovulan böyle bir aristokrasi tekrar döner ve yeniden iktidarı ele geçirir. Peygamber eliyle sürgün edilmiş ve Ebubekir ve Ömer'in bile geri getirmeye cesaret edemediği Kâb el-Ahbar'lar, Peygamber'den tam on iki yıl sonra Benî Ümeyye odağına geri dönerler ve Allah Resulü'nün halifesinin (?) sağ kolu olurlar! Kisra kurumları, Kayser şatafat, bahşiş ve saçıp savurması, sınıf çelişkisi, köle alım satımı, istismar, istibdat vs. hepsi yola koyulur. Büyük altın külçe sahipleri sahabe (!) olur ve sahabe kolayca dünyadan gider! Artık problem yoktur ve gizli aristokrat sınıf yeniden galip gelmiştir…

Şia halk hareketinin ilk rehberi olan Ali'den sonra İmam Hasan bu hareketin öncüsü olur. O, resmî İslam'ın iç irtica karşısında yenilgiye uğramakta olan son üssüdür. İmam'ın Muaviye ile sulhundan sonra hareket ve adalet İslam'ının bu son üssü de kudret ve aristokrasi İslam'ının her yönden başlattığı amansız saldırısı karşısında yenilgiye uğrar ve mücadelesi, düzenli hükümet mücadelesinden halk mücadelesine dönüşür -ki tarihte Şia'nın sınıfsal temelinin kesin ayrışmasıdır.

Sakife'nin teşkil anından itibaren o ihtilalin oyuncuları karşısındaki sınıfsal temelini tam olarak belirginleştirmiş olan mahrum sınıf -Şia- şimdi son hükümet siperini de yitirmesi nedeniyle, hükümet ve iktidarı ele almış olan halk karşıtı aristokrat sınıfı karşısındaki aleni, teşkilatlı ve düzenli mücadelesini düzenli olmayan yer altı halk mücadelesi biçimine dönüştürür.

İmam Hüseyin, Âşûra'da gerçekleştirdiği halk devrimiyle egemen aristokrat düzene onca görkem, azamet ve güzelliğine rağmen ilk darbeyi indirdi. Kılavuzu ve yolcusu halkın içinden ve halk için ayağa kalkan bir devrimdi bu. İmam, galip gelmeyeceğini ve halk karşıtı egemen düzenin onca asker ve propaganda gücü sayesinde yenilgiye uğramayacağını bilir, ama şunu da iyi bilir ki eğer kendisi hemen şimdi kendi kanıyla itiraz etmezse, şu anda iktidarda olan bu tevarüs edile gelen, gösterişçi, insanlık dışı ve İslam dışı düzen yüzyıllarca İslam ve Peygamber'-

in sünneti kılıfı altında halkı esaret ve bahtsızlığa sürükleyecektir -Allah rızası adına ve en kutsal değerler adına!

İmam Hüseyin'den sonra Emevî hükümeti Şam sınırlarını aşarak bütün İslam ülkelerine yayılır. Halihazırdaki en kirli unsurlar, bu insanlık dışı zorba ve cani imparatorluğun kudret mevkilerini ele geçirirler ve kendi iktidarlarını koruma ve yürütme yolunda her iş ve eylemi caiz, reva ve hatta lâzım görürler! Öyle bunaltıcı ve boğucu bir yönetim sergilesinler ki silahlı mücadele imkânı olmaması bir yana, söz söylemekten, ifade hakkından ve fikrî cephede mücadele etmekten bile eser olmasın diye en insanlık dışı varlıkları halka musallat ederler. O kadar ki cellât hükümdar Muaviye mescitte Ali'yi lanetleyince Hucr b. Adiy itiraz için ağzını açar açmaz, dinden çıktılar ve İslam ümmetinde kargaşa ve fesada yol açtılar, diye onun ve dostlarının aleyhine aynı halktan fetva alır...!

Ve müminlerin bu fetvasıyla onları topluca katleder.[75]

Böylelikle bir taraftan mahrum ve mazlum kesim, Şia imamlarının rehberliği altında en zor yeraltı mücadelelerini mümkün olan en zor şartlarda daha kesin bir kararlılıkla yaygınlaştırırken öbür taraftan insan katili egemen kesim, en şeytanca sömürü, istismar ve istibdat hareketlerini -bütün tarihe egemen olan- Peygamber'in sünneti adıyla uygular ve sürdürür...

Dolayısıyla bir yandan Şia'nın ve Ehlibeyt imamlarının sınıfsal temeli, bir yandan da onlarla karşı karşıya olan tarafın sınıfsal temeli, tarih boyunca tam olarak belli ve açıktır.

5- Sınıfsal Tavır

Sınıfsal temel (çıkış noktası) ile "sınıfsal tavır" arasında fark olduğu çok açıktır...

Sınıfsal temelin bir partinin zorunluluklarından olmasından başka sınıfsal tavır da bir partinin zatî özeliklerindendir. Aslında İslam'da ve özellikle Şia'da parti, ümmet ve millet, so-

[75] Evet, önce müminlerden fetva alırlar...

mut ve açık bir sınıfsal tavrı kendinde barındırır. Çünkü böyle olmaması durumunda bu partinin evrensel ve ebedî hedef ve misyonu -iyiliği emretme kötülükten sakındırma- örneklerini bundan önce zikrettiğim bir şekle dönüşür.

Burada hatırlatmalıyım ki sınıfsal tavrın hedefi olan sınıfsal ideallerin gerçekleşmesinden kastım, sadece halkın iktisadî ve maddî menfaatlerinin gerçekleşmesi değildir. Sanki mevcut düzende ve hâkim şartlarda temel hedef olan şey bu iktisadî menfaatlerdir ve bu tür sınıfsal meselelerin[76] altyapısı ortaya konulup değiştirilmeden ve bunların üstyapısında değişiklik olmadan her türlü mücadelenin planlanması, somut bir hedef ve gaye olmadığı için sadece zihin dünyasında söz konusudur ve kelamcıların, felsefecilerin ve profesyonel aydınların işine yarar!

Asil ilahî temellere dayalı da olan asil ve ileri hareketlerin çoğu toplumun mevcut sınıfsal meselelerinin alt ve üstyapısını kendi ideolojik ve pratik kalıpları içerisinde toplumun zihninde ve özünde ortaya koymadıkları için, başarıya ulaşsalar bile başarıya ulaşıp eski düzeni görünürde değiştirdikten hemen sonra yolundan sapmışlar ve onların cihat ve mücadelelerin meyvelerinin tamamı, aslında önceki sınıfsal düzenin yol ve geleneğini sürdürmekte olan güçlü kudretlerin eline yeniden düşmüştür! İran'daki Meşrutiyet hareketi, böyle bir hareketin örneklerindendir.

Safevî hareketi (Safevî devleti kurulmadan önce) çok ileri ve insanî esas ve temellere dayalı bir Şiî hareketti. Fakat o da toplumunun sınıfsal meselelerini hareketin ideolojik altyapısı ve mücadelesinin pratik üstyapısı düzleminde ortaya koymadığı için önceki düzenin zahirî olarak değişmesinden sonra yeni düzende hareketin rehberliği önceki egemen kesimin eline geçti ve

[76] Toplumun sınıfsal meselelerinin altyapısından maksadımın, onların toplumun vicdanında değiştirilmesiyle halkı onların üstyapısını değiştirmeye seferber edebilmek için hareketin ekonomik meseleleri ve toplumun gerçek sınıfsal yapısını ve bileşimini ele alan altyapısal ideolojisinin o kısmı olduğunu hatırlatmam fena olmaz.

toplumun üstyapısı olan -Şia'nın temelden değiştirmeyi hedeflediği- eski sınıfsal ilişkiler, öylece kalıp değişmedi, hatta eskisinden daha kötü hale geldi! Bu arada değişen tek şey, egemen kesimin muhabbet mercii idi! Şu anlamda ki önceki düzende egemen sınıf, gönlünde halifelerin sevgisini taşırdı, fakat bu eksik hareketten sonra imamların ve Ehlibeyt'in sevgisini gönlüne yerleştirdi.[77]

Evet, Safevîlerin zaferiyle birlikte halkın sınıfsal ilişkileri ve yaşama kalitesi daha iyi hale gelmedi, üstüne üstlük eskisinden daha da kötü oldu! Şiîliği kişisel, zihinsel ve deneysel inançlar ve muhabbetler bütünü olarak nitelemeyip de onu halk menfaatine belirli bir sınıfsal tavrı olan özel bir toplumsal yaşayış -mevcut müsellem metinlere göre- olarak görürsek, bu durumda önceki sistem ve bireylere ilişkin olarak elimizde bulunan zihinsel ve soyut sınıflandırmaların tamamı altüst olur ve meselâ Ömer b. Abdulaziz'in Safevî Sultanı Şah Hüseyin ile asla bir olmadığını anlarız. Bugün de dünya da öyle kimseler vardır ki Ali'nin adını asla duymamışlardır, ama Ali Şiası mantığına göre Ali'nin ve evladının methiyecisi olanlardan daha Şia'dırlar. Meselâ Afrikalı sömürü karşıtı karaman Patrice Lumumba'nın yolu ve fikrî ve toplumsal tavrı, bence Şiîliğin fikrî ve toplumsal yol ve tavrına, Ali'nin hayatına ilişkin bir kitap yazmış, ama filana (!?) takdim etmiş filan kimseden daha fazla yakındır. Serbedârî hareketi ise inanç temelleri bakımından Safevî hareketi gibi Şia'nın itikadî esasları üzerine kuruludur, fakat onun tersine sınıfsal meseleleri düşünce cephesinde de eylem cephesinde de tavizsiz olarak ortaya koymuştur.

Bütün Şiî hareketler -Ali'den bu yana- hep toplumun mayasını ve sınıfsal terkibini değiştirmek için toplumun itikat ve vicdan atmosferini değiştirmek gerektiğine inandığı için Serbedâriler de Peygamber sülalesinin hatırasını ve Ali'nin yol ve öğretisini

[77] Bu konunun bilimsel olarak mütalaası için "Kâsitîn, Mârıkîn, Nâkisîn"e bakılabilir.

canlandırarak Ali ve Şia imamlarının taraftarı olduğu o özel toplumsal düzeni yeniden hayata geçirmeyi amaçladılar. Bu yüzden bu hareket, daha başlangıcından itibaren egemen düzenin itikadî ve ideolojik altyapısıyla kavgaya tutuşurken aynı zamanda onun toplumsal üstyapısı ve sınıfsal düzeniyle de sıkı bir mücadele başlattı.[78] Bir taraftan görkemli bir fikir, eylem ve itikat mücadelesi yoluyla ideolojik altyapıyı açarken öbür taraftan silahlı mücadele yoluyla toplumun üstyapı cephesini açtı. Bir yandan bu ideolojik altyapının muhafızlarıyla -Ehlisünnet ruhanîleriyle-[79] fikrî savaşı başlatırken öte yandan bu toplumsal

[78] Böyle ilmî ve amelî olarak iki cephede yapılan mücadele (ideolojik ve pratik-altyapısal ve üstyapısal) tam da İslam'ın emri bi'l-ma'rûf ve nehyi ani'l-münkeri ile örtüşmektedir. Çünkü İslam metinlerinde emri bi'l-ma'rûf ve nehyi ani'l-münker, şu üç alanda zikredilmiştir: 1- Zihin (veya fikir), 2- İfade (ki toplam olarak ideoloji olarak adlandırılabilirler), 3- Amel. Daha zarifi şu ki aynı İslam metinlerine göre, emri bi'l-ma'rûf ve nehyi ani'l-münker görevini üstlenen mümin şöyle tanımlanır: 1- Kalp ile itiraf eden (akıl), 2- Dil ile ikrar eden, 3- Organlarıyla amel eden olmalıdır mümin.

"Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder; kötülükten meneder ve Allah'a inanırsınız" (3/Âl-i İmrân Suresi 110)

[79] İslam Peygamberi'nin rıhletinden hemen sonra Muhammedî Sünnîlik hızla Emevî Sünnîliğine doğru mahiyet değiştirdi ve devlet mezhebi haline geldi. Ondan itibaren Muhammedî Sünnîliğin asil hareketini halk İslam'ı şekliyle devam ettiren Ali Şiîliği oldu. Böylece sonunda kendisi de Safevî devletinin kurulmasından sonra Safevî Şiîliği haline gelerek halkın kulübesinden kopup tıpkı halifenin köşküne yapışmış olan Emevî Sünnîliği gibi sultanın köşküne yapıştı! Böylelikle Emevî Sünnîliği ile Safevî Şiîliği aynı mahiyete büründü: Biri onların hilafetine gerekçe üretti, öteki bunların saltanatına. Biri halifelerin sevgisini terviç etti, diğeri Ehlibeyt sevgisini. İkisinde ortak olan tek şey, iki ad altında halkın sömürülmesi, istismarı ve baskı altında tutulmasıydı. Emevî Sünnîliği, Osmanlı devletinin altyapısı haline gelirken, Safevî Şiîliği de Safevî devletinin altyapısı haline geldi. Bu iki ortak, Muhammedî Sünnîlik ile Ali Şiîliği – ki tek bir ümmetti- el ele vererek Batı sömürü sarayını sarsmasın diye, Ali Şiîliği ile Safevî Şiîliğini tek bir mezhep olarak ve Muhammedî Sünnîlik ile Emevî Sünnîliğini diğer tek ümmet olarak gösterdi. Böylece tek bir ümmet olan Ali Şiîliği ile Muhammedî Sünnîlik birbirinin kanını dökecek, kellelerden minareler yaptıktan sonra da ilk önce yine o Emevî Sünnîsini ve Safevî Şiîsini rahatça istismar edeceklerdi ve ikinci olarak da hunhar Batı, gönül rahatlığıyla yüzyıllarca sömürecekti!

üstyapının bekçileriyle -o dönemin çilekeş halkını vahşice istismar eden ve baskı altında tutan Moğol tımar sahipleri, feodalleri, büyük mülk sahipleri ile- kanlı bir savaş yürütmeye başladı!

Fakat Safevîye hareketinde hareketin rehberleri mülkiyeti gündeme getirmedikleri için eski düzenin hakim sınıfı, Şiîliği ve Ali ile diğer Ehlibeytin sevgisini can u gönülden kabul etti[80] de bu yolla yeni düzende mülkiyetleri yine elinde tuttu. Egemen sınıf, yeni hareketin ağırlık noktasının dış ve somut devrim olmayıp sadece iç ve soyut devrim olduğunu görünce hemen adını ve sevgisini değiştirip hareketin iddia konusu olan ad ve sevgiyi benimser ve böylece eski sınıfsal ilişkilerini sürdürmüş olur.

Bu Şiî hareketin öylesi zaferi ile birlikte Ali Şiîliğinin Safevî Şiîliğine geçiş aşaması başlar...

Şiîliğin halk kitlesi arasında bunca nüfuzu bulunup egemen sınıfın sınıfsal çıkarlarını korumak için en iyi vesile haline gelebildiği yerde ve yeni hareketin zahmetli rehberlerinin egemen sınıfın sadece sevgi merciini değiştirmesini istediği yerde, onlar kafayı mı yediler ki halk arasında nefret edilip dışlanan ve halifeye bağlılığı aşikar olan bir mezhebi benimsesinler?!

Böylelikle egemen sınıf, halkın elinden tutarak kendine yapıştırır ve bunun bereketiyle, tıpkı eski düzendeki gibi halkı daha iyi ve daha çok sağmış olur.[81]

Şimdi bu barışta, halk -Ali Şiası ve Muhammedî Sünnî- varlıktan sâkıt olmuşsa da halife, sultan ve imparator sağ ve sâlimdir!

80 "Egemen sınıf" açısından, kendilerinin "kap kacak"larına el sürmemek şartıyla, Şiî, Sünnî, derviş, materyalist, Marksist, egzistansiyalist veya devletin istediği başka herhangi bir şey olabilirsin!

81 Roma'da sezarlar, senatörler ve egemen sınıfa mensup diğer güç sahipleri, puta tapıcılığın, yıldıza tapıcılığın veya Yunan'daki mitolojik tanrılarla ilgili diğer dinlerin kendilerinin sınıfsal çıkarlarını temin edemeyeceğini ve Hıristiyanlığın bir taraftan herkesi fedakârlığa ve kendinden geçmeye zorlayan bir din olarak halk arasında harmana düşmüş ateş misali yayılıp ilerlediğini görünce, hepsi bir anda Hıristiyanlığa girer! Bay Jüstinyen de "Evet, ben ve adamlarım ve dostlarım hepimiz Hıristiyan olduk!" diye bildiri yayınlar.

6- Siyasi Tavır

Siyasî tavır, bir partinin bir diğer önemli ve özsel esaslarındandır. Siyasi tavrı olmayan bir parti aslında parti değildir. Millet -İslamî anlamıyla- de siyasî tavırdan yoksunsa, ona millet denmesi imkânsızdır. Bilakis bu, bir üniversitenin veya bilimsel bir kurumun bilginleri arasında revacı olup değiş tokuş edilen bir avuç bilimsel teoridir.[82]

7- Mücadele Geleneği, 8- Strateji, 9- Taktik, 10- Teşkilat

Artık vakit çok az olduğu için bu birkaç esasın ana çizgilerine özet olarak değinmeye çalışacağım ve gerisini size bırakacağım. Asıl konuya girmeden önce, birkaç cümleyle strateji ve taktik arasındaki farkı açıklasam belki yerinde olur:

Strateji[83], bir grubu bir noktadan (düşmanın) hedefler(ini) vurmak için sevk etme (askerî harekât) ve (kendi) hedefleri(ni) savunma planından ibarettir. Başka bir ifadeyle saldıran-savunan grubun başlangıç noktasından saldırılacak hedeflere (veya bizim dilimizle münkerlere) ve savunulacak hedefler (veya bizim dilimizle) maruflara hareket planına strateji denir. Bu tanıma göre, bir grubun stratejisi, harekete başlamadan önce strateji uzmanları tarafından belirlenmiştir. Meselâ saldırılacak veya sa-

"Hıristiyanlık gâlip geldi!" diye halk arasından sevinç çığlıkları yükselir (?). Fakat aynı Hıristiyanlık, aynı galibiyet ile "halk" arasındaki yerini bırakıp doğruca Senatonun ve İmparator sarayının göbeğine yerleşir ve "Mesih" ve "Sezar" birbiriyle omuz omuza aynı halka karşı işine gücüne bakar! Yani bir çırpıda "Senatör"den "kardinal"e ve "imparator"dan "papa"ya dönüşerek iki bin yıl daha işine gücüne bakar!

82 Tabii, bugün bu imkânsızların çoğu mümkün hale gelmiştir… Meşrutiyet hareketinde adalethâne (millî şûra meclisi) hayaliyle grevler yapıp mücadele etti. Kum'da ve Şah Abdulazim'de oturma eylemleri yaptı, can kaybı verdiler, fedakârlıklar gösterdiler ve özetle çok sıkıntı çektiler. Muzafferuddin Şah adına halka denildi ki "Evet, Âlâ Hazret, sizin adâlethânenizin –meclisinizin- olmasına muvafakat buyurdular… Temsilcilerinizi kendiniz seçin... Gelsinler meclise tartışsınlar, oy versinler, onaylasınlar, karar alsınlar… Bir şartla ki sadece siyasi işlere karışmasınlar." (!?!

83 Strategie

vunulacak mevzilere hareketin düzenli bir hareket şeklinde mi olacağı yoksa düzensiz partizan hareketi mi olacağı, kaç kişiyle ve ne tür bir teçhizatla harekete başlanıp devam edilmesi gerektiği ve önce süvarilerin mi yoksa yayaların mı hareket etmesi gerektiği ve operasyon yönetiminin kara kuvvetlerinin mi yoksa hava kuvvetlerinin mi elinde olacağı önceden belirlenmiştir.

Taktik[84] ise genel strateji takip edilirken saldıran-savunan grubun karşısına çıkan engeller karşısında en iyi ve en uygun tedbir, yöntem ve araçları devreye sokmaktan ibarettir.

Dolayısıyla birincisi, strateji önceden bellidir, oysa taktik, strateji uygulanırken ve eylemin içindeyken gündeme gelir. İkincisi, strateji kendi konumumuza ve düşmanın konumuna ilişkin önceden bilinenlere göre planlanır, oysa taktik, çatışma ve eylem göz önünde bulundurularak ve düşmanın devamlı tavrına ve öngörülemez engel ve gelişmelere göre uygulanır. Üçüncüsü, karargâh tarafından planlanan strateji, sınıf bireyleri için uygulamanın son aşamasına değin genel ve sabit bir plandır. Oysa sınıf güçlerinin komutanları tarafından ve bazen de savaşan birliklerin mensuplarınca -savaş şartlarına göre- planlanıp uygulanan taktik, ikincil ve geçici bir plandır. Öyle ki bazen bir stratejide iki farklı konumda çelişik iki taktiğin uygulanması gerekir.[85]

Bu partinin stratejisine gelince:

Daha önce değindiğim gibi, İmam Hüseyin zamanından itibaren Şia imamlarının mücadele şekli çeşitlilik gösterir. Mücadele şeklindeki bu çeşitlilik, önceden de belirttiğim gibi, Muhammedî İslam'ın veya Ali Şiîliğinin düzenli ve teşkilatlı gücünün Emevî İslam'ı karşısında yenilgiye uğraması nedeniyleydi. Şu anlamda ki artık onlar, Peygamber, Ali ve Hasan zamanındaki gibi zulüm sahiplerinin mutlak güçleri karşısında açıktan dü-

[84] Tactique

[85] Bkz. Ekler, no: 7.

zenli bir mücadele yürütemediler. Bu yüzden mücadele stratejilerini değişken şartlara göre değiştirdiler. Mücadele -iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma yolundaki mücadele- şekillerindeki bu değişiklik, İsmâilî Şiası stratejisi ve Zeydî Şiası stratejisi karşısındaki On İki İmam Şiası stratejisi meselesini ortaya koymaktadır.

İsmâilî Şiası, stratejisini zulüm hilafeti ile mücadele için imam ve rehberin her koşulda sadece silahlı mücadeleyi seçmesi gerektiği temeli üzerine kurmuştur.

Zeydî Şiası da bir yandan Ebubekir ve Ömer'i aklayıp bu yolla meseleyi birbirine karıştırdı ve sonuçta kitlenin sınıfsal tavrı kaybolup yok oldu.[86]

Öte yandan tek bir stratejiye inandı ve bu stratejiye göre Ali'nin ailesinden, ancak zulüm hilafetine karşı silahlı kıyam -kıyam bi's-seyf- etmiş imam ve rehberleri hak üzere saydı. Böylece bu görüşü yüzünden mücadelenin -ya da ümmetin rehberliğinin- devamlılık ve sürekliliğini pratikte ortadan kaldırmış oldu.

İmamî Şiası ise devamlılık ve sürekliliğin vesayet esasına dayandığına inanmaktaydı. Şu anlamda ki İslam Peygamberi'nin imamet[87] rolünün ve mücadele[88] rehberliğinin sorumluluğunu

[86] Bunlar çok hassas ve ince konular olup ne yazık ki bunların tam olarak irdelenmesine zaman yok.

[87] Peygamber'in imamet rolü derken kastım şudur: İslam Peygamberi'nin iki rolü ve misyonu vardı: Biri nübüvvet rol ve misyonu, diğeri imamet rol ve misyonu. Nübüvvet –veya ideoloji getirme- misyonu olan ilk misyonunu kendisi hayattayken tamamladı. Çünkü "hâtemü'n-nebiyyîn"dir.

Fakat onun ikinci misyonu, yani imamet –veya ümmet inşâ etme- misyonu onun döneminde sona ermedi, çünkü ümmet inşâ etme misyonu, kısa bir süre olan yirmi iki yirmi üç yıllık peygamberlik döneminde gerçekleşemezdi. Hareket rehberinin ideolojisine göre eyleme geçecek olan böyle bir iş, arka arkaya devam eden birkaç nesle muhtaçtır. Bu yüzden onun imamet misyonu kendi zamanında sona ermeyip on iki nesil daha devam eder.

[88] Zulüm yönetimine karşı mahrum kesimin mücadelesi esası üzerinde üç fırka da söz birliği içindedir. Onların bu konudaki tek ihtilafı, böyle bir mücadelenin stratejisi konusundadır.

on iki nesil boyunca on iki imam üstlenmektedir. Bunlar yukarıdan ve İslam devrimi komutanlığı ve hareketin ilk ideologu tarafından vesayet esasına göre tayin edilmiş olup Hz. Mehdi ile son bulur. İşte bu inanç nedeniyle de İmamî Şiası'nı itidal, ortayolculuk ve uzlaşmayla suçladılar!

Her halükârda bu üç stratejinin zahirine bakıldığında bugünün aydınının gözüne şöyle bir görüntü görünür: İsmâilî ve özellikle de Zeydî rejimlerinin stratejisi, devrimci rejimlerin stratejisine İmamî Şiası'ndan daha yakındır. Çünkü bu aydının gözünde İmamî Şiası stratejisi, tevarüs edilen muhafazakâr rejimlerin stratejisine diğer iki stratejiden daha yakındır!

Fakat tarih onlar hakkında, zahirlerinin devrimci olmasına rağmen tam olarak farklı bir yargıda bulunur! Çünkü bugünün aydınları, genellikle tarihî meseleleri sadece özel bir zaman kesitinde, soyut biçimde ve kendi zamanlarının gözlüğüyle görürler. Oysa defalarca söylediğim gibi, tarihî meseleleri bütünlük içerisinde, somut biçimde ve diyalektik bir bakışla görmek ve değerlendirmek gerekir. Çünkü bu yapılmadığı takdirde, tarihî meseleler hakkındaki yargı yanlış bir yargı olacaktır.

Dolayısıyla bir stratejinin değeri de onun sonuç ve getirisinden anlaşılmalıdır.[89]

İsmâiliyye'nin Hicrî beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci yüzyılda hilafet düzenini infilak ettirecek kadar büyük bir güç oluşturduğu doğrudur. Onların nüfuzlarının o zaman Alamut, Tabes ve Bircend köylerinde -buralar onların üsleriydi ve hâlâ da izleri durmaktadır- köylüler arasında geniş bir devrim hareketi oluşturacak ve hilafet sistemini -Selçukluları- çaresiz bırakacak kadar derin olduğu doğrudur. Hasan Sabbah'ın bugün bile benzerlerinin az görüldüğü güçlü bir terörizm meydana getirdiği de doğrudur. Ama bütün bunlara rağmen İsmailiyye'nin devamlılık ve sürekliliği tarihte öyle tecelli eder ki İmam Cafer

89 Hz. Mesih'in deyişiyle, her ağacı meyvesinden tanımalı…

Sâdık'tan[90] birkaç nesil sonra ansızın Prens Kerim Hân'dan ortaya çıkar! Bugün karısının ağırlığınca humus alan kişi! Öyle ki Nişabur'un bahtsız Hüseynâbâd köylüsünün hayatının her şeyi demek olan ve çay ve şeker gibi günlük masrafı için tek gelir kaynağı olan beş yumurtadan birini bu İmam hazretlerine vermek zorundadır... Çünkü Paris, tabii ki çok masraflıdır! En azında bütün İranlı halis muhlis Şiîler bütün bir yıl çalışıp didinmeliler ki onların gelirlerinin humusu, İmam hazretlerinin Lido'daki bir akşam yemeğini karşılayabilsin!!

Zeydiye Şiası'na gelince:

Zeydiye'nin rehberi Zeyd öyle bir adamdır ki şehitler tarihi ve âlemdeki özgürlük devrimleri, onun gibisini az görmüştür. Destanlar yaratan mukaddes ve coşkulu simasını ne zaman kafamda canlandırsam tüylerim diken diken olur. Öyle bir insandır ki o kanlı savaşta yiğitçe şehit olduktan sonra on dört yaşındaki oğlu Yahya, Horasan'da muazzam devlet kurumunu titreten bir kıyam gerçekleştirdi... Parlak bir simadır o. Onun ve oğullarının varlığından korkan Benî Ümeyye, onun mukaddes çehresini mazlum kitlelerin zihninde farklı ve kötü gösterebilmek için bütün propaganda mekanizmalarını seferber etti. Sanki Zeyd, hakiki imamlara muhalif imiş de o yüzden İmam Sâdık -ve diğer Şia imamları- da ona ve onun kıyamına karşıymışlar!! İşi oraya vardırdılar ki bu konuda bu Şia imamlarının ağzından rivayet uydurdular[91] ve ağızlara verdiler. Ne yazık ki Emevîlerin bu düzmece dosyaları çok muteber Şia metinlerine bile nüfuz etti.[92]

[90] Hz. Emir (Ali)'den İmam Sâdık'a kadar, İsmaililerle bizim imam ve önderlerimiz müşterektir. Fakat onların altıncı imamdan sonraki önderleri İsmail'dir. Sonra da birkaç devrimci şahsiyet. Sonrasıysa mâlum!

[91] Oysa İmam'ın şöyle dediğine dair çok sayıda rivayet vardır: "Zeyd, aslında bizim ailemizin yüzsuyudur, o ailemizin ümidiydi, canını ve hayatını bizim yolumuzda verdi."

[92] Bkz. Ekler, no: 8

Her neyse… Devrimci bir hareket önderi, birkaç nesil geçtikten sonra o kadar değişir ki ansızın İmam el-Bedr -şu anki Zeydiyye lideri- karşımıza çıkar![93]

Tarihin tekâmülünü seyredin:

O taraftan Hasan Sabbah, onca fedakârlığına, kendini ortaya koymasına, onca savaş ve çekişmelere, köylüleri organize etmesine ve zulüm hilafeti aleyhine tuğyan etmesine rağmen, sonunda Prens Kerim Han'a gelip dayanır!

Bu taraftan şehit Zeyd o denli cömertçe fedakârlık göstermesine ve genç Yahya o denli coşkulu kıyam etmesine rağmen, sonunda dünyanın en büyük şarap koleksiyoncusu İmam el-Bedr'e gelip dayanır![94]

İmâmiye Şiası ise daimi stratejisini bunların hiçbirisi üzerine kurmamıştır:

Ne kılıçla kıyam etmeyi daimi strateji olarak kabul etmiş, ne fikrî stratejiyi, ne eve kapanmayı, ne de İslam ilimlerini öğretmeyi. Ancak daimi stratejisini iki genel mücadele cephesinden oluşan zalim hâkim düzenle sürekli mücadele olarak belirlemiştir:

Biri, ideolojik cephe -eşekleştirme- olup hâkim düzen, felsefe, edebiyat, ilim, tefsir, fıkıh, usûl, hadis, şiir miir kılıfı altında Peygamber'in sünneti adıyla üretip halka yutturmaya çalıştığı ideolojik cephesi -eşekleştirme-dir. Diğeri, hâkim düzen eliyle mahkûm halk aleyhine gerçekleştirilmiş özel bir doku olan siyasî-iktisadi -istibdat, istismar- cephedir.

İmâmiye Şiası rehberliği, hâkim düzenin her iki cephesinin -ya da her üç boyutunun- farkındadır. Şu anlamda ki on iki Şia imamının stratejisi, belirtilen iki cephede de devam eden sürekli ve amansız bir mücadeleden ibarettir.

93 Bkz. Ekler, no: 9

94 Bkz. Ekler, no: 10

Daha açık bir ifadeyle İmâmiye Şiası'nın mücadele stratejisi, her zaman ve mekânda kendisinin ve düşmanın şartlarının, gerçeklerinin ve imkânlarının somut ve inceden inceye bilinip değerlendirilmesine dayanılarak üretilip yürütülür. Bu yüzden İmâmiye Şiası'nın stratejisi, sabit ve belirli bir strateji değildir ki uygun olmayan şart ve durumlarda mücadelesini gerçekleştirme imkânından yoksun kalsın. Hatta tam tersidir. Öyle ileri ve esnek bir yöntemi vardır ki her zaman ve mekânda kendisinin ve düşmanın değişen şartlarına göre sürekli ve amansız olarak devam eder. Öyle kapsamlı ve esnek bir üsluptur ki bütün farklı ve değişken tarih, düşünce, toplum, sınıf ve sistem şartlarında yolunu bulup her zaman doğrudan doğruya kendi hedeflerine doğru yürüme gücüne sahiptir.

Şia imamlarının belirledikleri çok çeşitli stratejiler bu ileri ve benzersiz tezin en güzel ve en açık belgesidir.

Kimi şartlarda yüz yüze ve düzenli silahlı mücadeleyi seçerler. Yarı İslamî iç gücün İslam karşıtı dış güçler karşısında tehdit edildiği başka şartlarda -ilk üç halife döneminde- ise susma stratejisini seçerler. Başka özel şartlarda da susma stratejisini, önce hükümete ve iktidara iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma ile ulaşıp ardından silahlı ve başka mücadele yöntemlerini uygulamak için seçerler. Hz. Emir (Ali)'in kendisi, önce öyle şartlarla karşı karşıya kalır ki o konumda o istenmeyen şartları değiştiremez. O uygunsuz şartlarda yönetimi ele alıncaya kadar susar. Yönetimi ele alır ve başka uygun mücadele yöntemlerini başlatır.

İmam Hasan, Hz. Emir'in de hilafete ulaşırken yaptığı gibi biat bildirimine göre iktidarı ele alır. Önce yüz yüze silahlı mücadele stratejisine göre savaşır... Ardından, böyle bir yöntemin sürdürülmesine imkân kalmayınca mücadele stratejisini değiştirir, yer altı mücadelesi yöntemini seçer. Öyle ki hatta işin başında Selman b. Serv ve Hucr b. Adiy, bu antlaşmadan şiddetle rahatsız olurlar. Fakat İmam'ın görüşmesinden sonra ikna ve hoşnut olurlar. Çünkü artık eski yüz yüze mücadele mümkün de-

ğildir ve bu yöntemin sürdürülmesi durumunda kesinlikle mevcut güçlerin tamamı yok olacak ve bütün mevziler düşmanın eline geçecektir. Bu yüzden İmam Hasan, az sayıdaki mevcut gücü muhafaza eder ve kendi mücadele stratejisini değiştirerek mücadeleyi yeraltında sürdürür. Bu antlaşma, Şia'nın mücadeleler tarihindeki yer altı mücadelelerinin ilk tohumudur.

İmam Hüseyin, askerî bakımdan düşmana galip gelmek için değil, imkânsızlık döneminde düşmanı rezil etmek için kan devrimi stratejisini seçer. Çünkü böyle bir şeyi, yapacak askerî gücü yoktur... Gördük, hâkim kirli rejimi öyle rezil etti ki yıllar yılı Ehlisünnet âlimleri bile Ehlisünnet halifeleriyle işbirliği yapamadılar.[95]

İmam Zeynelâbidîn, şehadeti bile seçemeyecek kadar zor şartlar altındadır!... Çünkü şehadet, bedava ölmeyi seçmek değil, düşmanın tepesine bir silah gibi inen ve onu rezil edip halkı bilinçlendiren bilinçli ve özgür ölmeyi seçmektir. Böyle toplumsal

[95] Ahmed b. Hanbel'in –Hanbelî fırkasının reisinin- oğlu Sâlih, halifenin hükümetinde bir yıl kadılık yaptı ve bu süre boyunca aşırı takva ve zühdü nedeniyle gece yarısı biri onun yargısına ihtiyaç duyarsa hemen yargılamaya başlayayım diye geceleri evinin kapısının dibinde uyuyordu. Uzun bir süre sonra, Ahmed b. Hanbel'in evinde ekmek hamuru yoğururlarken halifenin eski kadısı Sâlih b. Ahmed'in evinden hamur mayası aldılar ve Ahmed b. Hanbel, onun halifenin yönetiminde bir yıl kadılık görevi yapmış olması nedeniyle, o ekmeği yemedi ve ailesinin yemesine de izin vermedi. Ekmeği bıraktılar. Dedi ki bırakın bir dilenci gelirse ona verin. Fakat ona deyin ki mayası Sâlih b. Ahmed'in evindendir -ve hükümet kadılığından gelen paradandır-. O ekmek kırk gün Ahmed'in evinde bekledi ve hiçbir dilenci onu almadı. Ekmek kokuştu ve onu Dicle'ye attılar. Ahmed, ekmeği ne yaptınız, diye sordu. Dediler, Dicle'ye attık. Ahmed, ömrünün sonuna dek Dicle balığını yemedi..."!

Niçin? Bunca nefret nereden kaynaklanıyor? Niçin âlim ve avam, zengin ve fakir, halifenin kadısından uzak duruyor? Hüseyin'in ve dostlarının şehadeti yüzünden.

Fakat... Biz sanıyoruz ki Hüseyin sadece Şiîler arasında gündeme getirilip değerlendiriliyor. Bilmiyoruz ki Hüseyin onun şehadetini zaman boyunca ve zemin genişliğince gündeme getirip değerlendirmek gerekir. Böyle yapıldığını da görüyoruz.

bir sonucu bulunmayan bir ölümü seçmek, şehadeti değil, sonuçsuz ve akim bir ölümü seçmektir.

İmam Hüseyin ve savaş arkadaşlarının şehadet mesajını Zeynep gibi bir haberci, bu göğün kulaklarına çarptığı zaman sesi öyle yankılanır ki Mısır halkı o olaydan aylar sonra Ehlibeyt'e karşı öyle bir sevgi sahibi olur ki bugün hâlâ Mısır Ehlisünnet'inin günlünde işlerliğini sürdürür...[96]

Fakat İmam Zeynelâbidin, İmam Hüseyin'in aksine öyle şartlar altında bulunmaktadır ki ne Abbas gibi bir yardımcısı, ne Zeynep gibi bir habercisi vardır. Bakar ki şehadet onun için, zaman boyunca ve yeryüzü genişliğince herkesle konuşan ölüm değil sessizlik içindeki ölümdür (iyi ölme imkânı bile olmayan büyük adamlar için bu ne kadar acıdır...).

Görüyorsunuz, artık egemen düzenle karşı karşıya silahlı mücadele, bütün ölümsüz değerlerin ve sermayelerin yok olmasına neden olacaktır. Öyle sermayeler ki bunlar yok olduklarında Peygamber ailesinin bütün mirasının (İslam'ın gerçek devamının) insan toplumundan kökü kazınacaktır. Öyle değerlerdir ki bunlar yok olduklarında ya Şiîlikten ve Peygamber hanedanından söz edilmez olacaktır ya da olsa bile, Paris kabarelerinin en büyük müşterileri ve dünyanın en büyük içki koleksiyoncuları olan Prens Kerim Han'ların ve İmam el-Bedr'lerin ağzından olacaktır...![97]

96 Şu anda Re'su'l-Hüseyn ve onun hemen karşısında Zeynebiyye, Ehlibeyt sevgisi nedeniyle görkem ve azamete sahip iki gösterişli binadır –gerçi bu Zeynebiyye, Ali soyundan gelen Zeyneb adlı başka bir kızın kabri olup onlar Hz. Zeybeb diye bilmektedirler. Mısır'da Ehlibeyt adına bazı ziyaretgâhlar mevcut olup bunlar şu anda İran'da mevcut ziyaretgâhların çoğundan daha gösterişlidir ve halk buralara çok hürmet ve muhabbet besler. Kendim şahit oldum, oranın halkı ölülerini önce o Hz. Zeyneb'in –kendi Hz. Zeyneb'lerinin- türbesi etrafında tavaf ettirirler ve sonra da defnederler. Bu Ehlibeyt sevgisinin öyle gelişigüzel göstermelik bir sevgi olduğunu sanmayın. İstibdatçıların, istismarcıların ve halkı eşek yerine koyanların pek korktukları bir sevgiydi bu. Şu anda şiire, virde, hıçkırığa ve zâkirliğe dönüşen sevgi...!

97 Özellikle rehber ve imam önceden tayin edilmemişse.

İmam yetersiz imkânlarını ve egemen devletin en küçük grubu karşısında kolayca mağlup olup dağılacak olan (bu durumda Şiîlik de çeşitli İslam mezhepleri gibi tarihte kaybolup giderdi) az sayıdaki şiilerini seferber etmek yerine, o dönemde yönetimin sahip olduğu özel şartlara göre mücadele stratejisini değiştirir -özellikle şimdi düşman saldırılarının keskin ağzı İslam'ın fikrî köküne yönelmiştir.

İşte bu nedenle Bâkırîler -İmam Muhammed Bâkır ve İmam Cafer Sâdık- de mücadele stratejilerini derin bir fikir mücadelesi temelinde oluştururlar ve böylece birey yetiştirme ve insan yetiştirme yoluyla yeniden gerçek İslam temelinde bir ümmet eğitmeyi amaçlarlar. Böylece, Medine ve Peygamber mescidinden başka üssü kalmamış ve gittikçe tarihin unutuluş potasına düşmekte olan asil İslamî esas ve değerlerin ihyasından sonra yeniden gelecekteki şartlara uygun bir strateji geliştirmeyi düşünürler.

Öyle şartlar hüküm sürmektedir ki İran, Irak, Şam ve İspanya vs. gibi bütün büyük siyasî merkezler baskı hilafetinin eline düşmüştür ve bütün mescitlerde ve Medine üssü dışındaki bütün İslam saraylarının dinî üslerinde imamet ve adalet İslam'ı karşısında hilafet İslam'ı yaygınlaştırılmaktadır. O küçük üste rehber ve imam için mümkün olan tek şey, önce vahyin berrak kaynağını yeni baştan tanıyacak ve sonra bunun üzerine zulüm hilafetiyle mücadele için yeni bir strateji geliştirecek olan düşünen, tanıyan, haberdar, mümin ve mesul grubun yetiştirilmesidir.[98]

Öyle bir zamandır ki bir taraftan Emevîler çöküşe doğru gitmekte, bir taraftan da Abbasîler hızla sahneye çıkmaktadır. Şiddetle birbirinin canına düşmüş olan bu iki devin çatışması,

[98] Bugünün diliyle, devrimin altyapı ideolojisini irticai ve muhafazakâr unsurların dokusundan ayırıp ilk asil ideolojiyle donanmış partizanlar yetiştirerek savaşçı güçlerin çeşitli saflarını uygun bir strateji dayanarak yeniden oluşturmalıdırlar.

Medine'de bir nebze nefes alma fırsatı doğurmuştur. Bu fırsat bedava elden kaçarsa artık bir daha geri dönmeyecek ve İslam'ın bu tek nefes alınacak yerinin kapısını açık bırakmayacaktır. Öyleyse geçmekte olan bu fırsattan da yararlanılmalıdır. Nitekim bu iki imam öyle yaptı. Fakat çok geçmeden bu küçük fırsatı da onların elinden aldılar -ki Harun er-Reşid Abbasîlerin en büyük gücü haline gelip bütün rakiplerini bertaraf ederek büyük Abbasî hilafetini zirveye ulaştırdı!

İmam Mûsâ Kâzım, ömrünün tamamını İslam halifesi Hârun'un zindanında geçirir ve ifa edebileceği rolü ifa edemez…

… İmam Rızâ'nın stratejisi -tamamıyla yeni, hassas ve düşündürücü bir stratejidir- başlar.

Niçin İmam böyle hassas bir stratejiyi takip eder?

Bence sebebi şöyledir:

Aşura hadisesinden ve o temiz kanların dökülmesinden sonra Şia'nın feryadı kesilmeye yüz tutar. Artık hiç kimse, evlerin kuytuları hariç, Ehlibeyt'in hatırasını anma gücünü bulamaz. İslam Peygamberi'nden sonra tarihin saptığı yolu doğal ve normal göstermek ve halkın kulağına aslında Aşura'da bir şey olmadı, Şia diye bir feryat yoktu ve Ebubekir ve Ömer'in hilafetinden tutun da şu anda müşerref olduğumuz halife hazretlerine varıncaya dek bütün işler hep Peygamber'in kendi emriyle olmuştur ve bu yedi sekiz nesillik tarih aralığında anılmaya değer bir olay olmamıştır, diye fısıldamak için egemen düzenin bütün propaganda mekanizmaları harekete geçer!!

Sistemin propagandacıları ne dese avam halk can kulağıyla dinler. Tarihçi değiller ki tarihi anlasınlar, Aşura'yı tanısınlar. Halifenin eşekleştirici tellallarının oyuncağı olmuş sıradan insanlardır.

Sadece sınırlı Medine ve Hicaz bölgesinde hâlâ Peygamber ve onun ehlibeytinden bazı hatıralar kalmıştır. Fakihler ve bilginlerden -entelektüel kesimden- oluşan sınırlı bir çevrede İmam Muhammed Bâkır ve İmam Cafer Sâdık, Âl-i Muhammed'in bü-

yük şahsiyetleri olarak gündemdedir. Geri kalan insanların, Belh'ten Endülüs'e dek genel düzeyde, Peygamber ailesinin başına neler geldiğinden halifenin propaganda mekanizmalarının bereketiyle haberleri yoktur. Özellikle hayatını halifenin zindan köşelerinde geçiren İmam Mûsâ Kâzım zamanından itibaren Peygamber ailesinin temsilcisi ve Şiîlik bayraktarının halkla ilan bağlantısı bütünüyle kesilmiş, artık Şiîlik, Ali hareketi, Ehlibeyt, ismet, halkın mazlumluk ve bahtsızlığı vs. gündeme gelmez olmuştur. O kesintisiz fikrî ve amelî cihatların ve rehberliklerin hatırası zihinlerden bütünüyle silinmek üzereyken İmam Rıza imamete erişir.

... Memun'un kendi planıyla İmam Rıza'yı kendi İslam dışı düzenini makul göstermek için kullanmak istediği doğrudur. İmam Rıza'ya tevessül ederek Abbasî muhalefeti ve Horasan hareketleri karşısında bir set oluşturmak istediği (veya hilafetinin dayanak noktasını Arap aristokrasisinden bu yeni İran kaynaklı hareketlere çevirmek istediği -çünkü annesi İranlıydı ve Arap aristokrasisi ona karşı karamsardı) doğrudur. Fakat bununla birlikte İmam Rıza da düşmanın kendi karşısında açmış olduğu bu konum ve cepheden, düşmanın kendine karşı yararlanmak ve bu yolla Şia imametini, Şia hareketini ve bütün Şiî devrimlerin temeli olan ve unutulmaya yüz tutan şehadetleri kitlelerin zihninde yeniden canlandırmak istiyordu. Fakat Memun'un veliahtlık önerisi, onun ve Şia önderlerinin öğretisine aykırıdır.[99]

[99] Aynı İmam'ın ve Şiîliğinin mümin savunucusu, İmam'ın eylemini şöyle izah eder: "Hayır beyim. İmam aleyhisselamı baskı altında tuttular... Dediler, veliahtlığı kabul etmezsen seni öldürürüz... Bu yüzden İmam aleyhisselam da -böylece- veliaht olmak zorunda kaldılar."(!) Bu izahın neresini Şia'yı ve Şiîliği savunma hanesine yazmak mümkündür? Bu hânedanın en hakir takipçisinin canı paramparça edildiği halde en büyük güçler karşısında dize getirilemediği yerde böyle bir fikir ve hareketin önderi kendi canının sağlığını düşünüp Memun gibi zalim bir halifeyle işbirliği yapar mı?

...O zaman, niçin bilim adamlarına yaraşır edepli bilimsel eleştiri yapmıyorsun, diye nasihat de ederler. (?!)

Bu konunun neresi bilimsel konu ki biri böyle görüş bildirirken diğeri de

İşte burada İmam'ın davranışının karmaşık esprisi açıklık kazanır.

Çok ilginçtir!

İmam, bir yandan bu durumda hiçbir sözlü veya fiilî emir ve nehiy yapmamayı ilke olarak ortaya koyarken, öte yandan Horasan'ın yolunu tutar! İmam Rıza'nın aslâ hilafet için iyi bir araç olmayacağını sadece İmam'ın kendisi kendi imamet ilmiyle değil başkalarının da kendi bilinç ve vukuflarıyla bildiğinde kuşku yoktur -ancak Allah korusun imametten tamamen sıyrılıp Tâhir b. Zülyemineyn ve diğerleri gibi halifeyle elbirliği ederse o başka (ki bu da imkânsızdır).

Bir taraftan daveti kabul etmeyip Medine'de adı sanı bilinmez halde kalsaydı (ki şu anda sadece bir ziyaret yeridir), bu durumda hiç kimse İslam Peygamberi'nin hayatta bulunan ve vahyin berrak kaynağına vâsıl olan evladına ve vârislerine ilişkin sınırlı bir bilgi dışında başka bir şey bulamazdı. Çünkü haberler hep Bağdat hilafet merkezinde ve Rey, Rûm ve Kurtuba'dadır (!).

Babası İmam Mûsâ Kâzım ve dedesi İmam Cafer Sâdık, işte o Medine'de kaldılar, fakat hilafetin insanı öldüren propaganda mekanizmasının bereketiyle, o günün aslında bu halifeler eliyle Müslüman olmuş Asyalı, Avrupalı ve Afrikalı Müslümanları, kendilerinden kesinlikle bir haber alamadılar ve bu şiarları tazim ve ilim ve kültürü yayma perdesinin ardında Fatıma adında bir kadının feryadının, Ali adında bir hakkın gaspının, Hüseyin adında temiz bir kanın, Ebuzer adında yalnız bir sürgünün, Hucr ve Ammar gibi fedakâr şehitlerin unutulmaya terk edildiğini bilmediler...! Halifenin propagandacılarından sadece şunu duymaktaydılar: Bir grup, Peygamber'in mukaddes ailesi adına Medine adında bir köyde[100] toplanmış olup bunlar işi

şöyle desin: "İmam aleyhisselam, karısını ve çoluk çocuğunun canını ve kendi haysiyetini korumak için halkın aleyhine halkın düşmanıyla işbirliği yapmıştır."?!

[100] Ki şu anda bin dört yüzyıldan sonra toplam otuz bin nüfusu var.

dine zarar vermeye ve ümmette bozgunculuk çıkarmaya kadar vardırdılar ve mesele halledildi!

İmam, imametin Medine'de olmasını da uygun görmez. Öneriyi kabul edip hareket eder... Sistemin ihtiyacını o şartlar içinde bir vesile kılıp bunu bir haykırış kulesi olarak kullanarak onun üzerinden Şiîlik şiarını, Şia'nın yolunu, Ali'nin hakkının gaspını, dinden sapmayı, şehitlerin temiz kanlarını ve mahrum bırakılmış mazlumların haklarını bütün âlemin kulağına haykırmak ister.

Nişabur'da, on iki bin yazarın karşısında vahiy ailesinden ve imamet menşeinden olan kendisinden Kur'an'a ve İslam'ın büyük peygamberine ait yeni bir mesaj ve söz açıklamasını dilerler. Herkes yeni bir söz ve duyulmamış bir hadis beklemektedir. En derin felsefî, kelâmî ve fikrî meseleleri ifade etmesini beklerlerken, birden:

"Peygamber'in şöyle dediğini ben babamdan duydum, babam dedemden, dedem dedemin dedesinden duydu..."

Bütün zamanın bütün âlimleri, fakihleri, muhaddisleri ve müfessirleri, Peygamber'in vefatından iki asır sonra, onun evladının dilinden yeni bir söz duymayı beklemektedir.

"...Lâilâhe illallâh...!"

Siz fakihlerin, âlimlerin, filozofların vb. arasında fıkıh, ilim ve felsefeden vs. tutun da şiir ve edebiyata varıncaya dek şu tevhit hak sözü dışında her şey var: Lâilâhe illallâh. Oysa bu söz esastır... Birçok meseleyi ve konuyu bilen siz[101] asıl din ve atam Resûlüllah'ın şiarı olan tevhidi, Peygamber'in Medine'sinden gelen benden, benim yeni sözüm olarak duyunuz... Fakat sadece tek başına değil -ki tek başına felsefî, kelâmî ve zihnî bir söz olacaktır- bilakis onu kabul etmek:

"...Beni, yani imameti kabul şartına bağlıdır...!

Evet, bu tevhidin gerçekleşme şartı imamet esasıdır.

[101] Biliyorsunuz, "helâ" hakkında yirmi yedi teknik ve metodik mesele mevcut olup insan bunların hepsini uygulamak istese, bütün ömrünce "bu işle meşgul" olmalıdır.

Ben ve benim gibiler, bu tevhidin gerçekleşme şartıyız...!

İmam, o kalabalık topluluk karşısındaki bu kısa sözüyle, İmamet İslam'ı karşısındaki Hilafet İslam'ını reddeder; adalet İslam'ı karşısındaki kudret İslam'ını reddeder ve nihayet tevhit esasını imamet esasına inanma şartına bağlar.

Bu birkaç kelimenin hemen sonrasında İmam'ın kaderinin ne olacağı bellidir...

İran'ın her yerinde bütün Alevîleri katliama başlarlar. Bu ülkenin en ücra noktalarında Şiîleri ilk fırsatta kılıçtan geçirirler, ama bu büyük bir zaferdir!

İmam Rıza, bu stratejiyi seçerek kendisinden sonra tıpkı kanlı Hüseyin âşurâsı gibi büyük bir âşurâ tesis eder. O andan itibaren her Alevî, her Şiî, dağlardaki her sarp kayanın, tepenin ve dağın ardını, halkı uyandırmak ve zulüm hilafetiyle mücadele için bir siper edinir.[102]

Sonunda bekleyiş meselesine varılır.

Dolayısıyla Şiî rehberliği, hükümete ulaşan ve susan çabalayıcı rehberlik değildir. Esasında on iki neslin tarihinde hükümet karşıtı olan hareketin sürekli rehberliğidir! İmametin sürekli ve tayin edilmiş rehberliğinde ümmetin dağılıp her birinin düzenbaz bir sahtekârın peşine gitmesine izin vermeyen muhalif bir rehberliktir o.

Küçük gaybet dönemi başlar...

102 Bugün dağların en zor geçitlerinde ve en sapa yerlerinde gördüğümüz imamzâdeler, o katliamdan sonra çöllere ve dağlara sığınarak hilafet memurlarının ve kolluk kuvvetlerinin gözünden ırakta, adalete susamış ücra köylerin halkına nüfuz edip onları en korkunç dağların ve çöllerin kalbinde egemen zulüm devletine karşı ayaklandırmaya, Şia imamlarının mukaddes mücadele tohumunu onların arzulu ve dertli gönüllerinin derinliklerine serpmeye ve onu nesilden nesle daha verimli kılmaya çalışan Alevî ve Şiî şehitlerin kabirleridir.

Böylece her tepenin ardında, her kayanın yanında ve her duvarın altında bir şehit yatmakta ve bir imamzâde ayakta durmaktadır. (Bkz. "Zikrin ve Zikredenlerin Devrimci Rolü")

İmam, doğal bir kısa ömür uzunluğunda olan bu küçük gaybet döneminde kendi gizli merkezinden ulaklar yola çıkararak, bütçe ve teçhizat göndererek İslam ülkelerinin her yanında ve özellikle Belh ve Buhara'dan Nişabur'a dek İslam âleminin doğu bölümlerinde mücadele teşkilatına önderlik eder. Egemen düzen ne kadar gayret edip çabalasa da takiye taktiğinin herkesi içine alan amansız örtüsü karşısında bu on ikinci rehberi yakalayıp yok edemez.

Sonra büyük gaybet başlar…

Bu dönemde ümmetin rehberliği ve yönlendirilmesi Şiîliğin o ileri ideolojisine dayanarak kendi içinden en âlim ve en âdil rehberi seçerek masum İmam'ın niyabetinde, tıpkı onun gibi ve Şia imamlarının stratejilerine göre onların iki yüz elli yıllık mücadelelerini devam ettirip İslam ümmetine ve insanlığa tarihin güç ve para sahibi iki yüzlü sürgit düzeni aleyhine kılavuzluk (iyiliği emretme kötülükten sakındırma) etmek üzere ümmetin kendi uhdesine bırakılır.

Gaybet dönemi, ümmetin mücadelesinin önceden on iki nesle kadar yukarıdan ve devrim komutanlığı tarafından belirlenmiş olan rehberliğinin sürdürülmesi, aynı ideolojiyle, aynı hedef ve sloganlarla ve aynı strateji ve tavır alışla bilinçli Şia halkının kendisine intikal eder ve böylece imamın niyabetiyle en âlim ve âdil rehberi, ümmetin rehberliğinin kesintisiz geleneğini İslam ümmetinin ve insanlığın rehberliği işinde sürdürüp onların iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma alanındaki mücadelelerine daima rehberlik etsin diye seçerler. Böylece onlar, bu yolla halkı tarihin hep daha bir zorba, daha ikiyüzlü ve daha zengin hale gelen egemen ve kesintisiz düzeni karşısında uyandırıp bilinçli, imanlı ve mücadeleye hazır tutacaklardır. Böylece insanlık dünyada artık zorbalığı kabul etmeyecek, yoksulluğa rıza göstermeyecek, bilinçsizliğe teslim olmayacak ve onlara karşı kıyam edecekler ve sonunda kaim gelecektir.

Vesselâm.

İKİNCİ BÖLÜM

ŞİÎLİK TARİHİNDE ZİKRİN ve ZİKREDENLERİN ROLÜ

(Hüseyniye-i İrşâd Salonundaki
21 Şehriver 1351/12 Eylül 1972 Tarihli Konuşma)

Dertli Dinleyici İçin İlaç Gibi Bir Mesaj

İnsanlığın şehit ve şehitlerinin doğumunu bütün özgürlük ve adalet talep eden insanlara ve onun öğretisine iman eden bütün herkese tebrik ediyorum.

Özellikle onu tanıyan bütün herkese ve en önemlisi keşke onunla olsaydık ve keşke onunla olsak, diye arzu eden herkese.

Şehidin doğumunun büyük ve sarsıcı bir anlamı vardır. Bu yaratılışta şehit, doğumu olup da ölümü olmayan tek canlı varlıktır.

İrşâd teşkilatında basılıp dağıtımı yapılan Şehâdet konferansında, şehadet esasına ilişkin konuların birçoğunun orada yansıtılmadığı sonradan aklıma geldi. Bu yüzden bu akşam o konuşmayı tamamlayıcı şeyler ifade etmek istiyordum.

Şehidin Doğumu

Avrupa'da ve batı dillerinde şehit, güç yetiremeyiş döneminde öfkeyle mücadele için inancı yolunda ölümü seçen kimsedir. Şehadeti ve şehidi ifade etmek ve adlandırmak için kullanılan kelimeyle, İslam kültüründe bu yolda ölümü seçen kimsenin adlandırılması için seçilip kullanılan kelime, ilk İslam'ın görüşüyle İslam dışı görüş arasındaki farkı gösterir.

Avrupa ülkeleri şehide martyr derler.[103] Bu kelime, ölüm ve ölmek anlamındaki mort kökünden gelir. İslam'da ve özellikle asıl dayanağı şehâdet olan Şiîlikte martyr kelimesi yerine ve mort, ölüm ve vefat kökünden seçilmiş bir kelime yerine, "şe-he-de" kökünden gelen ve hazır bulunmak, hayat, tanık, canlı ve mevcut oluş örneği anlamına gelen bir kelime seçilmiştir. Bu iki kelime, Ali Şiası İslam'ındaki ve dünyanın diğer kültürlerindeki iki görüşün, iki bakış açısının, iki tür algı, şuur ve anlayışın farkını göstermektedir.

Şia tarihinde devrimci bir rol olan hatıranın ve hatırlayanların, yani zikrin ve zikredenlerin rolünü ele almama ve çok derin ve

[103] Bu kitaptaki "Şehâdet" bölümüne bakınız. (Derleyen)

temel olan o konudan şimdilik sarfınazar etmeme neden olan meseleye gelelim. Nedeni şu ki genel olarak hep okumakla, düşünmekle, araştırmakla, sormakla, bulmakla meşgulüm. Bu benim her zamanki işim. Bulduklarımı ifade etmeliyimdir. İşte okuyup yazmamın ve söylememin nedeni.

Okuyor, arıyor, buluyor ve söylüyorsam, beni buna sevk eden ruhuma kök salan bir derttir. Bütün bunlardan geri durursam, ruhumla bir olan dert beni öldürecek. Tarihimize, kültürümüze, dinimize ve halkımıza hücum eden ölümcül bir hastalık var ve bir anlık gaflet her şeyi yok edecek.

Bu yüzden rahat duramıyorum. Çünkü dert, rahat durmaya fırsat vermeyecek kadar şiddetli. Hastalar ise başkalarının hoşuna gidip gitmemesini düşünme imkânı vermeyecek kadar yakınlar ölüme.

Görüyorsunuz ben, rahat ve düzenli tertipli, muayene edip reçete yazan dertsiz bir tabip değilim. Bilakis dertliler kalabalığında dert sahibi biriyim. Şu farkla ki derdi belki diğer insanlardan biraz daha fazla hissediyorum ve sorumluluğu bazı resmî sorumlulardan daha şiddetli ve derinden tanıyorum. Belki de böyle değildir de maslahatı düşünemeyecek kadar yerinde duramazın biriyimdir sadece. Belki de muhafazakârlığa aklî gerekçe getiremeyecek ve sadece ne şiş yansın ne kebap kabilinden bir şey söylemeye yönelemeyecek kadar isimsiz ve ekmeksiz biriyimdir. O halde ne profesyonel bir yazarım, ne profesyonel bir konuşmacı. Benim dinleyicim de profesyonel bir dinleyici olamaz (değerli dinleyiciler).

Ben normal işlerimin yanında yazan ve konuşan biri değilim ve yazmayı ve konuşmayı bir iş olarak da seçmedim ki. Bu benim gece gündüz feryadım ve nefes alıp verme sesimdir. Aramasam, bulmasam, yazmasam ve konuşmasam öldüm demektir.

Bu yüzden yazmak ve konuşmak için vakit tanımıyorum -nefes almak için belirli bir vakit tayin edilebilir mi? Dert çekmek ve bağırmak için adap erkân aranabilir mi? Gerçekleştirmek için

bir süreliğine nefes almaktan feragat edebileceğim bir iş bilmiyorum asla.

Ve doğal olarak okuyucum ve dinleyicim de nefes alıyormuş gibi okumalı ve dinlemeli, tıpkı benim nefes almam ve yaşamam gibi.

O halde böyle bir konuşmacı ve dinleyici arasındaki ilişki, normal, doğal, makul, mantıklı ve profesyonel konuşmacıyla dinleyici ve yazarla okuyucu arasındaki ilişkiyle bir olamaz.

Bir akşam, normal olmayan bir ruh hâliyle -ve dinleyicilerimde de böyle bir ruh durumunun var olduğunu hissederek- bu hayati meseleyi ele alırdım, Safevî Şiası'nı bir kenara bırakıp Ali Şiîliğiyle doğrudan bağlantı kursaydık eğer. Böylece ışığı, doğrudan doğruya -ayrıştırma filtrelerinden geçmeksizin- kalplerimize yansır ve üçüncü dünyanın bugünkü vicdanı, çağın âsi nesli ve Müslümanların sorumluluk ve bilinç yüklü vicdanları -bütün dünyada- Şiîliğin asıl şiarlarını -imamet, adalet, iman ve vahdeti- kabul ederdi. Çünkü bugünün dünyasının temel sloganları şunlardır: İman (Batı'da), adalet ve sınıf karşıtı mücadele (Üçüncü Dünyada) ve iman, adalet, sınıfsal sömürüyle mücadele ve özellikle emperyalizm ve Siyonizm karşısında birlik (İslam dünyasında). Bunlar, Ali Şiîliğinin temel şiarlarıdır. O zaman yanlış bir dinleyicinin -ki profesyonel dinleyicilerdendi; işi ve hayatı olan (!) ve fırsatlarını iş, aile, gezme, sağlık ve çok makul ve mantıklı ihtiyaçlar arasında taksim eden ve birazını da hayır işlerine ve dine ayıranlardandı- sesi yükselmişti: "Hanımımla dinî toplantıdan sonra saat 10.05'te çelokebapçıya gitmek üzere sözleşmiştik. Fakat saat 11 oldu program bitmedi, hanımım hanımlar bölümünde, ben de beyler bölümünde, birbirimizden uzakta, çelokebaptan uzakta!" Sonra nasihate sıra geldi: "Beyefendi, insanların programı var. Siz öyle bir şey yapıyorsunuz ki insanların programı altüst oluyor. Bir daha gelmezler. Programları zamanında biten bir yere giderler..." (!) Görüyorsunuz, ne bu bizim derdimizin feryadının dinleyicisi olabilir, ne de biz din ve itikatlarıyla ilgilenmek için program yapan, bazen çelokebaptan

önce ve bazen de çelokebaptan sonra bu işe vakit ayıran ve her halükârda din ve itikatları çelokebabın yanında teferruat olan böyle dertsizlerin konuşmacısı olabiliriz!

***

Zikrin ve Zikredenlerin Devrimci Rolü

Şia tarihinde hatıranın (zikrin) ve hatırlatanların (zikredenlerin) devrimci rolü başlığı altında Şiîlerin kendine özgü bütün akide ve şiarlarına değinmek istiyorum. Hatta bugün toplumsal bilinç ve sorumluluk sahibi bir aydının -bilimsel bir ileri görüşe de sahip olan aydının- gözüne mevhum, mantıksız, uyuşturucu ve irticai görünen ve ister dindar olsun ister dindar olmasın, ister halis ve inanmış Şiî olsun, ister Şiî olmasın, mahkûm etmekte tereddüt etmeyeceği akide ve şiarları ele almak istiyorum. Şiîliğe inanan ve onu çok ileri, kurtarıcı ve şuurlandırıcı -hatta günümüz insanı için- bir mezhep olarak gören ve tanıyan bizler bile bu meseleleri şiddetle mahkûm ediyorduk ve toplumun zihnini arındırmak ve Şiîliğin esas ve temel inanç ve meselelerini kabul etmeye onları hazır hale getirmek için bunlarla mücadele etmek ve bunları ortadan kaldırmak gerektiğini söylüyorduk.

Dolayısıyla konuşmamın konusu, temel inanç ve şiarlar ile ileri aydınların -üstelik şiddetle Şiî olan aydınların- gözüne avamca, geri ve kötü görünen gelenekler, tezahürler ve edimlerdir.

Burada eleştiri konusu edilen inanç ve hükümleri somutlaştırmak ve bu inançların bu tipler açısından -bu cümleden olarak benim açımdan- niçin eleştirildiğine ve ilk Şiîliğe -yani gerçek ve hakiki İslam olan Ali Şiîliğine, ıtrete ve Peygamber ailesine- niçin aykırı ve çelişik olarak algılandığına açıklık getirmek istiyorum.

Gerçeklikleri Kendine Özgü Zaman ve Mekân İçerisinde Değerlendirmek

Toplumbilimsel bir esasa göre birçok kavramın anlam, misyon ve rolü, toplumun değişmesi sürecinde ve zaman ve tarih değiştikçe değişir. Bu değişim ve dönüşüm, olumludan olumsuza, en devrimci rolden en geri role varan bir fasıladır.

Tarih ve toplumsal değişim ile toplumsal sistemler arasındaki fark, bazen bir kavram ve olguyu öyle değiştirir ki hayır şerre, irticai olan devrimci olana, devrimci olan irticai olana dönüşür ve mantıklı olan mantıksız, mantıksız olan mantıklı görünür.

Bu yüzden mutlak hakikat ve esaslar -kastım, bütün toplumsal düzenlerde ve bir toplum tarihinin bütün değişken dönemlerinde sabit olan sınıflar üstü ve bilimsel ifadeyle tarih üstü[104] hakikat ve esaslardır- dışında kalan birçok insanî hüküm, amel ve düşüncenin kendi zaman ve mekânları içinde birtakım anlamları vardır ki bu zaman ve mekân -yani toplumsal durum- değişince o anlam da değişir.

O halde her olguyu değerlendirirken ona ortaya çıktığı çağda görüldüğü bakışla bakmamız gerektiğini büyük bir esas olarak kabul etmeliyiz. Eski dönemlerde ortaya çıkmış ve zamanında kendine özgü işlevi olan olgulara sanayi devriminden, büyük Fransız ihtilalinden, dünya devrimlerinden, üretim sisteminin, toplumsal, iktisadî, ailevî ve ahlâkî ilişkilerin değişmesinden iki asır sonra yirminci yüzyıl bakışıyla bakılmamalıdır. Böyle bir bakışla bir hüküm ortaya koyarsak bu mantıklı -çünkü bugünün mantığıyla değerlendirmişizdir- ama yersiz ve değersiz bir hükümdür. Çünkü mahkûm ettiğimiz şey bugün yoktur; başka bir döneme aittir ve başka bir anlamı vardır. O halde Profesör Berck'in deyişiyle, "Her toplumsal gerçekliği kendi zaman ve mekânında değerlendirelim." Meselâ İslam'da ve Peygamber'in hayatında çok eşlilikten söz edeceğimiz zaman toplumsal ilgi ile zaman ve mekânı da ölçüt olarak alıp değerlendirme konusu etmeli ve ondan sonra değerlendirmeye koyulmalıyız. Toplumsal bir olguyu -bir kanun veya eylemi- tarihsel ve toplumsal ortamından ayırarak mutlak ve mücerret olarak yargılamak avamcadır. Çünkü her olgu, toplumsal düzenler değişirken eksi sonsuzdan artı sonsuza kadar değişir ve en ileri olgular halinden en geri olgular haline gelir.

[104] Suprahistorique

Burada kastımın, tabiat kanunları gibi her zaman sabit olan tarih, sınıf, iktisat ve toplum üstü mutlak inanç ve hükümler olmadığını bir daha tekrarlamayı gerekli görüyorum.

Bu bakışın Şiî şiarlarında keşfi benim için çok sarsıcı ve heyecan vericiydi. Çünkü bundan önce şimdiki Şiî toplumunda var olan ve yanlış algılanıp değerlendirilen itikadî ve amelî konuların çoğunu hep yerden yere vurup eleştiriyordum ve bütün bunların ortadan kalkmalarını ve yerlerini Şia'nın ilk hakikatlerine bırakmalarını arzuluyordum. Farkında değildim ki bunların, Şia'nın özel tarihî alınyazısında devrimci, mantıksal ve kurtarıcı bir rolü vardı.

Böylece şimdi, öğrendiğimi kendim ve başkaları için bir ders olarak ortaya koymak ve demek istiyorum: Her dinî veya toplumsal olguyu toplumumuzda bulup değerlendirerek, mantık ölçüsüne vurduğumuzda ve bugün söz konusu olan sorumluluklarla kıyaslayıp mantıksız ve olumsuz bulduğumuzda, zamanın bilimsel kurallarını ve tarih ölçütünü -yani onun tarihî kaderindeki özel serüvenini- de göz önünde bulunduralım ve onu kendine özgü zaman ve mekânına yerleştirerek değerlendirelim.

O halde dinimizin itikadî, amelî ve toplumsal olgularını derin ve ilmî olarak tanıyıp anlamak için ve Şia'nın İslam tarihindeki -hem dinî hem toplumsal bakımdan- özel misyonundan haberdar olmak için, şu anda kendileriyle temas halinde olduğumuz meseleleri kendilerine özgü zaman ve mekân kaplarında değerlendirmeli ve tanımalıyız. Yani önce Şia'ya özgü tarihî kabın ne olduğunu belirgin kılmalı, sonra da bu meseleleri o kaba dökerek ölçüp değerlendirmeli, yargılamalı ve seçmeliyiz.

Yine buracıkta açıklamalıyım ki İslamî ve Şiî hakikatler, sabit ve değişmez hakikatlerdir. Değişmesi gerekense inanmanın türü, zamana uygun gerecin niteliği, maddi ve manevî araçlar ile bu sabit hakikatleri canlandırıp koruma ve yaymada ortaya koyacağımız çabanın şekli, tarzı ve türüdür. Çünkü bir kimse zama-

nın gereklerine göre İslam'ın itikadî veya amelî esaslarında değişiklikler yapılması gerektiğine inanıyorsa dine inanan biri olarak tanınamaz, ama belki toplumsal bir rehber, bir düşünür veya kendi toplumu için iyi niyet sahibi bir kimse olarak kabul edilebilir.

Çeşitli Şiî ve İslamî fırka, cenah ve görüşlerin hepsi şu inançta ortaktır: "Kur'an ve Sünnet'ten çıkarılan esaslar -itikadî ve amelî esaslar- değişmezdir, ama bu sabit esasların savunulma, sunulma ve ortaya konulma tarzı konusunda çeşitli görüşler -Şiîlik ve Sünnîlikteki görüşler- arasında ihtilaf vardır."

Bu yüzden bir grup -bizim gibi- İslam'ın sabit hakikatiyle Şiîliğin değişmez esas ve değerlerinin zamanın değişim halindeki anlayışlarına aktarılması ve ilmî dile, toplumsal görüşe ve zamanın ihtiyaç, dert ve güçlüklerine göre ve bu somut mesele ve gerçeklikleri göz önünde bulundurarak ortaya konulması gerektiğine inanır. Çünkü vahiy, varlık veya tabiata ait bir gerçeklik gibidir ve esasları sabittir. Fakat değişim ve gelişim halinde olan ilimdir, yani bizim dış gerçeklikle olan ilişkimizdir. Bunların değişip gelişmesiyledir ki tabiatı oluşturan ve ilmî kanunlar adını taşıyan sabit esaslar açıklık kazanır.

Vahiy -nâzil olan şeyler bütünü- sabit, ilmî ve değişmez bir gerçekliktir. Bu, bizim bu gerçekliğe -Kur'an'a- dair bilgimizdir. Çıkarsama, anlama, yorumlama, uygulama ve tebliğ etme tarzımızdır insanlığın değişim ve gelişimine ve sistemlerin, dertlerin ve ihtiyaçların çeşitliliğine göre gelişim gösteren.

Bu yüzden, değinmek istediğim şey, benimle aynı düşünce ve inançta olan birinin başka bir yerde ve başka dinleyiciler için değindiği şeyin aynısıdır. O bana hak vermelidir, başka muhataplarla -düşünce, kültür ve gelenek bakımından onun muhataplarından farklı olan muhataplarla- yüz yüze olduğum için başka bir dil seçmek, başka terimler kullanmak ve ondan ayrı bir bakış tarzı ortaya koymak ve çıkarsamada bulunmak durumundayım.

Bu dil farkı ve görüş ve çıkarsamadaki değişim olmalıdır. Çünkü din pazarı kesada düştüyse bu, gerekli dil, görüş ve çıkarsamanın olmaması yüzündendir. Yoksa maneviyata olan ihtiyaç ve hakikati bulma kaygısı -kültür bakımından geri kalmış toplumumuzda bile- asla bugünkü kadar olmamıştır. Bugünün okumuş genci -ki dinden yüz çevirmekle suçlanır-önceki ve daha önceki nesilden -ki dine inanmakla ve hakikatçilikle suçlanır!- daha fazla merak, ilgi ve eğilim sahibidir. İslam'dan onun diliyle söz ettiğimiz her yerde senden daha fazla iman ve sorumluluk sahibi olduğunu göstermiş ve bu sözle her sözden ve onun kaderini kendi elinde görenlerin sözünden daha fazla ilgilenmiştir. Üniversite öğrencilerimiz, kendi dilleriyle yazılmış dinî kitapları kendi ders kitaplarına da -sınav gecelerinde bile- tercih etmişlerdir. O kadar var ki imkânını bulunca derslerden kaçmışlar ve dini kendi dil, kavram ve akıl yürütmeleriyle anlatıldığını duydukları yerlere gelmişlerdir. Bu neslin diliyle yazılmış dinî kitapların ortalama tirajının yirmi binken sanat, şiir, edebiyat kitaplarının vs. -ki şiddetle moda oluşturmakta ve moda olmaktadır- ortalama tirajının iki bin olması boşuna değildir.

Bu ihtiyaç ve coşku ne zaman ve nerede olmuştur? Oysa şimdi vardır. Diliyle aşina olursak ve dilimizi anlarlarsa kabul ederler.

Bizim kimi Müslümanlarla olan ihtilafımız, dildeki ikiliğin sonucu olan yanlış anlamalarla ilgilidir. Dilimiz onun dilinin dışında olduğu için dil ayrılığını akide ayrılığı sanmıştır. Meselâ İslambilim'de şöyle diyorum: "İslam'ın esaslarından biri, insan ile Allah arasında doğrudan irtibat kurmaktır." Bana soruyorlar, "Öyleyse din âlimlerinin, İslam ve Şia ruhanîlerinin varlığına ne diyorsun?" Ben aynı İslambilim'de bu soruya cevap olarak şöyle dedim:

"Toplumsal ilişkilerin, bilimlerin, fikirlerin ve insanların maddî ve manevî ihtiyaçlarının gelişmesi nedeniyle dinî meselelerin gelişmesi, gitgide İslam tarihinde uzmanlık meselesini ortaya çıkardı. Tıpkı Yunan felsefesinin serüveninde gördüğümüz gibi. Bu nedenle doğal olarak bütün çabalarını dinî ilimlerin öğreni-

lip ve öğretilmesine vakfeden kimseler ortaya çıktı. Çünkü İslam'ın ilk döneminin tersine herkes hayatın başka işleriyle uğraşmanın yanı sıra en azından kendi ihtiyacı olan dinî meseleleri öğrenemiyordu. Bu yüzden din âlimi adında bir kesimin ortaya çıkması zaruret haline geldi. Fakat hukuk, toplumbilim ve siyaset bakımından zaruret ile resmiyet arasında fark vardır. Tıp ve fizik âlimlerinin varlığı zaruridir, ama bunlar münhasır resmî makamlar değildir. Dolayısıyla tıpta veya fizikte istibdat, taşlaşma ve duraklama meydana getiremezler. Fakat resmî olsalardı böyle bir gücü bulurlardı.[105]

Zaruri makamlar hep ihtiyaç konusudur ve toplum ihtiyacının ve bütün halkın bilinç ve haberdarlığının etkisiyle ve herkesin iradesiyle seçilmiştir; halkın başvurduğu, itimat ettiği yerlerdir. Gasp ve haksızlık edemezler, kirli olamazlar. Çünkü liyakati ve güzel insanî sıfatları nedeniyle seçilmişlerdir. Fakat resmî bir makam, bu sıfatlar olmadan da resmiyet taşımaktadır.

Halkın seçtiği bir gece bekçisi ve güvenlikçi, hırsızla beraber olup kendisi taşkınlık ve gaspa yeltenemez. Okulsuz bir mahallede halkın kendisi tarafından ders vermek üzere seçilmiş olan bir öğretmen, cahil, sapık ve kötü olamaz. Fakat resmî bir makam, resmî bir bekçi ve beşinci dereceden -örneğin- bir öğretmen kendini kabul ettirmiştir ve onun karşısında kim durabilir?

O zaman bunca örneğe ve açıklamaya rağmen, tesadüfen bilgili kültürlü de olan biri (!) oturup diyor ki filanca -yani ben- İslam'da ilmî ve ruhanî makamların resmiyetini kabul etmiyor. Kabul etmeyişimle ruhanîlere hakaret ettiğimi sanıyor. Oysa dilimi anlasa resmî sayışım hakarettir. Zaruri sayışım ise takva, ilim, zaruret ve ihtiyaç nedeniyle halk tarafından seçilmiş olan ruhanîliği teyit ve tazimdir.

İslamiyet'in ilk döneminde yılın üç ayında çalışıp geri kalan zamanda işi gücü olmayan Müslüman kardeşim, kendisi doğrudan doğruya dinle ve itikat esaslarıyla yüz yüze gelebilmektey-

[105] *İslambilim* (Farsça orijinali), s. 33

di. Üstelik ne dinde bunca doğru yanlış karışıklığı vardı, ne de bunca meşgale ve iş vardı. Fakat çeşitli felsefelere ve başka kültürlerin tezahürlerine karışmış olan İslam'la yüz yüze gelişimizden sonra, iş güç de araştırma ve derinlemesine irdeleme fırsatı vermez olunca, İslam kültürü de günden güne genişleyip desiselerle, tahriflerle ve çeşitli unsurlarla karışık hale gelince, İslam kültür, tarih ve ilimlerinde uzman olan kimselerin varlığı zorunlu hale geldi. O halde bunlar, İslam toplumlarının toplumsal, kültürel ve medenî vaziyetinin evrilmesi sonucunda varlıkları ilmî ve İslamî bir zaruret halini alan ve zaruri makamlar haline gelen kimselerdir ve doğal olarak resmî ruhanîlikte, Hıristiyanlıkta olduğu gibi münharif ve bilgisiz olamazlar.

Bu tür konuları gündeme getirince saldırıya uğruyorsak bu, yanlış anlama ve dil ikiliği yüzündendir. Dil ayrılığının göstergelerinden biri de dil bilmezlerden birinin Şia Olma Sorumluluğu kitabının adından yaptığı çıkarsamadır. Demiş ki Şia olmak suç mu da sorumluluğu olsun? Hakkı da var. Çünkü o, bugünkü aydının dilinde sorumluluğun hassas ve mukaddes bir kelime olduğunu bilmiyor. O, bu kelimeyi sadece simsarların, rüşvetçilerin ve daire mensuplarının dilinden duymuştur. Şöyle derler: "Hayır beyefendi, bu suçtur. Yapamam. Benim için sorumluluğu var."(!)

Görüyorsunuz, sadece dili anlamıyorlar. Yoksa ben de diyorum adalet, onlar da diyorlar adalet. Ben fikirdaş ve dildaşıma İslamî adaleti Allen Dulles'ın sözünü ettiği adaletle karıştırmasın diye anlatabilmek için diyorum ki "Şia'nın dayanak aldığı adaletin anlam boyutlarının en temeli sınıf karşıtı mücadeledir". O ne dediğimi anlamıyor ve başka bir adaletten söz ettiğimi düşünüp "Şia'nın adaleti toplumsal sınıflarla ilgili değil, âhiretle ilgilidir" sanıyor.

Toplumsal Zaruret ve İlahî İrade

Bazen Şia ve İslam'a ilişkin konulara toplumsal ve sınıfsal açıklamalar getirdiğim ve oysa bu konuların sadece ve sadece ilahî

olarak açıklamasının olduğu yolunda eleştiride bulunuyorlar. Yani onlara göre şöyle demem doğru olmuyor: "İslam hareketi öyle bir zamanda meydana geldi ki zamanın ona ihtiyacı vardı ve yedinci yüzyılın İranlısı, Yunanlısı ve Arap'ı sınıf ayrımcılığından, yönetimin ve yöneticilerin istibdadından ve ırk ayrımcılığından her zamankinden daha fazla ve bilinçli olarak muzdaripti. Bu zemin, İslam'ın o zamanın medenî toplumlarının büyük bir bölümüne -birinci yüzyılın ilk yarısında- öylesine geniş ve şiddetli olarak yayılmasına neden oldu…"

Diyorlar ki İslam'ı toplumsal ve tarihsel bir olgu olarak görmen maddî bir yorumdur. Oysa İslam, vahiy kaynaklı bir olgudur ve gökten nazil olup yayılması ve başarısı da Allah'ın iradesiyledir. Ben burada, toplumsal olgunun, tarihsel olgunun, tarihsel zaruretin ve toplumsal kanunun ilahî iradeyle çelişmediğini söylemek istiyorum. Çünkü İslamî görüş, vahdetçi bir bakıştır ve toplumsal, kanunî, maddî ve iktisadî olan her şeyi Allah'ın alanının dışında ve olağan dışı, gaybî, kanun dışı ve bilimsel esaslara aykırı olan her şeyi de Allah'a mensup kılan görüş İslamî bir görüş olamaz, bilakis İslam dışı bir dinin görüşü olabilir. Çünkü tevhidin ilk anlamı, varlık âleminde -gaybda ve şehadette, maddiyat ve soyutlukta, tabiatta ve tabiat dışında- olup biten her şeyin bilimsel kanunlardan doğan bir olgu olmanın yanı sıra Allah'ın iradesinden de kaynaklanan bir olgu olduğudur. "Tarihsel belirleyicilik böyle gerektirir"i "ilahî irade böyle gerektirir" gibi kullanırız. Bir açın elindeki bir parça ekmekte, gaybî bir olgudaki kadar Allah'ı hissetmek mümkündür.

Öyleyse niçin bilimsel kanunlara, tarihsel belirleyiciliğe, iktisada ve mantığa aykırı olan şeyleri Allah'tan bilmeliyiz? Niçin sadece biri ölünce Allah'ın alanına girdiğini söylemeliyiz? Ölümden önce kimin alanında ve kudreti altındaydı ki? Yoksa Allah âhirette dünyadakinden daha mı fazla mevcuttur? Yerde gökten daha mı az, ruhta cisimden daha mı fazla ve ekmekte namazdan daha mı az?

Gerçekten tevhidi nasıl anlıyorsun?

O halde, İslam Peygamberi'nin büyük bir insanî ve toplumsal misyonu vardır, dediğimiz zaman senin dediğin gibidir, yani misyon Allah tarafından ona verilmiştir.

Kur'an'ın doğrudan vahiy yoluyla nazil olan gerçekler olması demek, toplumsal zaruretle doğrudan örtüşen gerçekler olması demektir. İşte bu nedenle de Kur'an, tedricî olarak, Peygamber'-in içinde yaşadığı toplumdaki gerçekliklere, zaruretlere, olaylara ve gelişmelere göre nâzil olmaktadır.

Sol ve Sağ

Sol ve sağ kelimelerini ne Farsçadaki anlamıyla ne de genellikle aydınların kullandığı anlamda kullanmaktayız. Bilakis bu iki kelimeyi büyük Fransız ihtilalinde sahip olduğu anlamıyla kullanıyorum.

Fransa Millî Meclisinde iki grup temsilci vardı. Bir grup aristokratların, sermayedarların ve feodallerin seçtikleri temsilcilerden oluşurken, bir grup da avamın ve halkın temsilcisiydi. Aristokratların ve egemen kesimlerin temsilcileri meclisin sağ tarafında oturmakta, halkın temsilcileri ise sol tarafta oturmaktaydılar. O halde sağcı, egemen ve istismarcı kesimin temsilcisi, solcu ise mahrum kitlenin temsilcisi demekti. Sol, halk kitlesinin hizmetinde olan eylem, hareket, tavır ve inançlar ile edebiyat ve sanattan oluşan bir bütündür. Sağ ise bunun gibi, her dönemde özel bir kesim olan müreffeh kesimin hizmetinde olan unsurlar bütünüdür. Bir dönem burjuva, bir dönem feodal ve bir zaman sermayedar...

"Tevhid"in Sınıfsal Konumu

İslam Peygamberi, tevhit şiarını ortaya koyup putperestliğe karşı mücadeleyi başlatarak tevhidin sınıfsal konumunu belirginleştirdi. Bu, mahrum halkın sınıfsal konumuydu. Tâif'in bağ sahipleri, Kureyş'in kervan sahipleri ve Arap'ın köle sahipleri de "Lâilâhe"nin şu anlama geldiğini anladılar: Sen de hiçsin, senin dinin ve değerlerin de hiçtir. Bu, sana karşı, senin müreffeh sınıfına karşı ve mahrum halkı himayeye yönelik bir slogandır.

Peygamber ile Ali Lât ve Uzza'nın gövdesine indirdikleri ilk darbeyle aslında altınlarına altın katanlara, köle sahiplerine ve toprak sahiplerine darbe indirdikleri belliydi. İki sınıf da tevhidin anlamını rahatlıkla anladı -sadece felsefî, metafizik ve zihinsel bir mesele sanan bizlerin tersine- ve böylece aristokrat kesim ve zenginler mevzi aldılar ve tehlikeyi hissettiler. Cahiliyenin bütün aristokratik değerlerinden yoksun bulunanlar, sloganlarını buldular ve kurtarıcılarının sesini duydular.

(Sınıfsal tavır derken her zenginin muhalif sınıfta, her fakirin ise yandaş sınıfta yer aldığının kast edilmediğini hemen burada açıklayayım. Çünkü toplumsal tavır bakımından sol kesimde yer alan nice zengin kişiler olduğu gibi, sağ kesimde yer alan nice fakir kimseler de vardır. Fakat toplumsal sınıf böyle değildir ve toplumsal sınıfla birey arasında fark vardır.)

İslam Peygamberi, İslam'ı insanî, ahlâkî ve itikadî değerler çizgisinde ortaya koyduğu kadar, zamanın aristokrat ile sınıf -kervan sahipleri, köle sahipleri ve Tâifli bağ sahipleri- mücadele yolunda da kendi toplumsal misyonunu genişletmekte ve kitlelere insanî şahsiyetlerini yeniden kazandırmaktaydı. Bu yüzden Bilal gibi Habeşli siyah bir köle, İslam hareketinde öyle sevilen, değerli ve seçkin bir şahsiyet haline gelir ki Kureyş'in büyük aristokratları onun karşısında aşağılık hissine kapılırlar.

Bu, sınıfsal ve toplumsal bakımdan hareketin dayanağının ve mevzisinin neresi ve Allah'ın -bu öğretinin Rabbinin- lütuf nazarının ve nimet ve bereketinin hangi sınıfa yönelik olduğunu gösterir.

Dolayısıyla İslam'ın-ilahî bir ideoloji olarak- misyonu, mahkûm ve mahrum kesimi kurtarmak ve egemen sınıfa bağlı kanunlarla, sanatsal ve ahlâkî değerlerle mücadele etmektir. Böylece Lât ve Uzza'nın kırılması ve aristokrasinin putlarının alaşağı edilmesiyle birlikte Cahiliye şiiri -sanatsal unsurlarla ve güzelliklerle dolu ve aynı zamanda aristokrat zevkleri de yoğun olarak barındıran bir sanat olan Câhiliye şiiri- de yok oldu ve aristokra-

sinin bütün kıyafetleri, süsleri, şatafatı ve ihtişamı yerle bir oldu. Artık kimse atalarından söz edememiş, filan ağanın ve sülalenin methine duramamıştır. Çünkü elhamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn, şükür sadece Allah'adır.

Bir Elde "Mesaj" Bir Elde "Silah"

İslam Peygamberi'nin iki misyonu vardı: Biri peygamberlik, nübüvvet ve tebliğ misyonu olup diğer peygamberlerin misyonu gibi bir misyondu. Bir mesaj almıştı ve halka ulaştırması gerekiyordu, o da ulaştırdı.

Diğer misyon ise mesajı yürürlüğe koymak, topluma imamet ve rehberlik etmek ve insan toplumunda örnek bir ümmet oluşturmak için insanlardan bir grubu yetiştirmektir. Bu ise siyasî ve toplumsal önderlik, sorumluluk, yükümlülük, çatışma, savaş ve cihat ister.

Bu yüzden Peygamber'in bir elinde mesaj vardır, bir elinde de kılıç vardır. Biri öğretinin ve nübüvvetin temsilcisi, biri misyon, rehberlik ve imametin temsilcisi.

İdeoloji, öğreti ve mesaj 23 yıl zarfında hâtemiyete ulaşabilir. Fakat toplumsal misyonun -ümmet oluşturmak, sınıfsız, aristokrasi karşıtı, câhiliyenin ve eski insanlık dışı kültürün izlerinden arınmış bir toplum kurmak ve yeni devrim değerlerle donanmış ve yeni öğretiye dayalı olarak yetişmiş ve bilinçli bir nesil meydana getirmek anlamında- gerçekleştirilmesi bir nesil iki nesil zarfında mümkün değildir.

Bu yüzden Peygamber, tek hâtemü'n-nebiyyîndir ve sadece nebi olarak sorumluluğu *"bugün dininizi tamamladım"* (5/Mâide Suresi 3) denilince sona ermiştir. Fakat toplum kurma, nesil yetiştirme, örnek oluşturma ve bilinçli, sorumlu ve bağımsızlık ve insanî irade bilincine sahip insanlarla aristokrasi ve sınıf karşıtı örnek bir toplum meydana getirme misyonu sona ermemiştir ve kesintisiz devrimci bir rehberlikle hâtemiyete ulaşmalıdır.

O halde Peygamber'in -mesajı tebliğ edici olarak, ideolog ve devrimci rehber olarak- ilk misyonu sona ermiş ve hâtemiyete

ulaşmıştır. Fakat ikinci misyonu -toplum önderliği ve ümmet kurma misyonu- birkaç nesil boyunca devam edip sürer ve tekâmüle erişir ve o zaman Peygamber nübüvvetin hâtemi olur. Vesayet ve imamet sistemindeki rehberlerin sonuncusu ise imametin hâtemi olur. Yani Peygamber'in toplum kuruculuğunu tamamlayıcı olur. Peygamber'den sonra ona itikat kaldı, ama toplumsal misyonu kalmadı. Peygamber'in ashabı da olan bazı kimseler, İslam'ı ilahî ve dinî bir ideoloji olarak kabul ettiler, ama Peygamber'e özgü sınıfsal tavrı ve toplumsal misyonu öldürdüler.

Sakife'de İslam dinî bir hareket olarak kaldı, ama toplumsal bir misyon olarak yenilgiye uğradı.

Sakife'de Arap toplumun sınıfsal görüşü, İslamî misyon ve devrimin sınıf karşıtı görüşüne galip geldi.

Sakife'de Ebuzer'ler, Bilal'ler ve Meysem'lerin simaları çevresinde dönen devrimci değerler çöktü ve câhilî aristokrat simaların çevresinde dönen değerler kaldı.

Dolayısıyla İslam Peygamberi'nden sonra toplumun Ali'yi -İslam misyonunun aristokrasi ve sınıf karşıtı ruhunun tezahürü olan Ali'yi- eksen ve merkez alan sol kesimi yenilgiye uğradı ve büyük sahabeler -iman bakımından öğretiye inanan, fakat sınıfsal eğilim bakımından câhiliye toplumunki gibi sağa eğilimli olan inançlı Müslümanlar anlamında- galip geldiler.

O halde Peygamber'den sonra İslam, halk kanadı ve egemen kanat, sağ kanat ve sol kanat -büyük Fransız ihtilalindeki anlamıyla sağ ve sol- ve adalet kanadı ve hâkimiyet kanadı olmak üzere iki kanada ayrıldı. Sol ve sağ şeklindeki bu ayrılma ve eğilim, tarih boyunca daha da derinleşti ve egemen kesimi -hatta rejimi- (egemen kesimden muradım toplumda daha fazla sermayeye ve maddî imkânlara sahip olan ve başkalarını istismar eden bütün kimselerdir, bunlar siyasete de karışmasalar egemen kesimdirler, siyasetçi olup bu kesimin savunucusu olanlar ise egemenler kuruludur) gerekçelendirici bir araç olan bir

İslam meydana geldi. Bu İslam, hilafet ve devlet mekanizmalarının hizmetine giren bir devlet ideolojisi haline geldi ve Sünnîlik adını aldı. Diğer İslam -Ali İslam'ı- ise muktedir, bilinçli ve kararlı, sınıf karşıtı cephede yer aldı ve kurtuluş bahşeden ve ümit verici bir iman olarak istismarın zincirindeki mahrum kesimleri ve devlet İslam'ı -Emevî Sünnîliği ve sınıfçı İslam- tarafından aşağılanıp mahrum bırakılanları savunmaya koyuldu.

O halde yetkin ve mantıklı bir kanuna göre, Sünnîliğin egemen kesimin dini tavrı şekline -ve egemenler kurulunu gerekçelendirici bir mekanizma ve halka karşı egemenler için bir araç haline- geldiği ölçüde, Şiîlik de halk ve mahrum kesim arasında ve Araplar ve Arap olmayanlarca ve devlet İslam'ınca aşağılanan ve insanî değerleri bile kabul edilmeyen milletler içinde gelişmekte ve yayılmaktaydı.

Ömer hükümetinde, ilk kez olarak sınıf emaresini görürüz. Benim inancıma göre Müslüman olan, fakat İslam öncesi toplumsal bakışa sahip bulunan Ömer şöyle der:

Müslümanlar! Allah'a hamd olsun, Arap olmayanlardan birçok köle elinize geçti. O halde Arap'ın şerefi hatırına (!) Arap kölelerinizi azat edin.

Çok zaman sonra ise Ali hükümetinde İranlı bir kadın ile bir Arap kadını anlaşmazlığa düşerler. Ali, Arap olmayan kadın lehine karar verir. Osman döneminden kalma olan Arap kadın şöyle der:

Niçin benimle bu Arap olmayan kadın arasında fark gözetmedin?

Ali de cevap olarak iki avuç toprak alır ve Arap kadına gösterip şöyle der:

Bu iki avuç toprak arasında ne fark var?

İki rehberin görüş ve tavrını görüyor musunuz? Biri -Ömer-tam olarak sınıfsal düşünürken biri -Ali- sınıf karşıtı düşünür. Birinin görüşü İslam öncesine aittir, birinin görüşü İslamîdir. Biri Sünnîliğin tezahürü, biri Şiîliğin tezahürüdür. Bu sınıfsal

tavra sadece Peygamber'den sonra değil, İslam'ın ilk döneminde de şahidiz. Şiîliği, Peygamber zamanında bile kararlı, belirgin ve sınıf karşıtı bir yüze sahip bir mezhep olarak görürüz.

Bedir savaşında -ki Peygamber kendisi rehberdir- Bilal ve Abdurrahman b. Avf arasında ihtilaf çıkar. Bilal der ki Ümeyye b. Halef -ki Mekke'nin en büyük aristokratlarındandır- küfrün ve pisliğin başıdır ve öldürülmelidir. Fakat Abdurrahman b. Avf -muhacirlerden olmasına rağmen- sınıf bakımından Ümeyye b. Halef'e -müşriklerden olmasına rağmen- bağlıdır ve onu himaye etmeye kalkar. Çünkü Ümeyye b. Halef'in saygın, soylu ve ad san sahibi bir adam olduğunu görür! Öyle bir kimsedir ki bir ömür boyu Mekke'de patron olarak yaşamıştır, ayrıca Bilal uzun süre onun kölesi olmuş ve ondan işkenceler görmüştür…

Bu sınıf bağıdır ve itikat bağından güçlüdür. Açık delili Peygamber'in amcası -Ebuleheb- olup Benî Ümeyye safında ve Benî Hâşim'in karşısında yer alır. Benî Ümeyye'nin sıradan bireyleri ise hisara girerler ve Şi'b-i Ebutâlip'deki Müslümanlarla birlikte kuşatma altında kalırlar.

Abdurrahman'ın bütün fikri "Ümeyye b. Halef'i kurtarmak", Bilal'in bütün fikriyse onu öldürmektir. Abdurrahman b. Avf, Ümeyye b. Halef'in ve oğlu Ali b. Ümeyye'nin elini tutup der ki bu ikisi benim esirimdir. Bilal ise ikisinin diğer ellerini tutmuş, bunları öldürmeli, diye bağırır. Bu itikadında öyle ayak diretir ki onları parça parça eder.

Bilal, sınıfsal konumu belli bir Şia'dır ve Ümmeyye'yi affedemez. Abdurrahman ise Şia olmayıp kendi sınıfdaşını -kendi inançtaşı olmasa da- savunur. İslam Peygamberi, bu ikisinden önce Bedir savaşında "Mekke'nin küçükleriyle ilgilenmeyin, sadece elebaşlarına ve el üstünde tutulanlara saldırın ve Kureyş eşrafını yakalayın" diye buyruk verir.

Görüyorsunuz, Bilal'in sınıfsal tavrı bellidir ve devrimci ve sınıf karşıtı Peygamber'inin izinden gittiğinden, Ümeyye'lerin aristokratlıklarına yüreği sızlayamaz.

Yine Bilal ile Osman'ı Medine'de görüyoruz. İkisinin de sahabe kategorisinde olduğu dönemdedir bu. Daha şûra, vesayet ve sonraki ihtilaflar ortaya çıkmamıştır. Peygamber de vardır. Fakat Şiîlik -benim dediğim anlamıyla- kendini gösterir. Medine emperyalistlerin, Siyonistlerin, Yahudilerin ve Arap aristokrasisinin kuşatması altında kalır ve Müslümanlar Medine etrafına hendek kazarlar. Peygamber'in kendisi sembolik ve onursal olarak değil hakiki olarak eteğini taşla doldurur ve dışarı döker. Bazen hasta ve yaşlı olanlara da yardım eder. O zaman böyle bir durumda, meselâ kazma, kürek ve hendek kazma araçları için para vermiş olan Osman, kendi şahsiyetini taş çekmekten ve amelelik etmekten daha yukarıda görür ve değneğine dayanıp işçilere -ki Peygamber de onlardandır- bakar! O zaman Ammar bir şiir okur:

"Allah yolunda toz yutup zahmet çekenlerle değneğe dayananlar arasında ne fark var?!"

Şiiri birine verir. Elden ele dolaştırırlar ve slogan gibi mırıldanırlar. Selman okur ve Ali'ye verir. Ali, Suheyb'in ağzına aktarır, o Bilal'in ağzına, Bilal de başka bir Şia'nın ağzına.

Peygamber zamanından itibaren İslam'da iki grubun, iki kanadın olduğu bellidir. Müslüman ama farklı sınıfsal konumdaki iki kanat. Bu yüzden eğer Osman'ın -meselâ- hilafet ve halife olmak için Müslüman olduğunu söylersek haberdar olmayışın göstergesidir. O Müslüman idi, Müslüman oldu, fakat sadece itikadî bakımdan ve sınıfsal konumunu değiştirmeden.

Her halükârda Râşid Halifeler döneminde sağa eğilim hafiftir. Ebubekir sağa döner, Ömer sağa doğru bir adım atar. Sıra Osman'a gelince hilafet sağa sıçrar ve Benî Ümeyye'nin eteğine düşer.

Benî Ümeyye'nin zaferi ve Ali'nin yenilgisi, İslam'ın kaderinin toplumsal bakımdan belirlenmesi anlamına gelir.

Benî Ümeyye, bütün câhiliye değerlerinin sembolü, ifadesi ve tarih boyunca sağ kanadın egemen kesimi olarak zafere ulaşır

ve hareketin önderliğini resmen ele alır. Devrim kılığına girmiş devrim karşıtı unsurlar -devrim öncesi unsurlar-, Ali -bu grupla resmen savaşan ve mücadelesi Peygamber'in Hendek'te, Bedir'de ve Mekke'de Benî Ümeyye ile yaptığı mücadele olan son kişi olarak Ali- ile yaptığı savaşta galip gelir. Benî Ümeyye'nin iş başına gelmesiyle sağ kanat tam olarak hükümete ulaşır ve bütün devrimci yönelişler ve değerler berhava olur.

"Benî Ümeyye"nin Zaferinden Sonra "Şia"

Benî Ümeyye'nin zaferinden sonra Şia yer altı mücadelesine girişir. Bu mücadele, İmam Hasan -hükümet etmeyi ve bütün ümmetin rehberliğini ele almayı başaramayan son resmî halife- zamanından itibaren başlar.

Buradan itibaren mahkûm -toplumsal bakımdan mahkûm- cenahın hakiki devrimci İslamî değerlerin tamamına bütünüyle egemen olan kesimle mücadelesi başlar.

Güçlük şuradadır: Bu egemen kesim, Peygamber zamanında bütün aristokratik değerleriyle birlikte açıkça meydana çıkmıştı. Şimdiyse Peygamber'den sonra devrim kılığında ortaya çıktı. Bu, bütün devrimlerin kaderidir. Dış cephede kolayca galip gelirler de -çünkü dost ve düşman saflan bellidir- iç cephede yenilgiye uğrarlar.

Peygamber'den sonra, sürgündeki aristokrasi geri döner. Şu farkla ki câhilî değerlerini Kur'an ve sünnetle ve İslam şiarları adıyla izah ederler. Aristokrasi, put etrafında değil Kâbe etrafında döner ve Lât ile Uzza'yı ortalığa getirmek yerine Kur'an'ı mızrağın ucuna takar. Kendini savunmak için öncekilerin masallarından değil, vahiy, tevhit, Kâbe, oruç, namaz ve mescitten söz eder.

Mahrum kesimin -Bilal'lerin ve Ebuzerlerin- bütün insanî eğilim ve değerlerini ve arzularını sayesinde tanıdığı ve sığındığı, donandığı ve aristokrasiyle cihat ederken silah olarak sarıldığı şiarlar olan Kur'an, sünnet, tevhit, Kâbe, Ramazan ayı, cemaat namazı, imam, cemaat imamı ve bütün hükümler, akideler ve

hakikatlerin hepsi düşmanın eline geçmişti. Mahrum kesim artık silahsızlanmıştı ve elinde bir silah olmadan dostun silahını elinde taşıyan düşmanla karşı karşıya kalmıştı. İş öyle bir yere varır ki mahrum kesimin ve sınıf karşıtı mücadelenin sembolü Ali, bir müminin Allahu ekber feryadıyla mescidin mihrabında kanlar içinde bırakılır ve Hüseyin, dinî İslamî bir fetvayla şehit edilir. Câhiliyenin bütün mirasçıları ise İslam'ın en büyük fatihleri -tarihte ve yeryüzünde- olarak tanıtılır. Dünyayı fethederler ve milletleri bölük bölük İslam'a getirirler. Fakat öyle bir İslam ki artık İslam değil, bilakis İslam kılığına girmiş câhiliyedir; devrim kisvesinde zafere ulaşmış bir karşıdevrimdir.

Şia Kimdir?

Şia, sınıfsal ve aristokratik düzenlerden kaçarak insanî rehberliğe, adalete, sınıf ve soy ayrımcılığının reddine ve İslam'a sığınmış mahrum İranlı, Yunanlı ve Arap'tır. Bakar ki o İslam mevcuttur ve o şiarlar vardır, ama başka bir ad almış kayserlerin, mûbedlerin, keşişlerin ve papaların elindedir.

Şimdi bu İslam'a sığınan, Müslüman'dır, Kur'an'ı kendi vahiy kitabı bilir ve Kur'an'a dayanmak -tıpkı Ebusüfyan'ın ve Ebucehil'in Lât ve Uzza'ya dayanıp Kur'an'a kılıç çekişleri gibi- ister. Fakat görür ki onun Kur'an'ı -sığınağı ve dayanağı- Ebusüfyan'ların ve Ebucehil'lerin elindedir ve onun kitabının bütün nüshalarını çoğaltanlar bunlardır. Parmakları Ali'nin ve bütün kölelerin, mahrumların, hak arayanların ve acemlerin kanlarına bulananlar, bütün dünyada Kur'an nüshalarını çoğaltanlardır.

Sarayının altındaki zindanlarda Şia imamlarını ve Peygamber'in zürriyetini ve sülalesini zincire vurmuş kişinin ta kendisi, hac merasimini olabildiğince görkemli ve celalli icra edebilmek için Mekke'ye gider. Cihat eden halife, Ali soyundan gelen şahsiyetleri katliama tâbi tutan ve Ali'nin mühründen bir iz taşıyan kimselerin yok edilmesine kalkışan kişinin ta kendisidir ve kâfir ülkesini Müslüman ülkesi yapmış, havrayı kiliseyi mescide çevirmiştir.

Bütün bunlar yalan, bu İslam değil, bunlar Müslüman olamazlar, diye bağırmak ister. Fakat nasıl bağırsın, kim ve kimler için ve nerede? Bütün propaganda mekanizmaları sistemin hizmetindeyken ve bütün mescitler halifenin propaganda üsleri, bütün minberler onların dayanakları ve bütün cemaat imamları onların temsilcileri ve bütün şairler halifenin transistorlu radyoları iken…

Bağırmak ister ve dünyaya bildirmek ister bütün rehberleri bunlar öldürdü ve Hürrleri, Ebuzerleri ve Ammarları bunlar yok etti, Kerbela, Tevvâbîn ve Müslüman milletlerin katliamları bunlar eliyle oldu diye. İhtiras tulumlarını doldurmak maksadıyla cizye almak için milletlerin İslam olmasını kabul etmeyenler bunlardı diye.

Bütün bunları söylemek ve dünya halkına bildirmek ister. Fakat hangi araçla? O zamanın kitle iletişim ve propaganda araçları şairler ve hatiplerdir. İki kesim de hilafet kurumunun hizmetindedir veya hilafete bağlı sultanlara bağlıdır. Öyleyse o, kırbaç yiyip işkence görmüş bu Müslüman ne yapsın? İslam'dan önce sadece mahalli hükümetlerin zulmüne maruzken şimdi bu hükümetlere ve Bağdat hilafet gücüne maruzdu. Şimdi Sâsâniler ve Hehamenişiler geri gelmiş ve saltanat postunu sermişti. Fakat Gazneliler, Selçuklular ve Moğol adlarıyla. Arap hilafet rejimi de bunlara eklenmişti. Bütün bunlar İslam, Kur'an ve sünnet adını almıştı. Gâzi cellât Mahmud gibi birini kırk beş bin şair, gece gündüz methediyor ve putları kıran ve Mecusileri, Sumenat'ı ve küfrü yok eden olarak övüyor ve onu Peygamber ile aynı sıraya yerleştiriyordu. Her şey hükümet için ve hilafet iktidarının hizmetindeydi. Dinin bütün şiarları ve merasimi, hükümetin cinayetlerini örtmek ve kölelik düzenini ve sınıfsal istismarı tevil etmek, piyasanın efendisini, köyün ağasını ve başşehrin hakanını kutsamak ve celladı mücahit göstermek için kullanılıyordu!

Öyleyse Şia nereye yönelsin ve kime söylesin?

Kerbela Çölüne Kaçış

Arafat'ta, en görkemli ve en heyecanlı merasimin başında Şia taştan yüz çevirir ve Kerbela'ya yönelir. Taşı tavaftan aşkı tavafa gider. Hacda gerçekleştirdiğini, Kerbela'nın ışığında renksiz görür. Meş'ar ile Mina'yı ve Arafat'tan sonraki merasimi düşünmek yerine Kerbela ve Aşura'yı düşünür. Der ki biz taşı bıraktık aşkı tavafa geldik. Çünkü burası koyun kurban etme yeriyken orası evlat kurban etme yeridir. Burada İsmail kurban oldu, orada senin İsmail'in kurban oldu. Burası taştandır, orası ateş ve kandan...[106]

Gerçekten Şia niçin haccı küçülterek Kerbela'yı yüceltir ve hac merasiminin doruğunda Kerbela ve Aşura'dan söz eder?

Niçin "Şia İslamî geleneklere inanmaz" ithamını kendi kendine satın alır ve kendi fırka inançlarına sığınırken İslamî gelenekleri tahkir eder?

Niçin Şia hacdan gelirken alışverişten, çarşı pazardan ve teypten söz eder de Kerbela'dan dönerken ziyaretten ve taşıdığı duygudan söz eder?

Hüseyin, bu esaslar kendi anlamını bulsun diye şehadeti kabul etmişken, kendisi kabrinin Kâbe'nin yerini almasına yanaşmazken, kendisi, babası, annesi ve bacısı kardeşi aynı Arafat'a gelip bütün ruhlarıyla Allah'ın huzurunda huşû ve ızdırapla ağlarken ve hayatlarıyla buraya ve bu merasime değer katarken, niçin Hüseyin'in Şiası onun Kerbela'sına yönelir onu ve kabrini yücelterek burayı tahkir eder?

Bu niçinlerin cevabını tarihe döndüğünüz zaman anlarsınız ve görürsünüz halife nasıl bu yıl hacda, geçen yıl cihatta ve sonraki yıl başka bir iştedir! Haccı teclil ve tazime nasıl koyulmaktadır ve haccın görkemli icrasında nasıl ısrar etmektedir! Çünkü bu onun iktidar ve hükümetinin çıkarınadır.

[106] Sevgili ve aziz dostum Hüseyin Subhdil'in Arafat'ta okuduğu ve benim tarihî kökenine dikkat etmeden çok itiraz ettiğim şiirinden bir bölümün mefhum olarak naklidir!

Hacca gelip haccın kalabalığını, ihtişam ve görkemini gören sade insanlar, babalarının haccına ve babalarının haccına katılımın ne kadar az olduğunu ve haccın nasıl sade icra edildiğini hatırlarlar. Fakat şimdi halifenin yeni ülkeler fethetmedeki cihat ve çabasının sonucunda hac böylesine ihtişam ve celale kavuşmuştur!

Bu propagandanın gürültüsü içinde kimse Peygamber ailesini nasıl yok ettiklerini ve bütün adalet isteyenleri ve temiz kimseleri nasıl katliam ettiklerini anlamaz.

Bu halifenin ellerinin nice temiz kanlara bulaştığını ve sonra hac ve cihadın bu ihtişam ve celalinden kendi propagandası lehine -ve halkın, bütün insanların ve mahrum kesimlerin canı için- kılıcının daha keskin hale gelmesi için yararlandığını kimse anlamaz. Şia için, mezhebinin önderleri şehit olmuş veya halifenin zincirine vurulmuş olarak gördüğü böyle bir vaziyette, haccın yüceltilmesi doğrudan doğruya halifenin çıkarına bir iştir. Kendisi, Peygamber ailesini ve haccı seven biri olarak, düşmanın çıkarına bir şiar haline gelmiş bir haccı yüceltemez.

Şia, halifenin haccı bu denli yüceltttiğini, fakat birisinin yolda giderken bir şehit kabrinin yanında birazcık fazla durduğuna dair rapor gelirse o kişiyi işkence altında yok ettiğini gördüğü zaman haccı tazimin halifenin İslam'ında egemen sınıfın şiarı haline geldiğini anlar. Kendisinin şiarıysa hac değil -çünkü haccı halife yüceltmektedir- kabirdir; halifeyi o denli korkuya düşüren şehit kabri.

Hemen burada söyleyeyim ki insanın -sabrı olan ve cihadı anlayan insanın- en büyük öğreticisi ve yol göstericisi bir zahmettir, bir de düşman. Düşman, dört dörtlük tavır alma etkenidir. Çünkü her düşünce, düşmanı sıkıntıya ve zarara soktuğu ölçüde günün sözüdür. Düşmanın ağzından çıkan her hak da artık hak değildir.

Şia kendi kendine der ki Kâbe ve Kâbe'yi tavaf, hilafet -artık zulüm ve baskının tezahürü haline gelmiş olan hilafet- kurumu-

nun büyük bir propaganda üssü olmuştur. Her yıl Afrika ve Asya'nın her yanından halkı buraya çekerler ki bütün methiyeciler, hatipler, cemaat imamları ve müftüler, halifeye dua etsin, cellât halifenin menkıbe ve kerametlerini halka anlatsın ve Mescidiharam'da -Kâbe'nin yanı başında- en büyük cihat ve takva putlarını halka yuttursun.

O halde bu törenler, gelenekler ve şiarlar anlamsızdır ve hatta İslam karşıtıdır, hak arayan halkın ve adaletin karşısındadır, insanların haberdar olmalarına karşıdır.

Kerbela Yahut Kâbe

O halde şimdi hac düşmanın eline geçmiş bir şiar olduğuna göre ne yapmak gerekir? Yön bellidir. Hüseyin'in toprağını tavaf gerçek Kâbe'yi tavaftır; şehit Kâbe'yi, kan Kâbe'sini ve yeşil kıyafet giymiş bu cellât tarafından kurban edilmiş kimsenin Kâbe'si. Böylece Şia, Kâbe'sini arzulayarak kalkar, haramilerin korkusu ve yol tehlikesini canla başla göze alıp İran'ın en uzak noktalarından Kerbela'ya kadar yaya yol kat eder. Bazen Hüseyin'in türbesinin yanına kadar ulaşınca, hemen oradan Allah'ın halifesinin (!), Resulullah'ın halifesinin (!) memurlarınca kara zindanlara gönderilir ve işkence ve kırbaç altında yok olur.

İşte burada hac ziyareti, Allah'a yönelmek ve Kâbe'ye gitmek değil, Hüseyin'e doğru gitmektir. Çünkü toprak başka bir anlam kazanır, şefaatin başka bir etki ve anlamı vardır.

Hüseyin'i ziyaret, en büyük cihat haline gelir, çünkü en büyük düşman en fazla bundan korkar. Yoksa niçin sular altında bıraksın, kabirleri yıksın ve Hüseyin ziyaretçilerini katliam etsin, yapamayınca da şurtalarını gönderip gizli memurlarını silahlı hırsız ve harami adıyla ziyaretçilerin üzerine salsın ve onları yok ettirsin?

Öyle değil mi, düzen korkmuyor mu, bu fikri yok etmeye çalışmıyor mu ve bu olay pek gündeme getirilmesin de hatıralardan silinsin diye uğraşmıyor mu?

Bu toprağı ziyaret, halk kitlesinin Hüseyin'in devrimi, cihadı ve zulme karşı mücadelesi üzerine düşünmesine ve egemen düzeni rüsva etmeye oturmasına yardım eder.

Böylece bu toprak sembol ve şiar olur ve Hüseyin'in kabrini tavaf, yüz Kâbe tavafıyla mukabil olur, hatta ona tercih edilir hale gelir.

(Burada bazıları, Kerbela'ya yönelmek avamın âdetidir, diyebilirler ve ben kabul ederim. Çünkü halkın zihninde ve kalbinde câri olan bir dinden söz etmekteyim ve halkın en sade merasiminde ifadesini bulan hakikatlerle işim var...)

Onlar yapabildikleri halde niçin yönümü Kâbe'den Kerbela'ya çeviremediğimi, İsmail ve İbrahim'in geleneğini tahkir edemediğimi ve bu gelenekleri, tavafı ve sa'yi -ve benzerlerini- görmezden gelip hac vakti niçin Kerbela'ya yönelemediğimi orada -Arafat'ta- anladım.

Fakat burası -Mekke, Arafat ve Kâbe- cellâtların ve egemen kesimin en büyük propaganda aracı olduğu zamanda Kerbela'ya kaçış doğaldır.

O dönemde Şia'nın Kerbela'ya yönelişi ve halifenin -ya da halife temsilcisinin- ta önünde durduğu resmî merasimden yüz çevirişi ne anlama gelmektedir? Neyin, nasıl bir devrimci ve ilerici itiraz, gösteri ve tezahüratın sembolüdür?

Hilafete bağlı dinî propaganda mekanizmaları tarafından eşekleştirilmiş yüz bin, iki yüz bin, beş yüz bin insanın arasında hacca da gelip ihram da kuşanmış olan ve Müslümanların bütün yaptıklarını da yapan, ama Arafat'ta başka şeyler söyleyen, başka bir olaydan, başka bir kimseden söz eden bir grup vardı; başka kurbandan, başka tavaftan, başka Kâbe'den, başka Nemrud'dan, taşlanması gereken başka şeytanlardan söz eden...

Halifeye dualar eden kalabalığın içinden bu Şia grubunun -az olsalar bile- ortaya çıkmasının ne tehlikeli bir ihtişam ve güç barındırabileceğini ve ne kadar uyandırıcı ve devrimci olabilece-

ğini bir düşünün. O zaman hilafet düzeninin bütün gücünü Ali evladının ziyaretçilerini öldürmek ve devrimin yayılmasını önlemek için niçin seferber ettiğini anlıyoruz.

Görüyorsunuz, "Kâbe'den Kerbela'ya kaçış"ı şartlarından ve zamanından soyutlarsak kabul edilemez, yanlış ve gerici görünür -nitekim ben kendim, Arafat'ta bu yanlışı İslam dışı ve hatta İslam karşıtı görüyor ve diyordum ki Hüseyin'in kendisi olsaydı yasaklardı- fakat böyle şartlarda değerlendirirsek böyle devrimci ve protest hale gelir.

Kâbe'den Kerbela'ya sapma, devletçe eşekleştirilmişlerin sessizliği içinden yükselen itiraz sesidir. Bu sesi, şartlarında ve zamanında duymak gerekir ki onun insanî ve İslamî temelini anlayabilelim. Nitekim bu yılın olimpiyatlarını da doğru değerlendirebilmek için şu anki şartlarda ve zamanda görmek ve olimpiyatları bir ağızdan mahkûm eden doğunun ve batının kirli vicdanıyla birlik olmamak gerekir.

Orada Şia, hilafetçe eşekleştirilmişler arasından, kendisine yapılan zulmü haykırmak ve düşmanın bedenindeki sahte dostluk elbisesini yırtmak için ayağa kalkar.

Buradaysa beş kişi doğunun ve batının eşekleştirilmiş oyuncu ve seyircileri arasından, bu ikisi bize ne yaptı diye dünyaya söylemek için ayağa kalkar.

Sen eğer bin yıl sonra değerlendirmek istersen bugüne, bu yıla dön ve olayı şimdiki zamanda gör ki yanlış yargıda bulunmayasın.

Uzaklaşan İki Eğri, İki Çelişik Tanıyış

Sakîfe'den sonra iki tanıyış oluşur: Liyakatli imam Ali, liyakatsiz halife Ebubekir. Fakat İslam'ın ilk döneminden uzaklaştıkça hilafet eğrisi sağa doğru daha bir eğrilir ve Emevî, Abbasî ve Moğol vs. rejiminde hükümdar yavaş yavaş mutlak şerrin tezahürü haline gelir ve şeytan görünümüne bürünür. Ali ise onun karşısında mutlak hayrın ve Allah'ın yüzünün tezahürüdür.

Bu yüzden tarih güzergâhında gâsıp halife, resmen şeytan suretine bürünürken, bir taraftan Ali, insanların mahrum tarihinin zihninde ve vicdanında Allah tecellisine (şeytanın antitezi) bürünür.

Bir kesimde Ali mutlak olarak mahkûm oluyordu. Egemen kesimde bir yandan Ali'nin insanî değerleri bile inkâr edilirken öte yandan Ali'nin ilahî değerleri olduğuna inanılıyordu. Aliyyullâhî, halifetullahînin antitezidir; mutlağa yönelen ve mutlak bir şeye dönüşen zıddı karşısında göreceli bir durum.

Tarihte İslam sağın en sağına doğru gittiği kadar solun en sonuna da yönelir. Bir taraftan Şiîlik, mesul ve mazlum insanın bütün arzu, ukde ve ideallerinin tek tecelli yeri haline gelip egemen zalimlerin üssü ve aristokrasinin ve milletlerin sınıfsal olarak sömürülmesinin dayanağı haline gelmiş olan Sünnîliğin cebrî ve diyalektik tepkisi görünümüne bürünür.

Öte taraftan Sünnîlik, cinayetleri gerekçelendirici bir işleve sahip olarak devletin en münharif resmî mezhebi ve cellât sistemlerin tezahürü haline gelir.

Egemen kesimin -en irticaî, en geri, en halk düşmanı, en sınıfçı, en aristokrat ve en cahiliye düzeni ve rejiminde- şiarları nelerdir?

Kur'an, sünnet, hac, cihat, mescit, cemaat vs... Mahkûm ve mahrum kesimin şiarları neler olabilir? İslam'ın aslî sloganlarını düşmanın elinde gören bu kesim, başka şiarlar, dayanaklar ve silahlar aramaya kalkar. Böylece halkı uyandırıp bilinçlendirirken aynı zamanda Peygamber'in Kur'an, sünnet, hac ve mescit şiarlarıyla halka bildirdiği mesajı da bildirmeyi amaçlar.

Bu yüzden ıtrete yaslanır, çünkü düzen, sünnet yoluyla ıtreti yok edip reddetmek ister. Çünkü ıtret olmazsa düzene bağlı fakihler, ruhanîler ve tebliğciler, sünneti rahatlıkla ve istedikleri şekilde düzenin lehine yorumlarlar.

Şia velayeti kendine şiar edinmiştir, çünkü nübüvvet karşıtı, Peygamber karşıtı, Ali karşıtı, Kur'an karşıtı, insanlık karşıtı ve

cellât düzen, kendini nebinin halifesi sayar ve nübüvveti kendine şiar edinmiş, gece gündüz kendine bağlı mikrofonlardan ve gırtlaklardan nübüvvet nübüvvet nübüvvet denir durur. Şia, yani bu düzenin kurbanı insan ve sınıf ise velayete yaslanır ve sahte takva ve kutsiyet elbisesi giymiş olan hükümetleri reddeden bir şiarla donanır. Çünkü velayet, Ali'nin hükümetini veya Ali'ce hükümeti kabul etmek demektir. Bundan başkası, hatta Ömer b. Abdulaziz hükümeti bile kabul edilebilir olamaz; o, çok iyi bir ıslahçı, muttaki, inanan, zahit ve devrimci rolü oynamış ve kamuoyunun takdirini toplamış olsa bile. Ölçüt sahibi olup velayet ve imamete -bir rejim olarak- dayanan ve yanlış bir rejimde doğru hükümdarın anlamsız olduğunu bilen sadece Şia'dır. Bu yüzden bilinçsiz avam ve hatta yarı aydın seçkinler, Ömer b. Abdulaziz'in zahitlik sergilemelerine çok kapılmış ve kirli selefleriyle kıyaslayarak onun bireysel şahsiyetinin etkisi altında kalıp onun hükümetini kalben kabul etmişken, Şia, İmam Bâkır'ın derin ve güzel ifadesiyle onu, "yerde takdir edilen, gökteyse lanetlenen"(!) biri olarak görüyordu. Çünkü söz konusu olan rejimdir, birey değil.

Seyitler

Bugün seyitlerin varlık meselesi her aydın için söz konusu olup ırkî bir mesele haline gelmiştir. Oysa böyle değildi ve olamaz. Çünkü ırkî üstünlüğe inanmak esas olarak İslam'ın ruhuyla ve Kur'an'ın açık nassına ve sünnete aykırıdır. Irkçılığın kökünü kazımış ve câhilî bir gelenek olarak reddeden bir peygamberin kendisi kendi toplumunda ırkçılığın menşei olamaz.

İslam tarihinin kendine ve eski toplumsal sistemlere bakınız. Kabile aslında aynı zamanda bir partidir. Peygamber gelmeden önce bile Ümeyye oğulları, insanî ve ahlakî bakımdan zayıf, servet bakımından ise muktedir ve üstündür. Hâşim oğulları, servet bakımından daha aşağı bir mertebede, insanî keramet bakımındansa daha üstündür.

Esas olarak geçmişte kabileler, kan, inanç ve ahlak şecerelerini birlikte muhafaza etmekteydiler. Çünkü bugünkü gibi birey

için çevre, toplum, şehir ve memleket yoktu, bilakis toplumsal çevresi ve eğitimi sülale idi ve millî siyasî toplum, iktisadî sınıf, eğitim öğretim sistemi ve ülkenin kültürü ondan daha az etki etmekteydi. Sülale, güçlü bir ortak ruha ve benzer özelliklere sahip bağımsız gerçek bir toplumdu.

Buna göre seyitler, merkezi Ali olan büyük bir aileydi. Seyitlere ve Ali oğullarına teveccüh, Ümeyye oğullarını ve sonra Abbas oğullarını ret demekti. Seyitlerin varlığı hükümetlere, sınıflara ve egemen rejime karşı bir üstü.

O halde Abbas oğullarının ve Ümeyye oğullarının seyitlerin katline ferman vermeleri ve Ali oğullarını buldukları her yerde mahvetmek istemeleri anlamsız değildir.

Bu iddiayı anlamak için İran ve Hindistan'da, ta Kuzey Afrika'da ve Cezayir'de gezip dolaşın ve her dar geçitte -her boğazda, stratejik noktada, her dağ başında- niçin bir imamzâde medfundur, diye sorun.

Bunlar sadece sülale nispeti ve soy şerefi nedeniyle hükümetlerin takibine konu olmamışlardır -çünkü aynı günlerde bazı uzlaşmacı seyitler sarayda azizdi-. Bilakis her biri Devrimci Alevî Parti'nin bir üyesi olup hükümetleri kabul etmiyordu, hükümdarları gasp edici olarak görüp onlarla savaşıyordu ve adalet isteyen mazlum halkın desteğini de alıyordu.

Bu yüzden İran'ın kuzeyine ve Elbruz dağının arkalarına Hasanîlerden ve Tâlibîlerden birkaç seyidin gelmesiyle birlikte, İran'ın tamamının Müslüman olmasına rağmen -dördüncü ve beşinci yüzyıla kadar- hâlâ Müslüman olmamış ve hilafet hükümetini kabul etmiş kimseler Şiîliğe yönelip Şiî olurlar. Çünkü Ali soyundan gelen seyidi halife karşıtı ve hükümet karşıtı olarak görürler. Bu nedenle para verip yardım ederler ve Gorgan ve Kuzey yönetimini onlara teslim ederler.

O halde seyide gösterilen bunca hürmet ve seyitlere yapılan kanuni, şer'î ve ahlâkî yardım, soy nedeniyle değil, düzen karşıtı mücadeleci ve mücahit cepheye yardım etmek içindi.

Seyitlerin, daha son zamanlara kadar İslam ülkelerinde nakip ve nakiplik adı altında resmî partisi ve organizasyonları, mantıklı teşkilatları vardı; Buhara teşkilatı, Belh teşkilatı, Nişabur teşkilatı gibi... Çeşitli nakiplerin İmam'la irtibatları vardı ve bunlar İmam'ın tebliğ, iktisat ve siyaset elleri konumundaydılar ve her teşkilat merkezinden ana merkeze para gönderiyorlardı ve merkezden ve İmam'dan çevrede mücadele ve mücahede buyruğu alıyorlar ve teşkilatlarına ulaştırıyorlardı.

Nakipler, Ehlibeyt fıkıh ve kültürünü -ki kaçak ve takip altındaydı- halkın zihninde ve gönlünde yayıyor ve hükümetlerle ve onların geniş ve yaygın propagandalarıyla savaşıyorlardı.

"Humus" ve "Zekât" Kullanımı

O zamanda zekât, cellât düzene ödenen ve zekât verenlerin, mahrumların ve halkın katliamı için harcanan zorunlu bir vergiydi.

Öyleyse bu arada zekât alan cellâtlarla ve mahrum halkın düşmanlarıyla mücadele rehberliğinin gideri nereden temin edilmelidir?

Değil mi ki mücadele için teşkilata ihtiyaç vardır ve teşkilat için de merkez oluşturmaya ve paraya ihtiyaç vardır? İşte burada "humus"un -mücadele bütçesi olarak- ödendiğini, tekke ve Hüseyniyenin ise -hükümet karşıtı teşkilatın merkezi olarak- oluşturulduğunu görüyoruz.

Zekât hükümetin tekelindedir ve halkın ev barkının ve hayatının mahvedilmesi ile keskin pençeli hükümet kedisinin mescidi, propaganda merkezi ve mütedeyyin gösterilmesi işinde kullanılmaktadır.

Hükümet, zekâtla saray yapar, saray yapışını mescide makul gösterir. Hükümete bağlı sermayedarlar, zekât parasıyla semirdikçe semirirler ve mescitlerde üstünlüklerini halka sergilerler.

Bu yağma ve saldırı karşısında Şia, mücadelesini genişletmek için humus öder, savaşçılarına sığınak olması için tekke ve Hüseyniye kurar.

Zekâtın kendini tepelemek için kullanıldığını ve mescidin Ali'nin öldürüldüğü yer -başlangıçta- ve Ali'nin fikrinin öldürüldüğü yer -sonunda- olduğunu gören Şia, her zamanki -Ali'den bugüne uzanan- mücadelesine imkân ve güç kazandırmak için humus ve Hüseyniyeye yönelir.

Böylece kurulan her Hüseyniye, hükümete indirilmiş bir darbedir. Mescidlerin sayısı ise hükümdarların övünç vesilesi ve başarılarının delilidir.

Takiyye, Taklit ve Şehadet

Dünya mücahitlerinin ahitleşmelerinde şu üç esasın tekrarlandığını görürüz: Sır tutma, teşkilatçı itaat ve ölüme hazır olmak. Dünyadaki devrimci liderler, bu üç esası takipçilerinden isterler. Bu, aynı zamanda Şia'nın inançlarının içinde de var olan üç temel esastır:

Takiyye, 2- Taklit, 3- Şehadet.

Takiyye

Takiyye, gizli teşkilat olarak düzene karşı mücadele eden mücahidin sır tutması ve eğer ağzından bir kelime ve sır çıksa -hak söz bile olsa- bir grubun hayatının yok olacağı anlamındadır. Nişabur'da -meselâ- ve hatta Bağdat'ta Şia'ya yönelik katliamlar, takıyye yapamayan ve sır tutamayan kişilerin davranışlarının sonucudur.

Şia'nın "zehebek, zehâbek ve mezhebek"i[107] gizlemeyi esas alması ve davranışını, inancını ve gidiş gelişini başkalarından gizli tutmanı istemesi, Şia olarak senin inancının tehlikeli olduğuna ve senin olumlu ve yapıcı gidiş gelişlerinin düşmanın ve hükümetin çıkarlarına aykırı olduğuna delildir.

Yoksa ailenin gözünden gizli olarak sîga[108] evine gitmenin takiye tarafı yoktur, vardır ama Safevî Şiası'nda vardır.

107 Zehebek: altının, zehâbek: gidişin, mezhebek: mezhebin (Çev.).

108 Sîga: Kısa süreli evlilik ve mut'a nikâhı veya kendisiyle mut'a nikâhıyla evlenilen kadın (Çev.).

Taklit

Belirli ve aleni rehberliğin olmadığı propaganda ve iletişim mekanizmalarının özgürce çalışamadığı dönemde, mücadelede merak etmek, kem küm etmek ve laga luga yapmak tehlikelidir. Körü körüne ve teşkilat mantığıyla itaat etmek gerekir. Güvenilir rehberden buyruk gelir gelmez sorgusuz sualsiz itaat etmek gerekir. Bugün gizli mücadele teşkilatlarında denildiği gibi: "Lidere sorgusuz sualsiz itaat edin. Yanlışa saptığında kuşku yoksa onu gizlice arkadan vurabilirsiniz, ama ona resmen itaatsizlik etmeyin!"

Bu, Şiîlikte eskiden var olan taklit anlamındadır. Şia, imamı takip etmeyi, *"Allah'a itaat edin, Resulüne ve sizden olan ülülemre itaat edin"* (4/Nisâ Suresi 59) ve imamı Allah'ın kendisine ve resulüne itaatle aynı sırada saydığı "ülülemr" olarak görür. Aynı taklit, Şia'da imam olmayıp imamın naibi olan rehber için de söz konusudur. Görüyoruz, bu taklit sorumlu ve mücahit bir düzende aklî ve sorumsuz bir taklit değil toplumsal ve teşkilatçı bir taklittir.

Şehadet

Şia'nın hilafet gibi bir mekanizma karşısında şehadetten başka sermaye ve silahı yoktur. "Kim ağlarsa veya ağlatırsa yahut ağlar gibi yaparsa cennet ona vacip olur" diye işittiğimizde şaşırıyoruz. -Çünkü ağlayanın ağlamak için sebebi vardır, ağlatanın ağlatmak için sebebi vardır, tamam, ama ağlar gibi yapmak ve sahte ağlama da neyin nesi?!- Şaşırmamız boşunadır, çünkü zamanı tanımıyoruz. Her damla yaşın, şehadeti bir mesaj gibi halka bildiren ve kendi kendine telkin eden bir söz olduğu döneme dönmeliyiz. Her inleyişin, mazlumun gırtlağından dışarı fırlayıp hükümdarın zalimliğini dünyaya duyuran bir feryat olduğu döneme…

Ondan dolayı ağlamayı -hatta ağlar görünmeyi- emreder, çünkü ağlamak, bir facia olduğunun ve bir zulüm meydana geldiğinin işaretidir. Hilafetin propaganda odakları, zaferlerle, fetih-

lerle ve İslam hükümetin başarıları hakkındaki yaygaralarla gizlemeye çalıştıkları şeyin işareti...

Yas Tutma

Bir gün değil, on gün değil, iki ay değil, bilakis bütün yıl yas tutmak ne için? Şehadette bir millet yaşadığı, yas tutması, kendi yas meclisinde şehadeti anlatması ve şehitlerini anarak yeni şehitler var etmesi gerektiği için.

Şehadeti gelecek nesle ve gelecek nesillere aktarmak için yas meclisi düzenler. Bu nedenle de hükümet odakları bütün güçleriyle bu meclislerin düzenlenmesini engellemeye çabalarlar.

Yine şehadeti ve şehitlerin felsefesini yayma amacıyla Şia, kardeşinin amcasının, dayısının, teyzesinin oğlunun, halasının oğlunun vb. ölümünü bahane ederek dostlarını akrabalarını toplar ve bir anda Kerbela'ya uğramakta, Hüseyin'den ve Şia şehitlerinden söz ederdi. O zaman zabitlere, devriyelere ve devletin Cuma imamlarına haber giderdi. Saldırırlar, işkence altına alırlar, zindanlara atarlardı. Buna karşılık Şia, düğün töreninde bile Kâsım'ın düğününe ağlar, Kerbela'yı gündeme getirirdi!

Menkıbe ve Keramet

Görüyorsun Ali'den söz etmiyorlar, onun kendisini tanıtmıyorlar, sürekli menkıbe ve keramet anlatıyorlar ve onu tanrı derecesine çıkartıyorlar. Aydın olarak ben, sen şaşırıyor ve diyoruz, niçin bunca aşırılık ve abartı? Bu sözden ibaret methiyelerin, şiirlerin, menkıbeciliklerin faydası ne? Fakat tarihe döner de bu sülaleye yapılan zulmü tecrübe edersek şaşırmak şöyle dursun, bunu gerekli görür, onlarla ağız birliği bile ederiz.

Hükümetin propaganda odakları bütün imkânlarıyla Ali'den çirkin ve Müslüman olmayan (!) bir yüz üretmeye çalıştılar.

Bir yandan Emevîler, bir yandan Abbasîler ve öbür yandan da Hâricîler ve bunlara bağlı olanlar, bütün güçleriyle minberde ve mecliste, evde ve sokakta, sözlü ve yazılı olarak Ali'ye ve sülalesine saldırırlar. Bu propaganda o kadar güçlü ve etkilidir ki

Ali'nin mescit mihrabından şehadetinden sonra, eşekleştirilmiş insanlar sorarlar:

Ali mescitte ne yapıyormuş?! Onu namaz halindeyken öldürdüklerini duyunca sorarlar:

Ali namaz da mı kılıyormuş?! Bak, Şam'ın yeşil sarayının ve Bağdat'ın bin bir gece hilafet merkezinin ücretli mollaları insanların şuuruna neler yapıyorlar? O günlerde ne fotoğraf vardı ne film, ne matbaa vardı ne teksir, ne ofset vardı ne kaset ki Kufe Mescidi, bu şayiaları yalanlayabilsin.

O zaman bu saldırı karşısında ve bunca propaganda karşısında, onlara inat sima üretmeye girişmekten ve Ali'den yarı tanrı bir çehre üretmekten başka ne beklersiniz Şia'dan? Hâlâ Mekkeli aydın âlim -üstelik ilmî bir kurumun da yöneticisidir- kongrenin benim konuşmamı Ali'den İslam'ın yetiştirdiği üstün örnek olarak söz etme cürmümden dolayı reddetmesine gerekçeler üretirken Şiî olan bana "Sizin hakkında bunca mübalağa ettiğiniz Ali, Nehcü'l-Belaga'sında âşıkları, tarihi ve meyveleri anlatan duygusal bir adamdır" deme yetkisini kendinde görüp de Ali'ye saldırmaya başlıyorsa -halbuki bugün Ali'nin değeri o kadar belirgin hâle gelmiştir ki bir Hıristiyan bile onu bizden daha iyi tanıyor- ve hâlâ on dört asırlık propagandanın etkisindeyse, yüzyıllarca öncesinin -düşman propagandasının zirvede olduğu dönemin- Şiası'ndan ne beklenebilir? Şia, Ali'nin şahsiyetini nitelemede mübalağa ederek egemen mekanizmanın karşısında durur, onun propaganda saldırısına set çeker ve Ali'yi aşağılamadaki mübalağa karşısında propagandacı bir direniş gösterir.

O halde Şia'nın ıtret, velayet ve imameti münhasıran dayanak alması, hükümeti, hilafeti ve iktidarı reddetmektir. Rivayetler, seyitler, humus, Hüseyniyeler, tekkeler, taziye, somutlaştırma, ayrılık, takiyye, ağlama, yas tutma, ziyaret, menkıbe, methiye, taklit, şehadete dayanma, bütün bunlar Şia'nın tarihî kaderinde ve Ali soyunun sınıf karşıtı, hükümet karşıtı, halkçı, hakçı, özgürlükçü ve adaletçi misyonunda yer alır. Bunların hepsi zalim

hilafet düzeni karşısında ve onunla mücadelede Şia'ya özgü toplumsal ve itikadî duruşta anlam kazanıp somut hale gelir. Buna göre bütün bunların büyük devrimci rolleri olmuştur.

Müziğin mi Yoksa Gınânın mı Haramlığı?

Şia'da her şeyi, kendini Kur'an ve sünnetle izah eden egemen kesim ve egemen rejim karşısındaki kendine özgü toplumsal, kültürel ve tarihî kaderine yerleştirerek anlamak gerekir diyorum ya, bu, bizim Şia'daki her hüküm, akide, davranış ve şiarın kökenini anlamamıza ve bunların barındırdığı anlam, felsefe, hedef ve rolü kavramamıza yardım eden temel bir meseledir.

Böylece bugün büyük Fransız ihtilali, liberalizm çağı, demokrasi, bilim, ilerleme, iletişim mantığıyla düşünen ve kitlelerin bilinçlenip gelişim gösterdiği bir dönemin mantığıyla olaylara bakan veya tarihî, toplumsal, taktiksel ve stratejik yönü bulunan bu meselelere bilimsel bir bakışla bakan biz aydınlar için kabul edilebilir olmayan Şiî topluma ve hatta Şia avama özgü meselelerin çoğu, bize geri, hurâfî ve mantıksız görünmeyecek, hatta toplum, fikir, siyaset ve özgürlük mücadelesi bakımından anlam yüklü, derin, ileri, çok akıllıca ve bilinçlice gelecektir.

Bunlardan biri, Şia arasında mütevatir olan müziğin haramlığı meselesidir. Şia'ya özgü akide ve hükümlerin çoğunu mantıklı bir şekilde açıklayıp yorumlamaktan ve tarihî olarak çözümlemekten âciz olan şu anki Şia tebliğ mekanizmaları, aydınların, "Derin ve etkili bir sanat olan ve çok olumlu da olabilecek müzik niçin Şia'da haramdır" şeklindeki eleştirileri karşısında cevap vermekten aciz kalmıştır. Çünkü ne Kur'an'da, ne sünnette müziğin haramlığına dair bir belge bulamamaktadır. Kimileri *"Yalan sözden kaçının"* (22/Hac Suresi 30) ayetine dayanmakta ve bedava/yalan söz demek olan "kavle'z-zûr" ifadesini, Kur'an'da müziğin haram edilişine delil olarak almaktalar. Bilmezler ki müzik sestir, söz değil! Bunlar galiba sadece çalgıcıların sazlı sözlü okudukları saçma şarkıları müzik sanıyorlar! Veya müziği "lehv ve laib" (eğlence ve oyun) saymaktadırlar. Oysa laib,

meşgul edici faydasız oyunlardır. Lehv ise vakti ve enerjiyi tüketen ve hiçbir olumlu şey üretmeyen her türlü edimdir. Oysa bazı müzik türleri diğer sanatlar (meselâ şiir) gibi imanın, ruhun, bilimin, eğitimin, gelişimin ve ruhu güzelleştirmenin hizmetinde olabilir. Derin bir senfoni, felsefî veya ahlâkî bir kitaptan daha etkilidir. İnsana onca ihtişam ve güç vermesine rağmen Beethoven'in Beşinci Senfoni'sini dinlemek haram da tiryak çekmek -sıvı bir müskir olmadığı için- helal midir? Bu nasıl bir fıkıhtır?

Bir yandan da sorarlar, o halde niçin Kur'an'ın güzel okunmasına, hatta teganni ile okunmasına, hem de belirli ilmî müzik makamlarına göre okunmasına bu kadar önem veriyorsunuz? O halde niçin İmam Rıza hareminde, altın kubbenin yanı başında Tûs ülkesi sultanının sarayına mensup tam teşekküllü bir orkestra her sabah akşam nakkare çalıyor?

O halde niçin ruhaniyet evine mensup ve kadim ilimler medresesinin sorumlusu olan Hüccetü'l-Müslimîn Âyetullahzâde Hüseynî, benim, "Niçin Şia'nın bazı hac menâsikinde, hacıların kurban etini -ki yüz binlerce koyun ve deve buldozerle bir gün içinde toprağın altına itilir ve fıkhî açıdan kurban etinin kâfire hatta müşrike verilmesinin caiz olduğunu söylerler- asla Sudanlılara vermemesi gerektiğini yazarlar? Bunlar Sudan'ın iftiharla dolu bir İslam ülkesi olduğunu bilmezler mi? Hükümetinin Müslüman bir demokratik cumhuriyet ve milletinin siyah Afrika'daki en büyük ve en ileri bir millet olduğunu bilmezler mi? Ian Smith ırkçılığı kokan bu emrin Ehlibeyt mektebi ulemasının ve Ali Şiası'nın dilinden çıkması niçindir? Dünyada ve özellikle Müslümanlar arasında, özellikle de Müslüman kara deriliker arasında, hem de Hıristiyanlığın ırkçılıkla ve siyahları aşağılamakla suçlandığı ve İslam'ın ırkî eşitlik ve kardeşliği savunmakla övündüğü bir çağda bunun bizim için ne gibi bir onuru olabilir? Niçin böyle?" şeklindeki eleştirilerime cevap olarak yazdığı "Doktor Ne Diyor" adlı kitabında... Elbette benim bu eleştirimin cevabını kimse verememiştir.

Kime sorduysam -hatta kendileri hac rükünlerinde bu hükmü yazan veya bunu hacda tebliğ eden bazı şahsiyetler bile- bir cevap verememişlerdir. Konuya daha hâkim olan kimileri de buyurdular ki çünkü Şeyh Murtaza Ensârî, Allah makamını yüceltsin, yazmış, biz de yazdık! İşin gerçeği de budur. Sayın Hüseynî Mîlânî, benim görüşlerim aleyhine yazdıkları "Doktor Ne Diyor" adlı (Meşhed basımı) kitapta bu eleştirilere ilmî olarak cevap vermek ve "kurban etini Sudanlıya vermeyin" hükmünü mantıksal ve tarihî olarak izah etmek, hatta bunun için senet nakletmek istemişlerdir. Bugünün Şiası'nın "Mina'da kurban kestiğinde toprağa gömmeli ve aç bir Sudanlının o kurban etinden yemediğinden emin olmalıdır" fıkhî hükmünün sıhhat ve zaruretini isbat için verdiği ilmî cevaba ve mantıksal izaha iyi bakın. Tahsilli, fâzıl ve resmî bir şahsiyet -kendini yalan yere ruhaniyete yamayan ve İslam'ı ve ruhaniyeti savunma adına görev yapan ve otlanan şu sarıklı tüccardan söz etmiyorum tabii- nasıl akıl yürütüp sonuç çıkarıyor, böyle bir eleştiriye hangi mantıkla nasıl çarpıcı bir cevap veriyor ve bu zamanda -yani yirminci yüzyılda, İmam Sâdık fıkhı ve Ali'nin ve Ehlibeytin mezhebi tarafından Sudan milleti aleyhine- böyle ırkçı ve aşağılayıcı hükmü hangi ölçütlere göre ilmî ve fıkhî olarak izah ediyor? Bazıları tevil etmeye çalıştılar, Sudanlı, Sudan milleti anlamına değil, siyah derili anlamına geliyor, diye (daha da kötü)! Çağımız İslam'ı açısından en sempatik ırk olan ve öbek öbek İslam'a yönelen tek ırk olan siyah ırka karşı verilen bu hükmü nasıl izah etmeye çalışıyor? Emin olmanız için metnini burada nakledeyim de Sayın Ayetullahzâde Hüseynî'nin "Doktor Ne Diyor" kitabının 6. sayfasında ne dediğini görün.

Birinci delil: "Bustânî, Sudan kabilelerini saydığı ansiklopedisinde onların çoğu hakkında şöyle der: 'Acımasız hırsızlar, oyuna düşkün kimseler, pis kimseler, hırsızlığa meyilliler.'

İkinci delil: "İnsanlar, bunların gelip Peygamber-i Ekrem'in (s.a.v.) mescidinde dans edip oynadıklarını naklederler. Aişe der ki:

Peygamber-i Ekrem (s.a.v.), onları seyretmem için beni sırtına bindirdi (Sahîh-i Buhârî -Kitâbu's-salât, rivayet: 69; Sahih-i Müslim, Kitâbu Iydeyn, rivayet: 17)"

Şia fakihleri, kurban etinin bunlara verilmemesine dair fetva verdiler, Afrika'daki İslam memleketlerinden biri olan Sudan halkına değil ki yazarın eleştirisi haklı olsun."(!)[109]

Görüyorsunuz, bir taraftan, İslam açısından müziğin haramlığına dair Kur'an veya sünnet veya akıl ya da icmadan herhangi bir senet yok ve büyük bir insanî sanat niçin haramdır, eleştirisi cevapsız kalır ve bir taraftan, Şia'da müziğin haramlığı o kadar meşhur ve mütevatirdir ki hiçbir âlim, buna uymazlık edemez ve caiz olduğu hükmünü veremez. Öte taraftansa benim inancıma göre, bu haram kılma, Şia fıkhındaki en mantıklı ve en ileri hükümlerden bir sayılır ve toplumsal bilincin ve toplumda halkın aleyhine gerçekleşen bütün siyasî, kültürel, fikrî ve hatta sanatsal olayların bilincinde oluşun göstergesidir!

Bu hükmü incelemek için üç şeyi bilmek gerekir:

1-Hükmün aslını, 2-Müzik sanatını, 3-Bu hükmün sâdır oluş zamanını ve toplumsal şartlarını.

Birincisi müzik, kelimeyle yaratılan şiir, renk ve şekille yaratılan resim ve hareketle yaratılan tiyatro gibi sesle terkip edilen bir sanattır. Bu terkibin çeşitli şekilleri, genel anlamda müzik adını taşıyan çeşitli şarkı türlerini meydana getirir. Müzik alet, form ve içerik ve etki bakımından hamasî, lirik, duygusal, dinî, etnik, geleneksel, modern, klasik, sazlı, vurmalı, yaylı vs. şeklinde sınıflandırılmakta olup her biri hakkında ayrıca yargıda bulunmak ve değerlendirme yapmak, sanat, teknik, etkileyicilik, ahlâk, toplum, fikir, uyuşturuculuk ve tahrik edicilik gibi çeşitli açılardan hakkında hüküm vermek gerekir. Tıpkı diğer sanatlar gibi. Meselâ hem toplumda bilinç, iman, hareket ve yapıcılık ile güç ve bilinç meydana getirmenin hizmetinde olabi-

109 Bkz. Ekler, no: 11

len ve mücahidin kılıcı ve aydının kalemi gibi rol oynayabilen, hem de cinselliğin, uykunun, uyuşturuculuğun, sapmanın, içgüdüsel hazcılığın, yıkımın ve fesadın hizmetinde olabilen ve eroin, zehir, hastalık, cehalet ve musibet dolu bir bela gibi bir rol oynayabilen şiir gibi.

Şia fıkhında -bugün avam arasında rayiç olanın aksine- söz konusu olan müziğin haramlığı değil, bizim ilmî metinlerimizde mevcut olan ve fakihlerimizin ifade ettikleri "gınâ"nın haramlığıdır. Tıpkı gazel söylemenin şehvani ve âşıkane şiir söylemek anlamına gelmesi gibi, teganni de ıstılah olarak saz çalıp şarkı söylemek demektir. Saz ve şarkıdan kasıt, genellikle cariyelerin tahrik edici danslarıyla birlikle icra edilen şehvani âşıkâne müziktir. Şarkıcıların içki meclislerinde ve eşrafın oturak âlemlerinde tahrik edici bir edayla söyledikleri aşk ve şehvet şarkıları veya aşk gazelleri yahut övgü kasideleri ya da düşmana karşı söylenen bayağı yergiler bu cümledendir.

Dolayısıyla müziği -bütün diğer sanatlar gibi- uyuşturucu ve harekete geçirici, olumlu ve olumsuz, hamasi ve lirik, bugünün aydınlarının deyişiyle sorumlu sanat (toplumun hizmetindeki sanat) ve sorumsuz veya laubali sanat (sanat için sanat, kişisel duyguların, hobinin, cinselliğin ve hazzın hizmetindeki sanat) olarak sınıflandırılabilir. İki tür müzik; hamasi[110] müzik ve lirik ve şehvanî müzik. Lirik müziğin, eğlence müziği olduğu, hobi olarak çalıp söylenilen içip eğlenme müziği olup uyuşturucu müzik olduğu bellidir. Lirik müzik aslında "gınâ"nın tercümesidir ve mutrip de bu anlamdadır. Geçmişte mutriplerin, Çingenelerin, rakkasların, raks, şarkı ve saz gruplarının sanatı olarak tanıdığımız ve bugün kabarelerde, gece eğlencelerinde, dansinglerde, kulüplerde, Lalezar tiyatrolarındaki Çeşmek (Göz Kırpma), Şov, İstek Plaklar ve Dans Müziği programlarında, filmlerde, radyolarda, televizyonlarda, salonlarda kutlamalarda

[110] Epik (epique)

duyduğumuzun, Zengûlehâ (Ziller), Kara Kedi, Beatles, Amerikan cazı, Johnny Hallyday ve Elvis Presley'in ta kendisi.

Bunlar müzik değil, gınâdır. Chopin'in, Mozart'ın, Bach'ın ve Beethoven'ın senfonisi gınâ değildir. Beethoven muganni değildir. Beşinci Senfoni'yi Almanya'nın demir adamı Bismarck duyunca gözyaşları yanaklarına akın eder ve mistisizmi andıran derin düşünceli bir edayla şöyle der: "Bu eserde hayatın bütün sırlarını, insan ruhunun görünmez kıvrımlarını ve kaderin şaşırtıcı oyununu duymaktayız." Böyle bir eseri Baba Kerem, Çerâ Nemî Raksî (Niçin Dans Etmiyorsun) ve Şukûfe Nov şarkısı ile, Kerim Fekûr'un içi boş ve kokmuş tasnifleriyle ve bir toplumun bahtsızlığı, zilleti, uyutulması ile zaafa, laubaliliğe ve hayalciliğe teslim oluşu ve mahvoluşu için yeterli olan meyden, mutripten ve yârin aşağı uzuvlarından söz eden sûfiyane gazellerle bir tutulamaz. İnsanı öyle görkemli ve güçlü göstererek onun cebri güçlü pençelerinde ciyak ciyak bağırtmasını sağlayan bir eseri, baygın bir edayla söylenen ve

"Ben senin mahallenin köpeğinin ayağının tozu olanın
Mahallesinin köpeğinin ayağının tozuyum!"

diye başlayan Rengârenk Güller tasnifiyle aynı kefeye koymak ve her ikisi de müziktir diye ikisi hakkında da aynı hükmü vermek mümkün değildir!

Şimdi tarihe dönmeli ve Şia'nın halkı uyandırıp harekete geçirmek, halka yükümlülük duygusu aşılamak ve iman, cihat ve mücadele ruhu kazandırmak, Şam ve Bağdat hilafet odakları ve onlara bağlı hükümdar ve sultanlarla, askerî, toplumsal, kültürel, dinî ve ahlâkî bütün boyutlarıyla mücadele yolunda üstlendiği cihat misyonuna bakmalıyız.

İlk kez Halife Muaviye'nin İranlı bir müzikçi ve şarkıcıyı yeşil sarayında istihdam ettiğini biliyoruz. Daha sonra Bizanslı, İranlı ve Arap şarkıcılar halifenin sarayına yöneldi. Bu gelenek, İslam'ın başlangıcından itibaren tedricî olarak ve Müslüman halktaki ciddiyet, cihat, akide ve yükümlülük ruhundan uzaklaşıldıkça ha-

lifelerin saraylarında daha yaygın hale gelmekteydi. Abbasîler dönemindeyse zirveye ulaştı. Öyle ki Abbasî sarayları, Sasani saraylarını taklit ederek efsanevi gece eğlenceleri düzenlemekle ve Barbed ve Nekîsa müzikleri icra etmekle yetinmedi, Çin'den Maveraünnehir ve İspanya'ya kadar her yerden rakkas, çalgıcı ve okuyucuları hilafet merkezine getirtti. Halifenin şarap, kitap, mey ve mutrip mahfillerinde göbek dansı ve çıplak cariye dansları boy gösterir oldu. Bu yolda öyle ileri gitmişlerdi ki Peygamber hilafetinin ve İslam'ın merkezi (!) Bağdat, efsanevî bir şehir haline geldi ve dünyada efsanevî bir şöhret kazanan Bin Bir Gece Sarayı'yla anılır oldu. Müzik, raks, şarkı, mey ve mutribin -yani gınânın- yaygınlığı sadece halifelerin ve onlara bağlı hükümdar ve sultanların saraylarıyla sınırlı kalmayıp doğal olarak halk arasında da şaşırtıcı bir revaç ve nüfuza erişti ve bu yolda hem hükümdarlar, hem mutasavvıflar -ki tekkeleri Gazneli, Selçuklu ve Moğol sultanlarının üssü haline gelmişti- raks, semâ, el çırpma ve tepinme adına esaslı rollere sahiptiler.

Böyle bir durumda, baştan başa dert, şehadet ve cihat ruhu olup zulüm ve cinayetten muzdarip ve hilafete bağlı odakların propaganda ve telkinlerinden haberdar bulunan bilinçli ve yükümlü devrimci Şia önderleri, hilafet kurumunun katliam yaptığı, Bağdat sarayının Şia imamını, özgürlük, takva ve ilim önderlerini kendi korkunç bodrumlarında zincire vurduğu, işkence kuyularına attığı aynı gece, efsanevî görkemli salonlarında, cariyelerin rakslarıyla, mugannilerin şarkılarıyla, sâkilerin gezmeleriyle, şairlerin methiyeleriyle ve fakihlerin teyit ve tevilleriyle bir şamata kopardığını, sadece saray mensuplarının ve ümeranın değil, halk kitlelerinin de gınânın sarhoş edici, uyutucu ve haz verici sesiyle, dünyayı ve dünya üzerinde olup bitenleri unutup ânı ganimet sayacak kadar kendinden geçmeye, laubaliliğe ve uyuşukluğa gark edildiğini görüyorlardı. Ali'nin feryatlarını, Hüseyin'in kanını, Alevi katliamını, zindanların dolup taşmasını, Müslüman halkın fakirlik ve zilletini, facialari ve zulümleri unut, bu baş ağrılarını düşünme!

Bir elde şarap kadehi, bir elde yarin zülfü
Bu arada sarhoşça bir rakstır arzum

Halk felaketin zirvesindeyken, facia, zulüm ve adaletsizlik her yanı kaplamışken şarabın ve mutribin okşayıcı ninnisiyle, mahmur bir edayla çıkışır:

Bir perde çal ki sazına uygun âh edilebilsin
Bir şiir oku ki onunla kocaman kadeh içilebilsin

Bu gınâdır. Bu, "gınânın mahvedici ve uyuşturucu toplumsal rolü"dür. Gınâ, sadece Şia fıkhında değil, bütün yükümlü aydınların ve ideoloji sahibi olup da cihadın ve halkı uyarmanın ağır yükünü omuzlarında taşıyan bütün grupların gözünde, hatta sanata bir insanî ve toplumsal gelişim ve olgunlaşma etkeni olarak bakan ve ona değer veren bütün sanatkârların ve müzikçilerin gözünde haramdır ve onunla mücadele, onların toplumsal misyonları ve itikadî sorumlulukları içinde yer alır. Bu yüzden batı sömürgeciliği, Afrika'da siyah caz ve dansı önemser ve yüceltir. Böylece bilinçli bir mücahid olması gereken Afrikalı siyahiden dans eden bir şarkıcı meydana getirmek ister. Siyahlara karşı olan Amerika'nın Afrikalıya siyah insanın aslında sanatçı bir ırk olduğunu anlatmaya niçin çabaladığını görüyoruz! Elbette sanattan kastı, gınâî tarzda dans, şarkı ve cazdır ve Afrikalının sanatını Amerika'da böyle gösterir!

Bu yüzden müttefikler, saldırgan ve tehlikeli Alman nasyonalizmi tekrar canlanmasın, hamasi Alman ruhu felç olup ölsün, kahramanlarını unutsun ve yenilgiye alışsın diye Elvis Presley'leri genç Alman neslinin putu haline getirirler!

Gınâ, uyuşturucu şehvani müziktir ve hilafet düzeninde rejimin sembolü ve kitlelerin uyuşturucusudur. Şia bunu yasaklayarak rejime en büyük darbeyi vurmuş, onun toplumsal rolünü etkisiz hale getirmiş ve karşısında direnişe geçmiştir.

Her Gün Âşurâ, Her Yer Kerbelâ ve Her Zaman Muharremdir

Halkın hayatını incelemek üzere bu çölün köşesine bucağına yollarını düşürmüş bir grup dostum Tâlikân köylerinde 330 şe-

bîh sahibi şebîḥ-hân[111] bir grup gördüğünü söylüyordu. Yani yılın her günü için bir taziyeleri vardı. Bu, şu anlama gelir: Hükümet şehitlerin hatırasını silmeye çalışırsa bizim her gün için yazılmış taziyemiz var. Hükümet Âşurâ'nın gündeme gelmemesine çabalarsa biz her günü Âşurâ ve her yeri Kerbelâ'ya çeviririz.

Bir aydın, bir Şiî'ye sormuştu, her hafta, her ay, her yıl bunca bağırış çağırış, duyguları bunca ortaya koyuş, bunca gösteri, bunca Hüseyin Hüseyin, bunca Muharrem ve Safer ne için? Demişti ki biz yılanın soktuğuyuz. Gadîr konusunda sustuk ve dedik ki tarihin kendisi söylüyor, Veda Haccında -Müslümanların en görkemli gösterisinde- ve şu an bile belli olan bir yerde ve bilinen bir zamanda Peygamber'in kendisi, Ali'yi rehber olarak tanıttı. Her şeyi nasıl temizlediklerini, kökünden kestiklerini gördük. Bu yüzden Âşurâ konusunda bu hataya düşmüyoruz. Mutlulukta ve hüzünde, düğünde ve matemde, su içerken ve yemek yerken, susuzken ve açken, her hal ve durumda Hüseyin Hüseyin, Âşurâ Âşurâ, Kerbelâ Kerbelâ diyoruz ki neslimiz ve bizden sonraki nesiller, Şia'nın başına ne geldiğini unutmasın ve Şia'nın başına ne gelmekte olduğunu bilsin.

Zikretme ve Zâkirler

Şia'nın Âşurâ'yı ananlara ve devrim felsefesinden söz edenlere vaiz, hatip, sözcü, âlim ve fakih demeyip zâkir demesi, anlamsız ve tesadüfî değildir.

Zâkirlerin, zulme karşı ve tarihi iktidar sahiplerinin lehine yorumlayan kimselere ve kalemlere karşı ve odaklara bağlı olarak ayaklar altına alınmış hakikatlerden söz etmeyen, olayları, katliamları, büyük adamları ve şehadetleri görmezden gelen ve hep saray sahiplerinin ve haraç alıcıların çevresinde dolaşıp duran ve onların dili olan tarihçilere, yazarlara, propagandacılara, âlimlere ve ruhanîlere karşı savaşanların en büyük misyonu zi-

[111] Şebih: Yas törenlerinde icra edilen müzikal öğeler içeren gösteri ve okunan ağıt. Şebih-hân: Yas törenlerinde ağıt okuyan kimse (Çev.).

kretmedir; gerçekleşen zulmü zikretme, tarihte meydana gelmiş en büyük hadiseyi zikretme, Resulullah'ın halifeleri eliyle ve halifelere bağlı ruhanîlerin fetvasıyla gerçekleşen en büyük cinayeti zikretme ve her zaman halkın ve mahrum kitlelerin uğradığı ve uğramakta olduğu cinayeti zikretme.

Böylece Şia, meydana gelen ve gelmekte olan zulümleri anıp hatırlatanlara, vakitli vakitsiz olarak her yerde ve her zaman sana, dinin ve öğretinin sesini susturmak için ne kanların döküldüğünü ve ne kanların dökülmekte olduğunu hatırlatsınlar diye zâkir adını vermiştir.

O halde bizden olduğuna inanmamı istiyorsan, Muhammed'den söz ettiğin, Ali'den söz ettiğin, imamlardan söz ettiğin, Kur'an'dan söz ettiğin ve her şeyden söz ettiğin zaman, Kerbelâ'ya da uğramalısın; belge özelliği taşıması ve kabul etmem için her yaptığında ve her söylediğinde Kerbelâ imzası olmalıdır.

Misyonu Kerbelâ'da tecelli bulan Muhammed'i kabul ederim.

Mesajını Âşurâ'da kemale erdiren nübüvveti kabul ederim.

Kur'an, Kerbelâ'ya bitişen Kur'an, Kur'an'dır.

Hüseyin'e kavuşan İbrahim, İbrahim'dir.

İsmail'im, Hüseyin'in oğluna ulaşan İsmail'dir.

Ben, Hüseyin'siz hiç kimseyi ve hiç bir şeyi kabul etmem -Âdem'in Vârisi'nde de söyledim- Hüseyin tavaftan çıkıp hacılar safını yarıp başka bir yöne seğirttiğinde sen ne ṭavafı yapacaksın, neyin etrafında döneceksin? Hüseyin'in yoluna gitmeyecek ve Kerbelâ'ya varmayacaksan... Başın dönünceye kadar dön istersen. O kadar dön ki ayaklarının altına yağlı tohumlar döksünler de döne döne milyonlarca ton bitkisel yağ üret. Senin tavafının değeri bundan başka olamaz ve değildir!

Bu yüzden Şia'nın en temel tebliğ işi zikretmedir; en temel propaganda çalışması unutturmak olan sistemin unutturduğunu hatırlatmadır. Bu yüzden Allah, Kur'an ve Peygamber'den de söz etse, Hüseyin'le bitirir, Kerbelâ'ya uğrar. Çünkü hükümetin

zulüm ve cinayet mekanizması ve cellâdı da Allah'tan, Kur'an'dan ve Peygamber'in sünnetinden söz eder. Hüseyin, şehidin de cellâdın da bir kitaba, bir peygambere ve bir dine sahip olduğu düzende gerçekle yalanı ayıran sınır, cellât ve şehidi birbirinden ayıran duvardır.

Peki Ya Bugün? Bugünün Şiası'nın Misyonu?

Şimdiyse Safevîler gelmiştir ve zikircilere en büyük revaç kazandırıcı, zikircileri yüceltici ve en büyük zikir düzenleyicidir. Safevîler, Emevîlerin ve Abbasîlerin tersine, meydana gelen şeyi hatıralardan silmek istemez, bilakis her zamankinden daha fazla hatırlatmak ister.

Onlar -Emevîler Abbasîler- halkın unutmasını ve tarihte böyle bir olayın meydana geldiğinin farkında olmamasını istiyorlardı. Safevîler ise tam tersine, halkın tarihte bu olaydan başka bir şey hatırlamamasını ister!

İşin farkı şudur: Onlar hikâyeyi yok etmeye çabalarken, bunlar onun anlamını bozmaya çabalar. Bunlar, Âşurâ ve Kerbelâ'yı terviç edip yüceltip ululayarak muhtevasını boşaltmaya ve sadece şekil ve formuna değer kazandırıp görkem vermeye çabalarlar.

Halifenin bütün hükümet kurumları velayet, ıtret, şehadet, imamet, adalet ve Âşurâ'nın unutulup gitmesi için çabaladığı dün, aydınlar zikircilerdi ve sorumluluklarını yerine getirmek adına, bütün bilinç ve şuurlarıyla, tarihteki facianın derinliğinin ve İslam devriminin azamet, usare ve ruhunun hatıralarda uyanıp canlı kalmasına ve unutulmamasına çalışırlardı. Fakat Safevîlerin Şia'nın bütün şiarlarını kendi şiarı kıldığı, artık Sindî b. Şâhik'in ve Bağdat halifesinin zindanlarının şiarının değil Âlî Kapu şiarının söz konusu olduğu ve onca büyük kanlar pahasına elde ettiğimiz değerleri bozmak için çalıştığı bugün Şia aydınlarının misyonu nedir?

Misyonumuz artık hatırlatma değildir. Çünkü herkes hatırlıyor. Çünkü herkesin aklında.. Çünkü halife Şia oldu. Adalet isteyen

halktan ve Ali'nin gerçek takipçilerinden, Hüseyin âşıklarından daha fazla anıyor, sözünü ediyor ve ağlatıyor, ağlıyor, Ali düşmanlarına lanet gönderiyor ve Ali evladının methini söyleyip menkıbesini anlatıyor. Şimdi bilinçli Şia halkının, Şiîliğe dayanan Safevî düzeni karşısındaki konumu, Şia'nın İslam'a dayanan Emevî ve Abbasî düzenindeki konumudur. Kureyş aristokrasisi Ali'nin hakkı çiğnensin ve Hüseyin'in hatırası unutulsun, yani Kur'an'ın ruhu ve sünnetin yolu bozulsun diye İslam kılığına girdi ve Kur'an ve sünnet sloganına sarıldı.

Şia ise menkıbeye ve zikre dayandı.

Ve şimdi Safevîlerin kavim aristokrasisi, Ali'nin hakikati çiğnensin ve Hüseyin'in fikri unutulsun diye Şiîlik kılığına girdi ve menkıbe zikir sloganına sarıldı!

Bu yüzden zorba da zikre dayandığı zaman, artık zikrin devrimci bir rolü yoktur ve zikirci, ileri bir aydın değil, mevcut düzende bir propaganda aracı olup çıkar. Bu yüzden Safevî döneminde artık anma misyon değildir.

Misyon, tanımadır.

Olayı gündeme getirme değil, olayı yüceltme, sevgi değil, bilgi, ve nihayet, Safevî Şiîliği düzeninde mutlak Şiîliğe değil Ali Şiîliğine dayanmaktır misyon.

Çünkü Safevîlerden önce Şia, Muhammed adını işitince, hangi Muhammed, diye sorma hakkına sahipti.

Safevîlerden sonra ise Şia, Hüseyin zikredildiğini duyunca sormalıdır: Hangi Hüseyin?

Vesselam

***

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞİA OLMA SORUMLULUĞU

(Hüseyniye-i İrşâd Salonunda Yapılan
15 Âbân 1350/6 Kasım 1971 Tarihli Konuşma)

Şia olmak sorumluluğu, araştıran, düşünen ve ilmî konulara âşina olan kimselerin araştırma alanına giren çok derin bir ilmî, felsefî ve itikadî bir konu olmaktan başka, kendiliğinden genel bir konudur aynı zamanda. Çünkü bir öğretiye -veya dine- inanan herkes birtakım sorumlulukları kendine yöneltir. Şia olmak da bu kaideden müstesna değildir.

Her ilmî düşünme düzeyindeki herkes, her türlü öğreti ve dine inanmakla, kendini şu soru karşısında bulmak durumundadır:

"İnancım hangi sorumlulukları bana yöneltir?" Özellikle Şia olmak meselesi söz konusu olup sorumluluk çok ciddi ve ağır olunca bu böyledir. Çünkü Şia mezhebinin özelliklerinden biri -İslam'daki çeşitli kardeş mezheplere oranla- imanın tarifidir.

Şiîlikte İmanın Tarifi

Şia bilginleri, imanın tarifine kalp ile iman ve dil ile ikrardan başka, amel ve icraatı -ıstılah olarak, cevârih ile ameli- da eklerler ki bu amelin asliliği esasıdır.

Nitekim bazen egzistansiyalizm felsefesinde de praxis esası söz konusudur. Amel, gerçekliği ve hakikati meydana getirendir. Amel olmadan, bir şeye inanmak ve inanmamak birdir. Amelsiz mümin olmak, kâfir ve münkir olmakla eşdeğerdir. Çünkü egzistansiyalizmin sanat eleştirmenlerinden biri olan Regrille'nin deyişiyle, "Büyük sanatkârlar, meydana getirmedikleri eserler bakımından sanatkâr olmayanlarla eşittir. Meselâ Şehname ve Mesnevi'yi meydana getirmekte sanatkâr ve şair olan Firdevsî ve Mevlana, meydana getirmedikleri eserler bakımından başkalarıyla -okumakla yazmaktan aciz olanlarla bile- eşittir. Sanatsal yaratı işinde olmadıkları -amel etmedikleri- halde insanlara sanatçı ve şair dememiz, zihniyetimizdeki bir şeydir.

Bilip de amel etmeyen ilerici ve bilinçli aydın, amel etmeyi bilmeyen uykudaki gerici câhille eşittir. Toplumsal konuların tamamını tam ve derinlemesine tahlil eden, ama her toplumsal sorumluluğu üstlenmekten kaçınan kimse, toplumun ne olduğunu hiç bilmeyen biri kadar varoluş değerine sahiptir. Çünkü

kötü ile iyi, iman ile küfür ve Şia olmak ile Şia olmamak amelden sonra gerçekleşir.

Şia bilginleri, bu ek esas -amelin asliliği- ile Şia'nın temel görüşünün, sorumluluğun asliliğine ne derece önem verdiğini göstermektedirler. Her bireyin Şia oluştan sonra yapması gereken bir görev değil, görev ve ödevden daha üstün bir aslilik, Şia olmanın özünde yatan bir aslilik bu.

Sorumluluk

Günümüz dünyasında gündemde olan temel tartışma, sorumluluk meselesine bizim Farsçada bu kelimeden anladığımızdan daha fazla değer ve derinlik kazandırmıştır.

Sanatçı sorumluluğu veya özgürlüğünün asliliğine olan inanç, dünyanın iki düşünce kutbu arasındaki -Doğu'da ve Batı'da- en büyük çatışmaya sebep olmuştur. Sanatçı, soyut sanatsal değerleri kendi seçtiği şekilde ve kendi beğendiği ölçütlere göre yaratan kimse midir? Yoksa sanatçı, kendi sanat eserine asalet kazandırmadan önce kendini bir yükümlülükle sorumlu bilen ve eserini kendi misyonu saydığı hedefe ulaşmak için bir vesile olarak gören bir yaratıcı mıdır?

Bu iki tarif, dünyadaki bilginleri, düşünürleri ve özellikle sanatçı ve yazarları iki zıt kutba ayırmış ve sanat için sanat esasını "insan için -ve insan ile toplumun ilerlemesi, kurtuluşu ve özgürlüğü için- sanat"ın karşısına yerleştirmiştir.

Acaba bilim, kendisi için mi bilimdir yoksa insanların, halk kitlelerinin ve insan toplumlarının ihtiyaçlarının hizmetinde bir araç mıdır?

Duyguları harekete geçiren bir eser meydana getirmeyi başaran ve söz unsurlarıyla güzel bir parça oluşturan kimse şair midir? Yoksa şair, hedeflere erişme -ve hayata, duyguya, sorumluluklara ve yaşadıkları olumsuzluklara karşı bilinçlenme- yolunda insanlara yardım etmek için bütün ifade gücünü kullanan kimse midir? Bunlardan hangisi gerçektir?

Nietzsche'nin dilinden bir cümleyle söyleyeceğim: Sanat için sanat, bilim için bilim ve şiir için şiir, sanatçının veya bilim adamının cesetliğini gizlemek ve onun toplumsal sorumlulukları üstlenmekten kaçışını haysiyetli göstermek için yapılmış bir aldatmacadır!

Facianın Kotarılması

Yirminci yüzyılda çok büyük, derin ve ustalıklı bir facia kotarıldı ve bilim, dinin, öğretinin, ideolojinin ve hak ile batılın ispat veya inkârı için değil bilim için değer kazandı. Toplumbilimci ben, toplumbilimciliğimi insanlara ekol kurmak, çözüm yolu önermek ve toplumbilimle ilgili bilimsel vukufum aracılığıyla onları kurtuluşa yöneltmek için bir araç kılmam. Çünkü toplumbilim, teknik değil ki çözüm yolu göstersin, peygamber değil ki iyiye yöneltsin. Bir ekol veya hedefin ispat ve inkârının sorumlusu değildir toplumbilim. Toplumbilimin işi, toplumda bir olguyu -veya toplum adındaki olguyu- irdeleyip çözümlemek -analiz- ile sınırlıdır. Dünyada meydana gelen bir görüngünün şöyle şöyle sonuçlarının olduğunu ve toplumda var olan bir durumun bu etken veya nedenlerden kaynaklandığını söyler sadece. Kurtuluş yolu sorarsan, der ki yol gösterme sorumluluğum yok, bu felsefe, ideoloji ve dinin işidir... Bilim adamına sorarsan şöyle cevap verir: Sorduğun şeye cevap vermek, bilimi özel hedeflerin uşağı kılar. Oysa bilim özgürdür!

Toplumbilimciye, insan toplumunu sermayedarlık mı meydana getirir yoksa sermayedarlıktan başka bir şey mi, diye soracak olsan, şu cevabı alırsın: Bunların benimle ilgisi yok. Ben sadece sermayedarlığın nasıl bir olgu olduğunu, nasıl meydana geldiğini söylerim, ne tür gelişmeler yaşadığını ve ne çeşitlerinin olduğunu söylerim. Kötü veya iyi oluşu, muhafaza edilmesi veya yıkılması gerektiği benimle ilgili değildir. Ben açlığı irdeleyip çözümleyebilirim, ama yol göstermek ve açları doyurmak benim işim değildir.

Görüyorsunuz, bilimsel hakikat ve "bilim adamının özgürlüğü ve sorumluluk ve yükümlülükten arı oluşu" gibi güzel bir kılıf bularak ve bilim adamının ve bilimin özgürleşmesi sloganını atarak, insan kitlelerini, insanlığı ve eşitsizlik, ayrımcılık, çatışma ve çelişkiden canı yanıp kurtuluş yolu arayan toplumları, bilimin -ve özellikle toplumbilimin- gerçekleştirebileceği bilinçlendirmelerden, aydınlatmalardan ve yardımlardan nasıl da mahrum bırakıyorlar?

Bu durumda bilim halkın hizmetinde değildir. Fizikçi, sadece evrendeki gerçekleri keşfetmek ister; toplumbilimci, toplumsal gerçeklikleri çözümleme düşüncesindedir sadece; başka hiçbir işleri yoktur. Psikoloji, eğitim öğretim ve iktisat da böyledir.

Bilim halktan uzaklaşıp halkı yönlendirmekten ve sorumluluk üstlenmekten kaçınarak münzevi olup bir köşeye çekilip zahit olunca, kolaylıkla güç sahiplerinin eline geçebilecek çok yağlı bir lokma haline geldi. Nitekim bugün ideoloji -ve her türlü öğreti ve din- aksesuarından kurtulmuş bir bilim, herkesten çok halk düşmanlarının, iman ve hedef düşmanlarının ve insanlığın kurtuluşuna düşman olanların yetkisi altına girmiştir.

Sanatı sanat için sevelim, insanları soyut haz ve güzellikle meşgul etmek ve sanatı da bu hazza yönelik hobileri yaratmakla meşgul etmek demektir. Böylece sanattan sadece maddi ve toplumsal refah içinde yaşayan ve boş zamanlarını sanat faaliyetleriyle geçirmek isteyen kimseler ve özetle müzayedelerde ve galerilerde dudak uçuklatan meblağlarla sanat tabloları satın alan koca göbekli para babaları ve sanata ilişkin sadece paraları olup emme ve dalavere sanatını bilen kimseler tat alabilirler!

Bu yüzden sanatın hizmetindeki sanatın, aristokrasi ve refahın hizmetindeki sanata dönüştüğünü görüyoruz. Bir ressamın kendi zevki için, halkın beğenip beğenmemesine ve halkın işine yarayıp yaramamasına aldırmadan yaptığı bir tablo, sadece ve sadece milyarderlerin malikânelerinde gerçekleşen müzayedelerin ağzına yaraşır bir lokmadır.

Bilim, edebiyat, şiir ve sanattan sorumluluğu almak, insanlığa musallat olan kudretlerin kandırmacasıdır. Böylelikle insanı en büyük sermayelerden ve kurtuluş, refah ve ilerleme etkenlerinden mahrum kılmak, bilginleri ve sanatçıları -insanî hayatın en büyük sermayelerini- toplumun içinden çıkarmak ve üniversitelerin kapalı laboratuvar ve sınıflarına hapsetmek ve onları bir tür haysiyetli zahitliğe mecbur kılmak isterler.

Bu yüzden tarihteki diktatörlük ve zorbalık dönemlerinde toplum en güzel ve en temiz ruhlarını görmesin ve ev köşelerinde, mağaralarda ve sebepsiz ruhbanlıklarda bunlar çürüsün ve böylece halka musallat olanlar ve toplumda baskın çıkanlar, en güzel düşüncelerden ve en temiz ruhlarından yoksun durumdaki sıradan ahaliyle işleri güçleri olsun diye olumsuz anlamdaki inziva arayışı, uzlete çekilme ve zahitlik ile toplumsal züht ve bir köşeye çekilme o denli yaygın hale getirilir.

İslam'da Sanat, Bilim ve Edebiyat

Belki sorumluluk kelime ve tabiri yeni olabilir, ama İslam önderlerinin ve İslam ruhunun sanat, bilim ve edebiyatın -hatta şiirin- sorumluluğuna yaptıkları vurgu, bugün dünyada söz konusu olandan daha fazladır. Sorumluluk meselesi gündeme getirilmeden hissettiğimiz tenakuz ve tezatlar, İslam'ın bilim, şiir, sanat, düşünce ve araştırmadaki sorumluluğa yaptığı vurgunun ve gösterdiği ısrar ve taassubun en temel ve en parlak ölçütlerindendir. Çünkü sanat ve bilimin tek mümkün yönünü, topluma ve imana hizmette görür ve bunun karşı şeklini şiddetle reddeder.

Câhiliye şiiri, sanat için sanat ve şiir için şiirdir. Şimdi de dünya şiirinin en güzel kasideleri arasında sayılan İmru'l-Kays'ın şiiri -ve bütün Câhiliye ve Muallakât-ı Seb'a şairlerinin şiiri- şiir için şiir ölçütüne göre vücuda gelmiştir. Fakat İslam (Kur'an açık olarak -Şairlere sapıklar uyar[112]- ve Müslümanlar eylem görüş olarak) ona öyle darbe indirdi ki aslâ başını kaldırma gücü-

[112] 26/Şuarâ Suresi 224

nü bulamadı. İslam'dan sonra da -Tâhâ Hüseyin'in ifadesiyle- Câhiliye şairleri şiir için şiir söylemeyi bırakmadılar, ama İslam'ın kitlesel mantığı karşısında aristokratik kaftanlarından başlarını çıkarmadılar. Şimdi Câhiliye şairleri olarak meşhur olanlar ise gerçekten Câhiliye şairi değildiler ve şiiri şiir için söyleyen şair Müslümanlardı. İslam'ın ruhu onları reddediyordu. İslam Peygamberi diyordu ki insanın kalbi şiirle dolacağına cerahatle dolsun daha iyi.[113]

Şiiri Savunan İslam!

Şiire ve şaire böyle şiddetli en kötü tabirlerle saldıran bir din, öte yandan şiiri öyle savunmaya koyulur ki inanılır gibi değil.

Hassân b. Sâbit, şiir söylemekten başka bir iş yapmayan bir şairdir. O kadar ki Hendek savaşında bütün mücahitler şehrin dışında hendeğin kenarında düşmanla karşı karşıya ve kadınlar sur içindeyken o da kadınlar arasındadır! Abdulmuttalib kızı Safiye, bir Yahudi'yi -Benî Kurayza mensubu- kadınların bulunduğu surun dibinde casusluk yaparken görüp de Hassân'dan onu def etmesini isteyince şu cevabı alır:

"Şiir isteseydiniz elimizden gelirdi, ama bu iş...!" Safiye kendisi aşağı inip mızrağıyla adamı öldürüp yukarı gelip de Hassân'a, sen erkeksin, git onun elbiselerini ganimet olarak al deyince, ondan şu sözü duyar: "Böyle bir işi elbette yaparım!"

Aynı şair Hassân, İslam Peygamberi'nden, hiçbir şehit ve mücahidin görmediği kadar iltifat görür. Bir defasında, Mısır hükümdarının Peygamber'e gönderdiği iki cariyeden -Mariye ve Sirin adlarında- Mariye'yi kendisi eş olarak alır -İbrahim ondandır- ve Sirin'i Hassân'a verir. Başka bir defa, eşraftan birinin Peygamber'e hediye ettiği köşkü -Medine çevresindeki yazlık köşklerden olup Peygamber'in yazlık sahibi olmak istediği mahaldedir[114]- bu tek köşkü Hassân'a bağışlar. Bir defasında da

113 "Liyemtelie kalburraculi kayhan hayrun min en yekûne şi'ran."

114 Akik, Medine çevresinde havası suyu güzel bir vadidir. Bir gün Peygamber'i oraya öğle yemeğine davet etmişlerdi. Oranın güzel havası ve manzarası ho-

Kâb b. Züheyr'in şiirine câize olarak, kendi hırkasını çıkarıp Kâb'a giydirir.

Cerahat şiirden iyidir, diyen aynı Peygamber şöyle der: "Şiirde hikmet vardır." Bir keresinde de Hassân'ın söylediği bir şiir karşısında şöyle buyurur: "Ruhulkudüs, senin diline üfledi."

Şiiri ve şairi onca kötüleyen bir din tarafından sanatın bu denli övülmesi, üstelik sanatı sadece ve sadece şiir olan biri için bunun yapılmasına ne demeli!? O tehdidin ve bu teyidin niçini tahlil babında sadece şu söylenebilir: Peygamber, sorumsuz şiir karşısında ve kişisel heveslerin ve bireysel duyguların hizmetinde, aristokrasinin hizmetinde -Câhiliye şiirinde olduğu gibi- olan şiirin karşısında durur ve öyle savaşır ki soyunu kurutur. Sonraları halifeler gelir ve dalkavukluk, mabeyincilik ve şair yetiştiricilik mekanizmaları çalışmaya başlar. O dereceye kadar ki Sultan Mahmud gibi bir insan, sarayında sadece kırk beş bin şair yetiştirir!

İslam Peygamberi'nin himayesinden yararlanan şiir, halkın hedef ve idealinin hizmetinde olan ve kitlelerin kurtuluş ve bilincine yarayan şiirdir.

O halde sen bir şair ve sanatçı olarak kendinin ve halkın yükümlülüğünü belirlemeli, itikadî sınırlarını belirginleştirmelisin. Çünkü özgür sanatçı aldatmacadan başka bir şey değildir. Ya halka katılmalı ve halkın kurtuluşuna hizmet etmelisin ya da halk, fazilet ve özgürlük düşmanlarına... Üçüncü yol yoktur.

Sorumluluğu yazar ve sanatçının omuzundan almak için nasıl çabalandığına -çabalanıldığına- bakın. Tahlil etme fırsatı olsaydı görürdük, perişanlıklarımızın ve bahtsızlıklarımızın tamamı doğrudan doğruya bu kudretlerin ve bilim ve sanat eserlerinin halkın hizmetinde yer almaması yüzünden olmasa bile en azın-

şuna gitmişti. Şehre dönüp Mescid içindeki kerpiç odalara –ki bütün hayatı ve düzeni oradaydı- girince, Aişe'ye dedi: Akik'te evimiz olsaydı ne güzel olurdu! Aişe, oradan bir arazi alıp ev yapmalarını istedi. Peygamber dedi, olmaz, oranın bütün arazisini insanlar almış!

dan şu vardır ki bunlar insanî sorumluluk taşısalardı kaderimiz başka türlü olurdu.

İslam gidip de sadece Müslümanlar kalınca müminler ve dinî şahsiyetlerimiz de İslam'ın o yönünü ve bakış açısını kaybettiler. Sadece şiarları ve bireysel hükümleri anladılar. Sultan Mahmud gayrimüslim Hintlilerle savaşa gidiyor, Sultan Hudâbende Şiî oluyor, Moğol melikesi Gevherşad Hatun Gevherşad Mescidini yaptırıyor, diye gönülleri hoştu. Bundan yukarısını artık anlamıyorlardı. Filan zalim zorba, rejimini ve firavunca tavır ve yaşayışını muhafaza etmek için sünnet olup merasimle İslam din-i mübiniyle müşerref olarak zararsız şiarları tazime yönelip yağmalarının adını cihat koyup Yezid'den daha beter davranmakla birlikte Hüseyin için yas töreni düzenleyince, müminlerin ve müminelerin gönülleri derhal şad ve İslam âbâd olurdu.

Kâtipleri ve şairleri ahırlara bağlayıp besleyenler bu iktidarlardı. Bunun semeresi ise bu milletin ve bu kültürün sanat dehasının ve edebî yaratıcılık gücünün ürünü bir yığın kaside, gazel, kıta, mesnevi, rubai, terciibent, müstezat vs olmuştur. Bir kuruş yaramadı halkın işine: Ya memduhu öven kaside olurdu veya maşuku tasvir eden gazel. Dünyadan el etek çekip saraylardan uzaklaşanlar da halkı ve halkın ihtiyacını arayıp sormadılar, irfan, takva ve züht inzivasına kıvrılıp kendi gönülleriyle söyleşmelerle (!) meşgul olup gece sabahlara dek yıldız saydılar veya uykuyla uyanıklık arasında kanat açarak insanî uçuşa geçerek yer seviyesinden yükselişe başlayıp insanları aşağı dünyalarıyla baş başa bırakıp kendi ruhanî miraçlarıyla tek başlarına yukarı âlemlere gidip oralarda operasyonlarla meşgul oluyorlardı.

Ben, sınıf bakımından bu ülkenin köylü halkına bağlı olan -veya en azından öyle idi- biri olarak görüyordum ki köylü, bütün ömrünü ağanın zevkine feda ediyordu, namusu ağanın ve ağazadenin oyuncağıydı, varlığı ağanın el âletiydi ve ağanın kırbacı... Bizim yüksek yazarlarımız, duygu dolu sanatçılarımız ve hassas şairlerimiz, Tahran'ın çok vakur ve muhterem (!) encü-

menlerinde ne muazzam eserler yaratıyorlardı! Tek dertleri kafiyenin yerli yerine oturması, "-âid, -âid" sesinin çifter çifter dizilmesiydi. Büyük araştırmacılarımız ve bilim adamlarımız ise -kendi ifadeleriyle- bu çağda on beş yıl devamlı çalıştılar ve son bin yılın İslamî ve edebî metinlerinin tamamının altını üstüne getirip şu coşku verici neticeye ulaştılar: Züleyha kelimesi, eski metinlerin hiçbirinde bulunamamıştır!!

Şimdi de edebiyat fakültelerimizin tezlerine bakın. Araştırma yöntemi hâlâ Edward Browne ve Kazvînî'nin öğrettiğinin aynısıdır. Ruh ve bakış ise ondan da eskidir. Sibeveyh'in mirasıdır. Bir ömür araştırmadan sonra ölümün eşiğinde Sibeveyh'in bütün hayıflanması şuydu: "Müttü ve fi kalbî şaibetun hatta." (Ölüyorum, oysa kalbimde şöyle bir ibham ve şaibe var: "hattâ" kelimesi harf-i cer miydi, isim miydi? Neydi?)

Sorumsuz edebiyat ve araştırmanın büyük derdine bakar mısınız?!

Ağır, az çok dindar ve ahlâkî temellere ve insanî esaslara vs. bağlı eskiler böyleydi. Yeni kafeteryaların süslü yeni akımcılarını gidin kendiniz görün. Nîmâ'nın ve edebî devrimcilerimizin esas yaptığı, vezni kırıp sözü mükerrer kafiye kaydından kurtarmak değil, şiirin ruhunu ve şairin bakış ve duygu yönünü değiştirmek ve bu ilahî dili yüksek hisarların içinden çıkarıp sokağa getirmekti. Öyle güçlü ve başarılıydılar ki esasen Nîmâ tarzı şiirde methiye söylemek sanki imkânsızdır!

Hazan rüzgârının zulüm ve yağmasına uğramış bir yaprağın düşmesi gözlerini yaşartan -Muhammed Hicâzî ve Ali Deştî gibi- duygusal ve ince ruhlu yazarların yolu sadece bir kere köyümüze -tesadüfen Mezinan'a- düştü. Biz, Tahranlı büyük yazarlar ve edebiyatçılar, canlı edebî mahfillerden çıkıp köye adım attılar ve Fitne gözden, Güzel[115] yüzden, memdûhun eliyle gönlünden ve maşukun gamzesinden bir an için fâriğ oldular da

[115] *Fitne* ve *Zîbâ* (Güzel), İranlı romancı Muhammed Hicâzî'nin (ö. 1973) iki romanı (Çev.).

çölde yanan ve çile, iş güç ve açlık kurbanı olan bizlere geldiler diye şaşkınlık ve mutlulukla karşıladık haberi?!

Fakat ne açlığımızı hissettiler, ne kırbaçların sesini duyup çilemizi tattılar, ne yaşantımızı gördüler. Gördük ki sadece ve sadece köyümüze nereden düştüğünü bilmediğim güzel bir hanımı görmeye gelmişler. Hikâye yine aynı güzelin ve Şeyh Hüseyin Mezînânî'nin belden aşağı hikâyesi (Hicâzî'nin Zîbâ (Güzel)'sını okuyun)!

Budur sorumsuz yazar. Budur sanat için sanatın yarattığı facia. Sanatı insana hizmetten azat etmekle kalmaz, üstelik sanatı insan karşıtı bir hizmetle ve insanın geri bırakılması ve oyalanması işiyle görevlendirir.

Böylelikle bugün sanat, sanatçıların doyduktan sonra başka ne yiyeceklerini ve vakitlerini nasıl geçireceklerini bilmeyen kimseler için hazırladıkları yiyeceklerden ibarettir. Yazarlar, maddî hayat kaygısı olmayan ve boş vakitleri için uğraşı arayan ve hayatlarındaki boşluğu doldurma düşüncesinde olan kimseler için cinselliğe ve polisiyeye, zihinsel hobilere ve fikrî kurgulara ilişkin yiyecekler üretirler!

Bilginlerin akademik araştırmalarının da halkla ve halkın kaderiyle teması yoktur ve yapılanlar bilim gerçeği içindir! En büyük araçları insanın düşmanlarının eline verirler. Bu yüzden sanat, resim, müzik, bilim, şiir, edebiyat, teknik ve fiziğin bunca ilerlemesinden halktan hiç kimsenin bir nasibi yoktur. Gerçi hayat koşulları daha iyi hale gelenler çoktur, ama bunlar üreticiler değil, tüketicilerdir.

Dinin Hizmetindeki Din

Sanat için sanat, bilim için bilim, din için din. Nasıl ki sanat için sanat sanatı yüceltiyor, bilim için bilim bilimi yüceltiyorsa ve sanat ve bilimin insanın hizmetine atanması sanat ve bilimin aşağılanması olarak görülüyorsa, din için din de dine aslilik vermek oluyor ve dinin insanın olgunlaşmasının hizmetine girişi de dini araç kılmak ve aşağılama oluyor!

Fakat dinin böyle avamca veya avamı kandırırcasına yüceltilmesinin içinde ve bu sahte ihtişamın altında dinin hakikat ve hayatı donup âtıl hâle geliyor. Tıpkı sanat ve bilimin hakikat ve hayatı gibi.

Bu yüzden bugün dinin, dinî şiarların, dinî tören, ibadet ve geleneklerin, hatta dinî duyguların ifadesinin -İslam'da, Hıristiyanlıkta vs.- geçmişten daha fazla olduğunu görüyoruz. Peygamber Mescidi'ni her biri sanat, zevk, deha, altın ve sermaye bakımından şaheser olan mescitlerle mukayese edin. Bu, mescidi yüceltmektir, ama aynı zamanda mescidin muhtevasının boşaltılmasıdır.

Din için din, namaz için namaz, oruç için oruç, Ali sevgisi için Ali sevgisi, Kur'an için Kur'an vs, Ali, Kur'an, oruç, namaz, Şiîlik ve İslam'ı yüceltmek ama kullanım dışı kılmak demek. Yani kurtuluş vesilesi olanı rafa ve altın mahfazaya koymak ve hiç bir derde deva olmaksızın karşısında sürekli eğrilip doğrulmak, tazimde bulunmak ve secde etmek. Din için din budur!

Din Yani "Yol"

İslamî ve İbrâhimî kültürde dinî duyguları gösteren mezhep ve bütün diğer benzer terimler -Latin dilindeki benzer terimin[116] tersine- yol anlamındadır.

Silk, kıvrımlı dağ yolları demektir -[Fransızcadaki] "sentier" gibi. Tarikat, bir bölgeden bir bölgeye giden yoldur, seyahat yolları gibi. Şeriat, su yoludur; ırmağın yüksek kenarında su yüzeyine kadar uzanan ve su almayı ve su içmek için gelen susuz birinin elinin suya yetişmesini mümkün kılan yoldur.[117]

Sırât, sözlükte -ilk anlamıyla- mabede giden yol demektir.

Mezhep de gitmek anlamındaki "zehebe"den gelir ve yol, yöntem ve yol yürümek demektir. Dinin anlamlarından biri de yol-

116 Religion

117 Ilginçtir ki peygamberin sıfatı «şâri'», peygamberin getirdiği hükümler ve kanunlar da «şer'» olarak adlandırılır.

dur. İslam toplumu demek olan ümmet, yola koyulma ve yol anlamına gelen bir kökten türemiştir. İmamet de ümmetle aynı kökten olup yol gösterme ve kılavuzluk anlamındadır. İbadet, düz ve uygun hale gelmek ve yolu düzeltmek demektir (abdu't-tarîk). Hac, bir yere doğru hareket ve kast etmek demektir. Tavaf, bir eksen etrafında hareket etmektir. Sa'y, bir noktadan bir noktaya, aranan bir şeyi bulmaya çalışarak koşmak demektir. Sebil, mutlak olarak yol anlamındadır.

En temel İslamî esasları ifade eden yaygın terimler, hatta ilk İslam kültüründe dinin kendisine ıtlak olunan terimlerin hepsi, yol ile yolda hareket anlamındadır. Buysa, dinin ve din tarafından ortaya konulan bütün itikat ve amellerin felsefesini gösterir. Yol, üzerinden geçilip bir hedefe erişilmesi gereken araç demektir. Yol, üzerinde durmak ve hakikati ve hedefi olmayan yüceltmelere koyulmak için değildir. Çünkü bu, yoldan hedef ve menzile ulaşmak için bir araç olarak değil, yolun kendi kendisi için yararlanmamıza ve yolu donatıp ışıklandırmaya ve süslemeye koyulmamıza benzer. Bu, yol için yol demektir. Yani ulaşmak için gitmek değil, sadece hedefsiz, sebepsiz ve sonuçsuz gezinmek demek. Bütün ömrümüzce yolda olsak ama onun üzerinde dursak veya adım atsak da gitmeyi ve ulaşmayı düşünmesek, bir adım bir yere gitmemiş oluruz. Nitekim gitmedik. Ali'nin Ali'ce sözünün anlamı budur: Bilgisiz ve bilinçsiz ibadet edenler, değirmen taşını döndüren eşeğe benzerler. Yol kat edip de bir yere varamazlar, sabahtan akşama dek hareket ederler, yoldadırlar, ama yolun sonunda başladıkları noktaya ulaşırlar." İbadet için ibadetin, din için dinin ve yol için yolun anlamı işte.

Yol, yol için değildir, bilakis hedefe ulaşmak içindir; din, din için değildir, bilakis hedefe giden bir yoldur. Fakat bugün din ancak din için değer taşır ve bu yüzden dine inanmak, o dine inanandan sorumluluğu alır. Hem de hangi din? Esas olarak insanın sorumluluğu için en derin, en açık ve en keskin ifadeyi seçen İslam'ın kendisi. Çünkü dinî inançların kendisi hedef

olunca din sahibi olan herkes hedefe ulaşmıştır ve artık üzerinde bir sorumluluk yoktur. Namaz için namaz şu anlama gelir: Namaz kılan herkes sorumluluğunu yerine getirmiştir. Fakat Kur'an şöyle der: *"Namaz, edepsizlikten ve münkerden alıkoyar."* (29/Ankebut Suresi 45). Şu anlamda ki namaz, çirkinliğin ve kötülüğün reddedilip engellenme vesilesidir. Kişinin namazının böyle bir rol işlevi yoksa ve ondan bu sonuçlar çıkmıyorsa, namaz kılanla beynamaz birdir. Beni hiç bir yere götürmeyen otomobil ile olmayan otomobil birdir. Otomobil için otomobil ne demek?

Sorumluluk Dini

İslam'da insan, Allah'ın emanetçisidir ve yere, göğe ve dağlara sunulup da onların kabul etmediği emaneti üstlenendir. Emaneti insan aldı, yani sorumluluğu kabul etti. Çünkü emanet, sorumluluğun ta kendisidir. O halde insan, insan için değildir. İnsan, sorumsuz özgür değil, sorumlu özgürdür; ne mecburdur, ne serbest.

Kur'an'da ve inançlarımızda sorumluluk, tam bir şiddet ve açıklıkla söz konusudur -fakat bugün anlamını öyle tersyüz ettiler ki doğrusu bir mucize!- Meselâ, kıyamette insanın el, ayak, göz ve kulağının yaptığı amele şahitlik etmesi, insan bireyinin parça parça uzuv uzuv her şeyi insanî yükümlülüğü misyonu karşısında sorumlu olduğunun ifadesidir. Bugünse şundan söz ediliyor: İnsanın kemiği çürüdükten sonra âkil ve me'kûl şüphesi insan hakkında icra olduktan sonra soruya cevap verebilecek mi? Acaba el ve ayak, sözlü ve sesli olarak mı şahitlik edecekler, yoksa hal diliyle sözlerini ifade edecekler? Kıyamette şahitlikle ilgili teknik problemi halletmek için araştırmalar yapılmıştır!

Müminler derler, evet, ayakla el, gözle kulak, fasih Arap diliyle şahitlik edip konuşur. Aydınlar şöyle derler: Hayır, fizyoloji bakımından doğru değil. Öldükten sonra bu organlar madensel maddeler haline gelirler ve başka bitki, hayvan ve insanın bedenine girerler. Günümüz bilimi, el, ayak, kulak ve gözün ko-

nuşamayacağını esasen ispatlamıştır. Görüşlerin nasıl olduğunu görüyoruz. Her birini ret ve ispat etsek bir değere ulaşamayız. Çünkü burada sözü edilen sorumluluktur ve bireyin sorumluluğunun şiddet, ağırlık ve hassasiyeti, hatta her organın sorumluluğudur! Bu çok bilimsel tartışmaların, araştırmaların ve dindar ile modernist polemiklerinin sonucu, bu ayetin asıl anlamının hiç olmasıdır sadece!

Kur'an şöyle der:

"Kulak, göz ve kalp, hepsi ondan sorumludur." (17/İsrâ Suresi 36)

Kulak, göz ve kalp -duygu- hepsi sorumludur. Yani sorumluluk, insanın her parçasına, beden ve ruhunun her boyutuna yüklenmiştir. Hepiniz çobansınız ve hepiniz güttüğünüzden sorumlusunuz. Sorumluluk, lidere özgü bir şey değildir, din adamı ve aydın ile sınırlı değildir. Bu toplulukta her birey herkese rehberlik etmekle sorumludur. Bu tam da Sartre'ın meşhur sözü[118] olup onun egzistansiyalizminin en seçkin noktası ve onun iddiasının ahlâk temeli ve ölçütüdür, çünkü egzistansiyalizm hümanizmdir, olumlu ve somut felsefedir: "Herkes yaptığı seçimle -çünkü bütün insanların da kendisini takip etmelerini ve öyle yapmalarını arzu eder- her tercihiyle, bütün insanlık için sanki genel bir kanun koymaktadır. İşte bu yüzden her insan bireyinin toplumsal hayatındaki sorumluluğu, bütün insanların kaderinin sorumluluğunu üstlenmesi kadar kaygı verici ve ağırdır."

İslam, amelsiz âlimi vasıflandırırken -Ki bir çok yüce kavram gibi dillere virt olup tekrarlanmaktadır- amelin türünden söz etmeden, söz etse bile yine maksat ilimsiz ameldir, yani amel için

[118] Sartre, hayrın ve şerrin ölçüsünü insan davranışındaki "iyi niyet/bon sens" olarak görür- çünkü dışarıda bir ölçünün bulunduğuna inanmaz. Şu anlamda ki siz iki tür seçim ya da edimde bulunursunuz. Bir durumda sadece kendinizin yapmasını istediğiniz ve başka hiç kimsenin yapmasını istemediğiniz bir edimde bulunursunuz. Bir durumda da bir edimde bulunursunuz ve herkesin de öyle yapmasını istersiniz. Öyleyse bu durumda siz, bütün insanlık için genel bir kural koymuş gibi olursunuz.

ameldir; maksadı zaman, halkın kaderi, toplumun serüveni ve insanların yoldan sapmasına, uykuya dalmasına ve zihinsel sapmaya düşmesine yol açan etkenler karşısında sorumluluk hissi taşımayan âlimdir, bizim edebî nezaket (!) dediğimiz şeyi terk ederek şöyle der:

"Tevrat'la yükümlü tutulup da onunla amel etmeyenlerin durumu, ciltlerce kitap taşıyan merkebin durumu gibidir." (62/Cuma Suresi 5). *"Onun durumu tıpkı köpeğin durumu gibidir."* (7/A'râf Suresi 176).

Sorumsuz din âlimi eşek gibidir, köpek gibidir!

Kan ile Mürekkebin Akrabalığı

Her insan Allah'ın emanetçisidir -çünkü Âdem'in çocuğudur- ve sorumludur. Kendi grubunun, ailesinin ve halkının sorumlusu değildir sadece, bütün varlık karşısında ve varlığa egemen olan irade karşısında ve bütün kâinat karşısında sorumludur.

Budur insanın sorumluluk alanı. Fakat İslam'da en büyük sorumluluk ilme yöneliktir. Bu yüzden Arabistan'da o yeni yürümeye başlamış İslam hareketinde, putperestlerle, düşmanlarla, aristokratlarla ve saldırgan güçlerle savaşmak için mücahitlere ihtiyaç düştüğü bir zamanda, hareketin rehberi, mücahidlere öyle bir sözle seslenir ki insanlık, deha, kültür ve bilim döneminde bile, câhil -hatta okuması yazması olamayan- bir toplumun göğsünden kaynayan böyle parlak bir ifadeden hâlâ yoksundur:

"Âlimlerin kalemi, şehitlerin kanından efdaldir."

Böyle bir ifadeden şu yüksek ve açık anlam çıkmaz mı: Birincisi, kan ve mürekkep benzer sorumluluğa sahiptir ve ikincisi, mürekkebin sorumluluğu kanın sorumluluğundan daha hassas ve ağırdır.

Bu yüzden Kur'an, cahil bir toplumda -ki onun peygamberinin, işin başlangıcında, hatta Medine'de sadece bir kâtibi vardır, o da Yahudi'dir, kendisi de ümmidir- kitaba, mürekkebe, kaleme,

yazı yazılan şeye yemin eder (Nûn, kaleme ve yazdıklarına yemin olsun ki), ama sorumlu olan kaleme,- kanın daha faziletli kardeşi ve daha üstün akrabası olan mürekkebe.

Bu yüzden Kur'an ve İslam'ın dilindeki ilim ve âlimi, ne reformistlerin inanışına göre değerlendirip her ilimi, her âlimi ve bir alanın uzmanını mutlak olarak görüyor, ne de eskilerin çoğu gibi sadece din ilmi, yani fıkıh ve dinî hükümlere olan bilgi vardır diyorum. Bilakis âlim burada, bugün sözlüklerde, toplumsal edebiyatta ve halka dayanan devrimci ve sorumlu ideolojilerde aydına verilen anlam söz konusudur tam olarak.

Ümmetimin âlimleri, Benî İsrâil'in nebilerinden efdaldir. Bu sözde İslam Peygamberi, âlimi peygamberle aynı kategoride ve benzer görmekte, ilimi peygamberliğin devamı olarak nitelemekte ve değerlendirme bakımından kendi tarih ve toplumunun bilginlerinin misyonunu Benî İsrâil tarihinin peygamberlerinden daha ağır, daha üstün ve daha değerli saymaktadır.

Bu, sorumlu ilimdir. Öyle bir sorumluluk ki nübüvvetle yoldaş olup birlikte yürür. Aynı neticeyi başka bir hadiste de açıklar: Âlimler, peygamberlerin vârisleridir! Neyi miras alırlar? Zaman karşısında ve insanların kaderine karşı bilinç ve sorumluluğu.

Bu ince konu, Şiîlikte üç esas olarak ortaya konulmuştur. Gerçi görünürde ortaya konulmuş değildir ama Şiîliğin içerisinde, Şiîliğin pratiğinde ve Şiîliğin kültüründe ve itikadî ve amelî esaslarında belirgindir.

Şia Tarihinin Dönemleri

Şia'nın tarih görüş ve anlayışında üç dönem vardır:

a) İnsanların rehberliğinin -kurtuluş, kemal, özgürlük, kıst ve adalet için- nübüvvetle birlikte olduğu dönem.

b) Nübüvvetin sona eriş ve hâtemiyet dönemi ile imametin başlangıç dönemi olan ikinci dönem. Bu dönemde insanların rehberliği imamet düzeninin elindedir.

c) İmam'ın gaybetinden -yani büyük gaybet döneminden- itibaren başlayan üçüncü dönem. Halkın rehberlik ve yönlendiril-

mesi ile hikmetin yayılması, adalet ve kıstın istikrarı, yani nübüvvet ve imametin misyonu olan şey ilmin uhdesindedir. Fakat başkalarının bilmediği ilmî bilgiler bütününü bilmek anlamında değil, peygamberlerin kazandırdığı bilince benzer bir bilinç anlamında ilimdir bu.

Gaybet

Anlattıklarının ve anladığımızın tersine gaybet dönemi, sorumluluğun yok sayıldığı ve zuhurun menfi bir şekilde beklenildiği dönem değildir. Bilakis insan sorumluluğunun daha ağır ve daha doğrudan olduğu dönemdir. Bu dönemde âlim, Allah ve öğreti karşısında, ilmi karşısında ve imam ve halk karşısında somut, ağır ve açık bir sorumluluk üstlenir. Bu ise niyâbetten ibarettir.

Niyâbet

Niyâbet, imamın yolunu ve nübüvvet hareketini devam ettirebilmek için ilmin üstlendiği sorumluluk demektir. Tarihin bu anında ilmin sorumluluk ve görevi, halka kılavuzluk etmek, halkı yönetmek, kitleleri eğitmek ve bilinçlendirmek ve halkı sürekli olarak öğreti, zaman, yazgı ve sorumluluğuyla aşina kılmaktır.

Bu dönemde gaybet, toplumsal sorumlulukların tatili demek değildir. Hatta kotardıklarının ve kotarmakta olduklarının (!) tersine, nübüvvet ve imametin bütün sorumluluğu ilim ve âlimin sırtına biner.

İçtihat

İçtihat, sorumlu araştırmacının -hakikatleri kitaplar, laboratuvarlar ve üniversiteler için keşfetmek isteyen araştırmacının değil- öğretiyi temel alarak halk için, halkın kaderi için ve akideleri daha iyi anlamak, yeni çözüm yolları sunmak, zamanın ihtiyaçlarına cevap vermek, toplumsal hayatın zaruretlerini ortaya koymak ve toplumunu aydınlatıp yönlendirmek için yaptığı özgür araştırmadır.

İçtihat, Şiîlik mezhebinin belli ve ağır sorumluluğu olup ilmin ve insanların bilincinin gelişmesine bağlı olarak zamanın zihin, düşünce ve ilmî kavrayışının geliştirilmesi, zamanın ihtiyacına göre ve her zamanda o hakikatlerin keşfedilme ve daha iyi anlaşılma imkânı olduğu ölçüde İslam'ın ve öğretisinin gerçekleşmesi mümkün hale gelsin diye araştırmacı âlimin sırtına yüklenmiştir. Hepsinden önemlisi bu, elinde bulunan büyük öğretinin hüküm ve esaslarına göre ve yaşadığı zamanın ihtiyacına, hareketine ve zaruretine uygun olarak -dini de diri kalmalıdır- zamana uygun -zamanın ihtiyacına, insanlığın ve bu zamanın neslinin zaruretine uygun- hükümlere, çıkarımlara ve yeni anlamaya el atacak ve din eski ve geçmişe ait şartlar -ki artık geçmiştir- çerçevesinde kalıp donuklaşmasın ve zamanından geri kalmasın diye hükümler ve sonuçlar çıkaracak olan âlimin misyonudur.[119]

Bu, fakihin -zamanın yeni olaylarını keşfetmek ve bunlara İslamî cevaplar bulmak yerine- oturup banka, depozito ve sigorta gelsin de onun şer'î hükmünü verip izahını yapayım diye beklemesi anlamına gelmez. Bilakis ihtiyaç ve zaruretlerin değişip evrilmesine göre İslam fıkhının sorumlu müçtehit -yani özgür ve sorumlu araştırmacı- aracılığıyla ruhunun, görüşünün, akideleri ortaya koyuşunun, hükümler çıkarışının ve rolünün gelişip tekâmül etmesi gerektiği anlamına gelir.

İşte burada içtihat, zamanın gelişmesi ve değer ve ihtiyaçların değişmesiyle birlikte ilim adamının toplumun fikir ve bilgi ba-

119 Fakat ne yazık ki –Dr. Şâdmân'ın ifadesiyle- "geçmişte toplum ve örf hayatı ve toplumun hukuk temelleri İslam fıkhına dayandığı halde, bizim dinî medreselerimizde fıkıh, din ilimlerinin bir dalıydı ve yanı başında felsefe, edebiyat, kelâm, hadis, tefsir ve hatta tıp vs. de vardı. Fakat toplum ve hukuk düzeninin fakihlerin elinde olmadığı ve fıkhın amelî yönünü yitirdiği şimdiki zamanda medreselerimizin bütün ilmi çabası fıkıhla sınırlı hale gelmiştir." Oysa bugün fıkhın toplumsal hayattan dışarıda kalması sebebiyle dinin itikat, toplum ve ilme ilişkin meseleleri, yani fıkıh adamının cevap veremediği şeyler geçmiştekinden daha fazla gündemdedir. Bu yüzden ne yazık ki hem âlimlerin zahmetleri ve talebelerin sıkıntısı boşa gitmekte, hem de İslam savunmasız kalmaktadır!

kımından yönlendirilmesi konusundaki sorumluluğunu bu özellik, ağırlık ve açıklıkta bir kez daha ortaya koymaktadır.

Güç Olmayan Güçlüklerin Ortaya Konulması

Bazen bakarsın, biri İlam şehrinden mektup yazıp bir güçlüğü gündeme getirmiş. Kalakalırsın ve kendi kendine sorarsın, bütün güçlüklerini halletti de bu ilk ve son güçlüğe mi sıra geldi?

Soru olarak ortaya konulan güçlüğün şu olduğunu görüyoruz: Âdem ile Havva'nın çocukları -bacı ile kardeş- birbiriyle nasıl evlendi? Çözüm yolları meselenin kendisinden daha duyulmaya değer görünüyor. Biri diyor ki Havva her karında hep ikiz doğuruyordu! Biri oğlan, biri kız! Birinci karındaki kız, ikinci karındaki oğlanla, ikinci karındaki kız ise birinci karındaki oğlanla evleniyordu! (Şu dehaya bak. Onların evliliklerini şer'î hale getirmek için bunca zahmet çekip çözüm yolu buluyorsun, ama sonunda şer'î güçlük hâlâ yerli yerinde duruyor!) Bir başkası da dâhice bir hüküm veriyor: Âdem'in çocuklarının durumunun açıklık kazanması için Kâbil için bir cinniyye -dişi cin- ve Hâbil için bir peri kızı gönderildi! İşte buradan, kadınların erkeklerle aynı türden olmadığı yolundaki bilimsel teori ortaya çıktı! Şimdi, bu helalzadelik ispatına ve şer'î kılıf bulmaya ihtiyaç doğuracak hangi hayır işi zora girmişti kim bilir? Ancak kendilerinin bildiği bir şeydir tabii!

Veya bütün güçlük, Allah'ın sıfatlarının Allah'ın zatıyla ilişkisinin ne olduğuna ilişkindir. Seni ne ilgilendiriyor, diye soran biri çıkmaz. Senin fare beynin bu meseleyi halledebilir mi hiç?! Veya cebir ve ihtiyar (irade) konusundaki bin yıllık tartışma. Sonra aslında, Emevîlerin ve Abbasîlerin -ve vârislerinin- kırbacı altında can vermekte ve rezilliğin, bedbahtlığın ve boğulmanın cebri altında debelenip durmaktalar. Fakat hâlâ iradenin isbatı peşindeler, hem de yeryüzünde ve hayatta değil, havada, gökyüzünde, gaybda ve hilkatten önce! Tahran'ın trafik ve otobüs probleminde kalakalmışken, hudüs ve kıdemin ilâhî zâtta cem oluşunu halletmek istiyoruz! Gerçek problemlerimizi bula-

mayalım ve çözüm yollarını bilemeyelim diye zihinleri saptırmak ve sahte problemler üretmek buna denir.

Bir grup arkadaşla hac yoluculuğunda âlimlerden birini ziyarete gidiyorduk. Teşerrüf etmeden önce ben, yolda arkadaşlara hangi meseleleri ilmî meseleler ve toplumsal güçlükler olarak dile getirecek ve çözmek için çaba ve ictihadda bulunacak, diye tahmin yürüttüm.

Tahmin ettiğim altı konudan dördü doğru çıktı. Gündeme getirilmeyen iki konunun dile getirilmeyişinin bir sebebi, arkadaşların başka konuları gündeme getirmeleri, bir sebebi de vakit kalmamasıydı.

Orada gündeme gelen ve hemen çözülmesi için uzun süre hep birlikte tartışılıp hassasiyetle üzerinde durulan o ilmî ve toplumsal problemlerden biri, siyonizm, sömürü, İslam ülkelerinin geri kalmışlığı ve fakirliği, İslam ümmetinin parça parça oluşu, istismar ve tefrika arasındaki tezat, batının kültürel saldırısı, İslam kültürünün bozulması ve batı hayranı yeni neslin İslam'a yabancılığı, tarihin olumsuzlanıp çarpıtılması, Müslümanların fikrî gerilemesi ve fırka problemleri gibi güçlüklerden hiçbirisi olmayıp şuydu: "Altı ay gece altı ay gündüz olan kuzey ve güney kutbunda, eğer insanlar yaşayabilirlerse ve oradan geçerlerse ve bir Müslüman tesadüfen orada bulunursa veya oranın muhtemel sakinlerinden biri İslam'ın etkisi altında kalıp Müslüman olursa, namaz ve orucunun hükmü ne olacaktır?"

Çeşitli ilmî çekişmelerden, görüş belirtmelerden, faraziyelerden ve fetvalardan sonra nihayet, büyük ve aydın bir adam olan âlim şöyle buyurdular: "Benim fetvamı şudur: Kuzey veya güney kutbunda yaşayan Müslüman'dan namaz ve oruç hükmü sâkıt olur. Çünkü namaz, sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazı şeklinde gece gündüz kılınır ve orada ne gece gündüz vardır, ne de sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı vardır. Oruç da Ramazan ayındadır ve orada esasen ay yoktur ki Ramazan ayı olsun.

Yeni Olaylar

Şiî fıkhının ileri öngörülerinden biri şudur: Herhangi bir zamanda meydana gelen ve doğal olarak önceki fıkıh kanunlarında hükmü ve çözüm yolu yer almayan yeni meydana gelmiş olayları müctehid âlimler incelemeli, İslam'a ilişkin ilmî ve amelî bilgi, içtihat ve tanıyışları ölçüsünde ele alıp çözümlemeli ve cevabını vermelidirler. Bu esas, İslam'ın tarih dönemlerindeki zaman, hareket, değişim etkeni, değişim ve yenilik meselesini öngördüğünü ve vukuf sahipleriyle İslam âlimlerini bunun karşısında sorumlu kıldığını göstermektedir. Yeni meydana gelen olaylar, genel olarak bütün kültürel, fikrî, toplumsal, siyasî, iktisadî ve insanî olaylardır. Eski ve yeni sömürü, makine, yeni insanın alinasyonu, bürokrasi, teknokrasi, faşizm, demokrasi, meşrutiyet, film, televizyon, sosyalizm, kapitalizm, siyonizm, Filistin sorunu, İslam toplumlarında nasyonalizm, hippilik, genç neslin isyanı, geri kalmışlık, doğu batı ilişkisi, batıcılık, teknoloji, makineleşme, kültürel saldırı, aydınların kültürsüzlüğü, simsar burjuvazisi, materyalizm, din bunalımı, ahlâkî çöküntü, gelenekten kopma, tarihsel kopukluk, medeniyet, yenilik, kadınların özgürlüğü, cinsiyet (seksüalite), Yahudilerin iki bin yıl sonra İsa'yı öldürme suçlamasından papa vasıtasıyla aklanmaları (!), açlık, yeni sınıfsal sömürü, sınıfsal ilişkilerin değişmesi, ekonomi devrimi, yeni edebiyat ve sanat, günümüzün güçlü ideolojileri gibi konular, hep yeni meydana gelen olaylar olup İslam toplumu çeşitli boyutlarıyla bunlarla boğuşmakta veya temas halindedir. Bilinçli ve sorumlu İslam âliminin üzerine düşen, sahip olduğu ictihad, fetva ve bağımsız araştırma hakkıyla bu meseleleri İslamî bir bakış açısıyla ve bu öğretinin ilmî temellerine dayanarak ele almak, onlarla mücadele ve onları seçmek, iktibas etmek, reddetmek, onaylamak, çözümlemek ve tanımak için çözüm yolları göstermek, görüş bildirmek, halkı fikrî bakımdan bilgilendirmek ve yükümlü hale getirmek ve halkın toplumsal önderliğini üstlenmektir.

Fakat görüyorsun, bizim büyük ilim havzamızdan halka ulaşan ve mezhebimizin en iyi ilim ve araştırma dehalarının uzun yıl-

lar yaptıkları çalışma ve çabaların ürünü olan tek yayın olan fıkıh risalelerimiz, Şeyh Bahâî'nin *Câmi-i Abbâsî*'sidir. Bu eser, Şah Abbas döneminin hatırası olup şimdi özeti çıkarılmıştır. [Bu özette] hiç eksiksiz aynı konular, on nesil geçtikten sonra yüzüncü kez tekrarlanmıştır. Sadece bazı fetvaların madde numaraları yer değiştirmiştir hepsi bu.

Son dönemde bir iki risalede bu çağın meseleleriyle ilgilenildiğini gördüm ve bu, başlı başına ümit vericidir. Ancak bunlarda da yeni olaylar, banka, depozito ve sigorta gibi olaylar olarak algılanmış ve bunlar fıkhî bakımdan çözümlenmeye çalışılmıştır. Bu de göstermektedir ki geçmiş geleneklerin duvarlarının dışına çıkmak ve zamanın meselelerini ele alıp İslam'ı bu çağda ortaya koymak istediğimizde yine dar görüşlülüğe düşmekteyiz. Görevimiz sanki beklemek. Zaman kendi yapacağını istediği gibi veya istedikleri gibi yapsın, ondan sonra biz gelip fıkıh kitaplarına bakarak bir şekilde izah edelim! Yani zamanı ve zamandaki olayları şekillendiren ve yönlendiren değil, hep zamanın peşinden giden ve hadiseleri, olayları izah eden olalım! İslam âlimi -ki peygamberlerin vârisidir- ve Şiî âlimi -ki imamın naibidir- böyle olmalı sanki.

Şia Olma Sorumluluğu

Şia olmak, insan olmaktan, düşünür olmaktan ve Müslüman olmaktan daha özel bir sorumluluk doğurur. Çünkü Şia toprağı sorumluluk doğurucudur. Ancak sorumluluğun yok olmasına ve insana ve Müslümana yöneltilmiş olan bütün emir ve nehiylerin yok sayılmasına neden olan Safevî Şiası değil Ali Şiası'dır bu.

Safevî Şiası, sorumluluklardan kaçmak için çözüm yolu bulma ve Kur'an'ı inceleme ve tefsir etme değil süsleme ve sözde yüceltme mezhebidir. Kur'an'ı kutsayış, fakat açıp okumak için değil; Kur'an'ı kapatmak için hep dua kitabına tevessül ediş. Çünkü Kur'an'ı açmak zordur ve sorumluluk getiricidir. Öyle ince hesap kitabı olan bir kitaptır ki şöyle der: *"Bir zerre iyi ediminin karşılığını görürsün ve bir zerre kötü ediminin cezasını çe-*

kersin." (99/Zilzâl Suresi 8). "*Kıyamet, elinle getirdiğini göreceğin gündür.*" (78/Nebe Suresi 40). İşte bu!

İnfak ise her şeyi vermektir. Canı, malı, hayatı, karını ve çocuğunu infak etmek. Çünkü inanç yolunda, halk yolunda bunların hepsi fitnedir. Dünyayı kirli saymalısın, geceni gündüzünü vakfetmelisin. Hem de tembelce köşene çekilip sorumluluk üstlenmeden züht, riyâzet, ibadet ve itikaf ile değil, bilakis cihadın, çabanın, halkın, inancın ve eylemin içinde.

Bunca sorumluluk? Bunca ağırlık? Çok sıkı tutar.

Fakat Safevî Şiası kaygı duymaz. Çünkü onun için basit çözüm yolları vardır: Dua kitabını açar. Orada yazmıştır, filan dört kelimeyi Safa ile Merve'nin dördüncü basamağında durup okursan zengin olursun -bu, dünya malı-! Eğer aynı duayı yazıp ya kıbleye doğru yönelip okursan veya su görmemiş kâse üzerine nar suyuyla yazıp içersen bütün günahların -gökteki yıldızlardan, çöldeki kumlardan ve yağmur damlalarından fazla da olsa- bağışlanır ve anandan doğduğun ilk günkü gibi tertemiz olursun -bu da âhiret-. Uyanık mümin buna yönelir. Çünkü hem daha rahattır, hem daha az masraflı ve daha bol kazançlıdır! Kur'an'ın yaprağını açmaz, çünkü çözüm yolunu dua kitabında bulmuştur!

Ali (a.s.) karşımızda durmaktadır. Eğer onu tanırsak -ki o bütün çıkarlarını, kaderini, ailesini ve çevresini Hakka ve insanlara feda eder ve cihat ve mücadele alanını bir an bile boş bırakmaz ve bütün bunlara rağmen omuzlarındaki büyük sorumluluk karşısında öyle kaygılı ve korkuludur ki kaygısını ve korkusunu dostlarına ve tanıdıklarına da intikal ettirir- sorumluluk yükü omuzlarımızdadır.

Peygamber karşımızda durmaktadır -biricik sevgili kızına der ki Fâtıma! Çalış, çünkü ben senin için hiçbir şey yapamam-, onu tanımakla sorumlulukla dolup taşarız.

Öyleyse Muhammed'i ve Ali'yi tanımak, Kur'an'ı okuyup anlamak ve sorumluluk kabul etmek yerine bir çözüm yolu ararız ve buluruz!

İslam Peygamberi'ni tanımak ve onun sözlerine kulak vermek yerine ve Ali'yi, hayatını ve ailesini tanımak ve Nehcü'l-Belaga'sını okuyup anlamak yerine onların sevgilerini alıp onları tanımayı bırak! Çünkü tanınmayan Ali'yi sevmek sorumluluk doğurmaz! Meçhul Ali, taptığımız, ama bizimle kendisi arasında hiçbir irtibatın bulunmadığı bir put gibidir. Tanımadığın zaman Ali başkaları gibidir. Onunla bilgisiz ama ihlâslı sevenleri arasında hiçbir dayatma, emir ve yasak ve sorumluluk ortaya çıkmaz. İstediğin kadar ağla, başını döv, hıçkır, hu çek, aşk ve sevgi besle -azıcık bir tanıyış olmaksızın Ali'yi melek haline getir, tanrı haline getir, hayatında bir zerre rolü olamaz ve omuzuna bir yükümlülük yükleyemez. Yeter ki tanıma. Çünkü tanımak sorumluluk getirir!

Böylece, Ali'yi tanımak suçtur. İşte bu yüzden bugün -asırlar sonra- Ali'yi Süleyman Kettânî'nin ve Corc Curdak'ın -Hıristiyan tabiplerin- dilinden tanımak durumundayız. Nehcü'l-Belaga'yı Şeyh Muhammed Abduh'un -Mısır'ın büyük müftüsü ve Ehlisünnetin önderinin- tashih, açıklama ve neşri ile görmek durumundayız. Çünkü Ali'nin muhipleri Nehcü'l-Belaga ve Ali'yi tanıyıp anlamaya ihtiyaç duymamakla kalmazlar, hatta bu ikisiyle karşılaşmaktan korkarlar.

Bu yüzden Ali muhibbinin -ki şimdi aynı zamanda Nehcü'l-Belaga mütercim ve şârihidir- Nehcü'l-Belaga'nın sonuna şunu yazdığını görüyoruz: Bu kitabı zulüm görenler okusunlar da sabrın ve tahammülün ecrinin ne ölçüde fazla olduğunu görsünler!

Öyle olsaydı, bizim yerimiz cennet köşklerinin en üstünde olurdu!

İslam da "Hayır" ile, Şiîlik de "Hayır" ile Başladı

Şiîliğin bir esası vardır ve diğer bütün esasları bu bir esastan doğar. Aslında benim inancıma göre Şiîlik tarihi ve İslam'da Şiîliğin ortaya çıkışı bu bir tek "hayır" ile başlar.

Şia'nın bütün esas ve teferruatı bu esasa dayanmasa ayakları havada, anlamsız ve hedefsiz olur. Bu esasların esası "hayır"dır.

Ben konunun kendisini tahlil etmek istemiyorum, bilakis bütün tarih için bir esas çıkarmak niyetindeyim:

Ömer'in kurduğu şûrada Ömer'den sonraki halifeyi seçmekle görevli meclisin başkanı Abdurrahman b. Avf, Ali'ye el verip şöyle der: Allah Resulünün halifesi olarak Allah'ın kitabını, Peygamber'in sünnetini ve iki şeyhin yöntemini esas alarak sana biat ederim. Ali, bir an bile tereddüt etmeden der ki hayır.[120] Hayır cevabının, Ali'nin kendisinin bildiği bir pahası vardır ve Ali bunu ödemelidir: Ali'nin kendisinin yok olması birinci pahadır. Tarih boyunca Ali'nin bütün evladının yok olması ikinci pahadır. Hatta Ali zamanındaki İslam toplumunun Ali hükümetinden mahrum kalışı da üçüncü paha!

Bir tek hayır için bunca zarar? Bu kadar pahalı bir hayır! Niçin? O, kendini ve hükümetini feda etme hakkına sahipti. Fakat çocuklarını niçin? Kendi zamanındaki halkı ve toplumu Ali hükümetinden mahrum kılıp onları zalim halifelerin eline düşürmesi niçin?

Ali, kendi hedefi ve imametinin büyük misyonu olarak, ne hükümeti ele almak ister, ne kendi zamanının sınırlı toplumunu kurtarma düşüncesindedir, ne de her ne pahasına olursa olsun çocuklarını topluma egemen kılmak ister -gerçi bütün bunları ister ama küllün bir cüzü olarak ister-. O bu hayır ile bütün çağların insanlarına şunu öğretmek ister:

(...) Hakkı düşünen ve benim yolumda adım atan herkes, batılla her karşı karşıya -her şartta ve her maslahat ile- kaldığında hayır demelidir!

Bu esas uğruna onun kendisinin, hükümetinin ve çocuklarının, hatta zamanındaki toplumun feda edilişi, bu esasın bütün za-

[120] Ali'nin cevabının metni: Allah'ın kitabına ve Resul'ün sünnetine gücüm yettiği ölçüde evet. Fakat iki şeyhin yöntemine gelince, hayır, benim kendi yöntemim var.

manlarda varlığını sürdürmesine değer. Bu esas böylece bütün düşünürler arasında ayakta kalır ve onlar çıkar uğruna bir hakikati ayaklar altına almazlar ve batıl karşısında -bir çıkar nedeniyle- evet demezler.

Şiîlik, İslam'da bu "hayır" ile başlar. Nitekim İslam da tarihte o "lâ" ile başlamıştır.[121]

Maslahat Şiası, Safevî Şiası'dır. Karşısında ise hakikat Şiası olan Ali Şiası vardır.

Maslahat-Hakikat

Hakikat düşmanları hakikati onun içine gömebilsinler diye, maslahat her zaman güzelliğin sahte örtüsü olmuştur. Maslahat her zaman hakikatin kıbleye döndürülüp kurban edilebilmesi için şer'î bir kılıç olmuştur. Çünkü maslahat her zaman din ve dünya montajı olmuştur.

"... Söylediğin hakikattir, doğru söylüyorsun, iyi tahlil ettin, görüşün tam anlamıyla İslam'ın görüşüdür. Ama... Maslahat değil.!"

Bu kimin mantığıdır? Bu maslahatçı ve onun mantığı, Ali'nin düşmanı ve muhalifidir. Bu alet ve darbeyle Ali (a.s.), eve hapsolur.

Hâlid b. Velid cinayet işlemiştir. Mâlik b. Nuveyre'yi öldürmüş ve oracıkta karısıyla yatmıştır. O halde had uygulanmalıdır - ama maslahat değildir!

Abdurrahman b. Avf, paracı, lüks düşkünü ve aristokrattır ve kenara itilmelidir, ama maslahat değildir!

"Ali, hilafet devesinin yularını eline alırsa onu yolunda götürür."[122] Herkesten daha bilgilidir, daha takvalıdır, İslam'a herkesten çok hizmet etmiştir. Kur'an'ı herkesten daha iyi anlar...

121 Bi'setin ilk üç yılında Peygamber sadece şu sloganı tekrarlıyordu: "Lâilâhe illallah deyin, kurtulun."

122 Ömer'in ölüm döşeğinde hilafet adaylarına ilişkin söylediği söz.

Evet, ama çok muhalifi vardır. Yeni Müslüman olan eşraf, Peygamber dönemindeki savaşlarda onun kılıcına maruz kaldığı için ona karşı kinlidirler. Hilafet için maslahat değildir...

Emevîler, bütün yönetimleri boyunca cinayet işlediler ve İslam'a içeriden darbe vurdular, ama kuvvetlidirler, onlara makam mevki vermek gerekir. Şiddet, İslam'ın maslahatı değildir!

Hâlâ da bu maslahat değilleri bir set gibi bütün hareket ve çabaların karşısında görmekteyiz.

Şöyle der: "Filan kitap uydurma rivayetlerle dolu, düşünceleri bozuyor, zararı bu zamanın inançları için her reddiye kitabından daha fazla..." Diyoruz, o halde anlatın da insanlar bilsinler ve okuyup yanlış yola sapmasınlar. Gençler okumasınlar ki okuyup da İslam'a karşı karamsar olmasınlar. Diyor, evet, ama şey... Maslahat değil!

Diyor: "Göğse vurup dövünme, kama vurma, kılıç vurma, cerîde taşıma, naaş bağlama ve benzeri hareketler, İslam'a uymaz, erkeklerin herkesin gözü önünde soyunup bedene zarar vermeleri şer'an caiz değildir." Diyoruz: "O halde bunu duyurun da yapmasınlar, İslam ve Şia karşıtları görmesin. Siz kendiniz düzeltin ki başkaları başka türlü değerlendirmesin..." Buyuruyor: "Evet, fakat... Maslahat değil." (!)

İtiraf ediyor: "Bu tür vaaz ve tebliğ, artık bu zamanda etkili olmuyor. Din dışı, din karşıtı ve en son iletişim, öğretim ve propaganda olanaklarıyla ve yeni sanatsal, teknik ve bilimsel yöntemlerle donanmış propaganda saldırısı karşısında direnemez ve İslam'ı etkili biçimde savunamaz. Filmi, televizyonu, tiyatroyu ve radyoyu dini yeniden anlatmanın hizmetine sokmak gerekir."

Bunca açık görüşlülük, akıllılık, zamanı ve zamanın ihtiyacını hissediş ve toplumsal çözümleme karşısında sevinç duyuyorsun ve öneride bulunuyorsun: Problem değil, biz hazırız, bu yolda elimizden ne gelirse yaparız." Hemen şöyle diyor: "Evet, fakat daha erken. Şimdilik maslahat değil." (!)

Maslahat değil, maslahat değil, maslahat değil.

Evet, hakikat değil ama maslahattır, hakikattir ama maslahat değildir: Maslahat Şiası'nın sloganı budur. Maslahat Şiası, Hakikat Şiası'nı yok edicidir. Nitekim İslam tarihinde de hakikat İslam'ı, maslahat İslam'ına feda edilmiş olup maslahat ve hakikat arasındaki savaş Sakife'de başlamış, maslahat gâlip gelmiştir. Oradan başlayarak öyle devam etmiştir. Bir noktadan başlayıp bir derecelik açıyla birbirinden uzaklaşan ve gittikçe mesafesi artan ve hakikat ile maslahat, zulüm ile adalet, imamet ile istibdat, katılaşma ile ictihad, zillet ile izzet, yani geçmiş ile şimdiki zaman arasındaki mesafe kadar birbirinden uzaklaşan iki çizgi gibi.

Bugün herkesin sorumluluğu bellidir. Her âlimle, tâcirle, aydınla ve halktan insanla konuşursun, hakikatleri ve sorumlulukları bilir, ama uygulamada maslahata uygun bulmaz! Çünkü yaşamak ister, refaha, maaşa, çarşı pazara sahip olmanın yanı sıra bir şekilde dininin de olmasını ister. Ali, Hüseyin ve Ehlibeyti de kalp kuvveti, dünya ziyneti ve âhiret tesellisi olarak zararsız ve masrafsız bir şekilde yedekte bulundurmak ister!

Bu yüzden Şia -sorumluluk mezhebi- olmanın bütün sorumluluklarından kaçmak için çözüm yolları üretmişlerdir ve üretmektedirler ki uykuları kaçmasın.

Bütün ömrümce hakikatlerin maslahatçı insanları tarafından feda edilip ayaklar altına alınışına şahit olan biri olarak ben maslahat konusunda ukde sahibi oldum ve şuna inanmaya başladım:

Hakikatin kendisi dışında hiçbir şey maslahata uygun değildir.

Eğer Ali Şiası isen, Şiîliğin kendisi sorumluluk doğurucudur ve sadece duygu olan ve herhangi bir sorumluluk tanımayan muhibbin -yeni üretilmiş bir kelimedir- aksine İslam'da ve Şiîlikte söz konusu olan tanımaktır: Kim ölür de zamanının imamını tanımaz ise câhiliye ölümüyle ölmüştür. Şia, kendi nefsinde bir kimsenin peşinden hareket edip giden ve sorumluluk taşıyan

takipçi anlamındadır. Peşinde hareket halinde olduğumuz kişinin sorumluluğunu taşırız. O da hakikat uğrunda her maslahat karşısında hayır demektir.

Bugün Şia âliminin sorumluluğu ve aynı şekilde aydının, entelektüelin, okumuş kimsenin, yenilikçinin ve halkımızın sorumluluğu bellidir. Eski bir ticareti olan ve meselâ yün, ipek ve hububat alıp satan bir tüccar, zamanın değiştiğini ve ticaretinin günün ticareti olmadığını anlar. O zaman hemen yatırımını değiştirir, o pazardan çıkıp yabancı malın temsilciliğini alır. Çünkü o klasik ticaretin öldüğünü bilir. Fakat kendi zamanına ilişkin böyle ileri görüşlü bir bilince sahip olan aynı insan, dinî konulara gelince eskiye körü körüne bağlı bir gelenekçi olup çıkar. Suya sabuna dokunmaz, işinde en küçük bir değişiklik yapmaz. Hatta verdiği parada bile bir sorumluluk duymaz. Vermiş olmak için verir ve hemeninde iş hallolur ve arıtma gerçekleşir.

Böyle bir insana -inançlı ve sorumlu insana- diyorum, izbe dükkanının içinde iktisadın değiştiğini, dünyanın ve zamanın altyapısının farklılaştığını ve dünyadaki tüketim ile iktisadî ve ticari ilişkilerden bambaşka hale geldiğini hissettin de toplumun, zamanın, inandığın dinin ve gönül verdiğin imanın uzaklaşıp yabancı hale gelmesi karşısında ve peygamber ve imam olarak bildiğin -ve genç neslin arasından ve genç kültür ve ruhun içinden göçüp gittiklerini gördüğün- şahsiyetler karşısında sorumlu olduğunu hissetmedin mi? Bugün bunları -Peygamber ve imamları- tanımak için bir kitabın bir tekkeden daha iyi olduğunu bilmez misin? Öyleyse niçin onarırsın?

Öyle kitaplar bilirim ki Farsçaya tercüme edilse genç neslimize yeni bir inanç ve iman kazandıracak. Fakat tercüme edilmeden, yazılmadan kalır. Çünkü yazar, mütercim ve yayıncıyı bu eserleri tercümeye, yazmaya ve basmaya teşvik edecek para yok. Böyleyken müminler, bu büyük sorumluluğun farkında olmadan dine, topluma ve insana olan borçlarını asırlar önce olduğu gibi ödüyorlar. Önceki asrın ve asırların probleminin su depo-

su yokluğu, bugünün problemininse başka bir şey olduğundan haberleri yok. Bugün şehirde su şebekesi olduğu halde hâlâ su deposu yapıp Müslümanlara vakfetmek hayır işi değildir. Ya ahlâk çöküntüsüdür veya beyin çöküntüsü!

Aydın sorumluluğu, şehrin yukarısındaki beş liralık kahve içip geri kalmış ülkelere dair konuştuğu aristokrat ve entel kafelerden inmek, halkın ne çektiğini, dilinin ne olduğunu, hangi dine mensup olduğunu, nasıl oyalandığını ve ne gibi sahte -veya gerçek- sorumluluklar hissettiğini anlamaktır. Bu toplumun kalbinde aydın tarafından çıkartılıp rafine edilmesi gereken ve halka hareket, uyanış, yaratıcılık ve üretkenlik kazandıracak olan nice kültür hazinelerinin -petrol, elmas ve bakır yatakları vs gibi- bulunduğunu anlamalıdır aydın.

Din âliminin sorumluluğu ise, zamanımızın anlayış ve kavrayışında Şiî bir devrim meydana getirmektir. Maslahatlar karşısında, avam karşısında, avamın beğenisi karşısında cesur olma, avamın zevk, anlayış ve seçimine kırbaç indirmek ve ictihad ve ilim rehberliğini dayatma ve dindar avamı kendi içtihat, fikir ve anlayışının peşinden sürükleme -karşısında, dindar avam karşısında teslim olma ve her türlü yeni işe el atmaktan korkma değil- sorumluluğu. Münhasıran fıkhın teferruatına, kelam ve felsefe tartışmalarına ve soyut meselelere ilişkin araştırmalar yapmak yerine -bunlar aslında çok değerlidir ve İslam'ın ve Müslümanların iftiharıdır, ama olayın esası olan daha acil bir ihtiyaç vardır- ömrümüzün bunca değerli yılını ve zamanın ve halkın fırsatlarını heba etmek ve otuz kırk elli yıl bu ilimlere harcanan beyinleri âtıl ve batıl halde bırakmak yerine insanların imanına ve kamunun uyanışına eğilmek, Kur'an'ı gündeme getirmek, Ali'nin Nehcü'l-Belaga'sını halka öğretmek ve bu nesli Peygamber'in, Ali'nin, Ehlibeyt'in ve büyük sahabelerin, Ebuzer'lerin ve Ammar'ların hayat ve düşünceleriyle ve Şia'nın kan ve cihatla dolu tarihiyle tanıştırmak ve İmam'ın vekilliğinin halka rehberlik ve kılavuzluk etmedeki büyük misyonunu…

Evet: Risalet (misyon) sadece risale değil.

Şia olmanın sorumluluklarını, Ali'nin öğretisine, Şiîliğin en temel inanç temellerine ve tarihî serüvenine göre sıralayacak olursam şöyle demeliyim: Şia olmanın sorumlulukları şunlardan ibarettir:

1- Bâtıl karşısında her türlü maslahata rağmen -kendinin yok olması pahasına da olsa- hayır demek!

2- Dinde her amel ve akidenin değer ve anlamını toplumda doğru ve temiz bir rehberliğe bağlı bilmek ve toplumun doğru bir rehberden yoksun olması durumunda her amel ve akidenin sonuçsuz olacağına inanmak.

3- İnsanlığın başlangıcından peygamberliğin sona erişine (Âdem'den Hâtem'e) dek ve oradan imamet çağının sonuna dek ilahî bir hareket, öğreti ve cihadın varlığına ve bunun hedefinin insanlığın kemal ve kurtuluşu, insanların bilinçlendirilmesi, dünyada özgürlük ve eşitliğin yerleştirilmesi olduğuna, bu sorumluluğun nesilden nesle peygamberlere, ondan sonra önderlere ve gaybet çağında hakka yönelmiş sorumluluk sahibi insanlara ulaşan bir veraset olduğuna ve bunun her Şia'nın hayatı akide ve cihat olarak anlamasını, her ayı Muharrem ve her günü Aşûra, yeryüzünün her parçasını Kerbelâ sahnesi olarak görmesini gerektiren bir sorumluluk olduğuna inanmak.

4- Adaleti bir dünya görüşü olarak algılamalı (Allah âdildir), onu peygamberlerin risâletlerinin hedefi olarak bilmeli ve kendi imamlarını bu risâlete vefalı kalma konusunda kendilerini feda ettiklerini ve kendisinin de bu risaletin yeryüzünde yerleştirilmesi yolunda çaba göstermekle yükümlü olduğunu görmeli.

5- Kendini her Müslüman'dan daha fazla olarak münhasıran Kur'an ve sünnete dayandırmak ve böyle düşünmek ve davranmak.

6- Bütün insanlardan daha fazla (çünkü Müslüman'dır) ve bütün Müslüman kardeşlerinden daha ziyade (çünkü Şia'dır) olarak aristokrasi, baskı, güçsüzleştirme, çıkar, fikrî uyuşturma, istibdat, sınıf düzeni, maslahatçılık, muhafazakârlık ve uzlaşı karşı-

sında, kötülük ve hıyanete ılımlı yaklaşma karşısında, baskı, popülizm, cehalet, korku, tamah, gasp, bölücülük, tecavüz, zorbalık, zulüm, fikirde donukluk, taklit, taassup, zillet, müritçilik, el öpme, zulme katlanma, paraya tapınma, zühtçülük, bir köşeye çekilme, sufice yaşayış, felsefe yapma ve kulluk karşısında ve insanı zayıflatan, uyuşturan veya aşağılayan veya bölen her şey karşısında uzlaşmaz kalmak ve mücadeleden geri durmamak.

7- Ali gibi çalışmak, kulluk etmek, kılıç vurmak, sıkı durmak, tahammül etmek, fedakâr olmak, konuşmak, davranmak, düşünmek, üretmek, açlık çekmek, halkı bilinçlendirmeye çabalamak, çirkinliklerin perdesini korkusuzca yırtmak, korkmamak, başı dik olmak, tevazu göstermek, öğreti yolunda cihat etmek, vahdet yolunda tahammül etmek, adalet yolunda yıkılmamak, eğriliğe evet dememek yolunda kendini yok eylemek.

8- Aydınımızın sorumluluğu tarihte peygamberlik verasetini taşımak, âlimlerimizin sorumluluğu İslam'da imametin niyabetini taşımak…

9- Her Şiî ailenin sorumluluğu, içerisinde Ali'nin baba, Fâtıma'nın anne, Zeynep'in kız, Hüseyin'in oğul olduğu ailenin takipçisi olmak!

10- Nihayet, her çağda ve her nesilde her Şia'nın sorumluluğu, her şeyden ve herkesten devrim Kerbelâ'sına, şehadet Hüseyin'ine kaçmak! Rehberlik ve eşitliği iman ve hedefinin esası bilmek ve bunun gerçekleşmesini kendi sorumluluğu olarak görmek.

Bütün bunlar, yani Ali'ye bir puta tapar gibi tapmak değil, onu bir rehber olarak izlemek ve bir kelimeyle: Ali'ce olmak, Ali'ce yaşamak ve Ali'ce ölmek.

Çünkü Ali Şiası olmak bu demektir.

Ve Şia olma sorumluluğu bu demektir!

Vesselâm.

EKLER

Bu bölüm uzun notlar ile Şehit Kardeşimizin yayımlanmamış eserleri arasında bulunan ve kitabın konusuyla ilişkili olan açıklamaları, ekleri ve kısa yazıları içermekte olup buradaki bütün konular Şeriati'ye aittir.

(Derleyen)

I- "Yetkin Bir Parti: Şia"nın Notları (1-10. Notlar)

(1)

Zikir kelimesi de aynı kaderi paylaşmıştır. Bu kelimenin ideolojik anlamı vardır. Allah, bütün peygamberlerin hedefini zikir olarak adlandırır ve Kur'an'ı da zikir diye tanıtır. Hatta Peygamber'i de öyle (Peygamberin zikri).

Zikir hatırlatma anlamındadır. Yani ilahî peygamberler, insana fazladan yeni bir şey getirmezler. Yani din peygamberlerin beşer için getirdiği şey değildir. Bilakis onlar, insanın içine emanet olarak bırakılan (ama günlük yaşantı yüzünden unutulan) bütün ilahî değerleri zikir yoluyla sen kimsin diye yeniden hatırlatmak üzere gönderilirler. Çünkü bütün sapmalar, insanın kendini unutuşu, tanımayışı ve kim olduğunu bilmeyişi yüzündendir.

Nitekim büyük Ali -hem insanı hem de dini her insandan ve her müminden daha iyi tanıyan Ali- insan hakkında şöyle demiştir:

"Derdin senin içindedir de görmezsin, devan senin içindedir de bilincinde olmazsın."

Peygamberlerin misyonları konusunda insanî ve derin bir ifadeyle, bu ateşin insanın kendi içinde olduğunu[123] ve peygamberlerin "akıl definelerini harekete geçirmek için" geldiklerini söyler. Günlük meşgalelerin, düşüşlerin, zaafların, bireysel hayatın aşağılık ve pisliklerinin, hayvanî tabiat ve huyların, hakir alışkanlıkların, insanı felç eden taassupların ve insanı bozan örtülerin yıkıntısı altında gömülü kalan ve hatıralardan silinen akıl ve bilinç hazinelerini devrimci bir şekilde harekete geçirmek için gelmişlerdir peygamberler.[124]

Daha tuhaf olanı, Yunan görüşünü hümanizm (insanın asliliği) görüşünün örneği olarak tanıtırken, dinî ve özellikle de İslamî

[123] Promete'nin "tanrısal ateşi" gökten getirip bundan yoksun olan insana bağışladığı Yunan görüşünün aksine.

[124] Bkz. Kitabın sonunda yer alan Yayıncının Açıklamaları ve Notları (3) (Çev.)

görüşü ise fanatizm (semavi kudretin iradesiz oyuncağı ve ilahî kaza ve kaderin zincirine tutsak insanın küçük görülmesi) olarak nitelemeleridir!

Bütün bu tahrifçi kaza ve kaderlerin temel sebebi, hem yabancıların hem dostların her zaman Müslümanları İslam'la aynı sanmalarından kaynaklanmakta olup bu bir musibettir!

Aynı zikir kelimesi, ileri ve yapıcı anlamıyla Müslümana şahsiyet ve insanî asalet kazandırır ve böyle bir telakki ile din, tam da insanın asliliği üzerindeki olumsuz rolünün veya böyle suçlanışının aksine, insana asalet kazandıran en büyük etken haline gelir ve insanın kendini hatırlamasına -bugün olduğunun aksine- ve özellikle İslam'da insanın ilahî ruhunu ve tabiatta Allah'ın halifesi olduğunu kendinde keşfetmesine sebep olur. Hangi Tanrı'sız hümanist ve insancıl felsefe insana böyle imkânları verebilir? Çünkü İslam, insana mâverai bir varlık menşei ve ilahî bir mahiyet kazandırabilir. Materyalizmin ise insanı da diğer maddî nesnelerle aynı mahiyete ve öze sahip olarak nitelemekten başka çaresi yoktur. Çünkü materyalizmin bu unsurlar evinin dört duvarı dışında insana verebilecek hiçbir şeyi yoktur. Zikir mesajıyla insanı toprak tabiatın canlılarıyla bir arada ve hatta onlar gibi olan insanı yeryüzünün sürgünü Tanrı benzeri bir varlık[125] olarak vasıflandırabilecek ve insanoğlunun kendine gelmesi ve ilahî soyunu, yeteneğini ve mahiyetini, maveraî kaynağını ve doğduğu kutlu yurdu yeniden hatırlaması için çaba gösterebilecek olan ancak İslam'dır. Fakat görüyoruz ki Allah'ın kelimesi olan ve Allah'ın azamet ve celal bakımından insanı en büyük yüceltmesi ve risâletin şiarı, Kur'an'ın sıfatı, insanın mesaj getiren sıfatı olan bu kelime, bugün öyle bir şekle bürünerek "genellikle tesbih (!) adı verilen ve ipe dizilen boncukların çevrilmesi ile eş zamanlı olarak iki dudağın birtakım evradın eda edilmesi için yavaşça ve ince ince kıpırdatılması anlamına gelmektedir! Öyle ki bir şey hatırlatmamakla kalmaz,

[125] "Kulum, seni kendim gibi yapıncaya kadar bana itaat et."

zikredenin sesleri Arapça mahreçlerine uygun telaffuz etme ve kaç kere söylediğini sayma konusundaki titizlenmesi, insanın aklında eğer Allah'a ve ilahî kavramlara dair bir şeyler varsa onu da tamamen götürür."

Diyeceksiniz, peki Hz. Zehrâ'nın tesbihatı?

Onun hikâyesini ve özellikle onun öğretici, insanî ve adaletçi felsefesini Fâtıme Fâtıme Est (Fâtıma Fâtıma'dır) kitabında anlattım. O, beyni felç, duygusu taş haldeki dertsizin kaygısızca diliyle, dudaklarıyla, dişleriyle ve damağıyla oynayarak virt okuması değildir. Sorumlu ve devrimci bir aydın -insanın insan tarafından kullanılmasını ve istismarını facia olarak gören ve peygamberin ve rehberin en sevgili kızının, toplumunun en yüksek mertebeli hanımının, babası ve rehberi tarafından çalışmaya mahkûm edilişinden ve bir hizmetçiye sahip olmaktan mahrum bırakılışından heyecan duyan bir aydın- Fâtıma'nın tesbihatını, zikirde sadece tesbih aşındıran bir zahit ve âbidden daha iyi anlar ve daha derin ve öğretici görür.

Keşke zamanın gereklerine rağmen ve İslam kürkünü ters çevirip giyinen din karşıtı seçkinlerin, dindar avamın ve avamı kandıran din ve halk karşıtlarının el ve gönül birliğine rağmen, onlar bu dine yönelseler ve en azından tanımak için üzerinde düşünseler.

(2)

A- Yetkin Bir Parti Şia tabirini konuşmama başlık yapmak istediğim zaman dostların çoğu şöyle ikazda bulundu (ve ikazları da ne yazık ki yerindeydi): Bu başlığın kullanılması -özellikle İrşadcılar tarafından kullanılması- İrşad karşıtlarının (=saptırıcıların!?) eline bahane verebilir ve yine o grup insanlara dinî tebliğ (!) ve ilmî eleştiri fırsatı doğurabilir:

"Pehpeh! Gözümüz aydın! Müminler! Şia'yı hizip de yaptılar sonunda... Artık bunların yapmadığı ne kaldı ki?!"

Niçin derseniz, bize sorun, bütün problemleriniz cevap bulsun:

Bunlar, biz Ehlibeyt Şialarını hifizci[126] haline getirmek isterler. Hifizcilerin kimler olduklarını biliyorsunuz. Hifizci adam -ki doğru telaffuzu hibizcidir- dinsiz adamdır, Allah düşmanıdır. O halde o konunun doğru olduğu anlaşıldı: Diyorlar, bunların evlerinde özel mescitleri var. Yalnız kaldıklarında oraya girip kapıyı kapatıyorlar ve ellerini bağlayıp namaz kılıyorlar! Biri, bir öğrencisinin rivayetine göre -ki bu öğrenci tesadüfen onun aynı zamanda taraftarıdır ve ona bir bühtanı yoktur ki uydurmuş diyelim- diyor ki "Biz Yahudilere düşmanlık beslemeyiz, bilakis İsrail'e düşmanız. O da dini yüzünden değil, faşistliği ve sömürü ve emperyalizm üssü olması yüzünden!" Pekâlâ, evet, hibizci insan bu tür şeylere karşıdır. Düşmanlığı dinden dolayı olan ise Müslüman insandır. Filistinli fedailer safında İsrail'le savaşıyor olsa bile Yahudi'ye düşmandır. İsrail'den daha faşizm, daha emperyalizm ve daha sömürü olsa bile Müslüman'a dosttur. Kabrinin ilk gecesi akideni, amelini sorarlar, sende o yoksa sana Ehlibeyt sevgisini sorarlar, velayeti sorarlar. Sen faşist misin, emperyalist misin diye sormazlar. Görüyorsun, bu beyefendi kendini İslambilimci olarak tanıtıyor ve üniversitede dinbilimi dersi veriyor, ama dinin hakikatlerinden bu kadar habersiz! Şer'î ve ilmî ıstılahları bile bilmiyor, ilim ehline de sormuyor! Kesinlikle dini yok. Böyleleri gazeteler ve hibizciler gibi Filistinli ile İsrailli savaşı, birinci dünya ile üçüncü dünya, doğu ile batı, emperyalizm, Müslüman Arap ile Acem ve hibizcilerin buna benzer sözlerini Şia ve Sünnî savaşından öncelikli gören ve Filistin'in İsraillilerden geri alınmasını Fedek'in Sünnîlerden geri alınmasından daha âcil kabul eder. Halbuki biz, Sebzivâr mahkemesinde yasal girişimde bulunduk, Fedek arazisini bin üç yüz yetmiş dokuz yıl sahiplenip kullandığı için Ebubekir aleyhine arzuhal yazdık. Zirai gelirini on dört asır gecikmenin

[126] Farsçada bazı yörelerde "hizb" (parti) kelimesinin halk arasındaki telaffuzu "hifz" veya "hibz", ve "hizbî" (partici) kelimesinin telaffuzu ise "hifzî" ve "hibzî" şeklinde olup Şeriati burada bu kelimeyi dindar aydınlara itiraz eden din adamlarına söyletmektedir (Çev.).

zararını da ekledik ve ayrıca gasp edilmiş paranın hicri on bir yılından zamanımıza, yani 1379 yılına (yani dava dilekçesinin Suudi Arabistan'ın Medine şehrinde sakin Ebukuhâfe oğlu Ebubekir aleyhine Sebzivar mahkemesine teslim edildiği tarihe) dek birleşik kârını talep ettik. Elbette velayete düşmanlığı bulunan ve Fedek'in geri verilmesi meselesinin gündeme getirilmesinden korkuya kapılan bazı Tanrı tanımaz Sünnî hayranları tarafından bunun şer'an riba sayılacağına ve bu paranın kullanılmasının şer'î olmayacağına dair problem çıkarılabilir! Biz bunu da düşündük. Allah'ın inayetiyle bunun için bir yol bulundu. Elhamdülillah, iyi bir şer'î açıklama da bulduk. Sebzivar mahkemesi güçlük çıkaramaz. Eğer bazı kimseler yine de güçlük çıkarırlarsa, Ehlibeyte kin besledikleri kesin olduğu için onlara kulak asılmaz. Evet, Fedek'i kurtarmak, ... civarında dikkate değer bir meblağ tutan tazminatı almak ve bunu verese olarak seyitler arasında paylaştırmak! Fakat tam dikkat ederseniz... Nitekim çok zeki ve çok kurnaz arkadaşlarımızdan biri, hani o İrşad'a ve İrşadcıların yazdıklarına hazırlanan bütün reddiyeleri icat eden arkadaş... Diğer arkadaşlar ise her biri bir şekilde, çeşitli yollardan, kuşku uyandırmayacak ve doğal görünecek şekilde, sanki çeşitli yerlerden itiraz sesleri yükseliyormuş izlenimi vererek kendi adlarına bu reddiyeleri yazarlar. Bu çok sayıdaki sözlü ve yazılı reddiyeleri görüyorsunuz. Bu işte eli olmayanların adları var, her yerde eli olanın ise hiçbir yerde adı yok. Evet, riya ehli değil, kendini göstermeyi sevmiyor. Tanınmak istemiyor. Evet, kendisi, Ali Şeriati'nin İrşad yayınlarından çıkan kitaplarının kapağındaki armayı -ki Muhammed'in tevhidinin şirk karşısındaki "lâ"sı ile Ali Şiası'nın Şûra karşısındaki "lâ"sını- ayrıştırarak parçalarından bir adet Ebubekir, bir adet Ömer ve iki adet Osman (Ali'siz!) terkip eden kimsedir. Yaptığı gerçekten ilginçti ve bazı zihinleri de etkiledi! Evet, kendisi, ruhaniyet elbisesi içinde ve ilim ehli kılığında olsa da siyasetin ta içinde yaşamaktadır, yukarılarla iyi bağlantıları var. Uluslararası siyasetten de haberdardır. Kendisi ifade buyurdu da bu İrşadcıların

ve özellikle de Ali Şeriati'nin nasıl bir mahiyetinin olduğu ve uluslararası sahnede bir ve beraber olan Vahhabîlik, Kilise ve Komünizmle nasıl yardımlaştığı anlaşıldı. Biz burada Fedek'in gasbı meselesini gündeme getirip uykudaki Şia kamuoyunu uyandırıp seferber ederek Fedek'in Ehlisünnet'ten geri alınması için bir hareket başlatmışken, bunlar Beytülmukaddes'in gasbını gündeme getirerek kamuoyunu o olaya yöneltmeye ve Fâtıma (a.s.)'nın evladının hakkının on dört asır sonra tekrar ayaklar altına alınmasına çalıştılar. Din, velayet ve ümmet karşıtlarının bu haince komplolarını sabit kılan çok açık bir ipucu var o da şu: Tarihlere dikkat buyurursanız görürsünüz, Siyonizm tehlikesi ile emperyalizm ve İsrail'in elbirliği ettiği meselesini, bütün Müslüman kesimlerin sömürü-kilise-İsrail ortak cephesi karşısında birleşmesi fikrini ve gasp edilmiş Beytülmukaddes'in kurtarılması sloganını bu Şia görünümlü kişiler -ki bunların Enuşirvan'ın adaletine ve Şah Abbas'ın velayetine de pek imanları yoktur!- tam da 1967 Haziran'ında halk arasında ortaya attılar. Bu tarih tam olarak, Seyyid Hüseyin Vâizî -mirasçılardan biri-'nin Fedek'i kurtarmak için Ebubekir aleyhine Sebzivar mahkemesine şikâyette bulunduğu tarihtir.

Şu özetten tafsilatı sen oku!

"Evet, bunlar yavaş yavaş içyüzlerini gösterdiler ve küfürlerini halka yutturdular. Önce minberi tribüne, tekkeyi salona çevirdiler, halının yerine sandalyeyi geçirdiler. Hatta h-dinî konuşma sırasında su içmeyi icat ettiler! Üstelik Hüseyin b. Ali aleyhisselamın adı verilmiş olan Hüseyniyede, susuzluk çekmiş olan Hüseyin'e, Ehlibeyte ve hatta altı aylık çocuğa inat olsun diye böyle yapıyorlar. Sonra dua kitabının haşiyesini, filan kelimeleri okuyunca yetmiş şehit sevabı alırsın dedi diye eleştirmiş. Sonra, geçen yıl resmen kitabının kapağına hiç hayâ ve hicap etmeden, Şia Olma Sorumluluğu diye yazmış! Yani Şia olmak suçtur, günahtır, sorumluluğu vardır! Şia olursan Allah karşısında sorumlu olursun. Bir kaç gece geçmeden, din dairesinden tamamen çıkıp Muhammed'i (s.a.v.), Ali'yi, Musa'yı, hatta İbra-

him'i zaman olarak geride bıraktı, Kum, Kerbela, Necef ve Medine'deki temiz kabirleri hatta Zeynep-i Kübra'nın kabrini, Re'sü'l-Hüseyin'in Mısır'daki mukaddes kabrini mekân olarak geçti, doğruca beş bin yıl öncesine geri döndü piramidin yanına, firavunların kabirlerinin yanına vardı, üstelik kralların ve kraliçelerin değil, rezillerin rezili olanların, yani firavunun kölelerinin (!) kabirlerinin yanına varıp oturdu ve o beş bin yıllık pis cenazeler için ağıt okuyup gözyaşı dökmeye başladı (evet Ehlibeytin susuzluğuna, kılıç yarasına ve çektiklerine ağıt yakıp gözyaşı dökmek sorundur, ama firavunun köleleri için caiz ve lazımdır!). Sonra da bunlara sevgili bacım, sevgili kardeşim diye hitap edip Hüseyniye'nin birkaç bin dinleyicisinin huzurunda ve hatta kendi yazdığı "Evet Böyleydi Kardeş" adlı kitapta şöyle diyor, şöyle yazıyor: "Ben (Ali Şeriati ve kendilerini Ali Şiası, bizi ise Safevî Şiası sayan fikirdaşları!) Bu piramitleri ve yeryüzünün her yerinde ve tüm zamanlarda bu sarayları, mabetleri ve hazineleri yapan medeniyete düşmanım, bu medeniyete ve tarihe düşmanlık ukdem var (Ukdesi var! Kendisi söylüyor) ve halkın köleliği sürsün diye hep bâki kalmak için bu korkunç piramitlerin altında mumyalanmış olanlarla nefretten başka bir ilgim yoktur. Ben sizin soy, köken ve sınıfınızdanım (İtiraf! Firavunun kölelerinden söz ediyor! Dikkat edin!) Bu zulüm binaları için taş taşımanın beş bin yıllık ağır yükü omuzlarıma ağırlık yapıyor. Bu binalar, atalarımın, bacılarımın ve kardeşlerimin kemikleri üzerinde yükseldi! Siz gittiniz ve ben kaldım bu beş bin yıl boyunca firavunlarla, belamlarıyla ve diğer sihirbazları, melesi ve mütrefiyle (!); hâlâ ayaklarım zincirli, omzumda kırbaç, sırtımda taş, boynumda ip, yiyecek ve içeceğim açlık ve çile. Hiç kimse bizim kaderimize dönüp de bakmadı. Hiç kimse bizim kurtuluşumuz için elini kıpırdatmadı. Ne zahitler, ne peygamberler, ne tanrılar! Çünkü biz kaderin ve meşiyetin lanetlisiydik! Kölelerin ve esirlerin kurtuluşu için ortaya çıkmış olan gerçek peygamberler bile kendi toplumlarıyla ilgilendiler. Musa bile onunla aynı soydan olan köleleri yanımızdan ve ara-

mızdan aldı ve kurtuluşa götürdü de birimizi bile kurtarmadı. Dediler, dağdan bir adam inmiş, yeryüzünün bütün tutsaklarının kurtuluşundan söz ediyor. Gelip de fakirlik ve çileden söz eden, saraydan inmiş bir adam değil, bir derebeyi, bir prens değil. Mahrum bir topluma mensup ümmi bir adam, çocukluğunda çobanlık, gençliğinde kervan işçiliği yapan bir adam!

Kurtuluş ve adaletin geldiğine inandık. Geldiğimizde gitmişti ve onun yerine geçenlerin yönetiminde yine sizin çağınızdakinden daha beter zincirler, kırbaçlar, yağmalamalar ve yalanlar!

Fakat onun evi de viran, onun ailesi de bizden daha fazla ve daha kötü bir şekilde zulüm, hıyanet ve gaspın kurbanı.

Kardeşim, bu yüzden bin dört yüzyıldır başımı Fâtıma'nın metruk evinin duvarının kenarına başımı koydum ve bu kara asırlarda hiç bir kılıcın tehdidine, hiçbir altının tamahına, hiçbir tesbihin tezvirine aldırıp kaldırmadım başımı. Hiçbir saraya, hiçbir mabede, hiçbir hazineye yönelmedim. Çünkü bu çamurdan hakir evde Fâtıma var, Ali var, Hüseyin var, bizim kadınlarımız, erkeklerimiz, kardeşlerimiz ve bacılarımız gibi sıkıntı, zulüm, açlık, zorluk, haksızlık ve aldatma gören, tadan ve böyle yaşayan ve böylece tarihin çilesini ve insanlığın faciasını kendi hayatlarında anlatmak isteyen Zeynep, kadın, erkek, kardeş ve bacı var. Firavun'dan daha büyük iktidarları devirmiş, yeryüzü Karun'larının hazinelerini halkının beytülmaline dökmüş, zamanın en büyük din gücünü elinde bulunduran ve dünya açlarıyla aynı tası paylaşmak için aç kalmış, insanın köleliğini paylaşmak için boyunlarında ip olmuş, dinbazların gasp ve tezvirine kurban gitmiş, bunların Allah'ın dini adına ve dinin en kâmil gücüyle, dinin yetiştirdiği en sevgili insanı, Allah'ın en temiz dostunu Peygamber'in sünneti diye nasıl mahkûm ettiklerini ve sonra da Allah'ın hükümeti diyerek nasıl öldürdüklerini, müminin ibadeti diye her namazdan sonra onun adına ve hatırasına nasıl lanet ettiklerini göstermek için taassubun zehirli kılıcıyla şehit olmuş hanedan."

"Evet, bu romantik kalemiyle neler yapmış bilemezsiniz! Biz velayet fenni ile ilgili işlerde uzman olan fen sahibi biliriz. Kendisini Fransa'ya götürmüşler. Valyans[127] okulunda -ki dil öğretimi konusunda tanınmış bir okuldur- şahsi yeteneği ve hazırlığı sayesinde de yirmi yıl içinde kendine özgü yollarla dil ustalığı fennini kendisine öğretmişler ve kendisini alîmu'l-lisan haline getirmişler. Dil ustalığında benzersiz bir usta olmuş, okumuş, üniversite öğrencisi, lisanslı, doktoralı, binlerce ve bugünün tabiriyle aydın kabilinden velayetleri zayıf olan ve iman teknikleri, dinin ruhanî mertebeleri ve şeriat hükümleri alanında yetişmemiş olan binlerce yüzeysel ve sıradan insanı saptırıyor ve kendine özgü sihirli konuşmasının ve büyüleyici kelimelerinin etkisiyle onları cezbedip büyüleyerek yokluk vadisine sürüklüyor. Ceza gününden de korkusu yok. Bu kardeşin yazısını okuyup da konunun ehli olmayan, dinî metinlerde ve İslam ilimlerinde, özellikle özel bir alan olan velayet dalında ve Ehlibeyt sevgisi alanında uzman olmayan herkesin ayağı kayar, her şeyini kaybeder. Bakın, sömürünün bu kalemi burada neler yapmakta? Dil ustalığı okulu olan Valyans okulunda sosyoloji bölümünde tıp okumuş…"

İnanmıyor musunuz? Şeyh Muhammed Ali Ensârî'nin eseri *İrşad Sözcüsü Ali Şeriati'ye Reddiye ile İslam ve Ruhaniyet Müdafaası*'nı alın, "Dr. Ali Şeriati'yi Tanıyın" başlıklı ilk bölüm benim biyografime ayrılmış. Tabii, bir kimsenin düşünce ve inançlarını okumadan, duymadan, anlamadan kendi kafana göre nakledip verilen siparişe göre tanıtmak ve işvereni hoşnut kılacak şekilde reddetmek olabilir mi, farkında değil. Hatta bir kimseye kendi inandığının zıddı bir şeyle töhmet uydurup onu reddetme adına onun sözlerini kendininmiş gibi aktarabilirsin demek ki. İnsanların yüzde kaçı gidip asıl kaynaklara başvurur da bu reddiye ve savunmayla karşılaştırır, senin aktarmalarını

[127] Kelimenin aslı, alliance (alyans) olup Fransızcayı öğretmek ve yaygınlaştırmak amacıyla faaliyet gösteren kurumun adıdır (Alliance Française). Şeriati'nin bu muarızı, kelimeyi "valyans" diye telaffuz etmektedir (Çev.).

kontrol edip nerelerini çıkardığını, nerelerini öne arkaya alıp aktardığını, nerelerini bozduğunu ya da tahrif ettiğini, nerelerini aslında uydurduğunu, nerelerini onun söylediğinin ve inandığının tam tersine söylediğini veya bir inancı ona yalan yere nisbet edip etmediğini, nihayet nerelerine vefalı kaldığını, cümleyi doğru okuyamadığını, hatta anlamını anlayamadığını veya ters anladığını anlar? İnsanların yüzde kaçı böyle bir dikkate vaktini ayırır? İnsanların yüzde kaçı bir kimse veya bir kitap ya da bir kurum lehinde veya aleyhindeki yargı sadece onunla dost, tanış, iş arkadaşı ve komşu olan birinin ağzından alır? Bazısı, sadece bir şeyleri herhangi birinden ilk duyduğunda sadece kabul etmekle kalmaz, bunu hemen kendi sözü, araştırması, tecrübesi ve çıkarımıymış gibi her yerde tekrarlayıp bunun propagandasını yapar! Aynı zamanda bütün bu işler çok kolay, rahat ve normal cereyan eder. Din, iman, Allah, yarın, takva, taassup ve mukaddesatla ilgisi yoktur. Adetleri, meşguliyetleri, hobileri ve ruhî zevkleri bu olan böyle insanların namaz, oruç, ziyaret, velayet ve Ehlibeyte intisap ehli olmamalarını gerektirecek bir sebep yoktur. Bu günlerde, üstelik Muharrem'in on gününde, Safer ve Ramazan'da, en aziz gecelerde, en mukaddes mekânlarda, tarihin en şerefli tribünlerinde, ruh, ilim, takva ve tebliğin resmî kıyafeti içinde doğaçlama olarak üreten, dokuyan, çirkin küfürler eden, tehlikeli tahriklerde bulunan, pis töhmetler yönelten, şaşkına çevirici bühtanlar uyduran ve ortaçağ kilisesinin yüzünü ağartacak kesin hükümler yayınlayan, en mukaddes duyguları -Allah'a iman, Ali'ye, Fâtıma'ya, Hüseyin'e ve Peygamber ailesine aşkı- şahsi komplekslerini gidermeye, kendilerini göstermeye ve menfaatlerine âlet eden ve daha yukarılara çıkmada merdiven olarak kullanan ve hakkın başına vurmak, hakkı öldürmek, halkı uyandırıp kendilerinin toplumsal konumlarını zayıflatma ihtimali bulunan her başı ezmek, her dili kesmek ve her kalemi kırmak için Ali velayetinden ve hakperestlik dininden tekfir sopası üreten bunlar değil mi? Bu tipler, bazen kendi deyişleriyle oruçlu ağızla böyle bir şeyi yapmıyorlar mı? Bazıları cidden namaz, oruç, ilahî, dua, zi-

yaret ve ibadet ehli değil mi? Bunların hepsinin dışları, bunların hepsinden daha mukaddes, daha âbid ve daha mümin değil mi? Kendisinde bozgunculuk, haksızlık, yalan ve bühtanı âbidlik, dindarlık ve taassupla rahatça bütünleştiren ve düşünceleriyle davranışlarının çelişik olduğunu hissetmeyenler çoktur.

Ben kendim böyle kimselerle bir kereden fazla karşılaştım (bir kere kitapçıda, iki kez de takside vs.). Bunlar, dindarlıklarından ve ibadet ettiklerinden dair kuşku duymadığım ve duymayacağım kimselerdir. Aynı zamanda, iddia ettikleri ithamları isbat için kendileri hazır ve nazır olup doğrudan doğruya, vasıtasız müşahede ederek kendi gözleriyle görmüşlerdi. Diyorlardı ki bu sözler duyduklarına değil gördüklerine dayanmaktadır. Dr. Şeriati ve babası ile yıllardır dostlukları ve samimi tanışıklıkları söz konusudur. Hatta onlarla ailecek görüşmektedirler, aynı vilayettendirler, haşır neşirdirler. Bunlardan birinin deyişiyle, Doktor Bey'in büyük kardeşinin eşiyle akrabadır, onu kendisi tanımaktadır!

Bir taksiye bindim, dedim, İrşâd. Önceden binmiş olup İrşad'a karşı olan mümin, beni doğru yola sevk etmek için fırsatı kaçırmadı ve kuzu gibi uysalca dinlediğimi görünce ilave etti: Bilmiyorsun beyefendi, müteveffa şah zamanından beri bu adam muhaliflik ediyor. Babam kendisiyle çok samimi arkadaştı, ama onun bir şey bilmediğini söylüyordu. Çocukluktan itibaren Sengilec'de oyun arkadaşıydılar. Babamın babası ölünce her gece Kur'an ve ilahîden sonra ikisi oturup pişti oynardı. Yirmi yıl önce kendisi bu Hüseyniye'yi kurarken babam yardım etti. Sonra Bahailerin Amerika'dan ona para gönderdiklerini görünce uzak durdu babam. Beyefendi, siz genç ve safsınız. Gidin, önce büyüklerinize, din büyüklerinize sorun, araştırın. Kişilerin geçmişini, bugününü, yaşantısını, itikatlarını ve kişiliğini tam araştırın, iyi tanıyın. Sonra gidip sohbetlerini dinleyin. İki kitapla, dört konuşmayla, birkaç defa karşılaşmakla bir kimse hakkında yargıda bulunmayın. Merhum babam, elli yıldan fazla bu Şeyh Ali Şeriati'nin mescit, hamam ve bahçe arkadaşıydı.

Kendim de gözümü açtığımdan beri oğluyla aynı mahalle ve okul arkadaşıydık. O gidip talebe oldu, sonra da akli ve nakli ilimlerde doktor oldu. Ben gitti pazara, dersi ve okumayı bıraktım, doktor moktor olmadım. Fakat Allah beni öyle bir yere sevk etti, hizmetine teslim oldum, bana ve hususilerinden birkaçına kendisinin söylenemez âlemine girme izni verdi, elimizi tuttu ve ta oralara götürdü. Öyle bir yer ki orada Cebrail'in kanadı yanar. Elhamdülillah, Allah hem dünyayı verdi hem âhireti. Elbette onun varlığının bereketiyle. Yoksa biz buna layık değiliz. Ölmeyeceğimiz kadar bir şeyler gönderir bize, bizim vesilemizle de günde iki yüz üç yüz Allah kuluna. Sadece burada sordum, zâtıâlinizin mesleği nedir, diye. Herkesin bildiği müessesenin adını söyledi. Dedim, Mehnaz Hanım'ın televizyonda programını icra ettiği mi? Dedi, evet, hayır! O tür programları ben ne talimat veririm, ne kendim seyrederim. Hatta farkında olacak bir şey bile yapmam. Biliyorsunuz, bugün iktisat... Her işin bir gereği var. Elbette şer'an sorumlu değilim. Çünkü bu işleri halkla ilişkiler yapıyor. Reklam kurumuyla yapılan anlaşmalar... Kuşkusuz, çok çirkin bir reklam mı diyorsunuz? Ne emrini vermişim, ne de bunların ne olduğunu bilirim. O zaman hesaba çekilecek değilim. Evet, siz delikanlı, başkalarının şer'î yükümlülüklerini gösterip başkalarını ıslah etmeye uğraşacağınıza, ki bu -bağışlayın ha- münasebetsiz geliyor, kendinizi kollayın ki bu Ali Şeriati gibiler dininizle imanınızla böyle oynamasınlar. Ben bu sorudan maksadınızın ne olduğunu anladım. Ağzınızı açtığınızda Ali Şeriati'nin konuşmakta olduğunu anladım hemen. Ben onu, dört tane yazısını okumuş, altı vaazını dinlemiş olan sizlerden daha iyi tanırım. Yıllardır onu görmemiştim. Birkaç hafta önce birkaç zengin taraftarıyla birlikte, kendisi için Derrûs'ta bir bahçe almak için gelmişlerdi. 950 bin tümen! Avrupalı gelini için. Gelini Fransız'dır. Akrabalarımızdan birinin bahçesiydi. Beni aracı yaptı. Onun için bir şeyler yaptım. Yıllardan sonra bir gece yine birlikte oturup lafladık. Kaç yaşında, biliyor musun? Fakat müteveffa şah dönemi yıllarından bu yana daha da kötü olmuş. Doğru söylüyorlar, fikir

olarak Bahaici. O zamanlar da babam diyordu, bugün adı İrşâd olan o eski Hüseyniye binasını yaparken onlar Amerika'dan kendisine yardım gönderiyorlardı.

İster misin bir akşam yanına götüreyim? Onu yakından tanıyasın?

Mukaddes görünümlü çehresine dalıp gitmiş, kendi müessesesi üslubunca ben çok müminim, diye reklam yapan bu görünüşü, oluşturduğu bu tablo karşısında şaşırıp kalmıştım. Çember sakalı, tesbihi, yakası kapalı paltosu, sevaplı sembolik yüzükleri vesaire vesaire vesaire... Ve aynı zamanda böyle gönül rahatlığı ve cesaretle otomatik silah gibi yalan söylüyor, iftira ediyordu. Baktım, Ali Şeriati'yi Merhum Şeriat Sengilecî ile karıştırıyor. Merhum Sengilecî'yi de beni tanıdığı kadar tanıyor. Maddi hayatının pisliği içinde çevresine yaydıkları parça tike şayiaların hep birbirine boca edilmiş vaziyette duymuş. Vahhabi iftirasını da Vahhabî nedir anlamadığı için (çünkü İran'da aynı çevrelerce ortaya atılmıştır) Bahai'ye çevirmiş. Bu yanlışı temel alarak da taksideki hikâyeleri uydurmuş. Aynı zamanda namaz kılmaması ve dine inanmaması için de bir sebep yok. Böylece davetini kabul ettim, ancak önce benim davetimi kabul etmesi ve hemen şimdi birlikte inip Dr. Şeriati'nin İslambilim dersine gitmemiz şartıyla. Kabul etti. Şeriati'nin Cuma akşamki dersine katıldık birlikte!...!

Bu yüzden, bu da o hiziplerden (bilâteşbih!) sanmasınlar diye, Kur'an ayetini de yanına yerleştirmek zorunda kaldık!

B- Hizip kelimesi, bazı Müslümanların ve Şiîlerin bu kelimeye ilişkin tasavvurlarının ve bu kelimeyi ihanet içeren bir kelime olarak görmelerinin tersine, Allah'ın defalarca vurguladığı Kur'ânî bir kelimedir. Orada İslam'ı ve İbrahim milletini bir hizip olarak tanıtmış ve kendisiyle Şeytan takipçileri arasındaki savaşı da Allah hizbi ile Şeytan hizbi arasındaki savaş diye adlandırmıştır. Hatta Kur'an'ın kendi içindeki taksimi de hizip esasına göredir.

Bununla birlikte... Başkaları Kur'an'a has bu kelimeyi aldılar, ama biz ona yabancı ve daha yabancı hale geldik! Onlar onun üzerine kendi mühürlerini vurdular, bizse ona karşı daha tahammülsüz hale geldik... O kadar ki bugün ondan korkar bile olduk! Çünkü kendi İslamî ve Şiî metin ve muhtevamıza yabancılaştık!

Birisi, niçin sen, materyalistlerin kullandığı halk kelimesini dinî bir dil sahibi olarak kullanıyorsun, diye itiraz ediyordu. Dedim, niçin bu kelimeyi kitle yerine kullanıyorlar, diye materyalistlere, bu kelimeyi niçin kullanmıyorlar, diye de dindarlara itiraz et! Çünkü aslında halk, hilkat ve mahluk vs kavramları, münhasıran dinî kavramlardır ve bunun gereği, Hâlik'a ve insanın mahluk oluşuna inanmaktır! Bu, materyalistin diline yabancı ve maddeci dünya görüşüyle çelişen bir kavramdır! Aynı ölçüde, dünyayı ve insanı Allah'ın halkı olarak gören ilahî dünya görüşüyle uyumludur.

Ne kadar çirkin bir cehalet! Maddeci aydın, âlemin ve Âdem'in Hâlik'ına inanmadığı halde, insan bütünlüğünden bir grup insanı ayırıp mümtaz kılarak onu bir toprağa veya kana veya kişinin soy ve tarih geçmişine veya belirli bir dile, kültüre, siyasî şekle ve üretim sistemine mensup kılan millet, kavim ve ırk yerine, İslam'a ait halk kavramını Farsça konuşmak için Arapça'dan alır ve böylece insanları kategorize eden ve insan dışı ölçütlerle ölçen genel geçer sınırlamaları itiraf etmemiş olur. Çünkü bu kelimeyi -felsefe ve dünya görüşü bakımından kendi inanç temelleriyle uyuşmadığı halde- diğer terimlerden daha ileri ve insanî bulur. Çünkü niteleme ve adlandırmada bütün kesimler, ırklar ve sınıflar vs, ihtilafları göz önünde bulundurulmadan, eşit telakki edilmiştir. Müslüman dindar (!) ise hem dünya görüşü bakımından hilkat esasına inanıp insanları Allah'ın halkı olarak görmesine, hem de beşerî bakımdan bütün ırkların eşitliğine inanıp ırka, toprağa, kavme ve sınıfa dayalı ayrıcalıkları reddetmesine rağmen, kendi itikadî diline ait kelimeyi ayırt etmekten âcizdir ve bu kelimeyi başkalarının dilin-

den duyunca ondan ürker, hatta ona karşı çıkar ve hatta bu kelimeyi kullanan Müslüman'ı maddeci aydınların diliyle konuşuyor diye suçlar!! İşin tatlı ve aynı zamanda acı (!) tarafı, bu eleştiri ve suçlamayı, meselâ bugünün adamı olan ve aydınların diline ve toplumcu ve ilerici edebiyata aşina olan birinin ağzından duymamızdır! Kendisi bu kelimeyi onların metinlerinde görmüştür çünkü. Yoksa sadece bizim dinî dil ve kültürümüzle haşır neşir olan dindar kitle ve İslam uleması, böyle bir keşifte bulunmaz. Çünkü onlar, çok doğal bir şekilde ve dinî bir tabir olarak bunu kullanırlar: Allah'ın halkı, halâik!

Bunlardan daha tuhafı, gösteri olgusudur!

Biliyorsunuz, eski İran'da, Yunan'dakinin aksine, gösteri ve tiyatro oyunu yoktur. İran'da ilk olarak Şiî hareketiyle birlikte gösteri meydana gelir. Aslında İran'da bu gösteri veya şebîh ya da taziye geleneğini başlatan ve ondan kendi inançlarını köylü veya şehirli kitlelerimiz arasında yayıp tebliğ etmede, özellikle de Ehlibeytin başından geçenleri ve hususiyetle Kerbelâ faciasını anlatmada en iyi araç olarak yararlanan Şia tebliğcileridir. Çünkü bu kitleler İslam'ın ne, Şiîliğin hangisi, imamın kim ve Ali'nin nasıl biri olduğunu, Hüseyin'in ne yaptığını, imamların neler yaptıklarını veya Emevîlerin ve Abbasîlerin kimler olduklarını ve neler yaptıklarını okuyup anlayamazlar. Dolayısıyla Şia'nın tarihini ve toplumsal inançlarını halkın gözünde canlandırabilecek ve somutlaştırabilecek şey, sadece ve sadece şebîh veya gösteridir. Nitekim aynen görüyoruz ki günümüzde avam halkımız, Şia'nın tarihî olaylarını yeni okumuş kesimden daha iyi biliyor!

İran'daki köylüler arasında Şia inancının hızla yayılması daha çok taziye, şebîh, perdedârî gibi gösteri merasimlerinin ve hareketli gösteriler yaparak kılıç ve zincirle dövünen yas destelerinin yaptıklarının sonucudur. Hatta kendilerine özgü görünümleriyle, sıra dışı yaşayış ve tipleriyle yerleşim yerlerinde dolaşıp Ali methiyeleri söyleyen seyyar dervişlerin de bunda etkisi vardır. Safevîler, galip geldikten ve batı (daha ziyade doğu

Avrupa) Hıristiyanlığıyla doğrudan temas kurduktan sonra, müzikle de iç içe olan dinî gösterilerin propagandadaki rolünü keşfettiler. Ayrıca ortaçağda çok yaygın olan ve Hıristiyan inançlarının yayılmasında, Mesih'in ve din şehitlerinin hatıralarının, İsa yolunun velilerinin çektikleri sıkıntıların ve Romalıların mezalimlerinin anlatılmasında en büyük etken olan Musibetler (Passions), "Kutsal Şehidlerin Hayatı" (Martyrs) ve Mucizeler (Miracles), Yedi Sır (Sept Mysteres) adı verilen sanat formlarını mezhebi yaygınlaştırmak, duyguları harekete geçirmek, Ehlibeytin hatırasını canlandırmak, Emevîlerin ve Abbasîlerin mezalimlerini anlatmak ve daha çok da Kerbelâ olayını ve İmam Hüseyin'in (a.s.) çektiği sıkıntıları anlatmak için kullandılar. Fakat bu geleneğin İslam'da ve İran'da geçmişi olmadığı ve hatta birçok unsuru acemice, İslam ruhunun ve dinî düşüncelerimizin gereklerine göre değişiklikler yapılmadan alındığı için, bağımsız İslam âlimleri ve esas olarak Şiî ilim havzası ve Şiî aydınlar, bunu ciddi tebliğ alanına sokmadılar ve sonuçta yüzey bakımından çok revaç buldu, ama derinlik bakımından ve fikrî ve sanatsal değer açısından öylece ham, amiyane ve basit kaldı. Nitekim şimdi bile, dinî bakımdan daha üst bir kültüre sahip bulunan ve ciddi olan âlim, talebe ve bireylerin, ona yabancı bir gözle baktıkları, onu kendilerine ait saymadıkları, fakat karşısında da asla durmadıkları, bir tür muhafazakârlıkla onu kabul ettikleri ve hatta bazılarının görünüşte bir şekilde onayladıkları da hissedilmektedir. Dindar halk, özellikle köylerde hâlâ bu geleneğe şiddetle bağlıdır. Bugün eski bir gelenek haline geldiği ve eskiden kaldığı için, bayağı ve bazı durumlarda çirkin ve bazı unsurları (her destenin önünde bir haçın yer alması, erkeklerin ahalinin önünde çıplak kalmaları, büyük şahsiyetlerin, Peygamber'in, İmam'ın ve hatta Ehlibeyt hareminin -Hz. Zehra, Zeynep, Sekine, Rukiye, ve hatta Cebrail!- gösteride yer alması veya filan Kelb Receb'in bir batman sakalı ve bir metre burma bıyığıyla İmam Hüseyin'in üç yaşındaki kızı Hz. Rukiye rolünü oynaması, gösterinin müzikle duyurulup gösteride o çağın gerçek bir orkestrasını oluşturan zil, davul,

zurna ve trompet gibi müzik aletlerinin kullanılması) mevcut inançlara aykırı olmasına rağmen hiçbiri sorun değildir ve en küçük eleştiriye neden olmamıştır!

Fakat...! Biz bu etkili tebliğ yöntemini alıp da adını meselâ şebîh, taziye ve naaş çekmeden gösteriye dönüştürdükten ve o şiirlerin, ağıtların ve hakaret içeren rollerin yerine en ciddi, en üstün ve en asil İslamî metinlerden, Şia tarihinden ve yeni teknik imkânlardan, yüce insanî düşünce ve duyguları somutlaştırmada ileri sanattan ve asıl sahne sanatlarına ait ışıktan ve uygulamalardan yararlandıktan sonra, üstelik imamları ve ehlibeyt şahsiyetlerini canlandırmayıp Ebuzer, Tevvâbin ve Serbedariye'yi ve Şia'nın diğer şehit ve kahramanlarını veya hareketlerini canlandırdığımız, küfre, fesada ve din karşıtı fikirlerin anlatılmasına hizmet eden en gelişmiş imkânları dinin hizmetine soktuğumuz, en derin, sarsıcı ve cezbedici dinî etkiyi ve dinden kaçan aydınları dine çağırmada en güçlü propaganda araçlarını devreye soktuğumuz halde, bazı taassuplar öyle tahrik edilmektedir ki artık iftirayla, sövmekle, her türlü bühtan ve yalanı üretmekle yetinmiyorlar. Ansızın kendilerini bulan münkerden nehyi (!) uygulamak, dine hizmet ve sorumluluk duygusu ukdesini gidermek için, Ebuzer'in Osman tarafından gönderildiği sürgünde ölüm sahnesini ateşe vermeyi veya sahnenin altına saatli bomba koymayı ya da ben Ebuzer'in kaderi ve Osman'ın cinayeti hakkında konuşurken, velayeti savunma adına iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma fırlatmayı tek yol olarak görüyorlar. Çünkü burada tehlike veya zarar ihtimali yok, etkisi ve sonucu da kesin ve bu yüzden vazife sâkıt değil. Çünkü Meşhed'e gönderilen o vaizin nazariyesine göre, karşıdaki Ebuzer rolünü elinde bulunduran sanatçı bir öğrencidir ve hüküm câridir. Elinde rakı şişesi ve çakı bulunan ve hatta göz ucuyla bile kendisine bakılmaması gereken ve bu yüzden de hüküm sâkıt olan bıçaklı sarhoş değildir karşıdaki. Bu yeni ortaya çıkmış özel fırkanın iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma yöntemi de şer'an ve ilmî bakımdan anaya bacıya söv-

mek, namusa iftira, kasıtlı yalan dolan, iftira ve bühtandır -ruhsatımız var!- ve ilmî bakımdan iyiliği emretme yapılacak kişinin masasının altına saatli bomba koymak, daha mülayim ve edepli olunduğu durumlarda da sustalı bıçak çekmektir!

Niçin çirkin bir şey bayağı ve avamca beğenilir olunca şer'an sorun değildir de aynı hedefe yönelik bir şey, daha gelişmiş, güzel ve etkili olup da özellikle aydınları ve okumuş genç ve ileri nesli celp edince vaveyla ve faciadır ve geç olmadan kökü kazınmalıdır?

Bir dinî tebliğ geleneğimizin propaganda etkisi fazla olunca niçin ona daha yabancı hale geliriz? Niçin düşmanlarımız bizim akide, iman ve ahlâkımıza saldırmak için mümkün olan her vesileden ve en son teknikten yararlandığında kimsenin kılı kıpırdamaz da biz aynı akide ve imanı koruma, tebliğ ve izah için ve aynı değerleri ihya amacıyla düşmanın tekeline girmiş olan propaganda silahını onun elinden alıp İslam'ı savunmak ve İslam karşıtı kültürel ve fikrî saldırıya karşı koymak için kullandığımızda, gördüğünüz gibi böyle etkileyici ve mucizevi bir tarzda her yerden, vay İslam'ın başına gelenler, diye feryatlar yükselir ve aslında konuşmaz insanlar olup dünyayı sel götürse uykudan uyanmayan kimseler bile, bir anda uyanıp eli boş bir münkeri engellemek amacıyla, hep birlikte ve hem de böyle acımasızca ve namertçe gelirler?

Vallâhu a'lem bi hakâyıki'l-umûr ve bimâ fi's-sudûr ve bimâ fi'l-kubûr...[128] Hayır! Bimâ fi's-sudûr! (Bağışlayın).

Avamın dinî yargısındaki ölçütü, bir şeyin hak ve batıllığı veya kötü ve iyi sonucu değildir. Eskiden gelen her, elli veya yüzyıl önce bile olsa, küfür ve şirkten İslam'a girmiş olsa bile İslamîdir. Yeni olan her şey, faydalı da olsa, dinin hizmetinde ve dinin kendinden olup unutulup da tekrar gündeme getirilmiş olsa bile mahkûmdur, küfür ve necistir! Eski dönemden gelip

[128] Allah işlerin hakikatlerini ve gönüllerde olanı ve kabirlerde olanı daha iyi bilir. (Çev.)

İslam'a mensup ve bize ait olan her şeyi kötü gören ve yeni olup yabancıya ait olan ve batıya mensup olan her şeyi medeniyet, ilerleme ve üstünlük göstergesi sayan modernistlerin (ki onlarla aynı çuvalın dibi ve başı gibidir) tam tersine!

Örneği de şu resmî hocalık kıyafeti!

Ortaçağda Sorbonne veya Cambridge'te veya İtalya ve İspanya üniversitelerinde ders veren bir tıp veya felsefe hocasının en büyük iftiharlarından biri, Şifa veya Kanun kitaplarını ya da İslam âlimlerinin başka kitaplarını okuturken İslam âlim ve filozoflarının kıyafetini giyinmekti. Bu yüzden o batılı hocalar, meselâ kendilerini Müslüman hocalarla aynı kategoride göstererek hocalıklarını ortaya koymak için bizim âlimlerin cübbelerini giyiyorlardı. Fakat orada, o yanına bu yanına bizim Mezinanlıların tabiriyle "birkaç tane zamazingo" asılıp da batının resmî hocalık kıyafeti olunca, bizim modernist hocalarımız -bizim ülemanın kıyafetini eskiye ait bir kıyafet sayıp çok da çirkin (!) bulan ve bu geniş kıyafetin işe yaramadığına ve sınıfa gelmek için vakitlerini kürsüden çok ayna karşısında geçirtecek kadar bol olduğuna dair zevk ve mantık bakımından binlerce delil getiren hocalarımız-, bizim cübbelerden üç kat daha geniş olup kesimi de aynı olan batılı cübbeleri, öyle taassup, ilgi, gösteriş ve övünçle giyip kırıtarak ilim mahfillerinde öyle mutlulukla poz verirler ki sanırsın, sünnet yatağından başarıyla daha yeni kalkmış ve üzerine yeni kıyafet giydirilmiş oğlan çocukları! Hatta bir defasında ömrümde bir kez katıldığım -çocukların ısrarıyla- mezuniyet töreninde üzerimde böyle bir cübbe olmadığı için duyulmaya değer ilginç teknik güçlükler meydana geldi. Sonunda bazı büyüklerin torpil, kayırma ve göz yumması ve lütfetmesiyle bu duruma tahammül ettiler. Fakat o olaydan sonra zamanın yüksek öğretim yetkilileri, bir daha böyle bir rezillik baş göstermesin de üniversitenin haysiyeti ve özellikle de hocalık onuru akademik prensipleri kavrayamayan ve hâlâ kendilerine püsküllü akademik molla ve derviş kıyafeti tedarik etmemiş olan molla tipli ve derviş sıfatlı kişilerin bu tür sorumsuz davranışları yüzünden zedelenmesin diye tetikte durdular!

(3)

Kendi dilimde Şia ve İslam'ı kullanma tarzım iphama yol açabilir. Çünkü bizim genel geçer din dilimizden farklıdır ve şu soruya yol açmaktadır: "Meselelerin çoğu Şia mezhebiyle ilgili değil, Şia-Sünnî ittifakıyla ilgilidir ve bunun İslamî temellerden olduğunu söylemek gerekir. Sen İslam hakkında mı konuşuyorsun yoksa Şia hakkında mı? Şia, Hanefî, Mâlikî, Şâfiî ve Hanbelî vs gibi diğer fırka ve mezhepler karşısında özel bir fırka ve mezheptir."

Çoğu zaman Şia'yı diğer fıkıh ekolleri karşısında ayrı bir fıkıh ekolü (Hanefî vs karşısında Caferî) olarak değerlendirmektedirler -ki bu benim çalışma alanım değildir-. Başka bir grup, itikat bakımından Şia'yı vesayet ve velayet ile başlayan bir olgu olarak algılamaktadır ve bu da yine İslam'daki diğer itikat ekollerinin yanında bir itikat ekolüdür. Benim dilimdeyse Şia, İslam'ın müteradifidir ve tevhitle başlar. Tarihi Âdem'den başlar, misyonu İbrahim'den başlayıp Hüseyin'e, ondan da âhir zamana dek uzanır! Bir kelimeyle Şia, bana göre bir tür İslam'ı anlamadır, hepsi bu! İslam dininin esasları üç, Şia mezhebinin esasları iki olup toplamı beş olur, sözü, düşünülebilecek Şia karşıtı, İslam karşıtı ve Ali karşıtı bir sözdür! Defalarca söyledim ve söylüyorum: "Ali'ce anlamada, Peygamber ailesinin İslam anlayışında, imamların öğretisinde, yani Şiî İslam telakkisinde İslam dini şu esaslara sahiptir: Tevhit, nübüvvet, mead, imamet ve adalet!"

Bu, yıllar önce dile getirdiğim ve üzerinde çok durduğum ilk konulardandır. Saptırıcılar, İrşadcılar aleyhine işte bunu bahane buldular: O halde sizin imamete akideniz yok! (Fesübhânallah! Cehalet ve garaz birlik olunca ne ağır sanayiler üretiyor!)

Benim bu görüşüme yapılan en mantıklı eleştiri şudur: Şia'ya getirdiğin böyle bir tanımla sen Şia olmayanları Müslüman saymıyorsun, çünkü Şia'yı İslam'ın müteradifi olarak alıyorsun.

Bu cevaplandırmaya değer eleştiriye cevap vermeliyim. Çünkü eleştiren bellidir; saptırıcıların tersine, ne cahildir, ne cahilleri

aldatan biridir, ne uykudadır ve ne de bundan daha kötü olarak uyuyormuş gibi yapan biridir. Saptırıcılara cevap vermek için İslambilim'in başlangıcında bir paragraf açıklama yaptım, aynı kitabın sonunda da öyle. Ondan sonra da imamet hakkında onlarca konuşma, kitap ve broşür, onlarca saat, kilometrelerce bant ve binlerce sayfa yazı yetmedi. Hâlâ çizik plakları başkalarının şarkısını çalıyor ve kıymetli şahsiyetlerinin pili sürekli şarj oluyor. Bu eleştiriyi yapanların izahta tafsilata ihtiyaçları yok. Onlara bir kelime yeter: "Şia olan ben ve Şia olmayan garazsız ve özgür düşünce sahipleri, İslam'da hepimiz Müslüman kardeşleriz, hepimiz İslam'ın asliliğine inanıyoruz. Nihayetinde İslam'ı anlamada görüş farklılığımız var. Şiî ben, İslam'ı böyle anlıyorum, Şiî olmayan sen ise öyle anlıyorsun. Aramızda ilmi ihtilaf var. Nitekim iki Şiî âlim de filan itikat veya fıkıh meselesini iki şekilde, hatta birbirine zıt iki şekilde anlayabilir. Birbirimizi tekfir etmek, avam arasında yaygara koparmak, kabadayıları seferber etmek ve taassupları kışkırtmak yerine, araştırma alanında ilmî ve İslamî edep ölçüsünde mantıkî tartışmaya ve ilmî mücadeleye yönelmemiz, benim onun ilmî çıkarsamasını yanlış sayma hakkımın, onun da benim ilmî çıkarsamamı yanlış sayma hakkının olması, hiçbirimizin kendi ilmî inancından vazgeçmemesi, birbirimizi dinde bir imana ve iki ilmî görüşe sahip iki Müslüman olarak algılamamız, kendi görüşlerimiz konusunda fikir ayrılığı ve ilmî çekişme içinde bulunmamız ve İslam düşmanı ve Müslüman halk karşısında birlikte eylem birliği içinde olup aynı safta yer almamız doğaldır.

Tuhaftır ki bugün bir ruhanî çocuğu, bir grup Müslümana, niçin Ali Şeriati'nin Şehadet kitabını okudunuz ve ondan söz ediyorsunuz diye bağırıyor. Soruyorlar, Şehadet kitabının ne kusuru var ki? Lütfen izah buyuruyorlar: "Şehadet kitabında Ali Şeriati bütün kitaplarından daha fazla yanlış yapmış ve imam Hüseyin'e ihanet edip İmam'ın velayetini inkâr etmiştir... Çünkü Şehadet kitabının tamamı, İmam Hüseyin'in Yezid karşısındaki kıyamına ve Kerbelâ meselesine tahsis edilmiştir."

Şaşırarak soruyorlar, bunun neresi yanlış? Bunların Şia'ya bu kadar yabancı oluşlarına şaşırarak izah ediyor: "Hayır beyefendi, meselenin aslı şudur: İmam Hüseyin altı yaşından itibaren Medine'de kıyam etmişlerdir. Ali Şeriati ise Şehadet'te imamın ilk büyük kıyamı olan bu kıyama bir kez bile değinmemiştir!"

Bu ilmî eleştiri karşısında en doğal tepki, zınk diye olduğun yere çakılıp kalmaktır!

Bugün üzerinde resmî Şia kıyafeti bulunan bu beyefendi (zavallı halk ve zavallı...!) İmam'ın altı yaşındaki kıyamına değinmeyişimden kaynaklanan bu ilmî (?) görüş ayrılığı için, beni görmeye gelenlerin kafa derilerini yüzmek istiyor! Suçlama da İmam Hüseyin'in altı yaşındaki kıyamını gözden kaçırmam değil, bilakis benim İmam Hüseyin düşmanı ve imametin münkiri olmamdır!

O Seyyid Rıza, Şia tarihinin en parlak ilmî siması olup tanınmış bir gayrimüslim bilim adamı olan İshak Sâbî'nin ölümü üzerine öyle bir mersiye nazmeder, onu öyle yüceltir ki şaşırtıcıdır!

O zaman benden, bu iki Şiîliğin bir olduğunu söylememi mi bekliyorsunuz? Bu, Şiîliğe ihanet, Ehlibeyte, İmam Sâdık mektebine ve insanlığın fikir, ilim ve edebiyat iftiharı olan büyük Şiî âlimlerin insanî ve ilmî asaletlerine hıyanet değil midir?

(4)

Bunlar, Avrupa veya Amerika'da gerçekleşmiş yeni bir ilmî keşif ve icadı esas alıp ayetlerden bir ayet veya hadislerden bir hadisi ona yapıştırınca İslam'a ve Müslümanlara büyük bir hizmet ettiklerini (!) ve dinden uzaklaşmış aydınları imana getirdiklerini sanıyorlar. Bu yüzden bazı dinî kitaplar, dinî kitaplardan çok ilmu'l-eşyâ kitaplarına daha çok benzemeye başladı. Bazıları, bugünün okumuş neslinin, bir İslamî grubun İslamî görüşüne ve düşünme tarzına ilgi göstermesinin, hiç kuşkusuz bu gruptakilerin yeni okumuş kesimden olmalarından ve konuşurken ya sonuna meselâ loji veya izm veya ist son ekleri eklenmiş kelimeler kullanmalarından ya da kendi adlarının önünde doktor,

mühendis ve üniversite hocası gibi lakapların bulunmasından kaynaklandığını sanıyorlar. Bu yüzden yeni ilimlere ait daha ziyade ders kitaplarından veya basından alınma kelime ve terimlerin çoğunlukla kırık dökük ve yalan yanlış bir şekilde kullanımının bazı minberlerde arttığını görüyoruz. Hatta bizim şehirde -Meşhed'de- ün salmış olan ve bugün İmam Sâdık kültürünün sözcüsü olması gereken böyle modernize vaizlerden biri, son zamanlarda yaygın olduğu üzere bana ve benim hocalarıma ve öncülerime bir reddiye olan ve İslambilim'de söylediğim bir kelimeyi, İslam'da evrim söz konusudur, sözümü reddetmek amacıyla yazılmış Efsâne-i Kitâb adlı kitabında (basım yeri Meşhed, yazarı Şeyh Atâî Horâsânî), duyduklarına dayanarak bunu Darvin'in evrimi zannetmiş ve Darvin'in hayat hikayesi ve ekolü hakkında ve onun görüşlerini reddetmek amacıyla, Mahmud Behzad ve diğerlerinin eserlerinden kopya edip sayfalarca yazmış. Sonra da Freud hakkında okuduğu bir makaleyi göz ardı etmeye kıyamayıp şöyle bir bahane uydurmuş: "Darvin'i reddetmişken, fikirleri Darvin gibi yayılmış olan Freud'u da reddetmek fena olmaz!" Sonra Freud'un ayrıntılı hayat hikâyesi ve yine aynı kulaktan dolma sözler! Sonra yine Apollo'nun (!) faydaları hakkında on, on beş sayfa yazmış ve Kayhan'da, İttilâât'ta yayımlanmış bir makaleyi kopyalamış. Makalede Amerika hükümeti, dünya insanlarına, yeryüzünde her üç kişiden ikisi açken niçin milyarlarca dolar parayı atmosfer ötesi uzayda boşa harcadığının cevabını veriyor. Onlar, kendilerini aklamak için Apollo üretiminin on beş, on altı kalem teknik faydasını sıralamışlar. Meselâ, Apollo için ürettiğimiz çok zarif elektronik çekiç, elektronik sanayisinde işe yaramaktadır. İcat ettiğimiz gezegenler arası haberleşme sistemi, uluslararası haberleşme için yararlıdır. Televizyon uydusu, mor ötesi ışıkla fotoğraf çekimi, güneş panelleri vs... (Peki, sana ne Seyyidü'ş-Şuhedâ'nın Zâkiri! Sen bu İslam memleketinde, üçüncü dünyanın bu köşesinde, bu mukaddes dinî şehirde ve Ali b. Musa er-Rızâ'nın (a.s.) dergâhında Ali mektebinin mi savunucusun yoksa yeryüzündeki insanın cebinden milyarlar-

ca parayı çalıp kendi siyasî gücünü göstermek, batı emperyalizminin süper gücü konumunu pekiştirmek ve askerî hedeflerini gerçekleştirmek için uçsuz bucaksız uzayda heder eden Amerikan teşkilatının mı?).

Amerikan propagandası içeren ve Apollo'yu savunan yazıya ve İslambilim'in reddine (!!) yer verdikten sonra kendisi de anlamış ki bize ne?! Böyle yersiz bir davranışı ve uzay teknolojisiyle ilgili onca karmaşık kavramı üstelik kendisinin Apollo hakkındaki araştırmaları (!) adıyla kullanışını gerekçelendirmek için şöyle diyor: "Bu konuları burada irtica ile suçlanmayalım diye yazdım." (!!)

(5)

Özellikle dinleyiciler veya okuyucular -ki çoğu zaman bu tür meseleleri bunlardan daha iyi bilirler- yaygın terimleri ve isimleri bile karıştırdıklarını ve yanlış telaffuz ettiklerini görünce daha çok kötü geliyor kendilerine. Çünkü batılı bilginlerin bu yeni nazariyesine efendinin daha bu akşam bir dergide veya bir ders kitabında rastladığını hissediyorlar. Meselâ şöyle yeni bir bilgi duymuş: "Son zamanlarda, yerin yuvarlak olduğu keşfedildi!" Veya radyo vaizinin deyişiyle, "Uzaya yayılmış olan bu elektronik mikroplar, benim beynimde de var mı, senin beyninde de var mı?" Veya atoma reddiye yazıyor: "Bunlar diyor ki atom, mücerret, basit ve parçalanamaz bir zerredir. Kim böyle bir şeyi söylüyor (yeniyle eskiyi birbirine karıştırmış)? Aklî delille ve kendi sözleriyle bunun yanlış olduğu ispatlandı. Çünkü atom iki tarafa sahiptir. O halde iki taraftan veya iki bölümden mürekkeptir. O halde ne mücerrettir, ne de basit. İki parçaya ayrılmıştır..." (Bkz. Kur'an İlminde Parlak Güneş). Bir mahfilde bir grup ziyaretçi oturmuş, bu ziyaret hakkında veya dinî inançları ve amelleri hakkında yeni bir şeyler öğrenmeyi, yeni bir İslamî bilgi sahibi olmayı beklerken, vaiz, iki üç kravatlıya gözü takılınca viraja girip sol sokağa saptı! Baktım, Mariks (r harfi kesreli) adlı bir bilginden söz ediyor. Dedim, adını bile duymadığımız -işimiz bu olmasına rağmen- bu bilgin kim? Çünkü ko-

nuşmasının içeriğinden, aktardığı sözlerden ve ona yönelttiği reddiyelerden de kimden söz ettiğini anlayamadım. Sonunda tesadüfen ansızın anladım… Evet!

Ne yazık ki dinî çevrelerimizi de fethetmek üzere olan bu "acemi modernist takılma ve batının yeni icatlarından söz etme" ukdesi, avam arasında ve daha çok köylüler arasında çok şiddetli. Bugün köylüler, ya dinlerinden veya dünyalarından, ovalarından, sürülerinden ve hayvanlarından söz eden -her halükârda kendi sözlerini söylüyorlardı- eskilerin tersine, çoğunlukla yol kenarındaki kahvehanelerde, gece gezmelerinde ve hatta mescitlerde bir arada oturup yeni icatlardan söz ediyorlar. Konuştuklarının ne kadar ilgisiz, anlamsız, saçma ve daha çok da fantezi olduğu belli!

Bu bilimsel mahfillerin (!) birinde, jet, Apollo ve televizyondan vs söz ediliyordu. Köylülerden biri ansızın daldı herkesin lafının arasına: "Sizler ne diyonuz? Jet tayyaresini, Apollo'yu şunu bunu hepisini bırakın. Şu zarfı alın! Zarf! Ne benzin ister, ne moturu var, ne tayyare gibi kanadı var! Heç bişeyi. İçi boş kâat bir kese. Şârdeki bakkallarda bile var. Çok da ucuz. On kuruş! İstediğine kâat yazar, dünyanın neresinde olusa olsun, öbür ucunda bile olsa, zarfı alırsın, kâadını zarfın içine koyarsın, arkasını yazarsın. Kendi geder!"

"Bundan da ileri. Sonra da görürsün, geder, cevabını da getirir!"

(Allâhu ekber!)

Elbette yeni bilimlerden birinde uzman olan bazı bilginlerin Kur'an ayet veya hükümlerinden bazılarının bilimsel olmadığı hakkındaki ithamlar karşısında veya Kur'an'ın tabiatla ilgili (kevnî) bazı ayetlerinin bilimsel açıdan anlaşılması için, sağlam bir bilim, uzmanlık ve mantık diliyle birçok belirsizliği ve yanlış anlamaları giderme konusunda -ki bazısı sarsıcı bir şekilde Kur'an'ın bilimsel icazını ortaya koymaktadır- yaptıkları çalışmaları bu kesimin yaptıklarıyla kıyaslamadığımı açıklamaya ihtiyaç olduğunu sanmıyorum. Onların İslamî inançları yeni bu-

luş ve icatlarla örtüştürme konusunda yaptıklarında genelde en fazla iki eksiklik vardır: Biri İslam'ı tanımayışları, biri de yeni bilimleri ilkokul altıya kadar bile okumamış olmalarıdır!

İslam'ın hedefi olarak değil, doğal biçimde bilimsel konularla oluşan temas olarak, iki kültüre de sahip olan kimselerce ayetlerin ve hükümlerin bilimsel olarak yorumlanması, çok değerli bir iş olup İslam'da Temiz Şeyler ve özellikle Kur'an'da Rüzgâr ve Yağmur ve hepsinden daha ilginci Kur'an'ın Tedrici Gelişim Seyri gibi örnekler karşımızda durmaktadır. Ben, minberlerin -İslam'ın ve İmam Sâdık mektebinin tribünlerinin- başkalarının kültürünün propagandasının yapılması ve onların üstünlüklerinin ve bizim zaaf ve geri kalmışlıklarımızın ortaya konulması için bir araç haline getirilmesinden söz ediyorum. Bence, dinin bilimsel olarak savunulması ve İslam'ın yeni bilimlerle tatbiki bu şekilde oluyorsa, eski usulle ve kendi dillerince İslam Dini Hülasası yazan ve meselâ "Resulullah buyurdu: Kim kavun yerse cennet ona vacip olur!" kabilinden hadisler (!) toplayan bütün bu "sikatu'l-İslam"lara müteşekkir olmalıyız.

Çünkü bu tür yarı dinî kitaplarda en azından dindar toplumuzdaki mevcut dinî düşüncenin niteliğini görebiliriz, yani en azından dejenere olmuş dini inceleyebiliriz. Çünkü bu eserler bu bakımdan temeldir ve bilimsel incelemeye uygundur. Fakat fizik, kimya, Apollo ve elektronik teknolojisiyle karmakarışık hale gelmiş İslam, ne hakiki İslam'dır, ne de hurafi İslam; ne başlangıçta olandır, ne de şimdi olan. Hiçbiri değil.

(6)

Bu da bunların yaptıkları başka bir yanlıştır. Sanıyorlar ki aydın, İslam'a batının bugünkü bilim ve uygarlığı açısından bakan bilim adamı, filozof, sanatçı veya teknisyendir! Oysa aydın -yazıların çoğunda belirttiğim gibi- genellikle işçi, çiftçi, öğrenci, yazar, sanatçı ve bilim adamı veya cahil olmakla birlikte insanın eşek yerine konulmasından, sömürüden, istibdattan, sınıfsal mesafeden veya insanın ve toplumun başka herhangi bir der-

dinden ızdırap duyan, kendini bunun kökünü kazımaktan sorumlu gören ve bir ideolojinin, bilincin ve imanın peşinden giden sorumluluk sahibi bilinçli insandır.

Bizim dünya aydınlarıyla aynı siperde yer alışımız da dünyadaki bilgin, filozof, sanatçı, akademisyen, üniversite hocası, şarkiyatçı ve İslam uzmanı ile değil, böyle insanlarla aynı siperde yer almak demektir! Çünkü bunlar aydın -yukarıdaki anlamıyla- değillerse, uluslararası eşekleştirme ve sömürünün elebaşları olup sadece aydınlar safında yer almamakla kalmazlar, aydınların düşmanlarının cephesinde yer alırlar!

Başka bir deyişle, bizim dünya aydınlarıyla ortak yönümüz, Müslüman bir talebenin veya rehberin -âlimin-, kültürel eşekleştirme, uluslararası sömürü ve ulusal istismar kurbanı Vietnamlı bir pirinç yetiştiricisiyle, Afrikalı yerliyle, Avrupalı işçiyle ve Amerikalı emekçiyle olan ortak derdidir, tek derdi kendi dertsizliği ve bizim dertliliğimiz olan Avrupalı veya Amerikalı kâşif veya mucitle değil! Çünkü bunlar karşısında bir ukdemiz olsa bile, aynı derde sahip olma ukdesi değil, bilakis koltuklarımızı çok kabartan ve "İslam'ı dünya barışı için ve materyalizm ve Marksizm ile mücadele için kendi dini olan Hıristiyanlıktan bile daha layık ve güçlü bir din olarak tanıtan" bir şarkiyatçı da olsa bunlardan nefret etme ve bizar olma ukdesidir.

İslam'ın gerçeklerini tanımak için mukayese ve karşılaştırmaya ihtiyaç varsa, İslam'ın asliliğini ve İslam'ın hakikatlerinin canlı olduğunu göstermek için dünyanın bugünkü İslam sınırları içinden geçen günümüz dünyasının gerçeklerinin tanıklığına başvurmak gerekiyorsa ve dinden uzaklaşan kendi genç neslimizin ve aydınımızın fikrini çekmek için çağımızdaki bir çok ileri insanın, gelişmiş ekolün ve insan düşüncesinin, on dört yüzyıl öncesinden Kur'an'da, sünnette, imamet öğretisinde ve İslamî metinlerimizde mevcut olan gerçeklere ve prensiplere ulaştığını sabit kılmamız lazımsa, fizikçilerin, kimyacıların, jet, Apollo ve Luna üretenlerin, elektroniğin ve gezegenler arası haberleşme sisteminin izini sürmemek gerekir. Çünkü İslam, fel-

sefe ve bilim değil, misyondur! İnsanların cehalet ve zulümden kurtarılması, yeryüzü mustazaflarının özgürlüğü, hayatta adaletin yerleştirilmesi ve insanın kurtuluşu için gelmiştir. Dolayısıyla ispat, tatbik etme ve tanık gösterme için dünyanın sorumlu aydınlarının, ileri ideolojilerin ve mesajı olan, misyonu olan ve insanları kurtarmak, insana yol göstermek ve yeryüzünde adaleti gerçekleştirmek için ilkeleri olan toplumsal hareketlerin izini sürmek gerekir. Misyonu misyonlarla ölçmek gerekir. İslam'ın üstünlüklerini geçmiş dinleri, şimdiki toplumsal ekolleri ve insanî, millî ve sınıfsal ideolojileri inceleyerek keşfetmek gerekir. İbn Sina, Râzî, Gazâlî, İbn Rüşd ve Molla Sadrâ'nın vârisi olanların, Aristo'ların, Eflatun'ların, Einstein'ların, Bergson'ların, hatta Pascal'ın, Poincaré, Koch ve Pasteur'ün izini sürme hakları vardır. Fakat Muhammed'in risaletine, Ali'nin yöntemine, Kur'an'ın davetine, İmam'ın rehberliğine, imamların ve halifelerin tarihine ve Kerbelâ kıyamına vâris olanların, bilemiyorum, Eflatun'un akademyasında, Einstein'ın göreliliğinde ve hatta Cape Kennedy ve Saturn V üssünde ne işleri var?

Asıl yanlış, bunların İslam'ı felsefe, bilim ve hatta teknolojiyle bir sanmalarıdır! Bugün de aydınların -ister kendi toplumumuzda olsun ister dünyanın herhangi bir yerinde- okumuşlardan farklı olduğunu bilmiyorlar. Aydınımız, dünyada yönlendirme arayışında olan, toplumsal ülküleri ve misyona imanları bulunan ve Saint Simon, Proudhon, Marks, Plehanov ve Jean Jaurés'in ekollerine, insanî, toplumsal, millî, sınıfsal, Latin Amerikalı, Uzakdoğulu, Ortadoğulu ve Afrikalı hareketlere ve sömürü, istismar, ırkçılık ve sınıf karşıtı devrimlere yönelen sorumlu -okuryazar bile olmayabilir- insandır.

Bu, genç neslin seyir çizgisi ve güzergâhıdır. Bunu keşfedip yolları üzerinde durmalı ve Peygamber'in misyonunu, Ali'nin izinden giden ekolü ve Kur'an'ın mesajını onlara duyurmalı ki böylece insan için kafalarında bulundurdukları hedeflerle karşılaştırsınlar, çekimine girdikleri inanç (felsefe ve bilim değil) ekol-

leri ve toplumsal hareketlerle kıyaslasınlar. İşte ondan sonra kabul edeceklerinden ümitli olalım. Aydınlar, o yoldan hareket halinde olup bu yönü düşünmektedirler. İhtiyaçları, halkın kurtulma ve dünyadaki Firavun, Kârun ve Belam güçlerine kurban edilmekte olan insanların bilinç, adalet ve izzete kavuşturulma ihtiyacıdır. Siz ise onlarla konuşmak için gidip filozoflara, bilginlere, mucitlere ve çoğunlukla Firavun'un sihirbazları rolünü oynayan ve zamanın şaşırtıcı piramit teknolojisini icat eden kimselere başvurarak, vahyin ayetlerini, Peygamber'in sünnetini ve Ali'nin yolunu onlarla ölçmeye ve İbrahim'in misyonu ve Hüseyin'e dek Âdem'in veraseti ve âhir zamana dek Hüseyin'in veraseti için onların ağzından OK almaya mı uğraşıyorsunuz?

Aydınların hareketi o taraftandır. Zamanın hareketi de budur. İslam'ın bu zamanda ve zamanın gereklerine uygun olarak ortaya konulması da bu demektir! Yeni zamanı yeni hayatla bir tutmayın! Fıkhın bugünün ihtiyaçlarına göre değişmesi, depozito, banka ve sigortayı risalelerde ele alıp bunlara şer'î izah getirmemiz değildir. Yeni iktisadın ihtiyacı, adalete dayalı bir iktisadî altyapıyla uyumlu olan ve yeni bir üretim, dağıtım ve tüketim sisteminden söz eden bir fıkıh ortaya koymaktır.

Bununla birlikte... Ne yazık ki birçok dinî çevremiz, bu çok ince ve hayati gerçeği teşhis edemeyerek biz Müslümanları modernist dünyayla barıştırma çabasındalar. Dinî inançlarımızı batılı icat ve keşiflerle böyle uyarlamalar yoluyla hep bizi "dünya aydınlarının evrensel düşmanları" ile barıştırmaya çabalıyorlar. Oysa bizim bu uyarlamalara ve evrensel düşmanlarımızla barışmaya ihtiyacımız yok ki bu kolaydır. Biz bu kendini benzetme ve uyarlamadan çok nefret ediyoruz! Frantz Fanon'un deyişiyle -üçüncü dünyaya hitaben- biz İslam dünyasından bir Avrupa daha üretmek istemiyoruz. Amerika tecrübesi insanlığın yedi ceddine yeter! Biz, İslam'la yeni bir insan ve yeni bir soy yaratmak ve İslam'ın bizden kendi ayakları üstünde duran bir insan meydana getirmesini istiyoruz. Biz, sizin bu Kur'an'dan bir fizik

veya kimya formülü keşfetmemenizi, Apollo'yu bırak, transistorlu bir lamba bile çıkarmamanızı, hatta Kur'an'daki "bismillah"ın "be"sinin altındaki noktadan yedi yüz yetmiş yedi bin sır çıkarmamanızı tercih ediyoruz. Kur'an'ı ölülerin ruhuna vakfetmekten çıkarıp halkın hayatına vakfetmenizi ve onu okuma yazması olmayan bedevi Cundeb b. Cunâde'nin anladığı ve Ebuzer haline geldiği sadeliğiyle biz yirminci yüzyıl insanlarına ve bu neslin bilinçli ve okumuş aydınlarına öğretmenizi bekliyoruz, hepsi bu!

(7)

Meselâ İslam Peygamberi, başkomutan olarak Mute'ye gönderilen ordu komutanına savaş stratejisini şöyle planlayıp bildirir:

"(...) Ordu, filan noktadan başlamalıdır. Şöyle hareket etmelisiniz: O eski harabeleri geçince durmayıp hızla oradan geçiniz. Hareket zamanınızı, Mute'ye gece vakti girecek şekilde ayarlayınız... Gece orada dinlenin... Geceleyin duruma ve şartlara bakarak sabahleyin savaşa başlayıp başlamayacağınıza karar verin. Olumlu olması durumunda müezzin ezanı yüksek sesle okumasın ki ordu namazdan hemen sonra saldırıyı başlatmak gerektiğini anlasın. Şartlar uygun olmayıp saldırıyı ertelemeye karar verildiğindeyse müezzin sabah ezanını yüksek sesle okusun ki ordu saldırının bugün başlamayacağını anlasın... Birinci olarak, mevziinizi Bizans askerleriyle onların müstemlekesi ve müttefiki olan Şam Arap kabileleri arasında yer alacak şekilde belirleyin ki iki kuvvetin birbiriyle birleşmesi ve düşman kuvvetlerinin takviyesi önlenmiş olsun... İkincisi mevziiniz, savaş operasyonu için en iyi mevkide olmalıdır. Üçüncüsü, arkası, muhtemel bir yenilgi durumunda kullanılabilecek bir sığınağa ve kaçış yoluna bitişik olmalıdır. Dördüncüsü, o Arap kabilelerinin evlerine hâkim bir konumda olmalı ki onlar başka bir yoldan Bizans ordusunu takviyeye yöneldiklerinde onların savunmasız ev ve çadırlarına saldırabilecek durumda olsun ki böylece onlar ev ve çadırlarını koruma düşüncesiyle böyle bir girişimden vazgeçsinler...

Bu arada ilk önce sancak Zeyd'in elinde olmalıdır. O yenilgiye uğrarsa Cafer sancağı almalıdır. O da yenilirse Abdullah b. Revâha bu işi üstlenmelidir... O da yenilirse kimi komutan olarak seçeceğinize kendiniz karar verin ve sancağı ona teslim edin..."

Buraya dek, Peygamber'in önceden planladığı genel savaş stratejisi olup uygulanmak üzere ordusunun komutanına bildirmiştir. Bu stratejinin taktikleri ise onu uygulamaya koyduktan sonra öngörülemeyen şartlara bağlı olarak uygulamaya konulan tedbir, yöntem ve araçlardır. Meselâ, adı geçen üç komutan savaş stratejisini gerçekleştirmek için operasyon ve çatışma sırasında birtakım taktikleri uygulamaya koyar. Sonunda, atanmış üçüncü komutan da yenilgiye uğrayıp öldürülür. Ordu mensupları yeni Müslüman olmuş, ama yiğit ve meşhur bir Arap komutanı olan Hâlid b. Velid'i ordu komutanlığına seçerler. Hâlid, üç bin kişilik ordunun iki yüz bin kişilik Bizans ve Arap ordusu karşısında savaşa devam etmesinin uygun olmadığını anlar. Çünkü savaşa devam etmeleri halinde bu üç bin kişilik ordusunun tamamı yok olacak ve iki yüz bin kişilik düşman ordusu, yeni doğmuş İslam'ın merkezi olan savunmasız Medine'ye doğru akın edeceklerdir... Bu yüzden yeni bir taktik planlayıp uygulamaya koyar. Böylece, bu iki üç bin kişilik ordunun birkaç gün önce büyük Bizans ve Arap ordusuna İslam ordusunun her bir neferinin on veya yirmi veya hatta yüz Bizans askerini kılıcının darbesiyle yere çalacak güçte olduğunu göstermesini göz önünde bulundurarak, silah arkadaşlarından bir bölümünü geceleyin mevzi dışına gönderir. Bunlar, sabaha doğru meşaleler yakarak dağınık ve geniş alana yayılmış bir şekilde bağrış çağrış içinde ve Allahuekber nidalarıyla İslam ordusu mevzilerine doğru dönerler. Böylece bu planın uygulanması sayesinde düşman, büyük bir taze kuvvetin Medine'den İslam ordusuna destek için gelip savaşa katılmakta olduğunu sanacaktır. Yani bizzat Teodor muazzam Bizans-Arap ordusunda İslam ordusuyla savaşmak üzere yer aldığı için İslam Peygamberi de kuvvetinin tamamını savaş alanına göndermiş-

tir. Hiç kuşkusuz, İslam'ın bu üç bin askeri büyük Bizans ve Arap gücünü birkaç gün oyaladığına göre böyle büyük bir taze gücün İslam ordusuna katılması, savaşın kaderini Müslümanlar lehine değiştirecektir. Hâlid, böyle bir taktiği planlayıp uyguladıktan sonra başka bir taktiği uygulamaya koyar. Şu anlamda ki düşman ordusu arasında, Medine başkomutanlığı tarafından orduya geri çekilme emri verildiği ve bu yüzden hava aydınlanmadan önce ordularına Medine'ye doğru dönüş emri verildiği söylentisini yayar. Bizans askerleri bu habere sevinirler ve kaygı ve endişeleri azalır. Böylece Hâlid b. Velid, savaş sırasında bu taktikleri planlayıp uygulayarak, yeni İslam hareketinin bütün gücünü teşkil eden üç bin kişilik ordusunu iki yüz bin kişilik Bizans-Arap ordusunun elinden kurtarmayı başarır...

(8)

Biz İmâmiye Şiası'nın akidesine göre, İmam Zeynelâbidîn'den sonra İmam Muhammed Bâkır imamete erişmiştir, ama bildiğimiz gibi İmam Muhammed Bâkır, kılıçla kıyam etmemiştir. Aynı şekilde İmam Cafer Sâdık da çeşitli nedenlerle böyle yapmamıştır.

Öte yandan, Aşura kıyamından sonra egemen zâlim sistem, birkaç nesil boyunca kendini silahlı kıyam ve hatta fikrî savaş tehlikesinden emin olduğunu düşünecek kadar nefesleri göğüslerde susturduğu bir sırada ansızın Zeyd, o görkemli silahlı kıyama girişir.

Bu şartlarda, Zeyd (İmam Muhammed Bâkır -ve ondan sonra da İmam Cafer Sâdık- silahlı kıyam etmediği halde) silahlı kıyam -kıyam bisseyf- ettiğine göre, beşinci imamı imam olarak kabul etmiyor diye bir zan oluşur!

...Bunu kötüye kullanmışlar ve İmam Muhammed Bâkır ve İmam Cafer'in, yaşayan ve mevcut olan imamın amelinin hilafına davrandığı ve sonuçta imamete inanmadığı -yani kâfir olduğu veya en azından Şia olmadığı- için Zeyd'in davranışını yerip mahkûm ettiklerine dair rivayetler uydurmuşlardır!?!

Hepsinden esef verici olan ise bu uydurma rivayetleri zihinlerde yayarak dostun eline ağzına çarpmalarıdır -bu her zaman en büyük ve en acı verici üzüntülerden biri olmuştur ve olmaktadır…

…Bunlar, Emevîlerin böyle uydurma rivayetlerini kitaplarında naklederler ve uyduranın kim olduğunun farkında olmaksızın başka bir şahesere de imza atarak böylece olayın başını sonunu, bir yandan Zeyd'in kıyamının onca azamet ve görkemini izah edecek ve öte yandan onun mürtet olduğunu sabit kılacak şekilde dizayn ederler!

Bu kitapların birinde (Safevî Şiası'ndan korkum yüzünden adını zikretmiyorum!) şöyle yazmaktadır: "İmam Bâkır'a sordular, Zeyd, babasından (İmam Zeyne'l-âbidîn'den) sonra sizin itaat edilmesi farz olan imam olduğunuzu biliyor muydu, yoksa bilmiyor muydu? Biliyor idiyse, bu ameliyle mürtet olduğu açıktır. Bilmiyor idiyse, babası İmam Zeynelâbidîn'in ona sizin imametinizi önceden söylememiş olması ve bu yüzden onun böyle yanlış bir amele irtikap etmesi nasıl mümkün olur?"

Kitabın yazarı, bu konuyu naklettikten sonra kendisinin çok büyük keşfini ekliyor: İmam buyurdu: Evet.

"… Evet. İmam Zeynelâbidîn, bir taraftan Zeyd'i çok çok seviyordu -ki gerçekten de herkesin sevdiği biriydi, çünkü onun yiğitlik ve cesaretinin meşhur oluşuna ek olarak zahitliği, takvası ve ibadeti de herkesin dilindeydi. Bu yüzden de kimse ondan böyle derin bir değişiklik beklemiyordu- diğer taraftan, kendisinden sonraki imamın, İmam Muhammed Bâkır olduğunu biliyordu. Üçüncü taraftan da Zeyd'in her halükârda kıyam edeceğini biliyordu… Bu yüzden İmam Bâkır'ın imametini sonraki imamın kendisi değil İmam Muhammed Bâkır olduğunu anlamasın ve kıyamıyla hayattaki imamın amelinin hilafına davranıp mahkûm ve mürtet olmasın diye ondan gizli tuttu! Sonraki imamın imametini bilmeden kıyam ettiği için "şer'an mesele olmamıştır"…!?

Yani bu beyefendinin görüşüne göre İmam Zeyne'l-âbidîn, oğluna karşı olan şahsî muhabbeti yüzünden, bir sonraki imamın kim olduğu gibi bir gerçeği ondan gizlemiştir!!

İzaha bakın! Meseleleri ne kadar bozup değiştiriyorlar! Bir taraftan imamet meselesini beşerin işine yaramayacak kadar büyütüyorlar, bir taraftan da aynı meseleyi özel ve ailevî konuların gölgesinde kalacak kadar küçültüyorlar!!

Tıpkı, "İmam ile Halife arasında yanlış anlama meydana gelmişti, ama sonradan gidip öpüştüler de ihtilafları halloldu" diyen beyefendinin yaptığı gibi!

(9)

Fransız gazeteci Madam Michon, Yemen devriminden sonra devrim yaşamış Yemen'in durumu hakkında gazeteye bir haber hazırlamak üzere oraya bir yolculuk yapar. Bu gazeteci hanımın yolculuğunun sonucu olarak, son dönemde gazetesinde bir dizi yazı yayımlandı. Onun bu konuda yazdıklarının en ilginç noktalarından biri, bu İmam'a ve onun ümmetine ilişkin kimi bilgiler vermesiydi. Bu gazeteci hanımın yazdıklarından kimi bölümleri aktarmadan önce şu hususun hatırlatılması yersiz olmayacaktır: Zeydiye'nin merkezi Yemen'dir ve Yemen halkı her zaman belinde kılıç asılı olan "kâim bisseyf" (kılıçla kıyam eden) imamın izindedir!

Şimdi Madam Michon'un izlenimlerinin kimi bölümlerini kendi dilinden -fakat biraz değiştirerek- aktaralım:

"...İmam'ın -İmam el-Bedr'in- çevresi dünya görmüş, yurt dışı tecrübesi olan insanlardır -çünkü Arabistan'a gitmişlerdir!... Genellikle Arabistan'da yabancı gazetecilerle diyalogları olmuştur...

Bu yolculukta yurt dışına gitmiş -Arabistan'a gitmiş- olanlardan birini bana mihmandar yaptılar... Dünya görmüş, adabımuaşeret bilen ve benimle yabancı dille konuşabilsin diye düşünmüş olmalılar... Bu dünya görmüş bey, ilk karşılaşmamızda bana sordu:

-Bayan! Peki, silahınız hani?

-Bizim silahımız yok… Kalemimiz var, gazeteciyiz…!

-İmamınız kim peki?

-Bizim imamımız yok!

-Hııı…?! O halde kahrolası Nâsır, imamınızı da mı aldı?... Ne zamandan beri imamınız yok sizin?

-Çok zamandır. Aşağı yukarı büyük Fransız ihtilalinden sonra imamlarımız gitti… Şimdi artık imamsızız!

-Bu yüzden de silahı artık attınız demek…!?

Sonra sordu:

Rejiminiz nedir?

-Rejimimiz cumhuriyet -gumhuriyet-tir…

Çok sinirlendi ve Nâsır'a sövmeye başladı:

-Bu Nâsır'ın karısı, hem Fransa'yı, hem San'a'yı mı yönetiyor?

-Nâsır'ın karısı necidir?

Anladık ki devrimciler -cumhuriyetçiler- San'a'yı alınca İmam'ı dağlara atmışlar, İmam orada savaşmakta… Yemen'in başkenti San'a radyosundan devamlı "El-gumhuriyye!... Bizi cumhuriyet yönetiyor… İmam gitti, Cumhuriyet geldi…" sloganları yayınlanıyor. Bu isim müennes isim olduğu için, İmam'ın bu yurtdışına gitmiş ve dünya görmüş takipçileri, Cumhuriyye'yi Nâsır'ın karısının adı sanmışlar… Nâsır, kendisine itaat farz olan İmam'ı yakalayıp Yemen'den (ve Fransa'dan?) çıkarmış, kendi karısını da hem Fransa'ya, hem Yemen'in Müslüman halkına hâkim kılmış -yani General de Gaulle, mutlaka Nâsır'ın karısıdır!...

Cehaletin Allah belasını versin, insanı, bir milleti, hatta Şiî ve Müslüman bir milleti ne kadar çirkinleştiriyor! Ne kadar da kolay ve gülünç bir şekilde düşmanın oyuncağı yapıyor!

Bizim kendi Yemenlilerimiz de bunlardan geri kalmazlar.

(Bkz. Muhammed Ali Ensârî, Difâ' ez-İslam ve Rûhâniyyet/ İslam ve Rûhâniyet Müdafaası!)

(10)

Bu gazeteci hanım, o yazı dizisinde, dünyanın en büyük içki koleksiyoncusu olarak üç kişinin adını anıyor. Bunlardan biri, humus gelirlerinden dünyanın bu en meşhur içki koleksiyonunu hazırlamış olan kendisine itaat farz olan kâim bisseyf İmam'dır. Kaçtıktan sonra bu koleksiyonu San'a'dan çıkarabilseydi, satışından elde edeceği gelirle Amerika ve Kennedy'ye muhtaç olmadan cumhuriyet yanlılarıyla yıllar boyu savaşabilirdi!

Bu gazeteci anlatıyor: "Ortadoğu'yu Seven Amerikalılar Derneği" (?) bu İmam ve taraftarlarına, üzerinde dostluk nişanesi olarak birbirine kenetlenmiş iki el resmi bulunan sandıklar gönderir. Sandıkların içineyse kâim bisseyf İmam'ın ihtiyacı olan silahları koymuşlar. Bu John F. Kennedy dönemine rast gelen o vakitlerde sandıkların üzerinde Kennedy adı da yazılıdır...

Bunlar, meselâ "bu silahları Hıristiyanlar ve kâfirler, biz Müslümanların kardeş kanı akıtmaları için gönderiyorlar" diye tahrik olmasınlar diye, bu silahları, diyorlardı, Araplardan olan Kindîler (yani Arabistan'ın çok eski bir kabilesi olan Kinde'ye mensup ahali -meşhur İmru'l-Kays da onların reisiydi ve Kindî adında meşhur bir filozof da vardı) gönderiyorlar!?

Oysa bu zavallı Kinde kabilesinin nerede olduğu, nereden geldiği ve bunlara nereden silah gönderdiği bilinmemektedir...

Zeyd -ve Yahya- gibi Peygamber ailesinin onuru olan parlak yıldızları bulunan o coşkulu devrimci hareketin muhafızlarının bilinç düzeyi işte budur.

***

II- "Şîîlik Tarihinde Zikrin ve Zikredenlerin Devrimci Rolü"nün Notu (11. Not)

(11)

Hem bizim sorunumuzu hallettiği, hem de bu fetvanın belge ve delilini gösterdiği (ki biri Hıristiyan Bustânî, diğeri ise Sünnî Buhârî ve Müslim!) için Sayın Ebu'l-Fazl el-Huseynî el-Mîlânî'ye müteşekkirim. Yani bazı Sudanlı kabileler hırsız ve oyuncu oldukları için Şia kurban etini kâfir veya müşrike verebilir ya da toprağa gömebilir, ama Sudanlıya veremez. Ayrıca, bin dört yüzyıl önce bazı Sudanlı sanatçıların Medine'ye gelip Peygamber Mescidine giderek şarkı söylemeleri ve Peygamber ile eşinin ferahlamalarına sebep olmaları nedeniyle işledikleri suça karşılık bugün Sudanlılardan intikam alınmalıdır! İkincisi, Mina'da koyun kesen bugünün Şiî hacısı, onun toprağa gömmek istediği koyundan fakir karısı ve çocuğuna götürmek için bir parça et isteyen kara deriliyi tarihî olarak, acaba o, Bustânî'nin ansiklopedisinde zikrettiği oyuncu kabilelerin soyundan mı, yahut şeceresi on dört asır önce Mescid-i Nebi'de raks edip oynayan Sudanlı çalgıcılara mı dayanıyor, diye araştırmalıdır. Karnını doyurmak için yaya olarak Mina'ya gelmiş olan bu yalınayak ve çıplak siyahi, tarihî belgelere ve Müslim'de ve muteber ilmü'r-ricâl, ilm-i ensâb, tarih, siyer, milel ve nihal ve şecere kitaplarında yazılanlara dayanarak kendisinin onların evlat ve torunlarından olmadığını ispat ederse, hacı efendi koyununun etinden bir parça kesip götürmesine izin verebilir (tabii, kendi şahsî anlayışına göre hükmü açıklayan Ebu'l-Fâzıl el-Hüseynî el-Mîlânî'nin görüş ve tahminine göre! Yoksa bu fetvanın asıl sahiplerinin bunu caiz görüp görmediği belli değil!). Siyahinin delilleri yeterli olmazsa, hatta onun Peygamber-i Ekrem zamanında Mescid-i Nebi'deki bu Sudanlı şarkıcılardan birinin soyundan geldiği anlaşılırsa, kovulmalıdır, kâfir ve müşrikten kötüdür ve atasının bu affedilemez suçu yüzünden açlıktan ölmelidir!

Elbette benim sorunum halloldu; bu şer'î hükmün sebebini ve felsefesini anladım. Fakat o zaman da başka bir sorun çıkıyor. O da şu: Ona bulaşanların bütün neslini mahkûm eden, soyunu her zaman için şer'î bir hükmün kapsamında tutan ve necis bir Hintli kavim haline getiren böyle ağır bir günah, on dört asır önce Medine'de şarkı söyleyen grup Sudanlıdır, o halde ebedî olarak her Sudanlının kâfirden ve müşrikten daha necis sayılmalıdır ve masrafsız eti Sudanlı dilencinin yemesine izin verilmemelidir, hükmünü hak edecek kadar çirkin bir günah, nasıl olur da Peygamber'in kendi çağında, Peygamber'in kendi mescidinde alenen ve resmen işlenir? Peygamber nasıl olur da onları kovmak ve üstelik mescitte gerçekleşen bu hareketi men etmek yerine, Sudanlının mescitteki dans ve şarkısını seyredip dinlesin diye bir de eşini omzuna bindirir? Ben herhangi bir şekilde böyle bir rivayeti Sahih-i Müslim ve Buhârî'den nakletseydim, aynı El-Fâzıl el-Hüseynî el-Mîlânî bana neler yapardı? Ne Sünnî olduğum kalırdı, ne İslam'da dansözlük taraftarı olduğum, ne de vahyin iniş alanı olan Mescidü'n-Nebî'nin mukaddes alanında dans ve şarkı meclisi düzenleyerek ve hatta İslam Peygamberini, eşini sırtına bindirip dans ve konser programını izleyen hippilere benzeterek Hazreti Resul'ün mukaddes sahasına ihanet ettiğim! Allah'a şükür, bu rivayeti ben nakletmedim, ama ruhanî bir şahsiyet olan El-Fâzıl el-Hüseynî el-Mîlânî nakletti; hem de Şia ulemasının verdiği fetvanın tarihî ve aklî delili olarak!

KAYNAKLAR

Birinci Bölüm: Tam Bir Parti Şia

"Tam Bir Parti Şia" şehit kardeşimizin Hüseyniye-i İrşâd salonunda yaptığı konuşmadır. Bu konuşma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, 2 Âbân 1351 (24 Ekim 1972), ikinci bölüm 3 Âbân 1351 (25 Ekim 1972)'de sunulmuştur. Birinci bölüm İran, Avrupa ve Amerika'da defalarca basılmış, fakat ikinci bölüm şimdiye dek yayımlanmamış ve dolayısıyla ilk kez yayımlanmaktadır. İki bölüm de -özellikle ikinci bölüm- şehit kardeşimiz tarafından gözden geçirilmiştir.

İkinci Bölüm: Şiîlik Tarihinde Zikrin ve Zikredenlerin Devrimci Rolü

Bu konuşma 21 Şehrîver 1351 (12 Eylül 1972)'de Hüseyniye-i İrşâd salonunda yapılmış ve şimdiye dek İran, Avrupa ve Amerika'da defalarca basılmıştır. Şu anki metin, şehit kardeşimiz tarafından yeniden gözden geçirilip düzeltilmiş metindir.

Üçüncü Bölüm: Şia Olma Sorumluluğu

15 Âbân 1350 (6 Kasım 1971) tarihinde Hüseyniye-i İrşâd salonunda gerçekleşmiş olan bu konuşma, şimdiki basımında mümkün olduğu kadar basım hatalarından arındırılmıştır.

Ekler

Bu kısımda basılan notlar, Tam Bir Parti Şia'nın birinci ve ikinci bölümüyle Şiîlik Tarihinde Zikrin ve Zikredenlerin Rolü ile ilgilidir. Bu notların büyük bir bölümünü, şehit kardeşimiz, Tam Bir Parti Şia metnini gözden geçirirken eklemiştir.

YAYINCININ NOTLARI VE AÇIKLAMALARI

(1) Peygamber (s.a.v.) Efendimizin büyük Fars Kisrasına ve büyük Bizans Kayserine yazdıkları mektuplar şöyledir:

Kisra'ya Mektup

Rahman ve Rahim Allah adına

"Allah'ın Elçisi Muhammed'den Fars Büyüğü Kisra'ya. Hidayete tabi olan, Allah'a ve Resulüne inanan ve Allah'tan başka ilah olmadığına, tek ve ortaksız olduğuna ve Muhammed'in onun kulu ve elçisi olduğuna tanıklık eden kimseye selam olsun. Seni Allah'a kulluğa davet ediyorum. Ben Allah'ın tüm insanlara dirileri uyarma ve kâfirlere olan sözün gerçekleşmesi için gönderilmiş elçisiyim. Müslüman ol ki kurtulasın. Kaçınırsan Mecusilerin günahı boynunadır."[129]

Kayser'e Mektup

Rahman ve Rahim Allah adına

"Abdullah Oğlu Muhammed'den Rum Büyüğü Herakl'a. Hidayete tabi olana selam olsun. Konuya gelince, ben seni Allah'a kulluğa davet ediyorum. Müslüman ol ki kurtulasın ve Allah sana iki kat mükâfat versin. Eğer yüz çevirirsen İrsin'in günahı boynuna. Ey kitap ehli, aramızda ortak olan söze gelin: Allah'tan başkasına ibadet etmeyelim, ona hiçbir şeyi ortak koşmayalım, Allah dışında birbirimizi rab edinmeyelim. Eğer yüz çevirirseniz, şahit olun ki biz Müslümanlarız."[130]

(2) İyiliği emretme ve kötülükten sakındırma hakkında İmam Hüseyin (a.s.)'den aşağıdaki söz nakledilmiştir:[131]

Bismillahirrahmanirrahim

"Muttaki ve Cömert İmam Ebu Abdullah Hüseyin b. Ali'den (r.a) rivayet edilmiştir":

[129] Ali b. Hüseyin Ali el-Ahmedî, *Mekâtîbu'r-Resül*, Dâru'l-Muhâcir, s. 90, Beyrut.

[130] Aynı yer.

[131] *Tuhafu'l-Ukûl*, Kitâbfurûşi-yi İslâmiyye, s. 240-243

"İyiliği emretme ve kötülükten sakındırma hakkında"

Ey insanlar, Allah'ın dostlarına din âlimleriyle ilgili kötü övgüsü konusundaki öğüdünden ders alın. Nitekim şöyle diyor: "Rabbaniler ve din adamları onları kötü söz söylemekten alıkoymasaydı" Dedi ki: "İsrailoğullarının inkârcıları lanetlendi." cümlesinden ""Onların yaptıkları iş ne kötüdür!" cümlesine kadar. Ancak Allah onları bundan dolayı kınadı. Çünkü onlar içlerinde fesat ve kötülük bulunan ve kendilerini bundan alıkoymayan zalimlerden elde ettikleri şeyler konusunda rağbet ve onların sakındırdıkları şeyler konusunda da korku görüyorlardı. Allah diyor ki: "İnsanlardan korkmayın, benden korkun." Yine buyurdu ki: "Mümin erkekler ve mümin kadınlar birbirlerinin dostlarıdırlar; iyiliği emrederler, kötülükten sakındırırlar." Allah, yerine getirilmesi halinde kolay veya zor bütün diğer farzların yerine getirileceğini bildiği için önce iyiliği emretmeyi ve kötülükten alıkoymayı farz kıldı. İyiliği emretme ve kötülükten sakındırma, İslam'a, haksızlıkları reddetmek, zalime karşı çıkmak, fey ve ganimetleri taksim etmek ve sadakaları vermekle yükümlü olanlardan alıp hak edenlere vermek suretiyle yapılan davettir.

Sonra ey topluluk, siz, ilimde meşhur, hayırda anılan, nasihatte bilinen ve insanlar içinde Allah'a saygılı olan kimselersiniz. Üstün kimse sizden çekinir, zayıf size iyi davranır, kendisinden üstün ve güçlü olmadığınız kimse sizin için fedakârlık yapar. İhtiyaçlar konusunda taliplerinden esirgendiği zaman aracılık edersiniz. Yolda krallar gibi heybetli ve büyükler gibi saygın yürürsünüz. Bütün bunlar, size göre Allah'ın hakkını yerine getirmekle arzulanan şeyler değil midir? Eğer onun hakkının çoğunu kısarsanız İmamların hakkını hafife almış, zayıfların hakkını zayi etmiş, ama zannınıza göre kendi hakkınızı talep etmiş olursunuz. Harcamadığınız mal, yaratanı için tehlikeye atmadığınız can ve Allah'ın zatı konusunda düşmanlık göstermediğiniz kabile yoktur. Siz Allah'tan cennetini, peygamberlerine komşu olmayı ve azabından kurtulmayı mı istiyorsunuz?

Ey Allah'tan bir intikamın size helal olmasını isteyenler, sizin için kaygılanıyorum. Çünkü siz, Allah'ın kendisiyle üstün olduğunuz bir iyilik mertebesine ulaştınız. Siz kulları konusunda Allah'a cömertlik gösterdiğiniz halde Allah'ı bilen kimseye cömertlik göstermiyorsunuz. Siz Allah ile yapılan sözleşmelerin çiğnendiğini gördüğünüz halde ürpermiyorsunuz; babalarınızın bazı taahhütlerinden dolayı korkuyorsunuz. Allah'ın Resulünün zimmeti horlanmıştır. Körlük, dilsizlik ve müzmin hastalık şehirlerde ihmal edilmiş olup siz acımıyorsunuz. Evinizde çalışmıyorsunuz, orada hiçbir işle ilgilenmiyorsunuz. Yağcılık ve yapmacıklıkla zalimlerin yanında güvende oluyorsunuz. Bütün bunlar Allah'ın sizden uymanızı istediği yasaklardır. Halbuki siz ondan gafilsiniz. Siz çalıştığınız takdirde elde edeceğiniz âlim makamlarına ulaşacak en büyük insanlarsınız.

İşlerin ve hükümlerin seyri, Allah'ı bilenlerin ve onun helal ve haramını gözetenlerin ellerindedir. Bu makam sizin elinizden alınmıştır. Bu sizin elinizden ancak haktan ayrıldığınız ve açık delilden sonra sünnette ihtilafa düştüğünüz için alındı. Allah'ın zatı konusunda eziyete sabredip sıkıntıya katlansaydınız Allah'ın işleri size tevdi edilirdi, sizden sadır olurdu ve size dönerdi. Fakat siz kendi evinizden zalimler çıkardınız ve işleri onların eline teslim ettiniz. Onlar şüpheyle biliyorlar ve şehvetlere doğru yürüyorlar. Onların iş başına gelmesine sizin ölümden kaçışınız ve farkınız olan hayat sevginiz yol açtı. Zayıfları onlara teslim ettiniz. Aralarında aşağılanmış köle de maişetine yenik düşmüş mustazaf da vardır. Onlar kötülere uyarak ve zorbadan cesaret alarak mülkte kendi görüşleriyle dolaşıyorlar, rezilliği hevalarıyla gizliyorlar. Her beldenin minberinde onlardan dolaşan bir hatip vardır. Yer onlar için boşaltılmıştır ve elleri orada yayılmıştır. İnsanlar onlar için dokunan eli reddetmeyen cariyelerdir. Aralarında inatçı, gem sahibi ve güçsüze sert davranan zorba ve mebde ve meadı bilmeyen âmir vardır. Ne kadar ilginç! Bana ne oluyor ki hayret etmiyorum. Yeryüzünü istila eden zalimdir, çok haksızlık eden bir sadaka

vericidir ve müminlere acımayan bir validir. Allah, anlaşmazlığa düştüğümüz konularda hüküm verici ve aramızda meydana gelen çekişmelerde hükmüyle karar vericidir.

Allah'ım, sen onun delil üzerinde yarıştığımız ve kuru bitki artıklarından istediğimiz bir şey olmadığını biliyorsun. Fakat biz bunu dinine ait işaretleri görmek, şehirlerinde ıslahı ortaya çıkarmak, mazlumların senin kullarından güvende olması ve farzlarınla, sünnetlerinle ve hükümlerinle amel edilmesi için (yapıyoruz). Eğer siz bize yardım ve hizmet etmezseniz zalimler size karşı güçlenir ve Peygamberinizin ışığını söndürmeye çalışırlar. Allah bize yeter, biz ona tevekkül ettik, ona yöneldik, dönüş onadır.

(3) *Nehcü'l-Belaga*, Birinci Hutbe.

Tenzîh ederim O'nu noksan sıfatlardan, dâima, yarattıklarına, şerîat sahibi bir peygamber göndermiştir; yahut bir kitap indirmiştir; yahut gerekli bir huccet tanıtmıştır; yahut da doğru yolu bildirmiştir. Öylesine peygamberlerdir onlar ki ne sayılarının azlığı yüzünden buyrukları bildirmede bir kusurda bulunmuşlardır, ne yalanlayanların çokluğu yüzünden bir taksîre düşmüşlerdir. Kimisi gelip geçmiştir; kendisinden sonra geleceğin adını bildirmiştir; kimisi çıkıp gelmiştir; ondan önceki onu tanıtmıştır.

Bu yol-yordam üzere çağlar geçmiştir, zamanlar aşmıştır; atalar geçip gitmişlerdir, oğullar, yerlerine geçip yetmişlerdir. Sonunda, noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, va'dini yerine yetirmek, elçiliğini tamamlamak için Rasulullah Muhammed'i göndermiştir; Allah'ın sâlatı ona ve soyuna. Onu tanımak, tanıtmak için peygamberlerden söz almıştır; sıfatları tanınmıştır; doğumu ve doğduğu yer ve zaman yüceltilmiştir.

O gün yeryüzündekiler, ayrı-ayrı yollara sapmışlardı; darmadağın dileklere sarılmışlardı; dağınık yollara sapıtmışlardı. Kimisi, Allah'ı, onun yarattığı şeylere benzetmedeydi; kimisi adını anar-

ken batıl yola gitmedeydi; kimisi de ona şirk koşup sapıklık etmedeydi.

Derken onunla sapıklıktan kurtardı onları, vücudunun bereketiyle bilgisizlikten halâs etti onları; sonra da, Allah'ın sâlâtı ona ve soyuna olsun, Muhammed'e noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah kendisine kavuşmayı seçti; katında ihsanda bulunmayı diledi; dünya yurdundan almakla ikrâm etti ona; belâlara eş olmayı reva görmedi ona. Kerem sahibi onu kendi katına aldı; Allah'ın sâlâtı ona ve soyuna olsun. O, sizin aranızda, peygamberlerin ümmetleri içinde bıraktığını bıraktı. Çünkü peygamberler, ümmetlerini başıboş bırakmadılar; apaçık bir yol bırakmadan gitmediler; bir bayrak dikmeden onları terketmediler.

Dünyanın bugünkü tezadını halletmede bizim yanlışımız, mülhit mücahitleri mümin oturanlar ile kıyaslamamız ve meseleyi çözmekten âciz kalmamızdı. Bu ölçme mantık olarak yanlıştır. Mülhit mücahitler mümin mücahitler ile kıyaslanmalı. O zaman bir mücahit mülhit de zaten itiraf edecektir ki halkın kurtuluşu yolunda canı infak ve kendini îsâr etmek için Allah'a iman, daha uygun bir dünyagörüşü ve daha mantıklı bir altyapıdır. Çünkü dünyayı duygu, şuur, hesap ve mantık sahibi olarak ve kendini bu varlıkta kaybolmayan zevalsiz bir eylem olarak gören bir mümin, Allah'tan ve meâddan aldığı güçle kendi sorumluluğu yolunda ve halkın hayatı için ölümü öyle doğal ve kolay anlar ki onu seçerken bir kahramanlık duygusuna bile kapılmaz ve ölümle karşılaşmayı kahramanlığa ihtiyaç duyulacak bir şeyden daha değersiz görür.

Biliyorum ki bilinçli ve sorumlu müminler arasındaki bir şehit, tıpkı namaz kılar gibi can verir!

Şimdiye dek halk için kıyam eden bilinçli, mücahit, özgürlükçü ve halk karşısında sorumlu insanların tamamı içinde en iyi ümmet olanlar işte bunlardır.

Halk yolunda marufu salık verip münkeri engelleyen ve Allah'a iman eden en iyi ümmet!

ISBN 978-605-5482-25-1

www.fcr.com.tr